Број: 523/4
Дана: 29.6.2022.г.

ОШ „2. ОКТОБАР“, ЗРЕЊАНИН

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПЕРИОД 01.09.2022. - 31.08.2026. ГОДИНЕ

Упутство за употребу

“Знати, мислити, сањати! То је све.”

Виктор Иго

САДРЖАЈ:

1. УВОД 12
2. ТРАЈАЊЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 15
3. СВРХА И ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 15
3.1.СВРХА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА
3.2.ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА
4. ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 16
5. ОПШТЕПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ 17
6. ИСХОДИ УЧЕЊА 24
7. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 25
7.1. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ОБАВЕЗНЕ И ИЗБОРНЕ НАСТАВНЕ ПРЕДМЕТЕ И АКТИВНОСТИ У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА СА ОБРАЗОВНИМ СТАНДАРДИМА
7.2. ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈУ ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ, ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ И АКТИВНОСТИ
8. ПРЕДМЕТ СРПСКИ ЈЕЗИК 27
8.1. ПРВИ РАЗРЕД
8.2. ДРУГИ РАЗРЕД
8.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
8.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
8.5. ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА- СРПСКИ ЈЕЗИК
9. ПРЕДМЕТ ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК 48
9.1. ПРВИ РАЗРЕД
9.2. ДРУГИ РАЗРЕД
9.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
9.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
9.5. ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
10. ПРЕДМЕТ МАТЕМАТИКА 78
10.1. ПРВИ РАЗРЕД

10.2. ДРУГИ РАЗРЕД
10.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
10.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
10.5. ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА- МАТЕМАТИКА
11. ПРЕДМЕТ СВЕТ ОКО НАС/ ПРИРОДА И ДРУШТВО 92
11.1. ПРВИ РАЗРЕД
11.2. ДРУГИ РАЗРЕД
11.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
11.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
11.5. ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА – ПРИРОДА И ДРУШТВО
12. ПРЕДМЕТ ЛИКОВНА КУЛТУРА 111
12.1. ПРВИ РАЗРЕД
12.2. ДРУГИ РАЗРЕД
12.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
12.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
13. ПРЕДМЕТ МУЗИЧКА КУЛТУРА 121
13.1. ПРВИ РАЗРЕД
13.2. ДРУГИ РАЗРЕД
13.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
13.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
14. ПРЕДМЕТ ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ..... 132
14.1. ПРВИ РАЗРЕД
14.2. ДРУГИ РАЗРЕД
14.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
14.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
15. ПРЕДМЕТ ДИГИТАЛНИ СВЕТ..... 147
15.1. ПРВИ РАЗРЕД
15.2. ДРУГИ РАЗРЕД

15.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
16. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА..... 153
16.1. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
17. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ОБАВЕЗНЕ ИЗБОРНЕ НАСТАВНЕ ПРЕДМЕТЕ У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 155
18. ПРЕДМЕТ ВЕРСКА НАСТАВА 155
18.1. ПРВИ РАЗРЕД
18.2. ДРУГИ РАЗРЕД
18.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
18.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
19. ПРЕДМЕТ ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ 173
19.1. ПРВИ РАЗРЕД
19.2. ДРУГИ РАЗРЕД
19.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
19.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
20. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 185
21. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ 185
21.1. ПРВИ РАЗРЕД
21.2. ДРУГИ РАЗРЕД
21.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
21.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
22. ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ..... 188
22.1. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
23. ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ - СЕКЦИЈА..... 189
23.1. ПРВИ РАЗРЕД
23.2. ДРУГИ РАЗРЕД
23.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД
23.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
24. ХОР..... 194

25. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ОБАВЕЗНЕ И ИЗБОРНЕ НАСТАВНЕ ПРЕДМЕТЕ И АКТИВНОСТИ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА СА ОБРАЗОВНИМ СТАНДАРДИМА 195
26. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 195
27. ПРЕДМЕТ СРПСКИ ЈЕЗИК 197
27.1. ПЕТИ РАЗРЕД
27.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
27.3. СЕДМИ РАЗРЕД
27.4. ОСМИ РАЗРЕД
27.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА - СРПСКИ ЈЕЗИК
28. ПРЕДМЕТ ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК 224
28.1. ПЕТИ РАЗРЕД
28.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
28.3. СЕДМИ РАЗРЕД
28.4. ОСМИ РАЗРЕД
28.5. ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ЗА СТРАНИ ЈЕЗИК – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
29. ПРЕДМЕТ ЛИКОВНА КУЛТУРА 266
29.1. ПЕТИ РАЗРЕД
29.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
29.3. СЕДМИ РАЗРЕД
29.4. ОСМИ РАЗРЕД
30. ПРЕДМЕТ МУЗИЧКА КУЛТУРА 277
30.1. ПЕТИ РАЗРЕД
30.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
30.3. СЕДМИ РАЗРЕД
30.4. ОСМИ РАЗРЕД
31. ПРЕДМЕТ ИСТОРИЈА 290
31.1. ПЕТИ РАЗРЕД
31.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
31.3. СЕДМИ РАЗРЕД
31.4. ОСМИ РАЗРЕД

31.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА – ИСТОРИЈА
32. ПРЕДМЕТ ГЕОГРАФИЈА 306
32.1. ПЕТИ РАЗРЕД
32.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
32.3. СЕДМИ РАЗРЕД
32.4. ОСМИ РАЗРЕД
32.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА – ГЕОГРАФИЈА
33. ПРЕДМЕТ МАТЕМАТИКА 321
33.1. ПЕТИ РАЗРЕД
33.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
33.3. СЕДМИ РАЗРЕД
33.4. ОСМИ РАЗРЕД
33.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА – МАТЕМАТИКА
34. ПРЕДМЕТ БИОЛОГИЈА 336
34.1. ПЕТИ РАЗРЕД
34.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
34.3. СЕДМИ РАЗРЕД
34.4. ОСМИ РАЗРЕД
34.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА – БИОЛОГИЈА
35. ПРЕДМЕТ ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ 350
35.1. ПЕТИ РАЗРЕД
35.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
35.3. СЕДМИ РАЗРЕД
35.4. ОСМИ РАЗРЕД
36. ПРЕДМЕТ ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА 363
36.1. ПЕТИ РАЗРЕД
36.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
36.3. СЕДМИ РАЗРЕД
36.4. ОСМИ РАЗРЕД
37. ПРЕДМЕТ ФИЗИКА 375

37.1. ШЕСТИ РАЗРЕД
37.2. СЕДМИ РАЗРЕД
37.3. ОСМИ РАЗРЕД
37.4. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА – ФИЗИКА
38. ПРЕДМЕТ ХЕМИЈА 391
38.1. СЕДМИ РАЗРЕД
38.2. ОСМИ РАЗРЕД
38.3. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА – ХЕМИЈА
39. ПРЕДМЕТ ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО 404
39.1. ПЕТИ РАЗРЕД
39.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
39.3. СЕДМИ РАЗРЕД
39.4. ОСМИ РАЗРЕД
40. НАСТАВНИ ПРОГРАМИ ЗА ОБАВЕЗНЕ И ИЗБОРНЕ НАСТАВНЕ ПРЕДМЕТЕ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 416
41. ПРЕДМЕТ ВЕРСКА НАСТАВА 416
41.1. ПЕТИ РАЗРЕД
41.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
41.3. СЕДМИ РАЗРЕД
41.4. ОСМИ РАЗРЕД
42. ПРЕДМЕТ ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ 431
42.1. ПЕТИ РАЗРЕД
42.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
42.3. СЕДМИ РАЗРЕД
42.4. ОСМИ РАЗРЕД
43. ПРЕДМЕТ НЕМАЧКИ ЈЕЗИК 440
43.1. ПЕТИ РАЗРЕД
43.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
43.3. СЕДМИ РАЗРЕД
43.4. ОСМИ РАЗРЕД

44. НАСТАВНИ ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 463
45. ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ..... 464
45.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД
46. МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ..... 467
46.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД
47. ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА..... 469
47.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД
48. ПРЕДМЕТ ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ И ВАЈАЊЕ 471
48.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД
49. ЧУВАРИ ПРИРОДЕ..... 473
49.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД
50. МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ..... 475
50.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД
51. САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ..... 477
51.1. ПЕТИ РАЗРЕД
51.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
52. СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ 482
52.1. ПЕТИ РАЗРЕД
52.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
52.3. СЕДМИ РАЗРЕД
52.4. ОСМИ РАЗРЕД
53. МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА..... 484
53.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД
54. УМЕТНОСТ..... 486
54.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД
55. ПРЕДУЗЕТНИШТВО..... 489
55.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД
56. ДОМАЋИНСТВО..... 490
56.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД

57. ФИЛОЗОФИЈА СА ДЕЦОМ…….. 495
57.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД
58. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО – ВАСПИТНОГ РАДА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 497
59. ДОПУНСКА НАСТАВА 497
59.1. ПЕТИ РАЗРЕД
59.2. ШЕСТИ РАЗРЕД
59.3. СЕДМИ РАЗРЕД
59.4. ОСМИ РАЗРЕД
60. ДОДАТНА НАСТАВА 505
61. ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ – СЕКЦИЈА 510
61.1. ПЕТИ - ОСМИ РАЗРЕД
62. ХОР/ ОРКЕСТАР……. 513
62.1. ПЕТИ - ОСМИ РАЗРЕД
63. ПЛАН ФОРМАТИВНОГ И СУМАТИВНОГ ОЦЕЊИВАЊА 515
64. ДРУГИ ДЕЛОВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ОД ЗНАЧАЈА ЗА ВАСПИТНО – ОБРАЗОВНИ РАД У ШКОЛИ…… 517
65. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ 517
66. КАЛЕНДАР ЗНАЧАЈНИХ ДАТУМА 519
67. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ 524
68. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, СА ПРОГРАМОМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА 525
68.1. ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ
68.2. ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ
69. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ 527
70. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ 528
71. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА У ШКОЛИ 529
72. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 530
73. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ 531
74. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ 532
75. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА……..... 533

76. ПРОГРАМ НАСТАВЕ У ПРИРОДИ 534
77. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ 538
78. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ 540
79. ПРОГРАМ МАРКЕТИНГА ШКОЛЕ 542
80. ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК – 1. И 2.РАЗРЕД……..... 544
81. ПРЕПОРУКЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА У ШКОЛИ 545
82. САМОВРЕДНОВАЊЕ РАДА ШКОЛЕ 547

Школски програм је јединствени документ школе, којим се обезбеђује реализација циљева и задатака, исхода, међупредметна повезаност и праћење остваривања специфичних предметних и општепредметних компетенција у обавезном образовању и васпитању. Његове основе могу послужити да на креативан и флексибилан начин, уважавајући различитости деце, обезбедимо квалитетну наставу и школски рад за све. Циљ нам је да унапређивање сваког сегмента Школског програма буде наш стални и дугорочни задатак. Да анализом реализације Школског програма и наше улоге у том процесу, истовремено развијамо сопствену компентенцију и градимо школу по мери свих актера васпитно - образовног процеса. Уколико у времену трајања дође до промене неког дела, школа ће донети измене школског програма.

Школски програм ОШ "2. октобар" у Зрењанину основни је радни документ који приказује све планиране садржаје и активности, организацију рада на остварењу циљева и задатака за ученике од првог до осмог разреда, као и функционисање школе у целокупним активностима предвиђеним позитивним прописима.

1. УВОД

Припрему за израду Школског програма за други циклус извршио је Стручни актив за развој школског програма за други циклус, а чланови су:

1. Слађана Радновић, професор разредне наставе
2. Силвија Нухановић, професор разредне наставе
3. Весна Вукша, професор српског језика и књижевности (наставник грађанског васпитања)
4. Александра Барачков, професор географије
5. Косана Раушки, педагог – председник Стручног актива

Полазне основе за израду школског програма су:

1. ЗАКОН О ОСНОВАМА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА („Сл.гласник РС“ бр. 88/2017, 27/2018 – др. закони,10/2019, 6/2020 и 129/2021)
2. ЗАКОН О ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ („Сл.гласник РС“ бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 – др. закони, 10/2019, 6/2020 и 129/2021)
3. ПРАВИЛНИК О ПЛАНУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА И ПРОГРАМУ НАСТАВЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019 и 2/2020)
4. ПРАВИЛНИК О ИЗМЕНАМА И ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О ПЛАНУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА И ПРОГРАМУ НАСТАВЕ И УЧЕЊАА ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 2/2020)
5. ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 16/2018 И 3/2019)
6. ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 5/2019,1/2020 И 6/2020)
7. ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА(("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 88/17, 27/18- други закони, 10/19)
8. ПРАВИЛНИК О ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О ПЛАНУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 88/17, 27/18- други закони, 10/19)

9. ПРАВИЛНИК О ПЛАНУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА И ПРОГРАМУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр.15/2018, 18/2018, 3/2019, 3/2020 и 6/2020)
10. ПРАВИЛНИК О ПЛАНУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА СЕДМИ И ОСМИ РАЗРЕД РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 18/2018)
11. ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 88/17, 27/18 – други закони 10/19)
12. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПРОГРАМУ ЗА ОСМИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 2/2010, 3/2011 – други правилник, 8/2013, 5/2014, 11/2016, 7/2017, 8/2018, 10/2019 и 3/2020)
13. ПРАВИЛНИКО ИЗМЕНИ ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20)
14. ПРАВИЛНИКО ИЗМЕНИ ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСМИ РАЗРЕД РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20)
15. ПРАВИЛНИКО ИЗМЕНИ ПРАВИЛНИК О ПРОГРАМУ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСМИ РАЗРЕД РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 2/2020)
16. ПРОГРАМИ ЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ЗА 5,6,7,И 8 РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр.17/2021)
17. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 6/2008)
18. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 15/2005)
19. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 7/2007)
20. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ - САЗНАЊЕ О СЕБИ И ДРУГИМА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 15/2005)
21. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ - САЗНАЊЕ О СЕБИ И ДРУГИМА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 8/2003)
22. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ - САЗНАЊЕ О СЕБИ И ДРУГИМА ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 5/2001 и "Сл. гласник РС", бр. 93/2004 - др. правилник)

23. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ - САЗНАЊЕ О СЕБИ И ДРУГИМА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 20/2004)
24. ПРИРУЧНИК ЗА НАСТАВНИКЕ ГРАЂАНСКОГ ВАСПИТАЊА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА, ИЗДАВАЧИ МИСИЈА ОЕБС-А У СРБИЈИ,ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
25. ПРИРУЧНИК ЗА НАСТАВНИКЕ ГРАЂАНСКОГ ВАСПИТАЊА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА, ИЗДАВАЧИ МИСИЈА ОЕБС-А У СРБИЈИ,ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
26. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 5/2001)
27. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ (Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 23/2004)
28. ПРАВИЛИО НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 9/2005)
29. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 9/2005)
30. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 2/2008)
31. ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА ОСМИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 7/2008)
32. ПРАВИЛНИК О ОПШТИМ СТАНДАРДИМА ПОСТИГНУЋА - ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 5/2010)
33. ПРАВИЛНИК О ОБРАЗОВНИМ СТАНДАРДИМА ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА ЗА ПРЕДМЕТЕ СРПСКИ ЈЕЗИК, МАТЕМАТИКА И ПРИРОДА И ДРУШТВО("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 5/2011)
34. ПРАВИЛНИК О ОПШТИМ СТАНДАРДИМА ПОСТИГНУЋА ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ЗА СТРАНИ ЈЕЗИК ("Сл. гласник РС", бр. 78/2017)
35. ПРАВИЛНИК О ОЦЕЊИВАЊУ УЧЕНИКА У ОСНОВНОМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ("Сл. гласник РС", бр. 34/2019, 59/2020 и 81/2020)
36. ПРАВИЛНИК О СТАНДАРДИМА КВАЛИТЕТА РАДА УСТАНОВЕ ("Сл. гласник РС", број 14/2018.)

2. ТРАЈАЊЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

У овом документу представљен је **Школски програм ОШ „2. октобар“ за први и други циклус основног образовања и васпитања,** односи се **на период од четири године и почеће да се примењује од школске 2022/2023. године, а траје до краја школске 2025/2026.**
Целокупан програм остварује се на српском језику.
Школски програм је документ на основу којег се остварује Развојни план и укупан образовно - васпитни рад наше школе, те представља основу на којој ће сви наставници и стручни сарадници запослени у ОШ „**2. октобар** “, планирати и реализовати свој рад у наредне четири године.
Поједини делови школског програма, према потреби, иновираће се у току његовог остваривања.
Школски програм у целини, а посебно у делу који се односи на изборни и факултативи део програма, узима у обзир услове рада у школи (кадровске, техничке, просторне...), потребе ученика и родитеља, као и локалне заједнице.

3. СВРХА И ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

3.1. СВРХА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

- Подизање квалитета ученичких знања, умења, вештина и способности као и неговање вредности значајних за целоживотно учење и живот и рад у савременом друштву.
- Успешно задовољавање ученичких потреба и интересовања; развијање ученикове личности и потенцијала уз поштовање других особа

3.2. ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

- Развијање умећа, навика и способности ученика у складу са његовим индивидуалним карактеристикама укључујући и децу са посебним потребама
- Развијање радозналости, интересовања, креативности и стваралаштва, те логичког и критичког мишљења код ученика
- Оспособљавање ученика за самостално стицање знања и коришћење различитих извора знања
- Оспособљавање за активно очување и неговање народне традиције и културе других народа
- Оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења
- Развијање позитивне слике о себи код ученика
- Развијање позитивног и прихватљивог понашања у различитим ситуацијама и на различитим местима

- Неговање иницијативе ученика
- Оспособљавање за активно очување и унапређивање здравља и животне околине ученика
- Подстицање развоја и интегрисаност детета са посебним потребама у групу вршњака без развојних тешкоћа уз активно партнерство са родитељима
- Развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе као и традиције и културе националних мањина
- Поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву
- Развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

4. ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1) обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика;
2) обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
3) свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
4) развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
5) развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња;
6) континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
7) развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
8) пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
9) развијање кључних компетенција за целоживотно учење и међупредметних компетенција у складу са развојем савремене науке и технологије;
10) развој свести о себи, стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
11) оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;

12) развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
13) развијање позитивних људских вредности;
14) развијање компентенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;
15) развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости;
16) развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
17) повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
18) повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању

5. ОПШТЕПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Опште међупредметне компетенције за крај основног образовања и васпитања у Републици Србији су:

1) компетенција за учење;

Ученик треба да буде оспособљен и мотивисан да схвати значај учења; изабере одговарајуће методе; прати сопствени напредак током учења и усмерава учење у складу са намерама и циљем који има. Ученик стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство. Развија свест и о стваралачкој природи учења. Истрајан је и превазилази тешкоће у учењу.

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.

- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

2) одговорно учешће у демократском друштву;

Ученик разуме и прихвата значај принципа правде, слободе, солидарности,националне, верске, родне и етничке равноправности и одговорности – као темеља демократског друштва, активно учествујући у животу школе (одељењска заједница,вршњачки тим, ученички парламент и сл.) и заједница којима припада (нпр.породица, локална заједница) у складу са својим узрастом. Поштује и залаже се запоштовање дечјих и људских и мањинских права, као и личног и националногдостојанства. Упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет,лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима.Поштује равноправност различитих заједница, њихову традицију и културни идентитет. Одговоран је за изборе и одлуке које чини и понаша се хумано и с уважавањем према другима. Аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука.

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору;поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр.хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља идискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном,

узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

3) естетичка компетенција;

Ученик влада основним значењем појмова култура и естетичка вредност. Естетичку вредност не везује само и искључиво за уметност, већ и за друге садржаје: природне или биологистичке (нпр. непоновљивост природе), социолошке или идеолошке (човеково деловање на природу, односи унутар заједнице), емотивно-афективне (креативност и стваралачко мишљење и понашање како појединца, тако и групе) и практичне (појмови, модели, поступци, теоријске основе игре, литерарних, ликовних, музичких и сценских облика и сл.).

- Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и другим видовима комуникације…), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница,упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних икултурних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.
- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има
  критички однос према употреби и злоупотреби природе.

4) комуникација;

Ученик комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном и образовном контексту. Прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације. Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине. У комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да представи своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог. Критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама. Има развијену свест о значају конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада.

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану,невербалну, телефоном, путем интернета итд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

5) одговоран однос према околини;

Ученик стиче знања и развија свест о дејству људских активности на животну средину и природу; усваја ставове о неопходности очувања непосредне и шире околине и развија способности активног деловања ради очувања средине у школи, непосредној околини и породици. Познаје људске активности и начин на који оне могу да угрозе или унапреде околину, живи свет и природу у окружењу. Одговоран је према квалитету сопственог живота, што обухвата и однос према околини и однос према здрављу. Разуме сопствену одговорност и одговорност заједнице у изградњи

личне и заједничке будућности, као и будућности наредних генерација. У области одрживог развоја – зна основне поставке одрживости, разуме принципе одрживог развоја и практикује активности које га подржавају.

- Уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе.
- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине. Практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.
- Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.

6) одговоран однос према здрављу;

Ученик користи знања, вештине и усваја ставове ради очувања и унапређивања психофизичког здравља. Одговоран однос према здрављу укључује развијање свести о важности сопственог здравља и безбедности, знања о основним чиниоцима који утичу на здравље и практиковање здравих животних стилова. Својим понашањем, као појединац и део различитих група и заједница, промовише здравље, заштиту здравља и здраве стилове живота. Уочава опасности по здравље и доноси одлуке значајне за превенцију болести и очување здравља и укључује се у друштвене активности значајне за превенцију болести и очување здравља.

- Познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, важност доручка, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране.
- Познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора.
- Познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице других облика болести зависности (нпр. интернет, клађење, дијете) и свестан је здравствених, породичних и социјалних последица сопственог избора.
- Разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и према њима поступа.

- Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље исигурност.
- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора.
- Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.

7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву;

Ученик препознаје могућности у школи и заједници да идеју претвори у активност, покреће и спремно прихвата промене, преузима одговорност, показује иницијативу и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха. Ученик кроз образовање стиче свест о сопственим потенцијалима и интересовањима и бива оснажен да самостално доноси одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације. Реализује унапред осмишљене идеје и учествује у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице. Ученик стиче знања окарактеристикама одређених послова и радних места, разуме свет рада и пословања из перспективе друштва и спреман је на волонтерски рад и покретање хуманитарних акција.

- Прилагођава се друштвеним и економским променама, усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду; суочава са неизвесностима на иницијативан и предузимљив начин.
- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију.
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака и користи CV и мотивационо писмо да опише своје компетенције, жеље и очекивања.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања

8) рад са подацима и информацијама;

Ученик разуме значај коришћења поузданих података и информација у процесуучења, њихову примену за рад, доношење одлука и свакодневни живот. Користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме. Ученик користи и самостално проналази различите изворе информација и података, (библиотеке, медије, интернет, институције, личну комуникацију, итд.), критички разматра њихову поузданост и ваљаност, разврстава их и повезује релевантне информације из различитих извора.

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/информацију од њиховог тумачења.

- Користи податке из различитих извора и начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области. Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.

9) решавање проблема;

Ученик примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу одговора/решења у за њега новим ситуацијама које се јављају током учења, као и у свакодневном животу. Оспособљен је да у циљу решавања проблемских ситуација селективно и сврсисходно користи књиге и друге изворе информација, алате, помоћ наставника, ученика и других особа из школског и ваншколског окружења. Ученик је мотивисан да реши проблемску ситуацију, истрајава у решавању, проналази/осмишљава решење проблемских ситуација, процењује тачност решења и начин решавања.

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

10) сарадња;

Ученик развија способност да у сарадњи са другима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње. Активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње. У процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге. Подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе. У сарадњи са другима залаже се да се одлуке доносе заједнички на основу аргумената и прихваћених правила заједничког рада.

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару.
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.
- Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених.
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

11) дигитална компетенција.

Ученик је способан да користи одређена средства из области информационо-комуникационих технологија (уређаје, софтверске производе и сервисе из области електронских комуникација) на одговоран и критички начин ради ефикасног испуњавања постављених циљева, задатака и сопствених потреба у свакодневном животу и образовању. Познаје основне карактеристике информационо-комуникационих технологија (у даљем тексту: ИКТ), односно њихов утицај и значај на живот и рад појединца и заједница. Уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у свакодневним активностима (учење и креативан рад; сарадња; комуникација; решавање проблема; организација, обрада, размена и презентација информација). Приликом коришћења ИКТ-а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит, поштује приватност и одговорним поступањем штити себе и друге.

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ-а и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ-а.

6. ИСХОДИ УЧЕЊА

Након завршетка основног образовања и васпитања ученици ће:

1) имати усвојен интегрисани систем научно заснованих знања о природи и друштву и бити способни да тако стечена знања примењују и размењују;

2) умети да ефикасно усмено и писмено комуницирају на српском, односно на српском и језику националне мањине и најмање једном страном језику користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима;

3) бити функционално писмени у математичком, научном и финансијском домену;

4) умети да ефикасно и критички користе научна знања и технологију, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини;

5) бити способни да разумеју различите форме уметничког изражавања и да их користе за сопствено изражавање;

6) бити оспособљени за самостално учење;

7) бити способни да прикупљају, анализирају и критички процењују информације;

8) моћи да идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење и релевантна знања; 9) бити спремни да прихвате изазове и промене уз одговоран однос према себи и својим активностима;

10) бити одговорни према сопственом здрављу и његовом очувању,примењивати усвојене здравствене навике неопходне за активан и здрав животни стил;

11) умети да препознају и уваже људска и дечја права и бити способни да активно учествују у њиховом остваривању;

12) имати развијено осећање припадности сопственој породици, нацији и култури, познавати сопствену традицију и доприносити њеном очувању и развоју;

13) знати и поштовати традицију, идентитет и културу других заједница и бити способни да сарађују са њиховим припадницима;

14) бити способни да ефикасно и конструктивно раде као чланови тима, групе, организације и заједнице.

7. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

7.1. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Редни број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик _____ језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Српски као нематерњи језик	2	72	2	72	3	108	3	108
3.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	72
4.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
5.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
6.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
7.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
8.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
9.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
10.	Дигитални свет/Пројектна настава	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: А		20-22	720-792	21-23	756-828	21-24	756-864	21-24	756-864
Редни број	**Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ**								
1.	Верска настава/Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи језик/говор са елементимаанационалне културе	2	72	2	72	2	72	2	72
УКУПНО: Б		1-3	36-108	1-3	36-108	1-3	36-108	1-3	36-108
УКУПНО: А + Б		21-23	756-828	22-24	792-864	22-25	792-900	22-25	792-900

7.2. ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈУ ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ, ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ И АКТИВНОСТИ

Редни број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	21-23	756-828	22-24	792-864	22-25	792-900	22-25	792-900
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
3	Додатна настава							1	36
4.	Настава у природи	7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње	

Редни број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељенског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана годишње		1дан годишње		1дан годишње		1дан годишње	

8. ПРЕДМЕТ СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

8.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 180 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
-разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице; - влада основном техником читања и писања ћириличког текста; - разуме оно што прочита; - активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита; - препозна песму, причу и драмски текст; - одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом; - уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина; - изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу; - препозна загонетку и разуме њено значење; - препозна басну и разуме њено значење;	**ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ**	Глас и слово; штампана и писана слова ћириличког писма. Речи и реченице као говорне и писане целине. Текстови засићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима. Језичке игре. Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе. Писање (преписивање, самостално писање и диктат). Читање (шчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног. Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; џ, ч; ј, љ).
	КЊИЖЕВНОСТ	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** Народна песма, Ја сам чудо видео Јован Јовановић Змај, Зимска песма Војислав Илић, Пролетња зора/Воја Царић, Пролеће/Мира Алечковић, Ветар сејач Десанка Максимовић, Првак; Хвалисави зечеви/У гостима/Ливадско звонце Гвидо Тартаља, Китова беба/Мрави/Постеља за зеку Бранко Ћопић, Јежева кућица (читање у наставцима) Душан Радовић, Јесења песма/Срећна Нова година Љубивоје Ршумовић, Ау што је школа згодна; Дете/Деца су украс света Стеван Раичковић, Цртанка/Бранислав Лазаревић, Сликар Перо Зубац, Добар друг ти вреди више Драгомир Ђорђевић, Није лако бити дете **Проза** Народна прича, Свети Сава и ђаци Народна прича, Деда и репа /Голуб и пчела

- разликује слово, реч и реченицу; - правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају; - правилно употреби велико слово; - учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; - обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; - усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима; - усмено описује ствари из непосредног окружења; - бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору; - напамет говори краће књижевне текстове; - учествује у сценском извођењу текста; - пажљиво и културно слуша саговорнике; - слуша, разуме и парафразира поруку; - слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања;			Народна басна, Лисица и гавран Доситеј Обрадовић, Два јарца; Две козе Лав Николајевич Толстој, Два друга Драган Лукић, Јоца вози тролејбус/Игор Коларов, Дум-дум Оливер и његов бубањ Ђуро Дамјановић, Дан кад је јутро било слово/Весна Ћоровић Бутрић, Ноћни ћошак Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, Загонетке лаке за прваке ђаке, Загонетке Григора Витеза и Бране Цветковића) Драмски текстови Гвидо Тартаља, Зна он унапред Душан Радовић, Тужибаба Александар Поповић, Неће увек да буде први Бора Ољачић, Први дан у школи Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: Буквар **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** Јован Јовановић Змај, Песме за децу (избор) Избор из басни и сликовница за децу **Књижевни појмови:** - песма; - прича; - догађај; место и време збивања; - књижевни лик - изглед, основне особине и поступци; - драмски текст за децу; - шаљива песма; - басна; - загонетка.
	ЈЕЗИК **Граматика, правопис и ортоепија**		Реченица; реч; слово. Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи. Реченице као обавештење, питање и заповест. Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночланих) и назива места и улице у којој ученик живи, као и назив школе коју похађа. Правилно потписивање (име, па презиме). Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у реченици.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	**Говорење**	Вођени и слободни разговор. Говорни предлошци. Усмена порука. Причање, препричавање и описивање. Казивање књижевног текста. Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација. Сценско извођење текста (драмско и луткарско). Богаћење речника: лексичке и синтаксичке вежбе. Разговорне, ситуационе и језичке

- примењује основна правописна правила; - пише читко и уредно; - писмено одговара на постављена питања; - спаја више реченица у крађу целину; - пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила; - гласно чита, правилно и са разумевањем; - тихо чита (у себи) са разумевањем прочитаног; - пронађе информације експлицитно изнете у тексту			игре.
		Слушање	Стварне и симулиране ситуације. Слушна порука. Аудио-визуелни записи. Игре за развијање слушне пажње.
		Писање	Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту. Писана порука. Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста. Реченице/кратак текст погодан за диктирање.
		Читање	Књижевни текстови. Текстови са практичном наменом: позивница, упутство, списак за куповину и др. Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др. Информативни текстови: 1. уџбенички: Милан Шипка, Буквар; текстови о знаменитим личностима српске културе; 2. ванџбенички: о правилима учтивог понашања (бонтон); о месту у којем ученици живе; о животињама итд.

Кључни појмови: почетно читање и писање, књижевност, језик и језичка култура.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-извини, изволи, хвала, молим -здраво и ћао,добро јутро, добар дан, добро вече, довиђења, лаку ноћ -глас, слово, реченица, реч	-играње улога -играма за развијање гласовне осјетљивости -прате гласно читани текст уз помоћ илустрација -„читају“ на основу илустрација -слушају гласно читање наставника -сами стварају сликовни текст -заједнички пишу -индивидуално пишу елементе слова -вежбају моторику руке -пантомимом изражавају	-препознаје различите звукове -разликује изговорени глас и написано слово, изговорене и написане речи и реченице -препознаје главни догађај и ликове -препозна песму, причу и драмски текст -препознаје загонетку и разуме њено значење -препознаје басну и разуме њено значење -разуме садржај једноставних реченица у	-користи основне форме учтивог обраћања -правилно држи тело и оловку при писању -тумачи нацртане заповести, забране и упозорења -пише штампаним и писаним словима ћирилице -пише читко и уредно -влада основномтехником читања ћириличког текста:гласно, тихо (у себи), изражајно -уме да издвоји непознате речи у тексту и пронађе одређене информације -уме да одговори	-саговорника слуша пажљиво, уз уважавање -уме да се обрати саговорнику и учествује у разговору -изражавају своје жеље,потребе, мисли и осећања и препознаје туђа -има позитиван однос према књижевности и матерњем језику -изрази своје	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; -Комуникација; - Решавање проблема;

-ћирилица -азбука -писац и наслов -песма - прича -догађај -књижевни лик -драмски текст за децу -басна -загонетка -позивница -распоред часова -стрип -улазница	своје мисли и препознају туђе -саопштавају разлику између песме и приче, зашто им се прича или песма допада -траже главну реч у песми и ређају асоцијације везане за ту реч -производе звукове језичким и нејезичким средствима, траже речи које се гласовно подударају -казују бројалице -измишљају нове речи, -продужују и скраћују речи -разговарају о садржају текста и повезују га с властитим искуствима -фронтални, индивидуални, групни, рад у пару -методе решавања проблем-ситуација, кооперативне методе учења, интерактивне методе, амбијентално учење -различити облици наставе (програмирана тематска, истраживачка, проблемска, интегрисана)	тексту -почиње реченицу великим словом и завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком -користи велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих) и назива места у којем живи -познаје различите облике комуникације -разуме оно што прочита -препозна песму, причу и драмски текст -одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом -изрази својемишљење опонашању ликова у књижевном делу -препозна загонетку и разуме њено значење -препозна басну и разуме њено значење -правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу -обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима -примењује основна правописна правила -писмено одговара на постављена питања -спаја више реченица у краћу целину	на једноставна питања у вези са текстом учествује у сценском извођењу текста -повезује садржај текста с властитим искуством -напамет говори краће књижевне текстове; -усмено препричава -усмено прича према сликама и о доживљајима -усмено описује ствари из непосредног окружења -спаја више реченица у краћу целину -пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила -препознаје позитивне и нега-тивне књижевне ликове -препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност -пише честитку -активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита -усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима -усмено описује ствари из непосредног окружења -бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору -напамет говори краће књижевне текстове	мишљење о понашању ликова у књижевном делу -поштује правила рада у групи -позитиван однос према другима -процењује и вреднује утицај својих навика -спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима -самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује тачност и прецизност решења -уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина -учтиво учествује у вођеном и слободном разговору -учествује у сценском извођењу текста	-Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

			-пише читко и уредно -пише реченице по диктату -чита гласно и тихо у себи, са разумевањем -пронађе информације експлицитно изнете у тексту		
Праћење и вредновање наставе и учења: иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, процена знања, вештина, ставова и понашања, реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања)					

8.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 180 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст; - одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту; - одреди редослед догађаја у тексту; - уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине; - разликује стих и строфу; - уочи стихове који се римују; - објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни; - наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота; - чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** Народна песма: Да вам певам што истина није/Мишја моба Народна песма: Мајка Јова у ружи родила/Санак иде низ улицу Јован Јовановић Змај: Пролећница/Хвала Војислав Илић: Први снег Бранко Ћопић: Огласи "Шумских новина" (одломци), Болесник на три спрата Душан Радовић: Лепо је све што је мало, Мама Драган Лукић: Школа, Равнотежа Мирослав Антић: Тајна Душко Трифуновић: Два јарца Григор Витез: Дохвати ми, тата, мјесец Александар Сергејевич Пушкин: Бајка о рибару и рибици (читање у наставцима) **Проза** Народна прича: Свети Сава, отац и син/Свети Сава и отац и мати са малим дететом Народна прича: Седам прутова Народна басна: Бик и зец/Коњ и магарац Доситеј Обрадовић: Пас и његова сенка/Коњ и магаре Десанка Максимовић: Бајка о лабуду Гроздана Олујић: Шаренорепа Градимир Стојковић: Деда Милоје Мирјана Стефановић: Златне рибице не праве штету Ђани Родари: Кад дедица не зна да прича приче Су Ју Ђин: Свитац тражи пријатеља

- изражајно рецитује песму; - изводи драмске текстове; - износи своје мишљење о тексту; - разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике; - разликује врсте речи у типичним случајевима; - одређује основне граматичке категорије именица и глагола; - разликује реченице по облику и значењу; - поштује и примењује основна правописна правила; - влада основном техником читања и писања латиничког текста; - пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном); - користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање; - правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у крађу целину; - учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника;		Феликс Салтен: Бамби (одломак по избору) Драмски текстови Александар Поповић: Два писма Ана Миловановић: Слатка математика Гвидо Тартаља: Оцене Тоде Николетић: Шума живот значи Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Доситеј Обрадовић (баснописац), Никола Тесла (приче из детињства), знаменита завичајна личност и др.) **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1. Избор из кратких народних умотворина (загонетке, пословице, брзалице, питалице, разбрајалице) 2. Ханс Кристијан Андерсен: Принцеза на зрну грашка, Царево ново одело, Девојчица са шибицама 3. Десанка Максимовић: Ако је веровати мојој баки, Прстен на морском дну, Бајка о трешњи, Сликарка зима, Како су пужу украли кућу, Три патуљка, Чика-Мраз, Божић-батини цртежи, Траве говоре бакиним гласом, Орашчићи-палчићи, Кћи вилиног коњица (три бајке по избору ученика) 4. Љубивоје Ршумовић, избор из збирке песама Ма шта ми рече (Једног дана, Др, Десет љутих гусара, Ишли смо у Африку, Ако желиш мишице, Уторак вече ма шта ми рече, Има један, Телефонијада, Дете, Вуче вуче бубо лења, Вук и овца) 5. Драгомир Ђорђевић, избор песама (Кад сам био мали, Бабе су нам сјајне, Рецепт за деду, Све су мајке, Ја сам био срећно дете, Једном давно ко зна када, Првоаприлска песма, Ми имамо машту, Тајанствена песма, Бити пекар то је сјајно, Успон једног лава, Стонога, Вештице су само трик) 6. Избор из кратких прича за децу: Бранко Стевановић, Прича из ормана, Весна Видојевић Гајевић, Бркљача, Дејан Алексић, Једном је један дечко зевнуо. **Књижевни појмови:** - стих, строфа, рима; - народна успаванка; - басна; - бајка; - тема, место и време збивања, редослед догађаја; - главни и споредни лик (изглед, основне особине и поступци); - лица у драмском тексту за децу.

- разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај); - изражајно чита ћирилички текст.	ЈЕЗИК Граматика, правопис и ортоепија	Глас и слог; самогласници и сугласници. Врсте речи: именице (властите и заједничке); род и број именица; глаголи; глаголска времена: прошло, садашње, будуће време; потврдни и одрични глаголски облици; придеви (описни); бројеви (основни и редни). Реченице: обавештајне, упитне, заповедне и узвичне. Потврдне и одричне реченице. Велико слово: писање назива држава, градова и села (једночланих и вишечланих) и једночланих географских назива. Спојено и одвојено писање речи: писање речце ли и речце не уз глаголе. Интерпункција: тачка (на крају реченице и иза редног броја); две тачке и запета у набрајању; писање датума арапским и римским цифрама. Писање скраћеница: (мерне јединице и опште скраћенице ОШ, бр., итд., стр. и нпр.).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Друго писмо (латиница): штампана и писана слова. Разумевање прочитаног кроз одговоре на питања. План за препричавање кратких текстова (лирских, епских, драмских) састављен од уопштених питања. План описивања на основу непосредног посматрања. Правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање. Језичке вежбе: загонетке, ребуси, укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица, опис бића и предмета. Сценско приказивање драмског/драматизованог текста.

Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура, усвајање другог писма (латинице).

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
строфа и стих -бајка -именице, глаголи прошло, садашње и будуће	уочавање и схватање реченице као основне језичке категорије, -препознавање и разумевање главних реченичних делова -упознавање реченице -вредновање,рукописа, преписивање, диктати,	-препознаје шта је песма -разликује бајку и басну према основним карактеристикама -уочава и разликује главне и споредне ликове, њихове особине, редослед догађаја утексту, време и место радње	уме самостално и правилно да напише обавештајне, упитне и узвичне реченице једноставнеструктуре -уме својим реченицама да прича на задату тему и да преприча краћи наративни текст слободно или према датом плану -влада основном техником читања и писања латиничког текста,течном и правилном, гласном и тихом читању кратких и једноставнихтекстова	примењује основна начела вођења разговора -разуме важност пажљивог слушања саговорника током учествовања у разговору -разумевање и уважавање различитости -спремност да	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција;

-обавештајна, упитна и узвична реченица -азбука и абеседа, ћирилице и латинице -наслов, пасус, име аутора -тема текста	краћи састави -систематско усвајање појмова на нивоу препознавања -вежбе артикулације -моторичке вежбе -пружање сталне и систематске помоћи од стране наставника кроз језичке игре,вежбе, домаће задатке и сл. -гласно,флексибилно тихо читање -вежбе у посматрању, слушању препричавању текстова, позоришних представа -уочавање и тумачење порука дела	-препознаје шта су именице, а шта глаголи у типичним примерима -препознаје шта је прошло, садашње и будуће време -разликује потврдан и одричан садржај реченице на основу форме -препознаје разлику између азбуке и абеседе, ћирилице и латинице -разликује у тексту наслов, пасус, име аутора -употребљава велико слово у писању вишечланих географских назива -у типичним примерима зна да употреби речце *не* и *ли* и запету у набрајању	-уме да пише честитку и (попуњава) позивницу -уме да напише текст кратким и потпуним реченицама једноставне структуре (према задатком плану или помоћу питања) -сам ствара краће усмене и писане текстове, по угледу на прочитане или слушане говоре о неком своме доживљају -описују што су видјели (нпр. на ТВ-у), препричавају нешто што им је неко испричао или прочитао, или су сами прочитали -током говорнога наступа настоје да говоре што јасније, природно и разумљиво -уочава у тексту обавештајну, упитну и узвичну реченицу -уме да одреди шта је основна тема текста и из њега изведе једноставнезакључке -уме да напише назив своје улице и потпуну адресу -уме да повезује информације у линеарном и нелинеарном тексту	учествује у решавању проблема у својој школи -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада	-Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Наставник током процеса наставе и учења континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.					

8.3.ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 180 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– чита са разумевањем различите текстове; – опише свој доживљај прочитаних књижевних дела; – изнесе своје мишљење о тексту; – разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст; – одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; – именује главне и споредне ликове и разликује њихове пози тивне и негативне особине; – уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима); – разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност; – разуме идеје књижевног дела; – уочи основне одлике народне бајке; – разликује народну од ауторске бајке; – представи главне особине јунака;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Лирска поезија** 1. Душан Костић: *Септембар* 2. Григор Витез: *Какве је боје поток/* Десанка Максимовић: *Вожња* 3. Душан Васиљев: *Зима* 4. Мирослав Антић: *Шта је највеће/* Ф. Г. Лорка: *Луцкаста песма* 5. Драган Лукић: *Свакога дана/* *Шта је отац* 6. Бранислав Црнчевић: *Љутито мече/* Љубивоје Ршумовић*: Аждаја своме чеду тепа* 7. Милован Данојлић: *Љубавна песма* 8. Љубивоје Ршумовић: *Домовина себрани лепотом* 9. Химна Светоме Сави 10. Бранко Стевановић: *Занимање Марка Краљевића* **Епска поезија** 11. Народне песме: *Марко Краљевић и бег Костадин, Орање Марка Краљевића* **Проза** 1. Ла Фонтен: *Цврчак и мрав*/Езоп: *Корњача и зец* 2. Народна приповетка: *Свети Сава и сељак без среће* 3. Народна бајка: *Чардак ни на небу ни на земљи* 4. Народна приповетка: *Свијету се не може угодити* 5. Бранко Ћопић: *Изокренута прича* 6. Оскар Вајлд: *Себични џин* 7. Светлана Велмар Јанковић: *Златно јагње* (одломак) 8. Бранко В. Радичевић: *Прича о дечаку и Месецу* 9. Ијан Макјуен: *Реч-две о Питеру* (одломак) 10. Јохана Шпири: *Хајди* (одломак) 11. Народна бајка: *Баш-Челик* (читање у наставцима) 12. Јасминка Петровић: *Од читања се расте* (читање у наставцима) **Драмски текстови** 1. Душан Радовић: *А зашто он вежба* 2. Александар Поповић: *Лед се топи* 3. Јованка Јоргачевић: *Никад два добра*

– уочи основне одлике народне епске песме; – уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу; – разликује опис од приповедања у књижевном делу; – покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту; – уочи хумор у књижевном делу; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитује песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове; – разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима; – одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола; – примењује основна правописна правила; – јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акце нат, паузе, брзину и темпо; – спои више реченица у краћу и дужу целину; – препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин;		4. Лаза Лазић: *Суђење* **Популарни и информативни текстови** Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Милева Ајнштајн, Михаило Пупин), знаменита завичајна личност и др. **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1. Бранко Ћопић: *Доживљаји Мачка Тоше* 2. Избор из поезије Душана Радовића (*Замислите*, *Да ли ми ве рујете*, *Страшан лав*, *Кад је био мрак*, *Тужне ђачке исповести*, *Здравица*, *Плави зец* и друге песме) 3. Браћа Грим: *Бајке* (по избору) **Књижевни појмови:** – лирска песма, – химна, – епска песма, – народна бајка, – роман, – поређење, – персонификација (на нивоу препознавања), – опис, – дијалог, – приповедање, – епски јунак, – драмска радња
	ЈЕЗИК **Граматика, правопис и ортоепија**	Врсте речи: именице (градивне, збирне); придеви (присвојни, градивни**);** род и број придева; заменице (личне заменице); глаголи; лице и број глагола. Подела речи на крају реда (граница на самогласник). Управни говор (први и други модел). Неуправни говор. Велико слово: писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл.), празника, наслова књига и часописа; Писање присвојних придева изведених од властитих имена (суфикси: *-ов*, *-ев*, *-ин; -ски, -чки, -шки*). Речца *не* уз именице и придеве**.** Наводници (у управном говору, насловима дела, називима школа). Сугласник *ј* (између самогласника *и-о* и *о-и)*. Скраћенице (мерне јединице за масу, дужину, време и запремину течности).

– извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачно сти, објективности и сажетости; – варира језички израз; – попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке; – разликује формални од неформалног говора (комуникације); – учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуни кације и пажљиво слуша саговорника.	**ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА**	Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нели неарни текстови. Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано). Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) – усмено и писано. Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.). Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речи супротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано (уз одговарајуће текстове из лектире). Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног обли ка речи; диктат, аутодиктат. Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица разли читим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице. Лексичко-семантичке вежбе: речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго. Стилске вежбе: састављање прича на основу задатих речи; сажимање или проширивање познате приче (текста), мењање краја приче (текста); настављање приче на основу датог почетка; промена становишта (нпр. увести у текст нове ликове; сместити бајку у далеку будућност...). Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско прикази вање драмског/драматизованог текста и сл.

Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-доживљај -хајдук -особине -карактер -осећања -вест -порука -тема -слог -увод -разрада -закључак -сажето	-запажање, уочавање, усвајање појмова -препознавање -разликовање -информативна употреба -вежбе читања: гласно, изражајно, у себи, истраживачко -обнављање -систематизација -уочавање основне морфолошке категорије -увођење у акценатске	-разликује народну и ауторск укњижевност, лирску и епску песму -разликује пословице, загонетке и брзалице -препознаје риму -разликује основно од фигуративних значења у тексту -препознаје поређење као стилску фигуру -разликује лик у књижевном тексту од лика у позоришној представи илифилму	-уме да почне и заврши своје причање, јасно структуришући уводни,средишњи и завршни део казивања -започне и на одговарајући начин се укључи у разговор -да позове некога телефоном и да одговори на позив -поздрав, представљање	-има позитиван однос према матерњем језику и другим страним језицима -уз помоћ наставника процењују разговор (културу саговорника, речи које упућују, говор тела) -императивне изразе у тим текстовима замењују другачијим изразима -уочава да се у његовом окружењу користе различити језици	--Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу

-поезија -лирика -строфа -стих -рима -песничка слика -поређење -породичне песме -шаљива песма -епика -фабула -књижевни лик -управни, неуправни говор -народна књига -ауторска књига -драма -драмски лик -дидаскалија -сценски простор -научни текст -информативни текст -енциклопедија -речи супротног значења -речи истог значења -умањенице -увећанице	норме -систематска вежбања правописа и служење правописним речником -богаћење речника -пружање сталне систематске помоћи од стране наставника кроз језичке игре, вежбе, домаће зад -запажање, уочавање, усвајање појмова -препознавање -разликовање -информативна употреба -вежбе читања:гласно, изражајно, у себи, истраживачко -обнављање -систематизација -уочавање основне морфолошке категорије -увођење у акценатске норме -систематска вежбања правописа и служење правописним речником -богаћење речника -пружање сталне систематске помоћи од стране наставника кроз језичке игре, вежбе, домаће задатке	-препознаје узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту -разликује заједничке и властите именице, лице, род и број глагола, описне иприсвојне придеве -препознаје субјекат као вршиоца радње (носиоца особине) и глаголски предикат као радњу (збивање, стање) -препознаје прилошке одредбе за место, време и начин вршења радње, именујући их као речи које означавају *место*, *време* и *начин* вршења радње -препознаје и уме да употреби антониме, деминутиве и аугментативе, именујући их као речи супротног значења, умањенице и увећанице -уочава управни говор у тексту и користи наводнике -разликује управни и неуправни говор -употребљава велико слово у писању имена народа, празника, установа,наслова часописа и новина -препозна разлику између текста који говори о свету из маште и текста о реалном свету -препозна два временска плана у причи: сад и некад -разликује књижевноуметнички текст од других текстова -разуме и користи појмове бајка	-познаје формуписања писма -демонстрира природан говор и правилан изговор -издвоји и класификује најбитније податке, упореди их и допуни и створи сличан текст -тумачи једноставне штампане забране, заповести,упозорења и обавештења, и сам их ствара -ствара краће саставе у којима до изражаја долази креативност, оригинално и стваралачко мишљење	-уз подстицај наставника изражава запажања, мисли и осећања након слушања књижевноуметничког текста и повезује садржај текста с властитим искуством -упоређује своја запажања, мисли и осећања са запажањима осталих ученика -саопшти доживљај књижевног текста, издвоји оно што му се допало у делу и објасни зашто му се управо то допало -непосредно након слушања или гледања позоришне или луткарске представе изражава своје разумијевање текста -одређује карактеристичне особине, осећања, изглед, поступке ликова ињихових односа -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада	-Естетичка компетенција; -Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

		и басна -разликује, објасни и користи појмове матерњи језик и страни језик			

Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Оце њивање би требало да буде усмерено на добијање информација о обрасцима мишљења и условима под којим ученик може да при мени знање стечено током наставе језичке културе у свакодневној формалној и неформалној комуникацији. Процес праћења и вредновања једног ученика треба започе ти иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика. Акценат би требало да буде на учениковим способностима – на ономе што уче ник може или покушава да учини. Током процеса наставе и учења учитељ континуирано и на примерен начин указује ученику на ква литет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити довољно јасна и информативна, како би била подстицајна за даље напредовање ученика. Свака активност је добра прилика за проце ну напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

8.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 180 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита са разумевањем различите врсте текстова; – укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове; – разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст; – одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту; – именује позитивне и негативне особине ликова;	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** 1. Шаљива народна песма *Женидба врапца Подунавца* 2. Војислав Илић: *Јесен*/Владислав Петковић Дис: *Зима* 3. Момчило Мошо Одаловић: *Молитва за маму* 4. Мирослав Антић: *Космонаутска песма* 5. Бранко Миљковић: *Песма о цвету* 6. Добрица Ерић: *Завичај/Отаџбина је наша очевина*/Момчило Мошо Одаловић: *Птице косовчице* 7. Мирослав Антић: *Прва љубав/Најљубавнија песма*/Алексије Марјановић: *Љубав* 8. Бранко Ћопић: *Месец и његова бака*/Десанка Максимовић: *Пауково дело* 9. Бранислав Црнчевић: *Кад би мени дали један дан* 10. Владимир Андрић: *Дај ми крила један круг* 11. Народна песма *Милош у Латинима* 12. Народна песма *Јетрвица адамско колено* **Проза** 1. Народна прича о животињама: *Међед, свиња и лисица* 2. Народна приповетка: *Најбоље задужбине*

– уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам); – тумачи идеје књижевног дела; – препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима; – уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу; – разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу; – преприча текст из различитих улога/перспектива; – уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив); – уочи супротстављеност лица у драмском тексту; – чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – изражајно рецитује песму и чита прозни текст; – изводи драмске текстове; – усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела; – повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима;		3. Народна приповетка: *Ветар и сунце* 4. Народна бајка: *Пепељуга* 5. Бранислав Нушић: *Прва љубав* (одломак из *Аутобиографије*) 6. Бранислав Црнчевић: *Босоноги и небо* 7. Гроздана Олујић: *Стакларева љубав* 8. Светлана Велмар Јанковић: *Стефаново дрво* 9. Лав Николајевич Толстој: *Врабац и ласте/Два мраза* 10. Драган Алексић: *Позориште на небу* 11. Весна Алексић: *Детективско срце* 12. Ханс Кристијан Андерсен: *Ружно Паче – читање у наставцима* **Драмски текстови** 1. Гвидо Тартаља: *Подела улога* 2. Љиљана Крстић: *Кад пролеће дође* 3. Дејан Алексић: *Слава* **Научнопопуларни и информативни текстови** (из књига, енциклопедија и часописа за децу) ● о нашим знаменитим књижевницама, сликаркама и научницама; ● о природним лепотама и културним знаменитостима Србије; ● о занимљивим пределима, народима, обичајима у свету ● бонтон. **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1. Милован Данојлић: Избор из поезије за децу 2. Драган Лукић: Избор из поезије за децу 3. Јасминка Петровић: *О дугмету и срећи* 4. Рене Гијо: *Бела Грива* 5. Ерик Најт: *Леси се враћа кући* 6. Александар Поповић: *Пепељуга* ДОПУНСКИ ИЗБОР (са наведеног списка или по сопственом избору бирају се три дела) 1. Избор драмских текстова за децу 2. Бранко В. Радичевић: *Песме о мајци* 3. Светлана Велмар Јанковић: *Књига за Марка/Очаране наочаре* 4. Горан Петровић: *Разлике* 5. Едмондо де Амичис: *Срце* 6. Јохана Шпири: *Хајди* 7. Михаел Енде: *Бескрајна прича* (одломак) 8. Астрид Линдгрен: *Пипи Дуга Чарапа* 9. Златко Васић: *Чаробно путовање* 10. Урош Петровић: *Мартинина велика загонетна авантура*

– разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику; – одреди основне реченичне чланове; – разликује врсту речи од службе речи у реченици; – поштује и примени основна правописна правила; – правилно пише сва три модела управног говора;		11. Гордана Тимотијевић: *Сличице/Владимир из чудне приче* 12. Угљеша Шајтинац: *Чарна и Несвет* 13. Момо Капор: *Сања* 14. Весна Алексић: *Брљиво срце* **Књижевни појмови:** –шаљива народна песма, – прича о животињама, – особине народне епске песме, – приповетка, – роман за децу, – персонификација, – опис природе и ликова, – приповедање у 1. и 3. лицу, – сукоб драмских лица.
– употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање; – употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика; – препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији; – напише разгледницу, честитку, приватно писмо; – прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној; – повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак;	**ЈЕЗИК** **Граматика и правопис**	Речи које у писању и говору мењају облик; речи које не мењају облик (без именовања врста непроменљивих речи). Реченица и реченични чланови (субјекат, предикат, објекат, прилошке одредбе). Појам субјекта; различите врсте речи (именице и личне заменице) у функцији субјекта; изостављени субјекат. Појам предиката (глаголски предикат). Појам објекта (именице у функцији објекта). Прилошке одредбе за време, место и начин. Речи и групе речи у функцији субјекта, објекта и прилошких одредаба; придев уз именицу у служби атрибута у оквиру групе речи која има службу субјекта или објекта. Управни говор (трећи модел). Велико слово: имена становника држава и насеља; називи улица и тргова; имена из уметничких дела – примери из обрађених дела (нпр. *Ружно Паче...*); устаљена и посебно наденута имена животиња; називи институција, предузећа и установа, манифестација; устаљена имена историјских догађаја и личности (усклађено са предметом Природа и друштво). Речца *ли*; скраћени упитни облик *је ли* (*је л'*) према узрочном везнику *јер*. Предлог *са* уз заменице (нпр. *са мном, с њом* и сл.). Писање вишечланих бројева

– правилно структурира текст; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.	**ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА**	Основни облици усменог и писменог изражавања: препричавање текста у целини и по деловима (по датом плану); причање у дијалошкој форми (уношење дијалога, управног говора у структуру казивања); описивање односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл. Речи истог облика, а различитог значења; речи истог значења, а различитог облика (на примерима књижевних текстова); устаљени језички изрази. Разгледница, честитка, писмо. Књижевни и други текстови (линеарни и нелинеарни) у функцији унапређивања језичке културе. Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл. Правописне вежбе: диктат; управни говор (сва три модела); наводници; велико слово; заменица *Ви* из поштовања; спојено и одвојено писање речи (речца *ли*, предлог *са*, вишечлани бројеви). Језичке вежбе: допуњавање реченица предикатом у садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи; асоцијације. Лексичко-семантичке вежбе: одређивање значења устаљених израза; састављање речи на основу датог почетног и последњег слова; допуњавање низа речима које су повезане са датом речју. Два школска писмена задатка – један у првом и један у другом полугодишту.

Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-основни делови текста: наслов, пасус, име аутора, садржај, речник -функционални појмови: -главно, споредно, машта, збиља, утисак, расположење, околност, ситуација, услов, поређење, тврдња, доказ, закључак,	-разговор о тексту -уочавање и именовање садржинских целина -поређење -процењивање -изражавање става о садржају текста -закључивање -уочавање сличности и разлика -језичке игре -увежбавање -понављање -писање по диктату -лексичке и семантичке вежбе	-разликује одлике романа (за децу) од драме (за децу) -разликује приповедачке, дијалошке и дескриптивне делове текстова које чита -разликује причу од начина како је она испричана	-читање наглас и у себи -усмерено читање - изражајно читање -уме да изнесе своје идеје и брани своје тврђење -издвајање битног од небитног	-анализира и вреднује поступке, особине и понашање ликова у књижевном делу -примењују правила културног опхођења - пише неколико верзија текста, унапређујући његов квалитет -вреднује сопствене и	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; -Комуникација;

искреност, правичност -темпо -пауза -уводни, средишњи и завршни део -синоними -промењиве речи -субјекат -глаголски предикат -објекат -прилошке одредбе за време, место и начин -атрибут -лирска песма -епска песма -обичајне народне песме -родољубива песма -основни и споредни мотиви -песничка слика слог -ритам -стих, строфа, рима -персонификација -тема и идеја у епском делу -фабула -сиже -порука -приповедач, приповедање -дијалог -монолог -роман	-синтаксичке и стилске вежбе -питања и одговори -преписивање -описивање -препричавање -извештавање -вежбе богаћења речника -увежбавање технике израде писаног састава -поступност -селективност -систематско вежбање -уочавање -откривање -закључивање -повезивање наставе језика са доживљавањем уметничког текста -читањем откривање карактеристика ликова, радњи, догађаја, природних појава, описа -казивање напамет поетских и прозних целина -уочавање и тумачење песничких слика, тока радње, главних ликова и порука -уочавање и именовање садржинских целина -уочавање и тумачење израза, речи и дијалога -запажање спољашњих и друштвених околности - причање о задатој теми -образлагање своје идеје -самостално описивање -структурисање казивања	-разликује (кратке и дуге) стихове -уочава и разликује личне заменице (род и број у номинативу); основне и редне бројеве; основне начине изражавања прошлости, садашњости и будућности (презент, перфекат и футур) -у реченици препознаје прави објекат (у акузативу) и прилошке одредбе завреме, место и начин -препознаје и употребљава синонимне речи, именујући их као речи истог илисличног значења -користи речи у основном и пренесеном значењу -правилно пише придеве на *-ов/-ев,-ин* и *-ски/-шки/-чки* -правилно употребљава (у говору и писању) гласове *ч*, *ћ*, *џ* и *ђ*	-повезивање информација из различитих делова текста -исправља свој текст (критички чита написано, усавршава текст и исправља грешке у њему) -уме да препозна значење непознате речи и устаљеног израза на основу контекста -уме да састави кратак извештај (о спортском догађају, културном догађају) -уме да прилагоди језички израз комуникативној ситуацији (формалној /неформалној) -анализира основне идеје у књижевноуметничком тексту	туђе текстове у складу с узрастом -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада	- Решавање проблема; -Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

-драма -дидаскалије -уводни, средишњи и завршни део		-правилно пише сугласник *ј* у интервокалној позицији			

Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Оцењивање би требало да буде усмерено на добијање информација о обрасцима мишљења и условима под којим ученик може да при мени знање стечено током наставе језичке културе у свакодневној формалној и неформалној комуникацији. Процес праћења и вредновања једног ученика треба запо чети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика. Акценат би требало да буде на ученичким способностима – на ономе што ученик може или покушава да учини. Током процеса наставе и учења учитељ континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информаци ја бити довољно јасна и информативна, како би била подстицајна за даље напредовање ученика. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а уче нике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

8.5.ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

СРПСКИ ЈЕЗИК

ГОВОРНА КУЛТУРА
0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике 0.1.2. користи форме учтивог обраћања 0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. „певушења“ или „скандирања“ 0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља 0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације 0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање .0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју 0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став

ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. влада основном техником читања ћириличког и латиничког текста 1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.) 1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту 1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) 1.2.5. одређује основну тему текста 1.2.6. разуме дословно значење текста 1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста 1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате	2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле) 2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. проналази део/детаљ који је приказан на илустрацији, у табели, или на дијаграму) 2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл.) 2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова 2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни 2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације	3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста 3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. текст, табела, графички приказ) 3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту (нпр. мишљење аутора текста vs. мишљења учесника у догађају) 3.2.4. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст 3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми (уноси податке из текста у дату табелу или дијаграм) 3.2.6. процењује сврху информативног текста у односу на предвиђену намену (нпр. који од два текста боље описује дату слику, да ли је упутство за (познату) игру потпуно и сл.) 3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста)

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. пише писаним словима ћирилице 1.3.2. уме да се потпише 1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе 1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре 1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме 1.3.7. препричава кратак једноставан текст (до 400 речи) 1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава 1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.) 1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије)	2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) 2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању 2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...) 2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима 2.3.5. језички израз прилагођава комуникативној ситуацији (формалној/неформалној) 2.3.6. саставља кратак наративни текст 2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст 2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синониме (нпр. да избегнепонављање) 2.3.9. исправља свој текст (критички чита написано, поправља текст и исправља грешке) 2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име, презиме, име родитеља, година рођења, адреса, телефон; школа, разред, одељење) 2.3.11. пише писмо (приватно) и уме да га адресира	3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса 3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз типу текста 3.3.4. саставља кратак експозиторни текст 3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст) 3.3.6. издваја пасусе

ГРАМАТИКА И ЛЕКСИКОЛОГИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1.4.2. препознаје граматичке категорије промењивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време (презент, перфекат и футур) 1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1.4.4. препознаје антонимију 1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи и сл.)	2.4.1. одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве) 2.4.3. препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу 2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго 2.4.5. препознаје субјекат и глаголски предикат 2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 2.4.8. препознаје синонимију 2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и правилно их употребљава	3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе) 3.4.2. уме да промени облик промењивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју 3.4.3. препознаје прави објекат (у акузативу) и прилошке одредбе за време, место и начин 3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени 3.4.5. употребљава речи у основном и пренесеном/фигуративном значењу

КЊИЖЕВНОСТ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме 1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну) 1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту 1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту	2.5.1. разликује лирску од епске песме 2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине - пословице, загонетке, брзалице) 2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми 2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту 2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. одређује	3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту 3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст

	редослед догађаја у књижевноуметничком тексту) 2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога 2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту	

9. ПРЕДМЕТ ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења страног језика у основном образовању и васпитању ја да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту јесте развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, стицање позитивног односа према језику који није њихов матерњи језик, односно уважавање различитости, упознавање фонолошког система страног језика и основних комуникативних вештина у усменом општењу.

9.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:72		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; - представи себе и другог; - разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;	**ПОЗДРАВЉАЊЕ**	**Језичке активности** у комуникативним ситуацијама Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); успостављање контакта при сусрету. **Садржаји** Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I’m fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you! **(Интер)културни садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.

- разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; - даје кратка и једноставна упутства и налоге; - разуме позив и реагује на њега; - упути позив на заједничку активност; - разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; - упути кратке и једноставне молбе; - искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; - разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; - упути једноставне честитке; - препозна и именује жива бића, предмете и места из непосредног окружења; - разуме једноставне описе живих бића, предмета и места; - опише жива бића, предмете и места користећи	**ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА**	**Језичке активности** у комуникативним ситуацијама Слушање кратких и једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. **Садржаји** *My name's Maria/I'm Maria. What's your name? This is my friend. His name's/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's your teacher. How old are you? I'm seven. He's ten. Who's this/that? It's my father. Is Tom your brother/friend? Yes, he is/No, he isn't. Is Jane your sister/friend? Yes, she is/No, she isn't. Who's in the picture? It's my sister. Her name's Susan.* Личне заменице у функцији субјекта -*I, you …* Присвојни придеви - *my, your…* Показне заменице - *this, that* Глагол то бе - *the Present Simple Tense* Питања са *Who /How (old)* Основни бројеви (1-10) **(Интер)културни садржаји:** Препознавање најосновнијих сличности и разлика у начину упознавања и представљања у нашој земљи и земљама енглеског говорног подручја**.**
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, уз коришћење најједноставнијих израза. **Садржаји***Let's play football/the memory game/go to the park/sing. Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.* Императив (Интер)културни садржаји: Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.

једноставна језичка средства; - разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; - изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; - разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; - тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору; - разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; - тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; - разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; - тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима.	**ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА**	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог одговора на исказану молбу; изражавање и прихватање молби, захвалности и извињења. **Садржаји** *Can I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria/Thanks. You're welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, …? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem.* Модални глаголи за изражавање молбе – *can/may* **(Интер)културни садржаји**:Правила учтиве комуникације.
	ЧЕСТИТАЊЕ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. **Садржаји** *Happy birthday to you! Merry Christmas! Happy New Year! Happy Easter! Thanks, same to you!* **(Интер)културни садржаји:**Најзначајнији празници и начин обележавања/прославе и честитања; пригодне дечје песме и игре.
	ОПИСИВАЊЕ ЖИВИХ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање краћих једноставних описа живих бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких усмених описа живих бића, предмета и места. **Садржаји** *It's a/an… It's short/long/small/big/blue… It's a blue ruler. I can see one red apple and two yellow bananas/three blue and four orange balloons. Here's a crayon. What colour is it?It's blue/The crayon is blue.* Глаголи *have got*, *to be* за давање описа Правилна множина именица: *book - books, apple - apples…* Модални глагол *can* уз глагол *see* **(Интер)културни садржаји:** Дечје песме и приче одговарајућег садржаја.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа. **Садржаји** *I'm thirsty/hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes,*

		please. No, thank you. Are you happy/sad/hot/cold? *The Present Simple Tense (be, want)* Модални глагол *can* за изражавање предлога **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено тражење и давање информација о положају у простору. **Садржаји** *Where's my dad? Is he in the bedroom? No, he's in the bathroom. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's on the chair. Where's the toilet? It's here/over there.* Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа - *here*, *there*, *in*, *on* Питања са *Where***(Интер)културни садржаји:** Култура становања: село, град.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања. **Садржаји** *This is my ball. Is that your bike?I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got two brothers. Who's got a/an...?* Присвојни придеви *my*, *your*… *Have got* за изражавање припадања/поседовања **(Интер)културни садржаји:** Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/ НЕДОПАДАЊА	**Језичке активности у комуникативним ситуацијама** Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања **Садржаји** *Do you like ice cream? Yes, I do/No, I don't. I like apples and oranges. I don't like milk or cheese. Do you like games? The Present Simple Tense* глагола *like* **(Интер)културни садржаји:** Храна и пиће.

Кључни појмови: комуникација, рано учење, језичка активност, језичке компетенције и интеркултуралност.

Појмови из садржаја	**Начин реализациј**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметн**
		знање	**вештине/способност**	**ставови/**	

	е/ облици,методе и технике рада		**и**	**вредности**	**е компетенције**
Школа: школски простор, активности излети; Ја и моји другови: дружење; спорт; Породица и блиско окружење: шира породица, суседи и пријатељи; кућни љубимци и обавезе према њима; Празници: Божић, Нова година, Ускрс и други важни празници; Мој дом: обавезе у кући;	Фронтални, индивидуални, у пару, групни. КМ - слушање и показивање/ понављање/ заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА. Усвајање правила и закономерности страног језика на различитим језичким нивоима (фонетско-фонолошком, правописном, граматичком, лексичком, функционално-стилистичком) саставни је део наставе и учења страних језика. Основни ниво Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог контигента језичких средстава. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности. Средњи ниво Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатскоинтонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје једноставне граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба. Напредни ниво Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева, прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА Задаци из ове области могу послужити за проверу не само стечених знања већ и прагматичких вештина, културно сензитивног обликовања ставова као и вербалног и невербалног понашања.	- Слободно изражава своје ставове, мишљења и подстиче и прихвата ставове, идеје, мишљења и осећања других. - Учествује у раду тима. - Представљање себе и других; - Поздрављање; - Идентификација и именовање особа, објеката, делова тела, животиња, боја, бројева, итд. (у вези са темама); - Разумевање и давање једноставних упутстава и команди; - Постављање и одговарање на питања; - Молбе и изрази захвалности; - Примање и давање позива за учешће у игри/групној активности; - Изражавање допадања/недопадања ; - Изражавање	- Свест о себи као појединцу/појединки и свест о припадности групи Разумевање и уважавање различитости	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; - Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Исхрана: оброци, омиљена храна, здрава храна; навике у исхрани у земљама чији се језик учи; Одећа: одевни предмети; прикладно одевање; Остало: годишња доба, месеци, дани у недељи и делови дана; основни подаци о земљи чији се језик учи.		Основни ниво Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквире развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе. Средњи ниво Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе. Напредни ниво Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА Основни ниво Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и разговетног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање информација о себи, распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника). Средњи ниво Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара). Напредни ниво Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. размена информација о искуствено блиским датостима и	физичких сензација и потреба; - Именовање активности (у вези са темама); - Исказивање просторних односа и величина (Идем, долазим из..., Лево, десно, горе, доле...); - Давање и тражење информација о себи и другима; - Тражење и давање обавештења; - Описивање лица и предмета; - Изрицање забране и реаговање на забрану; - Изражавање припадања и поседовања; - Тражење и давање обавештења о времену на часовнику; - Скретање пажње; - Тражење мишљења и изражавање слагања/неслагања; - Исказивање извињења и оправдања.		

		појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.			

Праћење и вредновање наставе и учења: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања.
Осим сумативног, примењује се и формативно оцењивање у коме се процена постигнућа користи за прилагођавање и посебну подршку напредовању ученика
Неки од препоручених начина прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:
- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи... - коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

9.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства; - представи себе и другог; - разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;	**ПОЗДРАВЉАЊЕ**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Реаговање на усмени импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); успостављање контакта при сусрету и усмено изражавање прикладних поздрава приликом растанка. **САДРЖАЈИ** *Hi! Hello. Good morning/afternoon/evening/night. How are you? I'm fine, thank you, and you? Goodbye. Bye. See you (later/tomorrow). Have a nice day/weekend! Thanks, same to you!* (Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.
- разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих; - даје кратка и једноставна упутства и налоге;	**ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање кратких и једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. **САДРЖАЈИ** *My name's Maria /I'm Maria. What's your name? What's your phone number? It's... This is my friend. His name's/name is Marko. Maria, this is Barbara. Barbara, this is Maria. This is Miss Ivona. She's my teacher. That is Mr Jones. He's a doctor. Who's this/that? It's my father. Is this your family? She's not my sister, she's my friend.*

- разуме позив и реагује на њега; - упути позив на заједничку активност; - разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; - упути кратке и једноставне молбе; - искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; - разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих; - упути једноставне честитке; - препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења; - разуме једноставне описе бића, предмета и места; - опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;	**ДРУГИМА**	*Who's in the picture? It's my brother. His name's Milan. How old is he? He's 12.* Личне заменице у функцији субјекта - *I, you …* Присвојни придеви - *my, your…* Показне заменице - *this, that* Глагол то BE – *The Present Simple Tense* Питања са *Who/What/How (old)* Основни бројеви (1-20) (Интер)културни садржаји: Препознавање најосновнијих сличности и разлика у начину упознавања, представљања и размене основних личних података у нашој земљи и земљама енглеског говорног подручја.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГ	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање кратких и једноставних упутстава (комуникација у учионици - упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). **САДРЖАЈИ** *Let's start/begin. Are you ready? Quiet, please. Listen to me! Look! Look at me/the picture! Sit down. Stand up. Turn around. Jump. Say hello/goodbye to your friend. Open/Close your books/notebooks. Put down your pencils. Pick up the rubber. Wash your hands. Open the window, please. Come in/over /here/to the board. Give me your book, please. Don't do that. Listen and say/chant/sing/do/number/find /match/draw/paint/repeat… Cut out/stick/point to... Colour the door yellow. Count from … to …. My turn now.Touch your eyes. Move your body. Put on your T-shirt. Take off your shoes. Hurry up! Quick! Watch out! I understand /I don't understand. I'm finished.* Императив Присвојни придеви - *my, your…* (Интер)културни садржаји:Поштовање основних норми учтивости; дечје песме одговарајућег садржаја.
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање кратких једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност, уз коришћење најједноставнијих израза. **САДРЖАЈИ** *Let's play football /the memory game/go to the park/sing. It's time for lunch/school! Come and play with me! Come to my birthday party. Cool! Super! Great! OK. All right. Sorry, I can't.* Императив

- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; - изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима; - разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;		(Интер)културни садржаји: Прикладно прихватање и одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода
	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање једноставног, усменог одговора на исказану молбу; изражавање и прихватање молби, захвалности и извињења. **САДРЖАЈИ** *Can /May I have an apple, please? Yes, here you are. Thank you/Thank you, Maria /Thanks. You're welcome. No, sorry/Not now/No, you can't. Can you help me, please? Can/May I have some water, please? Can/May I go to the toilet/go out/come in? Excuse me, Teacher, …? I can't see. Can you move, please? Sorry, can you repeat that, please? I'm sorry I'm late. It's OK. No problem.* Модални глаголи за изражавање молбе - *can/may* (Интер)културни садржаји:Правила учтиве комуникације.
	ЧЕСТИТАЊЕ	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање кратких и једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. **САДРЖАЈИ** *Happy birthday to you! Here's a present for you! It's New Year's Eve. Happy New Year! It's Christmas Eve. Merry Christmas! It's Valentine's Day! Happy Valentine's Day! Happy Easter! Thanks, same to you! Hurray!* (Интер)културни садржаји:Најзначајнији празници и начин обележавања /прославе и честитања; пригодне дечје песме и игре.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање краћих једноставних описа бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких описа бића, предмета и места; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета и места. **САДРЖАЈИ** *What's this/that? It's a/an… Is it a/an…? It's not a pen, it's a pencil. It's not short, it's long. What colour is it?It's grey. The crayon is grey. She's got a small nose and big blue eyes. She's wearing a white dress. I've got two hands and two feet. Has he got four legs? No, hehasn't, he's got two legs. This is my house. It's got big windows. Has it got a garden? There's a park/toyshop/supermarket in my town. There are two*

		playgrounds, too. Глаголи *have got*, *to be* за давање описа Егзистенцијално *There is/are…* Правилна множина именица: *leg - legs, arm - arms…* Неправилна множина основних именица: *foot - feet...* *The Present Continuous Tense* за описивање тренутних радњи. (Интер)културни садржаји:Дечје песме и приче одговарајућег садржаја
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на туђа. *I'm not thirsty, I'm hungry. Here's a sandwich for you. Do you want some water? Yes, please. I want fruit. No, thank you. I'm so happy/sad! Are you hot/cold?* *The Present Simple Tense (be, want)* (Интер)културни садржаји:Правила учтиве комуникације.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање кратких текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено тражење и давање информација о положају у простору. *Where's my dad? Is he in the house? No, he's in the garage. Where's your dog? It's in the garden. Where's my bag? It's under the chair/in the wardrobe. Where's the toilet? It's here/over there.* Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа - *here, there, in, on, under* Питања са *Where* (Интер)културни садржаји: Култура становања: село, град.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ужем комуникативном контексту. *What day is it today? It's Monday. It's cold and rainy today.* *The Present Simple Tense* глагола *to be* Питања са *What* (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕД	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања. *This is my ball. Is that your bike?I've got a dog. Have you got a pet? He/She's got*

	ОВАЊА	*two brothers. Who's got a /an...? Here's your pen.* Присвојни придеви *my, your…* Have got за изражавање припадања/поседовања (Интер)културни садржаји: Породица, пријатељи, кућни љубимци, играчке.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/ НЕДОПАДАЊА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање кратких текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања. **САДРЖАЈИ** *Do you like orange juice? Yes, I do. /No, I don't. I like fish and chips, but I don't like chicken or rice. Do you like games? I love my family.* *The Present Simple Tense* глагола *like/love.* (Интер)културни садржаји:Популарна храна и пиће; породица
	ИЗРАЖАВАЊЕ СПОСОБНОСТИ	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних исказа који говоре о способностима; постављање питања у вези са способностима и одговарање на њих, усмено. **САДРЖАЈИ** *I can/can't sing. I can draw, but I can't read. Can you swim? Yes, I can. No, I can't. No, but I can run This is my parrot. It can talk. A penguin can't fly.* Модални глагол *can* за изражавање способности. (Интер)културни садржаји:Школске активности, кућни љубимци и свет природе
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ И БРОЈЕВА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних исказа који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено. **САДРЖАЈИ** *How many balls? 15 balls.* Основни бројеви до 20. Правилна множина именица. Питања са *How many*. (Интер)културни садржаји:Школско окружење.

Кључни појмови: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/ вредности**	
Школа: школски простор, активности	Фронтални, индивидуални, у пару, групни.	ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА. Усвајање правила и закономерности страног језика на различитим језичким нивоима (фонетско-фонолошком,	- Слободно изражава своје ставове, мишљења и подстиче и прихвата ставове, идеје,	- Свест о себи као појединц	-Компетенција за учење;

излети; Ја и моји другови: дружење; спорт; Породица и блиско окружење: шира породица, пријатељи; кућни љубимци и обавезе према њима; Празници: Божић, Нова година, Ускрс и други важни празници; Мој дом: обавезе у кући; Исхрана: оброци, омиљена храна, здрава храна; навике у исхрани у земљама чији се језик учи; Одећа: одевни предмети; прикладно одевање; Остало: годишња доба, месеци,	КМ - слушање и показивање/понављање/заокруживање, играње улога, симулације, певање и показивање песмица, ТПР, глума, пантомима, играње улога.	правописном, граматичком, лексичком, функционално-стилистичком) саставни је део наставе и учења страних језика. Основни ниво Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог контигента језичких средстава. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности. Средњи ниво Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатскоинтонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје једноставне граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба. Напредни ниво Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева, прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА Задаци из ове области могу послужити за проверу не само стечених знања већ и прагматичких вештина,	мишљења и осећања других. - Учествује у раду тима. - Представљање себе и других; - Поздрављање; - Идентификација и именовање особа, објеката, делова тела, животиња, боја, бројева, итд. (у вези са темама); - Разумевање и давање једноставних упутстава и команди; - Постављање и одговарање на питања; - Молбе и изрази захвалности; - Примање и давање позива за учешће у игри/групној активности; - Изражавање допадања/недопадања; - Изражавање физичких сензација и потреба; - Именовање активности (у вези са темама); - Исказивање просторних односа и величина (Идем, долазим из..., Лево, десно, горе, доле...); - Давање и тражење информација о себи и другима; - Тражење и давање обавештења; - Описивање лица и предмета; - Изрицање забране и реаговање на забрану; - Изражавање припадања и поседовања; - Тражење и давање обавештења	у/појединки и свест о припадности групи - Разумевање и уважавање различитости	-Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; -Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

дани у недељи и делови дана; основни подаци о земљи чији се језик учи.		културно сензитивног обликовања ставова као и вербалног и невербалног понашања. Основни ниво Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквире развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе. Средњи ниво Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе. Напредни ниво Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА Основни ниво Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и разговетног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање информација о себи,	о времену на часовнику; - Скретање пажње; - Тражење мишљења и изражавање слагања/неслагања; - Исказивање извињења и оправдања.		

		распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника). Средњи ниво Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара). Напредни ниво Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. размена информација о искуствено блиским датостима и појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.			
Праћење и вредновање наставе и учења: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима и групама, задаци у радној свесци, тестови слушања, различите технике формативног оцењивања. Осим сумативног, примењује се и формативно оцењивање у коме се процена постигнућа користи за прилагођавање и посебну подршку напредовању ученика Неки од препоручених начина прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка: - просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...) - што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима - размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи... - коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја - и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем					

9.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– поздрави и отпоздрави, примењујући једноставна језичка средства;	**ПОЗДРАВЉАЊЕ**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Реаговање на усмени и писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); усмено и писано изражавање прикладних поздрава **САДРЖАЈ**

		Hi/Hello, how are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great. Good morning/afternoon/evening/night. Goodbye./Bye. See you later/tomorrow/on Monday. Have a nice day/weekend/holiday! Thanks, same to you! Личне заменице – I, you … Глагол to be – the Present Simple Tense Императив (Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости
– представи себе и другог; – разуме једноставна питања личне природе и одговара на њих; – разуме једноставна упутства и налоге и реагује на њих	**ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних текстова у којима се неко представља; представљање себе и других особа, присутних и одсутних. **САДРЖАЈ** Hi, I'm Andrija. Hello, I'm Alex. How old are you? I'm (nine). I'm in Year 3. Where are you from? I'm from Serbia. How do you spell your name? It's A-N-D-R-I-J-A. Have you got any brothers or sisters? Yes, I have/I've got one sister. No, I'm an only child. How many aunts/ uncles have you got? This is my cousin/sister Vanja. Nice to meet you. Nice to meet you, too. What's your/his/her/their address? It's 12, Zvezdarskih jelki Street, Belgrade. What's your/his/her/their phone number? It's oh/zero-six-four-double five/five-five... I'm 10 today. How old is your mum/dad? She/He's 32. Where are your parents today?Are they at work? No, they're at home. Are your friends at school now? Yes, they are. This is my friend Ana. She's/She is in my class. That's Tea's dog. Its name is Spot. This is our teacher, Mr/Miss/Mrs Jones. That is Mr Turner. He's/He is a policeman. Who are those children? They're our neighbours. What are their names? Pavle and Milica. Who's the boy in the picture? It's my Brazilian pen pal, Bruno. Tell me about your family/country. Write soon! Личне заменице – I, you… Присвојни придеви – my, your… Показне заменице – this/that, these/those Have got/Have за изражавање поседовања Питања са Who/What/Where/How (old/many) Предлози за изражавање места – from, in… Саксонски генитив са именицама у једнини Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом Императив Основни бројеви (0–100) Алфабет (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; конвенције у писању личних заменица; конвенције у саопштавању телефонских бројева и адреса; употреба титула уз презимена (Mr, Mrs, Miss); разлике између српске азбуке и енглеског алфабета; конвенције у писању разгледница и писама.
– саопшти једноставна упутства и налоге; – разуме позив на заједничку активност и на прикладан начин реагује на њега;	**РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање налога и упутстава и реаговање на њих; давање једноставних упутстава (комуникација у учионици – упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). **САДРЖАЈ** Listen, point and repeat. Listen again. Match the words with the things/people in the picture. Order the lines. Ask and answer questions about the photo on page 38. Spell your name. Ask

		your friend to spell his/her name. Write/Circle the letters/numbers. Write/Say true or false. Complete the sentences/dialogue. Complete the table with ticks and crosses. Read the story. Read and check. Think of a place/person. Come and help! Wait and see! Watch out! Hurry up! Close/Open the door/a window, please! Smile! It's my/your/Oliver's turn! Императив Присвојни придеви – my, your… Алфабет Бројеви 0–100 (Интер)културни садржаји: Поштовање основних норми учтивости.
– упути позив на заједничку активност;	**ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност коришћењем најједноставнијих израза **САДРЖАЈ** Can we meet on Saturday and play football? I'm sorry, I've got a music class on Saturday, but we can meet on Sunday. Really? Sunday is ok for me too! Great! See you at the park! It's hot today. Let's go to the beach! Sorry, but I can't swim! I'm very tired. Let's go home! Come and meet my friends! Listen to the music! Модални глагол can за изражавање предлога и способости Императив (Интер)културни садржаји: прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода
– разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих; – упути кратке и једноставне молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;	**ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање усменог и писаног одговора на исказану молбу коришћењем најједноставнијих језичких средстава; упућивање молби, исказивање захвалности и извињења. **САДРЖАЈ** Can you spell that again, please?/Can you write it on the board, please? Can/May I read the story? Of course you can. Can/May I sit here, please? No, it's Nina's seat. Can/May I borrow your dictionary? Yes, here you are. Thank you/Thanks. You're welcome. Thanks for your help. Модални глаголи за изражавање молбе – can/may Саксонски генитив са именицама у једнини (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације
– разуме једноставно исказане честитке и одговори на њих; – упути једноставне честитке; – разуме и, примењујући једноставна језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника	**ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА, РОЂЕНДАНА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних устаљених израза којима се честита празник, рођендан; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. **САДРЖАЈ** Welcome to my birthday party! Happy birthday to you! Thanks! How many candles are there on your birthday cake? Happy New Year!/ Merry Christmas!/Happy Valentine's Day!/Happy Easter! Thanks, same to you! Let's have a party. Let's celebrate! What do you do on New Year's Day? We open our presents and watch films about Santa Claus and his reindeer. At Easter we decorate Easter eggs. Children dress up for Halloween. Look at the fireworks! Императив The Present Simple Tense за описивање уобичајених радњи (само као опција, рецептивно) Питања са What/How many (Интер)културни садржаји: Најзначајнији

		празници и догађаји и начини обележавања/прославе.
-препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставне описе бића, предмета и места; – опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;	**ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних описа бића, предмета и места у којима се појављују информације о спољном изгледу, појавним облицима, димензијама и осталим најједноставнијим карактеристикама; давање кратких описа бића, предмета и места; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета и места **САДРЖАЈ** Who's this? It's Johnny Depp, my favourite actor. He's American. That's a photo of my family. Look, they're all smiling. How many teeth has your baby brother got? What colour are his eyes? I've/I have got two hands. She's/She has got black hair. He's/He has got big ears. She's/ She is tall and slim. My dad's new car is fast and cool. What are these? They're my new felt tip pens. Belgrade is the capital of Serbia. Our city is old, but very nice. There are a lot of beautiful mountains and lakes in my country. What's the capital of England? London buses are red, but its taxis are black. Where are you in this photo? I'm in Sydney, it's a big city in Australia. There are a lot of strange animals and funny birds. Глаголи have got, to be за давање описа Показне заменице – this/that, these/those Егзистенцијално There is/are… Питања са Who/What/Where/How many... Правилна множина именица: pen – pens, bus – buses, city – cities… Неправилна множина основних именица: tooth – teeth... Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом. (Интер)културни садржаји: Познате личности из области спорта, глуме, музике...; престонице земаља енглеског говорног подручја; препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
-разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима;	**ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих и туђих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на њих. **САДРЖАЈ** She's tired/bored. She wants to go home. Is he hungry/thirsty? Does he want a sandwich/a glass of orange juice? They're not cold, they're hot! Are you OK? Is he happy? No, he's sad. His dog is lost. The Present Simple Tense (be, want) (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације.
– разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи једноставна обавештења о положају у простору;	**ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање текстова у којима се на једноставан начин описује положај у простору; усмено и писано тражење и давање информација о положају у простору коришћењем најједноставнијих језичких средстава **САДРЖАЈ** Where's your brother? He's in bed. Where's my English dictionary? It's here on my desk. Where are my trainers? They are over there, under the bed. Where's the Statue of Liberty? It's

		in New York. The London Eye is next to the River Thames. Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа: here, there, in, on, at, next to, under... Питања са Where Употреба и изостављање одређеног члана у изразима at the park/beach/cinema/museum, at home/school/work, in bed... (Интер)културни садржаји: препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
– разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко в	**ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено и писано тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама коришћењем најједноставнијих језичких средстава **САДРЖАЈ** What time is it? It's twelve (o'clock). It's a quarter to/past twelve. It's half past twelve. What day is it today? It's Wednesday. It's a nice, sunny day. Is it snowy? No, but it's rainy and windy today. I've got a basketball game at a quarter to four/on Saturday. Питања са What/When Предлози за изражавање времена: at, on, to, past... (Интер)културни садржаји: радна недеља и викенд
– разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;	**ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/ НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/ НЕПОСЕДОВАЊА**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања коришћењем најједноставнијих језичких средстава. **САДРЖАЈ** It's Alex's guitar. Is that Anna's bag? These are not their jackets. Sophie's mum and dad have got/have a big house. My friend hasn't got/ doesn't have any brothers or sisters. Have you got/Do you have a bike? Присвојни придеви my, your… Показне заменице – this/that, these/those Have got/Have за изражавање припадања/поседовања Саксонски генитив са именицама у једнини (Интер)културни садржаји: породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.
– разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих; – тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима;	**ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/ НЕДОПАДАЊА**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање текстова с једноставним исказима за изражавање допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање слагања/неслагања, допадања/недопадања коришћењем најједноставнијих језичких средстава **САДРЖАЈ** Does he like music? Yes, he loves it./No, he doesn't. Who's your favourite tennis player? What's your favourite hobby? It's an amazing poster! Those computer games are fantastic! The Present Simple Tense глагола be/like/love Питања са Who/What (Интер)културни садржаји: интересовања, хобији
– разуме једноставне текстове у којима се описују	**ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних исказа који говоре о радњама и способностима у садашњости;

радње и способности у садашњости; – размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; – опише радње и способности користећи једноставна језичка средства;	**СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ**	описивање радњи и споцобности у садашњости, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава. **САДРЖАЈ** My brother can play football, but he can't act. How many languages can your dad speak? Can you play the guitar? I can't ride a bike. We are late for our school bus. Look! She's/She is wearing a dress. Is he wearing jeans? Yes, he is. No, he isn't. What are you doing? I'm/I am eating a biscuit. What are they doing? They are not/aren't playing, they're watching TV. Модални глагол can за изражавање способности The Present Continuous Tense за изражавање тренутних радњи Питања са What/Where/When/How many... (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи - наставне и ваннаставне активности
– разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине	**ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА И КОЛИЧИНЕ**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставних исказа који говоре о броју и количини нечега; саопштавање броја и количине, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава **САДРЖАЈ** There are 11 boys and 14 girls. How many classes have we got today? We've got four classes. Her granny is 65. Правилна множина именица: boy-boys, girl-girls, class-classes… Неправилна множина основних именица: child-children... Питања са How much/many Основни бројеви 0–100 (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке

Кључни појмови: pluralstown;musical instruments;transport;numbers;greetings;feels ;toys;house/room/house chores;have got/has got;there's/are where';Present continuous;clothes;actions;week/months of the year/seasons; abilities;sports

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност.	-вежбе слушања, повезивање гласова и слова, игра, рад у пару, певање, мануелне активности,читање, повезивање звучног материјала са илустрацијом, игра по улогама, говорне вежбе, певање, повезивање речи са сликама, допуњавање	-разуме кратке дијалошке и монолошке текстове, праћене илустрацијама уживо или са аудио-записа -читајући наглас повезује низ слова у оквиру речи и низ речи у оквиру	-описује слике, позната бића и појмове -пише кратке исказе користећи правописна правила и основне знаке интерпункције -попуњава једноставне табеле и формуларе -допуњава кратке текстове -учествује у заједничким комуникативним активностима на часу	у монолошкој форми једноставним и ситуативно прихватљивим исказима изражава интересовања, жеље, допадање и недопадање -размењује са другима једноставне исказе у вези са конкретном ситуацијом -наводи разлике и сличности између своје културе/традиције и културе/традиције вршњака из	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини,

	реченица,израда пројекта, одговарањена једноставна питања у вези сатекстом, тематске изложбе, групни рад, проналажење уљеза, илустрације	кратких исказа и реченица -читајући наглас или у себи разуме основно значење кратких исказа и текстова (на познате теме)	-симулирају споразумевање у свакодневним ситуацијама -употребљава једноставне језичке структуре препознајући основне граматичке елементе	других земаља -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада -уочавај значај личног залагања у процесу учења страног језика	- Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; -Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
Праћење и вредновање наставе и учења: иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, процена знања, вештина, ставова и понашања, реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања)					

9.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– поздрави и отпоздрави, примењујући једноставнија језичка средства; – представи себе и другог; – разуме једноставнија питања личне природе и одговара на њих; – поставља једноставнија питања личне природе; – у неколико једноставнијих везаних исказа саопшти информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о приватности и поверљивости;	**ПОЗДРАВЉАЊЕ**	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Реаговање на усмени и писани импулс саговорника (наставника, вршњака, и слично); усмено и писано изражавање прикладних поздрава **САДРЖАЈ** Hi/Hello (everyone/guys)! Nice to see you again! Nice to see you too! How are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great./I'm OK. Good morning/afternoon/evening/night. Goodbye./Bye. See you (all) in 5 minutes/soon/later/tomorrow/on Monday/next week/in September/next year! Have a nice day/weekend/trip/holiday! Thanks, same to you! Welcome to our school/town/city! Личне заменице: I, you… Глагол to be – the Present Simple Tense. Императив. Предлози са прилошким одредбама за време: on, in... (Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости
	ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставнијих текстова у којима се неко представља;

– разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета; – разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагује на њих; – саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење; – разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин; – упути позив на заједничку активност; – разуме кратке и једноставније молбе и реагује на њих уз одговарајуће образложење; – упути кратке и једноставније молбе; – искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин; – разуме једноставније исказане честитке и одговори на њих; – упути једноставније честитке; – разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника; – именује бића, предмете и места из непосредног окружења; – разуме једноставније описе бића, предмета и места;	**ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА**	представљање себе и других особа, присутних и одсутних. **САДРЖАЈ** Which/What school do you go to? I go to (school's name) Primary School. What's the name of your school? What year/grade are you in? I'm in year 4/the fourth grade. Which class are you in? I'm in class 41 /4a, and you? Who are they? What are their names? She's Dunja and he's Mateja. They are not in year four/the fourth grade. They're in year three/the third grade. This is our head teacher, Mrs Parsons. Who's that? It's Miss Herbert, she's a P.E. teacher. Who's your class teacher? Who's the class monitor? Who's absent? Everybody's present. Meet my new friend Dorian. He's from Greece. His father's Greek, but his mum's Serbian. He lives on an island. Where does your friend live? She's Montenegrian. She lives in the mountains. Do you live in a flat or a house? Peter's family are from the USA. His mum works in a restaurant. Where does his dad work? These are my aunt Slađana and her husband Zoran. They've got twin daughters. Those are my uncle Miodrag and his wife Ana. How many children have they got? They've got three sons. What are your cousins' names? How old are they? It's Marija's eleventh birthday today./She's 11 today. When's your birthday? It's in May/on 5th May/May 5th. Who's the winner of the competition? Who's the world skateboarding champion? Who are the characters in the story? Who are they? The boys'/girls'/children's names are... Tell me about your family/friends. Личне заменице: I, you… Присвојни придеви: my, your… Показне заменице: this/that, these/those. Have got за изражавање поседовања. The Present Simple Tense. Питања са Who/What/Which/Where/When/How (old/many). Правилна множина именица: daughter-daughters, son-sons… Неправилна множина основних именица: child – children... Предлози са прилошким одредбама за место: from, in, on… Предлози са прилошким одредбама за време: in, on... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Императив. Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Устаљена правила учтивости; употреба титула уз презимена (Mr, Mrs, Miss); конвенције у писању/изговору датума; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису
	РАЗУМЕВАЊЕ, ТРАЖЕЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИЈИХ УПУТСТАВА, НАЛОГА И	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање налога, упутстава и упозорења и реаговање на њих; давање једноставнијих налога, упутстава и упозорења (комуникација у учионици –

– опише бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа; – разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија обавештења о положају у простору и реагује на њих; – тражи и пружи једноставнија обавештења о положају у простору; – разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време; – разуме једноставније исказе којима се изражава припадање/ неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих; – тражи и даје једноставнија обавештења која се односе на припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање; – разуме једноставније исказе за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реагује на њих; – изражава допадање/недопадање уз најједноставније образложење; – тражи најједноставније образложење допадања/недопадања;	**УПОЗОРЕЊА**	упутства и налози које размењују учесници у наставном процесу, упутства за игру и слично). **САДРЖАЈ** Hurry up! We’re late for school! Stand up! Sit down! Sit up straight! Take out your books/notebooks! Put them down/away! Get quiet, everyone! Which page? Turn to page 20./Page 20, everyone! Whose turn is it? It’s Stefan and Filip’s turn! Listen to the question! Listen and tick or cross. Put up your hand when you finish! Complete the sentence/dialogue/description. Describe your room/house. Make a project about your town. Let’s take some photos of the new lab for our school website. E-mail the photos to the ICT teacher. Put the forks on the left side and knives and spoons on the right side of the plate. How many forks/knives/spoons? Place the teaspoon on the saucer. Put the candle inside the pupkin! What’s next? Look at my school report card! It’s all 5s/As! Look at the shooting star! Make a wish! Don’t sit down! Don’t talk in class! Don’t open the window – it’s cold in here! Don’t touch that – it’s hot! Watch out! The floor is wet. Take off your shoes! Put on your trainers! Be quick! Let’s practise! Just a second/moment/minute, please! Ready, steady, go! Time to eat, everyone! Ask the dinner/cleaning ladies. Come in! Come back! No way! Go away! Stop it! Leave me alone! Move over! Make way! Stop! We can’t cross the road here! The traffic light is red! Say hello/goodbye! Say ”Cheese”! Wave goodbye! Anyone else? Is that all? That’s all for today! Императив. Питања са What/Which/Whose/How many/much... Правилна множина именица: book-books, notebook-notebooks... Множина именица које се завршa вају на -y, -o, f/fe: photo-photos, knife-knives... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом. Бројеви 0–100. (Интер)културни садржаји: Поштовање основних правила учтивости
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТ	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставнијих позива на заједничку активност и реаговање на њих (позив на рођендан, игру, дружење...); упућивање и прихватање/одбијање позива на заједничку активност коришћењем једноставнијих исказа. **САДРЖАЈ** Look! There’s a game on the playing field/in the playground! Come on, let’s go and watch! Sorry, I can’t, I don’t have/haven’t got time. Let’s play hide and seek! I hate hide and seek, let’s go swimming! How about rollerblading/riding bikes? Let’s do eeny-meeny-miny-moe to decide! OK then! Are you coming to the swimming pool with us? No, I’m not, I’ve got a cold. Can you join our team

– разуме једноставније текстове у којима се описују радње и способности у садашњости; – размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; – опише радње и способности у садашњости користећи једноставнија језичка средства – разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на бројеве, количине и цене; – учествује у предлагању садржаја и начина рада		and play with us? Great! I love handball! Welcome to the team! Come with us!/Sorry, I can't play handball. I don't know the rules. Let's buy a present for Luka. What/How about a CD? That's a good/great idea! Let's make/write birthday/Mother's Day/New Year/Christmas cards! Императив Модални глагол can за изражавање предлога и способности. Have got. The Present Simple Tense. The Present Continuous Tense. What/How about. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са називима игара/хобија/спортова. (Интер)културни садржаји: Прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода
	ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставнијих исказа којима се тражи помоћ, услуга или обавештење; давање усменог и писаног одговора на исказану молбу коришћењем једноставнијих језичких средстава; упућивање молби, исказивање захвалности и извињења. **САДРЖАЈ** Can/May I have a whiteboard marker/pen, please? Yes, here you are/here it is. Thank you/Thanks. You're welcome. Can I sharpen my pencil? Of course you can. Excuse me, teacher, can you repeat the last sentence, please? Can you spell that for me, please? Can/May I insert the disc? Can/May we sit down here? No, they are Nikola's and Ema's seats. Can I have my ball back? Sorry, it's those boys' ball. Can I touch the animals? No, you can't, it's dangerous. Can you pass the salt, please? Can I have a slice of bread? Thanks a lot. Thank you for your help/everything. I'm sorry I'm late. Can you help me with these boxes, please? Oh sorry, I'm in a hurry. I'm late for my piano class. Модални глаголи за изражавање молбе: can/may. Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације
	ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставнијих исказа којима се честитају празници и други значајни догађаји; реаговање на упућену честитку и упућивање кратких пригодних честитки. **САДРЖАЈ** Best wishes for the New Year. I wish you a merry Christmas and many gifts from Santa Claus. Dear Family, I love you so much and that's why I'm sending this card. Happy Easter to you and your family. Hope you have a wonderful day!

		Happy Mother's Day! Happy Women's Day! Happy Saint Sava's Day! Happy teachers' Day! Happy April Fools' Day! Happy Halloween! Happy Holiday! We wish you a great school year! We wish you good teachers and new friends! Правилна множина именица: teacher-teachers… Неправилна множина основних именица: woman-women... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. (Интер)културни садржаји: Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставнијих описа бића, предмета, места и појава; давање кратких описа бића, предмета, места и појава; тражење и давање информација у вези са описом бића, предмета, места и појава **САДРЖАЈ** I'm small but strong! My friends are brave and clever. Maša's polite. She's an intelligent girl. That boy isn't nice. Our teacher is kind but strict. This homework is easy. Those exercises are hard. Easy peasy! It's a piece of cake! It's a lie! It's true! That's fair/unfair! Which is your bag, Sam? The blue bag, Sir/Mr Wilson. Which girl is Sophie? She's wearing large earrings and sunglasses. What's the weather like? It's hot and sunny/cold and windy today. It's raining cats and dogs! On my birthday I usually have a party with my friends from school. How do you celebrate your birthday? On Women's Day we usually give flowers or small presents to our mums, aunts and grannies. We celebrate Saint Sava's Day in our school. It's on 27th January. I'm in the school play this year! April Fools' Day is a special day for jokes and tricks. In fact, it's only half a day because April Fools' Day finishes at midday. No more jokes after lunchtime, please! Every year at New Year we have a party. On Easter Sunday we always have a basket of eggs on the table and we eat special food. Do you eat special food on Easter Sunday in your country? On Halloween children in Britain and America often dress up as witches or ghosts and play 'trick or treat'. Halloween games are fun. What a great pumpkin lantern! Weekdays aren't fun! My home is a typical Serbian house. There's a living room, a kitchen, two bedrooms, a bathroom, an attic, and a small garden in front of the house. It's got lots of windows, so it's very light! The attic is spooky. There aren't any windows, so it's very dark. What's your home like? James Bond is a famous British spy. He's clever and good-looking. Prince Marko is a Serbian national hero. There are a lot of poems abot him. The colours of the Serbian flag are red, blue and white. What are the colours of your country's flag? How many stars are there on the American flag? There are 50 stars.

		London stands/lies on the Thames River. Belgrade stands/lies on the Sava and the Danube Rivers. Tell me about your town/country. Глаголи have got, to be за давање описа. Показне заменице: this/that, these/those. Егзистенцијално There is/are. Питања са Who/What/Which/Where/How many... Правилна множина именица и неправилна множина основних именица. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са основним географским појмовима, са редним бројевима и са називима празника. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Познате личности из области спорта, глуме, музике, књижевности, националне историје; престонице и препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставнијих исказа у вези са потребама, осетима, осећањима; саопштавање својих и туђих потреба, осета и осећања и (емпатично) реаговање на њих. **САДРЖАЈ** What's the matter? Are you OK/alright? Is everything OK/alright...? I'm feeling/I feel bad. Here, have a glass of water/an orange! I'm feeling/I feel crazy. Don't be silly! I'm angry with you. I'm sorry about that! I'm so happy/glad for you! Bravo! Well done! Thanks. Oh, I love you so much! I'm sorry for your loss. Do you need a hug? Nina's unhappy. She misses her cat. I'm sorry for her cat. We're worried. We're having an English test today. Good luck! Aleksa's upset. He doesn't know the answer. Bad luck! Don't worry! We are always excited on holidays. I don't care! It doesn't matter! The Present Simple Tense. The Present Continuous Tense. Императив. (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање текстова у којима се на једноставнији начин описује положај у простору; усмено и писано тражење и давање информација о положају у простору коришћењем једноставнијих језичких средстава. **САДРЖАЈ** Our school is opposite the park. Where's your classroom? It's on the ground/first/second floor. It's between the language lab and the music room. The school canteen is downstairs, next to the gym. It's the third door on the left/right. The library is upstairs. There's a garden in front of/behind my house. Where are my new CDs? They are on the bookshelves/on the top/bottom shelf.

		The cat’s hiding under the bed. Where’s Zoja? She’s at Una and Tea’s house. Excuse me, I’m looking for the cinema./Where’s the cinema? Go straight on/past the shops. Turn left/right at the cafe. It’s on the left/right. Where are the famous monuments in your city/town? Madame Tussauds is a famous wax museum in London. Where are the famous museums in your country? Предлози, прилози и прилошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: in, on, at, next to, under, in front of, behind, between, opposite, here, there, downstairs, upstairs, (on the) left/right, straight on/past... Питања са Where. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставнијих исказа у вези са хронолошким временом и метеоролошким приликама; усмено и писано тражење и давање информација о хронолошком времену и метеоролошким приликама коришћењем једноставнијих језичких средстава **САДРЖАЈ** What’s the date today? It’s 3rd March. When’s your School Day? It’s on 15th November. What time is it now? It’s 10.05. It’s time for my Maths class. When does the fifth class start/finish? It starts/finishes at half past 12. What time does the ice rink open? What time does it close? On school days I get up at 6.50. We have breakfast between 7 and 7.30. My school day starts at 8 o’clock in the morning and finishes at half past 1. There is a break between 9.30 and 10. What time does your school start/finish? What time do you have breaks? In the afternoon I go to my volleyball practice. I train for an hour. I meet my friends at the weekend. We go on holiday in summer. There are two terms in the school year in my country. The first term starts in September and finishes in January. The second term starts in February and finishes in June. When does spring/summer/autumn/winter start? It’s usually warm and rainy in spring. Winters in Canada are very cold and snowy. On 31st October people around the world celebrate Halloween. When are your favourite celebrations/festivals? In Australia Easter isn’t in spring – it’s in autumn! Питања са What/When/What time. Предлози за изражавање времена: at, on, to, past, between... Употреба/изостављање чланова у изразима in the. morning/afternoon/evening, at the weekend/at weekends, have

		breakfast/lunch/dinner, by bus/car/bike, go on holiday и сл., као и са редним бројевима, месецима, годишњим добима и називима празника. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању/изговору датума; конвенције у саопштавању времена; радна недеља и викенд
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/НЕПОСЕДОВАЊА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање текстова с једноставнијим исказима за изражавање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања коришћењем једноставнијих језичких средстава. **САДРЖАЈ** I haven’t got/don’t have my homework today. Has anyone got/Does anyone have wet wipes? Who’s got a paper tissue? What have you got for lunch? Whose are these jackets? They are Adrijan’s and Petar’s/my friends’ jackets. Присвојни придеви: my, your… Показне заменице: this/that, these/those. Have got за изражавање припадања/поседовања. The Present Simple Tense глагола be/have. Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. (Интер)културни садржаји: Породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА И ДОПАДАЊА/НЕДОПАДАЊА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање текстова с једноставнијим исказима за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реаговање на њих; усмено и писано исказивање интересовања, допадања/недопадања коришћењем једноставнијих језичких средстава. **САДРЖАЈ** What’s your favourite book? It’s “Charlie and the Chocolate Factory” by Roald Dahl, British writer. Why do you like it? It’s fun and interesting. Dodgeball is my favourite P.E. game. Why? Because it’s exciting. What’s your favourite P.E. activity? My brother’s crazy about water sports! He thinks/says they’re cool. What about you? Do you like dancing? Yes, I love it./No, I hate it. What do you like doing at the weekend? How do you like the new game? It’s boring/fantastic. I love doughnuts. They are yummy! This pizza’s delicious/disgusting. Chips are my favourite food! I don’t like Halloween. Tricks are scary. I love national celebrations. They are fun! The Present Simple Tense глагола be/like/love/hate. Питања са Who/What/Which/How. Употреба/изостављање чланова са називима игара/хобија/спортова/ празника. (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању знакова навода; разлике између британске и

		америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису; интересовања, хобији.
	ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставнијих исказа који говоре о радњама и способностима у садашњости; описивање радњи и способности у садашњости, постављање питања и одговарање на њих, усмено и писано, коришћењем најједноставнијих језичких средстава. **САДРЖАЈ** What are your friends doing now/at the moment? Lazar's helping Magdalena with her homework. Maksim's talking on his mobile phone. Teodora's looking for her eraser. What are you looking for/at? Why's Vanja crying? I don't know. Why are they smiling? You're joking! I'm having fun with my friends! I can do a lot of things. I can talk about my family. I can write, but I can't spell! I can say hello and goodbye in German. Who/What can you see? Can you hear something? I don't walk to school, I go by bus. My friend Anastasija goes by car. I listen to music on the bus. We usually have soup, salad, potatoes and some meat for lunch. What does your family have for breakfast/lunch/dinner? In the UK children start school at the age of 5, but in my country they start school at the age of 7. The Queen of England lives in Buckingham Palace. Where does the American President live? He lives in the White House. The Present Continuous Tense за изражавање тренутних радњи. The Present Simple Tense за описивање уобичајених радњи. Модални глагол can за изражавање способности. Питања са What/Where/When/How many... Употреба/изостављање чланова и у изразима at the moment, at the weekend/at weekends, go/walk to school, start/finish school, have fun, by bus/car/bike и сл. (Интер)културни садржаји: Породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; обичаји и начин живљења људи у земљама енглеског говорног подручја
	ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА, КОЛИЧИНЕ И ЦЕНА	**Језичке активности (у комуникативним функцијама)** Слушање једноставнијих исказа који говоре о броју, количини и цени; саопштавање броја, количине и цена; усмена и писана размена информација о броју, количини и ценама, коришћењем једноставнијих језичких средстава **САДРЖАЈ** This is our first day at school. Tuesday is the second day of the week. November

		is the eleventh month of the year. We live in the twenty-first century. Z is the twenty-sixth letter of the English alphabet. How many subjects have you got at school? We've got nine subjects. What about you? How many teeth have you got? I've got 24 teeth, and you? How tall are you? I'm 1 metre 50 cm tall. How old is your little brother? He's 2 and a half years old. Can I have 2 kilos of strawberries/a litre of yoghurt, please? Excuse me, how much are these bread rolls? They are 50 pence/cents/dinars each. How much is this dictionary? It's 15 pounds/euros. Правилна множина именица: subject-subjects, dinar-dinars... Неправилна множина основних именица: tooth-teeth... Множина основних именица које се завршa вају на -y, -o, f/fe: strawberry-strawberries, kilo-kilos, tomato-tomatoes... Питања са How much/many/old/tall... Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. Употреба одређеног члана са редним бројевима. (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке
Кључни појмови: countries and nationalities; to be; singular/plural nouns; numbers 100 –1000; have got; there is/there are; some/any; can/can't; Present simple; Present continuous; dates; feelings		

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност.	-вежбе слушања, допуњавање реченица, одговарање на једноставна питања у вези са текстом, рад у пару, групни рад -певање, повезивање речи сасликом, писање кратког текста, групни рад, игре, драматизација -одговарање на једноставна питања у вези са текстом, говорне вежбе текста, израда пројекта, уочавање	разуме кратке монолошке и дијалошке текстове, без пратећих илустрација, уживо или са аудио-записа -разуме општи садржај кратких текстова на обрађиване теме у којима се појављују познати структурни и лексички елементи -раде на пројектним задацима и презентују резултате	-у монолошкој форми говори о задатим темама користећи краће низове фреквентних и познатих, ситуационо прихватљивих исказа -саставља кратке поруке личне природе (у оквиру познатих тема и ситуација) -реагује вербално и невербално на упутства -даје кратка упутства и наредбе користећи при том елементарне изразе зауљудно обраћање и исказивањезахвалности -у усменој и писаној форми одговара на једноставна	-кроз комуникацију негује културу изражавања -уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица -уме да изрази мишљење, осећања и ставове -наводи разлике и сличности између своје културе /традиције и културе/традиције вршњака из других земаља -разуме важност поштовања правила у	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; -Комуникација; - Решавање

	дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности, тематске изложбе		питања о себи, својим познаницима и породици	одељењу и школи -самостално или консултујући друге преиспитује	проблема; -Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
Праћење и вредновање наставе и учења: иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, процена знања, вештина, ставова и понашања, реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања)					

9.5. ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ЗА СТРАНИ ЈЕЗИК

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

СЛУШАЊЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. Препознаје основни смисао једноставних и кратких исказа уколико се изговарају полако и разговетно (поздрављање, извињење, захваљивање и сл.). 1.1.2. Разуме лична питања која се полако саопштавају и брижљиво формулишу. 1.1.3. Разуме једноставна и кратка упутства која прати визуелна помоћ (слике, покрет).		2.1.1. Разуме једноставна питања о блиским темама или краћа упутства која се полако саопштавају и брижљиво формулишу. 2.1.2. Препознаје основни смисао или конкретне детаље (нпр. имена, бројеве, боје, величину) у тексту или разговору који слуша, уколико се говори полако и разговетно.

ЧИТАЊЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. Разуме кратка и једноставна писана упутства (1–3 речи), поруке и натписе (ако садрже слике). 1.2.2. Идентификује конкретне детаље у једноставним реченицама или веома кратким текстовима у којима преовлађују		2.2.1. Схвата основни смисао и издваја тражену информацију из краћег, једноставног текста који говори о људима, стварима, свакодневним активностима и сл.

интернационални термини или речи у свакодневној употреби (уз понављање читања, ако је потребно).		

ПИСАЊЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. Пише личне податке (име, презиме, адреса, број телефона) у једноставним формуларима или кратком тексту са празнинама. 1.3.2. Преписује бројеве, слова, речи, једноставне изразе.		2.3.1. Преписује/пише потребне информације (речи, реченице, бројеве, датуме). 2.3.2. Пише кратке одговоре на једноставна писана питања.

ГОВОР		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.4.1. Представља себе и наводи основне личне податке. 1.4.2. Поздравља, захваљује се и извињава. 1.4.3. Показује разумевање или неразумевање саговорника на вербални или невербални начин (нпр. потврђује и негира, показује предмете или правац). 1.4.4. Именује ствари из свог окружења.		2.4.1. Уме да искаже своје потребе, допадање или недопадање. 2.4.2. Тражи помоћ или указује на проблем у комуникацији (нпр. тражи да се нешто понови или појасни). 2.4.3. Именује и даје кратак опис ствари из свог окружења (боја, величина, број).

10. ПРЕДМЕТ МАТЕМАТИКА

ЦИЉ:Циљ учења предмета математика је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова

10.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 180 часова			
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
- одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; - упореди предмете и бића по величини; - уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; - именује геометријска тела и фигуре; - групише предмете и бића са заједничким својством; - сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика; - разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију; - црта праву линију и дуж помоћу лењира; - броји унапред и уназад и са прескоком; - прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој; - користи редне бројеве; - разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника; - користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика; - сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак; - сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице; - растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања; - реши текстуални задатак са једном операцијом; - разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; - уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; - прочита и користи податке са једноставнијег	**ГЕОМЕТРИЈА**	**ПОЛОЖАЈ, ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК ПРЕДМЕТА**	Просторне релације. Величина предмета и бића. Геометријска тела: лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа. Геометријске фигуре: круг, правоугаоник, квадрат и троугао.
		ЛИНИЈЕ	Права, крива и изломљена линија. Затворена и отворена линија. Тачка и линија. Дуж.
	БРОЈЕВИ		Бројање, писање и читање бројева. Приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој. Упоређивање бројева. Редни бројеви. Сабирање и одузимање бројева у оквиру 20 и приказивање на бројевној правој. Сабирање и одузимање бројева до 100 без прелаза преко десетице и приказивање на бројевној правој. Својства сабирања. Откривање непознатог броја у једнакостима с једном операцијом. Динар, кованице и новчанице до 100 динара.
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ		Мерење дужине нестандардним јединицама мере.

стубичног и сликовног дијаграма или табеле; - измери дужину задатом, нестандардном јединицом мере; - преслика тачке и фигуре у квадратној мрежи на основу задатог упутства.		

Кључни појмови: односи у простору, геометријски облици, број, сабирање и одузимање и мерење.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-десетица -члан скупа -скупови -елемент -цифра -број -бројевна права -знаци: <, >, = -редни бројеви -знаци + и -, сабирање и одузимање -сабирак, збир -умањеник -умањилац -разлика -већи за -мањи за -нула -непознати број -већи, мањи -односи у простору -лево, десно -испред, иза -испод, изнад -горе, доле -геометријски облици -облик круга, правоугаоника и	-проналазе што више тела или равнихфигура у свом физичком окружењу и изговарају њихове називе -израђују моделе равних геометријских фигура различитих величина од картона, колаж папира или обичног папира -игра налажења излаза из лавиринта -вежбање, примери, диференцирани задаци на три нивоа тежине -решавају задатке из уџбеника -упоређују предмете из непосредног окружења користећи речи: виши–нижи, дебљи–тањи, већи–мањи, дужи–краћи, једнаки -одређује где се објекти из окружења налазе у односу на њега -коришћење модела, различитих предмета -вежбе усменог и писменог рачунања	-одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло -упореди предмете и бића по величини -уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине -именује геометријска тела и фигуре -групише предмете и бића са заједничким својством -сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика -разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију -броји унапред и уназад и са прескоком -прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их набројевној правој	-прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној полуправој -користи лењир -користи месну вредност цифре -користи редне бројеве -користи појмове: паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број, сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика, већи за, мањи за -сабира и одузима писмено и усменодо 20 (са прелазом) и од 21 до 100 (без прелаза преко десетице) -растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања -реши текстуални задатак са једном операцијом и провери тачност решења -одреди два пута већи и два пута мањи број -разликује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, права, полуправа, дуж) -уочи предмете са заједничким својством и упореди предмете по величини иположају	-јасно образложи своје одговоре -процени шта је лакше/теже и проверава процену -препознају ситуације у свакодневном животу у којима се могу применити математичка знања -упорност и креативност у приступу решавању проблема -разуме важност пажљивог слушања саговорника током учествовања у разговору -разумевање и уважавање различитости -спремност да учествује у решавању проблема у својој школи -разуме важност поштовања правила	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; -Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

квадрата -крива и права линија -затворена и отворена линија -унутрашњост и спољашњост -у, на и ван -дуж -дужина -ширина -висина -боја -динар и пара -метар -мерење	-текстуално записивање задатака -врши проверу процене нестандардним мерама: за дужину кораком, стопом или педљем, за масу „вагањем“ рукама, а за запремину пресипањем воде из чаше у посуде -траже скривени предмет на основу усмених упутстава или мапе на којој су смерови кретања -игре у којима ученици спајањем тачака долазе до слике одређене фигуре -коришћење симбола за различите скупове -групише геометријске фигуре истог облика	-користи редне бројеве -разликује парне и непарне бројеве -одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника -користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика -разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност -зна јединице за дужину: метар, дециметар,центиметар -апоени новца -мере за време: дани, седмица	-сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак -сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице -растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања -реши текстуални задатак са једном операцијом -прикаже у табели који предмети припадају којој групи -уочи правило и одреди следећи члан започетог низа -прочита и користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле -измери дужину задатом, нестандардном јединицом мере -преслика тачке и фигуре у квадратној мрежи на основу задатог упутства	у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада	
Праћење и вредновање наставе и учења: Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.					

10.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 180 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- одреди десетице најближе датом броју; - усмено сабира и одузима бројеве до 100; - користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац; - примени замену места и здруживање сабирака	**БРОЈЕВИ**	**Први део** Сабирање и одузимање са преласком. Замена места и здруживање сабирака. Веза сабирања и одузимања. Једначине са једном операцијом (сабирање или

и чинилаца ради лакшег рачунања; - усмено множи и дели у оквиру прве стотине; - израчуна вредност бројевног израза са највише две операције; - реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења; - одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом; - одреди делове (облика) дате величине; - изрази одређену суму новца преко различитих апоена; - прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама; - прикаже мањи број података у таблици и стубичастим дијаграмом; - уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; - разликује дуж, полуправу и праву; - одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски); - одреди обим геометријске фигуре; - нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи; - уочи подударне фигуре на датом цртежу; - уочи симетричне фигуре; - допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву; - изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине; - измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине - чита и запише време са часовника; - користи јединице за време у једноставним ситуацијама		одузимање). Римске цифре I, V, X, L, C **Други део** Множење и дељење (таблично) Нула и јединица као чиниоци; нула као дељеник. Замена места и здруживање чинилаца. **Трећи део** Редослед рачунских операција. Множење и дељење збира и разлике бројем. Веза множења и дељења. Једначине са једном операцијом (множење или дељење). Бројевни изрази. Формирање израза на основу реалистичних ситуација. Разломци облика , $1 \leq n \leq 10$, визуелно и симболичко представљање.
	ГЕОМЕТРИЈА	**Први део** Дуж, права и полуправа. Тачка и права. Отворена и затворена изломљена линија. Графичко надовезивање дужи. Дужина изломљене линије. Обим геометријских фигура без употребе формула. **Други део** Цртање правоугаоника, квадрата и троугла на квадратној мрежи, на тачкастој мрежи. Симетричне фигуре. Подударност фигура (интуитивно).
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење дужине стандардним мерним јединицама (м, дм, цм). Мерење времена (дан, месец, година, час, минут).

Кључни појмови: сабирање, одузимање, множење, дељење, једначина, део целине, мерење дужине и времена, правоугаоник, квадрат, дужина, обим, римске цифре.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-први и други	-изучавање својстава операција	-користи појмове	-одреди десетице најближе	-препознају ситуације	

сабирак, збир -умањеник, умањилац, разлика -први и други чинилац, производ -дељеник, делилац, Количник -непознати број -половина, Четвртина -лопта, ваљак, квадар, коцка -дуж, полуправа, Права -правоугаоник, Квадрат -метар, центиметар, дециметар -час, минут, секунда -дан, месец, седмица	ивеза између њих -проблемска настава и симулација -решавање текстуалних задатака (проблемски задаци на три нивоа) -графичко представљање (дијаграми, таблице) -писмено и усмено рачунање -диференцирана настава уз индивидуализацију -кооперативни рад у малим групама и рад у пару и индивидуално -квизови, такмичења -дидактичке игре -евалуација -чек листе -тематска настава -експериментална метода: разноврсних модела фигура у току посматрања, цртања,резања, пресавијања,мерења, процењивања,упоређивања, поклапања -цртати изломљену линију, правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи -очигледност - повезивање са животним ситуацијама -амбијентална настава -мерење предмета изоколине -претварање јединица мере у мање и веће -очигледна настава	чинилац, производ, дељеник, делилац, количник -користи појмове половина и четвртина -разликује и именује геометријска тела: коцка, квадар, лопта и ваљак -чита и запише време са часовникачас,минут ,секунда -разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност -зна јединице за дужину: метар, дециметар, центиметар -именује апоене новца -именује мере за време: дан, седмица, месец	датом броју -сабира и одузима бројеве до 100, писмено и усмено -примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања -множи и дели усмено у оквиру таблице множења -израчуна вредност бројевног израза са највише две операције -реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операцијеи провери тачност решења -одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом -одреди дужину изломљене линије -уочи међусобне односе праве линије и тачке -нацрта правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи -одреди половину, четвртину и десетину дате величине -претвори веће у мање јединице за мерење дужине и обратно -измери дужи помоћу метра, дециметра и центиметра -упореди и користи у једноставним ситуацијама јединице за време (час,	у свакодневном животу у којима се могу применити математичка знања -упорност и креативност у приступу решавању проблема -разуме важност пажљивог слушања саговорника током учествовања у разговору -разумевање и уважавање различитости -спремност да учествује у решавању проблема у својој школи -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада	--Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; -Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

	-коришћењематематичког језика (симболи, изрази,формуле) -истраживачка настава		минут, дан, седмица, месец и година) -изрази одређену суму новца преко различитих апоена		
Праћење и вредновање наставе и учења: Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.					

10.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:180 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој; – прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1.000); – изврши четири основне рачунске операције, писмено и усме но (до 1.000); – подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат; – процени вредност израза са једном рачунском операцијом; – израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције; – одреди десетице и стотине најближе датом броју; – реши једначину са једном рачунском операцијом; – одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем; – реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину;	**БРОЈЕВИ**	Бројеви прве хиљаде. Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак). Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељење бројевима прве десетице са и без остатка (усмени и писмени поступак). Зависност резултата од промене компонената. Једначине облика: $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, $a \times x = b$. Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$. Римске цифре D, M. Разломци облика $\frac{m}{n}$ $(m \leq n \leq 10)$. Упоређивање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са једном децималом
	ГЕОМЕТРИЈА	Узајамни положаји правих (паралелне праве и праве које се секу).

– уочи делове целине и запише разломке облика $\frac{m}{n}$ $(m \leq n \leq 10)$; – упореди разломке облика $\frac{m}{n}$ са – упореди разломке облика са једнаким имениоцима; – резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом; – уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа; – чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм); – црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат; – конструише троугао и круг; – именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга; – разликује врсте углова и троуглова; – одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца; – опише особине правоугаоника и квадрата; – преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства; – користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање; – чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена; – упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време); – измери површину геометријске фигуре задатом мером (право угаоником, квадратом и троуглом); – примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуа цијама		Угао, врсте углова. Троугао, врсте троуглова. Кружница и круг. Правоугаоник и квадрат. Обим троугла, квадрата и правоугаоника . Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира. Конструкције троугла и кружнице. Пресликавање геометријских фигура на квадратној мрежи
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење масе (kg, g, t). Мерење времена (деценија, век, секунд). Мерење дужине (mm, km). Мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl). Мерење површине геометријских фигура задатом мером.
Кључни појмови: бројеви прве хиљаде, разломак, децимални запис броја, круг, троугао, правоугаоник, квадрат, угао, паралелне праве, нормалне праве, појам површине, једначине и неједначине,		

мерење дужине, масе, времена и запремине течности.					
Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-бројеви прве хиљаде -разломак -децимални запис броја - круг -троугао -правоугаоник -квадрат -угао -паралелне праве -нормалне праве -појам површине -једначине и неједначине -мерење дужине,	-издвајањем погодних, природних и дидактички припремљених ситуација, симболима, графичким представљањем стварних ситуација, помоћу Венових дијаграма, спајањем,преслагањем елемената и дијаграмских слика, ученици сами визуелно уочавају својства релације, представљају и активно раде, упознавањем и објашњавањем рачунања, припремна вежбања -решавање проблемских ситуација из живота -рад у паровима -илустровањем обима правоугаоника, помоћу дужи -операције на примерима, -формулације својства и примена у начину рачунања, писменим и усменим рачунањем -уместо 8*39, једноставније 8*40 -схватањем зависностии својства рачунских операција, вежбањем, разумевањем и одлучивањем, читањем и записивањем бројевних израза, одређивањем вредности израза за бројевне вредности слова -једначине и неједначине решавати паралелно са вршењем рачунских операција, неједначине решавати „погађањем“ на погодним примерима, идејом пресликавања (свакој дужи одговарајдан мерни број), увођењем таблица и дијаграма, табличниначин пресликавања -повезивање наставе математике са животом	-прочита и запише римске бројеве -прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној полуправој -запише разломке облика (10) 1 $n \leq n$ и одреди одговарајући део целине -црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник, квадрат, троугао и круг (помоћу одговарајућег прибора и доступног софтвера) -разликује и именује елементе угла, правоугаоника,	-користи ознаке за скуп, припадност скупу и графички представи скуп -користи месну вредност цифре -изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено -подели два броја, са и без остатка, и провери резултат -израчуна вредност једноставнијег бројевног израза -реши једноставне једначине -нађе решење једноставне неједначине -реши једноставније текстуалне задатке и провери тачност решења -одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, конструктивно и рачунски -решава проблемске	-препознају ситуације у свакодневном животу у којима се могу применити математичка знања -упорност и креативност у приступу решавању проблема -разуме важност пажљивог слушања саговорника током учествовања у разговору -разумевање иуважавање различитости -спремност да учествује у решавању проблема у својој школи -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада -има позитиван и одговоран однос према учењу -негује и развија лична	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; -Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

масе, времена и запремине течности.	-диференцирани задаци -помоћу бројева изучавати геометријске фигуре, практичним радом, помоћу модела,фигура, посматрањем, цртањем, резањем, пресавијањем, мерењем, процењивањем, упоређивањем, поклапањем, препознавањем, надовезивањем, обликовањем, експериментом, расуђивањем откривају геометријске чињенице -појам разломка дати дељењем дужи и круга -користити очигледнасредства -амбијентална настава: мерити предмете из околине, процењивати „одока“ па мерити грешку, користити моделе и цртеже, уочавати, процењивати,упоређивати, мерити, бележити, графички приказивати,издвајати, израчунавати, закључивати	квадрата, троугла и круга -разликује врсте углова и троуглова -чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена	задатке са новцем -реши текстуалне задатке уз коришћење мерних јединица	интересовања -понаша се одговорно -јасно се изражава усмено и писмено -учествује у активностима са другима -представља информације различитим симболима и користи их	
Праћење и вредновање наставе и учења: Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у гру пи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака актив ност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.					

10.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 180 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој; – одреди месну вредност цифре; – изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0; – састави израз, израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција; – реши једначине и неједначине и провери тачност решења; – реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину; – процени вредност израза са једном рачунском операцијом; – одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју; – прочита и запише разломке облика (m, $n \leq 10$); – упореди разломке облика са једнаким бројиоцима или имениоцима; – сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима; – запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале; – сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале; – чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима; – формира низ на основу упутства; – реши задатак применом различитих начина представљања проблема; – именује елементе и опише особине квадра и коцке; – црта мреже и прави моделе квадра и коцке; – препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна; – прочита, упореди и претвори јединице за	**БРОЈЕВИ**	Скуп природних бројева са нулом. Декадни систем записивања бројева. Месна вредност цифре. Својства скупа природних бројева. Сабирање и одузимање (писмени поступак). Множење и дељење (писмени поступак). Својства рачунских операција (изражена формулама). Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом). Једначине и неједначине у скупу N_0. Разломци облика (m, $n \leq 10$). Упоређивање разломака са једнаким бројиоцима. Једнакост разломака. Сабирање и одузимање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са две децимале. Сабирање и одузимање децималних бројева.
	ГЕОМЕТРИЈА	Квадар и коцка.
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	Мерење површине (m^2, dm^2, cm^2, mm^2, km^2, ha, a). Површина квадрата и правоугаоника. Површина квадра и коцке. Мерење запремине (m^3, dm^3, cm^3, mm^3). Запремина квадра и коцке.

мерење површине и запремине; – израчуна површину квадрата и правоугаоника; – израчуна површину и запремину квадра и коцке; – реши проблемске задатке у контексту мерења.		

Кључни појмови: природни бројеви, декадни систем, својства операција, израз, једначине и неједначине, разломци, децимални запис броја, коцка, квадар, површина и запремина

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-декадне јединице -бројевна полуправа -разломак -бројевни израз -једначина -неједначина -скуп -скуп решења -елеменат скупа -паралелност -нормалност -припадност -правоугаоник, квадрат -дуж, права, полуправа -обим правоугаоника, квадрата -површина правоугаоника, квадрата -површина коцке, квадра -јединице мере за површину -јединице мере за	-упознавање својства операција и веза између њих -вежбање -формулисање својстава -примена у одређивању вредности израза -графичко представљање разних ситуација помоћу дијаграма -вежбе усменог и писменог рачунања све четири рачунске операције -записивање текста задатка бројевним изразом -вежбање паралелног рачунања једначина и неједначина -уочавање својстава геометријских фигура -вежбе цртања квадрата, правоугаоника, коцке, квадра -претварање јединица мере	-чита и користи податке представљене табеларно или графички -прочита, запише, упореди и уреди природне бројеве и прикаже их на бројевној Полуправој -чита, пише и упореди разломке, сабира и одузима разломке са истим имениоцем -прочита, упореди и претвара јединице за мерење површине и запремине	-користи месну вредност цифре -користи четири основне рачунске операције у решавању вредности израза и примени својства тих операција -реши једначине и неједначине и провери тачност извршене рачунске операције -реши текстуални задатак и провери тачност решења -израчуна површину квадрата и правоугаоника -разликује и именује елементе квадра и коцке, црта њихове мреже и прави моделе -израчуна површину и запремину квадра и коцке -реши текстуалне	-препознају ситуације у свакодневном животу у којима се могу применити математичка знања -упорност и креативност у приступу решавању проблема -разуме важност пажљивог слушања саговорника током учествовања у разговору -разумевање и уважавање различитости -спремност да учествује у решавању проблема у својој школи -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада -има позитиван и одговоран однос према учењу -негује и развија лична	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; -Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

масу -јединице мере за запремину -час, минут, секунда			задатке уз коришћење мерних јединица	интересовања -понаша се одговорно -јасно се изражава усмено и писмено -учествује у активностима са другима -представља информације различитим симболима и користи их	

Праћење и вредновање наставе и учења: Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање разво ја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информа ција из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (ра звој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Сва ка активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охра бривати да процењују сопствени напредак у учењу.

10.5. ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

МАТЕМАТИКА

ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1.1.3. множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде 1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде	2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем 2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције 2.1.5. уме да решава једначине	3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени. 3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом

ГЕОМЕТРИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност) 1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица	2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе 2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама	3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање 3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника 3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника 3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама 3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама

РАЗЛОМЦИ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак n 1 ($n \leq 10$) и препозна његов графички приказ 1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине	2.3.1. уме да препозна разломак b a ($b \leq 10$, $a < b$) када је графички приказан на фигури подељеној на b делова 2.3.2. уме да израчуна n-ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика n 1 ($n \leq 10$	3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак b a ($b \leq 10$, $a < b$) 3.3.2. зна да израчуна део b a ($b \leq 10$, $a < b$) неке целине и користи то у задацима

МЕРЕЊЕ И МЕРЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml) 1.4.3. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате масе (g, kg, t)	2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама	3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама 3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности 3.4.3. претвара јединице за мерење масе

1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме	2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање 2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке	

11. ПРЕДМЕТ СВЕТ ОКО НАС/ ПРИРОДА И ДРУШТВО

Циљ: Циљ учења предмета Свет око на/ Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

11.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- препозна и искаже радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; - правовремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; - се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи; - придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; - сарађује са вршњацима у заједничким активностима; - одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља; - чува своју, школску и имовину других;	**ЈА И ДРУГИ**	Основна осећања (радост, страх, туга и бес). Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом). Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.
	ПОРОДИЧНИ ДОМ, ШКОЛА	Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи. Права и обавезе чланова група. Правила понашања појединаца и групе. Празници: породични, школски.
	ЗДРАВЉЕ И БЕЗБЕДНОСТ	Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана, лична хигијена, рад, одмор. Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење

- прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; - својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења; - примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице; - снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката; - одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра; - посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко; - учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; - разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења; - препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; - препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; - идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа; - уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа; - препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу; - препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; - штеди воду и одлаже отпад на предвиђена		преко улице, безбедно место за игру). Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).
	ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ	Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.
	ЧОВЕК СТВАРА	Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи људског рада). Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво-глатко).
	РАЗНОВРСНОСТ ПРИРОДЕ	Сунчева светлост и топлота. Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање. Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег. Облици појављивања воде у непосредном окружењу. Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале. Изглед земљишта: равница, брдо, планина. Изглед земљишта у непосредном окружењу. Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност; Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу. Изглед и делови тела биљака. Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката. Човеково тело - делови тела (глава, труп, руке и ноге) и чула (вида, слуха, укуса, мириса и додира). Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека. Одговоран однос човека према животној средини

места; - се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; - повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.		(штедња воде, одлагање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).

Кључни појмови: оријентација, култура живљења и друштвена стварност у непосредном окружењу

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-природно -друштвено -осећања -потребе -дом -улица -школа -насеље -породица -рођаци -суседи -вршњаци -сугрђани -права -обавезе -вода -ваздух	-искуство детета -коришћење различитих извора знања -посматрање -описивање -процењивање -груписање -праћење	-разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења -уочава разноврсност биљака и животиња из непосредног окружења -снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката -одреди време својих активности помоћу временских одредница:	-одреди време у односу на реализацију свакодневних активности помоћу временских одредница: пре, сада, после; делови дана; јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра; дани у седмици -уз помоћ одраслих учествује у извођењу једноставних огледа којима се демонстрира зависност живих бића од воде, ваздуха,	чува биљке и брине о добробити животиња у свом непосредном окружењу -одржава хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља -примењује основне принципе рационалне потрошње (штеди воду, чува својуи школску имовину, одлаже отпад на предвиђена места) -изражава своја осећања на примерен начин -придржава се договорених правила понашања у школи и прихватапоследице ако их прекрши	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка

-земљиште -различита стања -укус -мирис -провидност -извор -река -поток -бара -језеро -мирис -провидност -загађеност -растреситост -влажност -брдо -равница -сенка -обданица -ноћ -годишња доба -тврдо -меко -провидно -непровидно -храпаво -глатко -плива -тоне -растворљиво, нерастворљиво -сенка -напред -назад -горе -доле -лево -десно	-бележење -практиковање -истраживање -сакупљање -стварање, креативна продукција -активности у оквиру мини пројекта -играње -дидактичке, едукативне и спонтане игре	делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра -посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво-глатко -учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене -препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; -препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина -идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа -уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа -препознаје главу, труп,	земљишта и Сунца -одреди својства материјала посматрањем и опипавањем предмета (тврдо –меко, провидно – непровидно, храпаво -глатко) -одреди положај једног тела у односу на друго употребом просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле -својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења	-примењује правила безбедног понашања у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара ,прелажење преко улице) -повезује резултае учења и рада са уложеним трудом -препозна и искаже радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге -правовремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет -се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи -сарађује са вршњацима у заједничким активностима -одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља -чува своју, школску и имовину других -прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар -штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места -се понаша тако да неугрожава биљке и животиње у непосредном окружењу -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући	предузетништву -решавање проблема -сарадња

-пре -сада -после -гура, вуче, подиже -брзина и правац кретања -клизање и котрљање -сада, пре, после -дан, јуче, данас, сутра -седмица, месец и годишње доба -становање, исхрана, одевање, очување здравља, животне средине -превенција -раскрсница -тротоар -коловоз		руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу -препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења		друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада -има позитиван и одговоран однос према учењу -негује и развија лична интересовања -понаша се одговорно -јасно се изражава усмено и писмено -учествује у активностима са другима -представља информације различитим симболима и користи их	
Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.Оцењивање је описно. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика					

11.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима; - оствари права и изврши обавезе у односу на правила понашања у групама којима припада; - се понаша тако да уважава различитости других људи;	**ДРУГИ И ЈА**	Групе људи: родбина, (ван)школска заједница, становници насеља. Права и обавезе чланова група. Однос потреба и жеља. Правила понашања појединаца и група. Породични, школски и празници насеља.
- прихвати последице када прекрши правила понашања групе; - сарађује са другима у групи на заједничким активностима; - разликује потребе од жеља на једноставним примерима из сопственог живота; - препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша према симболима; - одреди тип насеља на основу његових карактеристика; - повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља;	**КУЛТУРА ЖИВЉЕЊА**	Симболи Републике Србије: грб, застава и химна. Типови насеља: село, град. Здрав начин живота: хигијена тела, разноврсна исхрана, број оброка, боравак у природи и физичка активност. Врсте саобраћаја (копнени, водни и ваздушни и одговарајућа превозна средства). Безбедно понашање у саобраћају у насељу (кретање улицом и путем без тротоара, прелажење улице и пута без пешачког прелаза. Правила понашања у превозним средствима (аутомобил и јавни превоз). Временске непогоде (олуја, град, мећава) и безбедно понашање у затвореном и на отвореном простору.
- одржава личну хигијену - руку, зуба и чулних органа; - примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином; - безбедно поступа пре и током временских непогода; - истезањем, савијањем и сабијањем одреди	**ЧОВЕК СТВАРА**	Материјали (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина, глина/пластелин) и производи људског рада. Еластичност материјала. Својства материјала одређују њихову употребу. Нова намена предмета направљених од различитих материјала. Занимања људи у граду и селу.

својства материјала; - одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета; - пронађе нову намену коришћеним предметима; - наводи примере различитих облика кретања у окружењу; - одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врсту подлоге и средину у којој се тело креће; - измери растојање које тело пређе током свог кретања; - пронађе тражени објекат у насељу помоћу адресе/карактеристичних објеката; - именује занимања људи у свом насељу са околином; - одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину; - забележи и прочита податке из личног живота помоћу ленте времена; - разликује облике рељефа у свом насељу и околини; - разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини; - идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења; - повеже делове тела живих бића са њиховом улогом/улогама; - разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла; - разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране; - наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека; - штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуацијама; - разврста отпад на предвиђена места; - негује и својим понашањем не угрожава биљке	**КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ**	Различити облици кретања тела (хода, скаче, трчи, пада, лети, плива, котрља се, клизи). Утицај облика тела, подлоге и средине на кретање по равној подлози и пређено растојање тела. Сналажење у насељу помоћу адресе (улица, кућни број) и карактеристичних објеката. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба. Средства за мерење времена: часовник, календар, лента времена.
	РАЗНОВРСНОСТ ПРИРОДЕ	Рељеф и облици рељефа: узвишења, (брдо, планина) удубљења (долине, котлине) и равнице. Рељеф у насељу и околини. Облици појављивања воде: површинске воде (текуће, стајаће) и њихови делови (извор, ток, корито, обала). Површинске воде у насељу и околини. Заједничке особине живих бића (дисање, исхрана, раст, остављање потомства). Функције (улога) делова тела живих бића. Разноврсност биљака у окружењу (зељасте и дрвенасте; лишћарске и четинарске). Разноврсност животиња у околини (домаће и дивље; биљоједи, месоједи и сваштоједи). Значај биљака и животиња за човека. Улога човека у очувању природе (штедња производа који се користе у свакодневном животу, разврставање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама). Сунчева светлост и топлота, вода, ваздух и земљиште - неопходни услови за живот. Промене у природи и активности људи у зависности од годишњих доба.

и животиње у окружењу; - препозна примере повезаности живих бића са условима за живот; - повеже промене у природи и активности људи са годишњим добима; - изведе једноставне огледе пратећи упутства; - повеже резултате рада са уложеним трудом.		

Кључни појмови: : природа, оријентација у простору и времену, кретање, култура живљења

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-жива бића -рађање, раст, развој, потомство, умирање -корен,лист, стабло, цвет, плод -месоједи, биљоједи, сваштоједи -сисари, птице, водоземци, гмизавци, инсекти -водена пара, роса, магла, лед, киша, снег -ветар -сунчева топлота и	-формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука -полази се од искуства детета уз подстицање различитих развојних потенцијала -присутан је мултидисциплинарни приступпри усвајању појмова -подстицање дечијих интересовања питања,	-наводи одлике живих бића рађање, раст, развој, потомство, умирање -именује природне појаве -именује живу и неживу природу -наводи различите врсте материјала и њихове карактеристике	-уочава разноврсност живог света на основу сличности и разлика -гаји и чува биљке и брине о добробити животиња у школи и код куће -користи предмете од материјала који својим својствима највише одговарају одређеној употреби	-борави у природи и физички је активан у циљу очувања здравља -примењује основне принципе рационалне потрошње (штедљиво троши производе које користи усвакодневном животу, сортира отпад) -разликује потребе од жеља -на једноставним примерима из сопственог живота	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини

светлост -црница, пескуша, глинуша -кружење воде у природи -ноге, крила, пераја, труп, глава, реп -дрво, камен, метал, стакло -гума, папир, картон, пластелин -тврдоћа, еластичност -механички утицаји -ширење и скупљање, топљење и очвршћавање, сагоревање... -топлотна проводљивост материјала -наелектрисавања тела -електрична проводљивост, пластичност -улица, број -равница, брег, брежуљак, брдо, планина -извор, поток, река, ушће -трг, лева и десна страна улице -ваздушни, водени, копнени саобраћај -обданица, ноћ -подлога, средина, јачина деловања -облика тела и средине -час, минут, секунда	идеја и одговора у вези са појавама процесимаи ситуацијама у окружењу у складу са њиховим способностима -подстицање и развијање истраживачких активности деце -овладавање почетним техникама сазнајног процеса и почетним методама и техникама учења -подстицањеуочавања узрочно-последичних веза -описивање и симулирање -искуство детета -коришћење различитих извора знања -посматрање -описивање -процењивање -груписање -праћење -бележење -практиковање -истраживање -сакупљање -стварање креативна продукција -активности у оквиру мини пројекта -играње	-одреди време помоћу часовника и календара -уз помоћ одраслих проналази примере повезаности елемената природе -разликује основне облике рељефа, површинских вода и типове насеља -повеже рад (занимања људи) и резултате који из њега проистичу -наводи правила кретања учесника у саобраћају и наводи учеснике -одреди час, минут, секунд, дан, седмица, месец, година, годишње доба -зна знаке оријентације у простору -наводи своју адресу	-учествује у извођењу једноставних огледа којима се демонстрирају последице загревања и хлађења воде и ваздуха -бира најбољи начин за покретање тела узимајући у обзир различите факторе (облик и величина тела, подлога, средина кроз коју се креће, јачина деловања, материјал од кога је начињено) -пронађе тражени објекат у насељу помоћу карактеристичних објеката и адресе	изражава своје потребе на примерен начин, и уважава потребе и осећања других -остварује права и извршава обавезе у односу на правила понашања у групи -примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и саобраћајним средствима у насељу -даје вредносни суд о уређеном простору и учествује у том разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада -има позитиван и одговоран однос према учењу -негује и развија лична интересовања -понаша се одговорно -јасно се изражава усмено и писмено -учествује у активностима са другима -представља	-одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

-дан, седмица, месец, година -пролеће, лето, јесен,зима	-дидактичке, едукативне и спонтане игре			информације различитим симболима и користи их	

Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе.
Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика

11.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
–идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају; –одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају; –илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају; –примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима; –повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи;	**ПРИРОДА, ЧОВЕК, ДРУШТВО**	Облици рељефа**:** узвишења (подножје, стране, обронци, врх), равнице и удубљења. Рељеф у мом крају. Површинске воде: река и њене притоке (лева и десна обала); бара и језеро. Површинске воде у мом краја. Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот). Производне и непроизводне делатности и њихова међузависност. Село и град, њихова повезаност, зависност и међуусловљеност. Значај и улога саобраћаја**.** Путнички, теретни и информациони саобраћај. Безбедно понашање ученика на саобраћајницама у крају. Опрема за безбедну вожњу ролера, тротинета и бицикла. Течно, гасовито и чврсто стање воде**.** Кружење воде у природи. Промене при загревању и хлађењу ваздуха (промена температуре, запремина и кретање ваздуха). Мерење температуре воде, ваздуха и тела. Услови за живот, ланац исхране и међусобни утицаји у животним заједницама:

–повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи; –примени правила безбедног понашања у саобраћају; – разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу; –повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха; –очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра; –прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране; –илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини; –примени поступке (мере) заштите од заразних болести; – се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења; –опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља; –идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије; –користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости;		• Копнене животне заједнице: шуме, ливаде и пашњаци; • Водене животне заједнице: баре, језера и реке. Култивисане животне заједнице: воћњаци, повртњаци, њиве и паркови. Значај и заштита земљишта и копнених животних заједница. Значај и заштита вода и водених животних заједница. Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима. Начини преношења и мере заштите од заразних болести (грип, заразна жутица, варичеле) и болести које преносе животиње (крпељи, вашке).
	ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ	Географска карта Републике Србије: картографске боје, картографски знаци). Мој крај на географској карти Републике Србије. Временске одреднице (датум, година, деценија и век). Главне стране света
	ПРОШЛОСТ	Умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије” перспективе. План насеља. Историјски извори (материјални, писани и усмени). Садашњост, прошлост, будућност: догађаји, људи и промене у мом крају. Породична прошлост (преци и потомци) и знаменити људи краја. Начин живота данас и у прошлости – занимања, одевање, исхрана, дечије игре.
	КРЕТАЊЕ	Кретање тела по путањи (праволинијско и криволинијско). Утицај јачине деловања на пређено растојање тела. Дејство Земљине теже – падање тела. Утицај облика тела на брзину падања. Извори светлости (природни и вештачки). Како настаје сенка – облик и величина сенке. Кретање производи звук: треперење затегнуте жице, гласних жица; различити звуци у природи. Звук као информација. Заштита од буке.

–прикупи и представи податке о прошлости породице и краја; – повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем; –доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом; –разликује природне и вештачке изворе светлости; –повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости; –повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора; –разликује повратне и неповратне промене материјала; –уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика; провидност, боја, густина; –одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу; –објасни како рециклажа помаже очувању природе; –изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком; –сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др); – повеже резултате рада са уложеним трудом.	**МАТЕРИЈАЛИ**	Промене материјала: повратне (истезање, савијање, ширење/ скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање) и неповратне (сагоревање, рђање). Сличности и разлике међу течностима (вода, уље, детерџент за прање судова, мед, млеко, сок од лимуна). Вода и друге течности као растварачи. Зависност брзине растварања од уситњености материјала, температуре течности и мешања. Топлотна проводљивост материјала. Ваздух као топлотни изолатор у природи и свакодневном животу (крзно и перје; слојевито облачење, вунене рукавице, грађевински блокови, термос-боца). Значај рециклаже. Разврставање отпада од пластике, стакла, папира, метала. Рационална потрошња. Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју.

Кључни појмови: природа, оријентација у простору и времену, кретање, култура живљења.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-завичај -рељеф -низије -котлине	-искуство детета -коришћење различитих извора знања -посматрање	-одреди годину, деценију и век, података из личне прошлости и	природи као услов живота на Земљи (цртежом, речима...) -на једноставним	-самостално гаји и чува биљке и брине о добробити животиња у школи и кодкуће	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву

-планине -подножје,стране -животне заједнице -култивисане животне заједнице -густина -растварачи -чврсто -течно -гасовито -ресурси -топлотни утицаји -механички утицаји -електрична проводљивост -топлотни изолатор -опруга -клатно -периодично понављање -план насеља -оријентација -временске одреднице -географска карта -право -правила производне, непроизводне делатности -село -град -саобраћајнице -сведоци ближе и даље прошлости -трагови прошлости -остаци прошлости	-описивање -процењивање -груписање -праћење -бележење -практиковање -истраживање -сакупљање -стварање, креативна продукција -активности у оквиру мини пројекта -играње -дидактичке, едукативне и спонтане игре	прошлости завичаја (користећи ленту времена) -прочита информације на географској карти помоћу страна света, картографских боја и знакова -наводи животне и култивисане заједнице -наводи карактеристике насеља -наводи истријске изворе за ближу и даљу прошлост -наводи картографске знаке (боја, град, бања...) -именује својства различитихматеријала	примерима прикаже утицај промене услова живота на живабића у неком станишту -предвиди последице уништавања појединих живих бића у ланцима исхране на копну(шума, ливада, њива, повртњак, воћњак, парк) и у води (река, језеро, бара) -употреби магнет у одговарајућим ситуацијама -бира одговарајућу путању кретања ка одређеном циљу у природи и свакодневном животу -оријентише се у простору у односу на главне стране света помоћу компаса и још једног оријентира из природе -пронађе тражену улицу или објекат на плану насеља -пронађе примере који показују повезаност између села и града -презентује пројектне резултате	-када је у прилици, бира здраву храну у циљу очувања здравља -примењује основне принципе рационалне потрошње -бира начин деловања на материјале изазивајући одговарајуће повратне инеповратне промене (у складу са својим потребама и очувањем животне средине) -пружа подршку вршњаку коме јепотребна -изнесе свој став уважавајући ставове других -поштује саобраћајне знаке и ознаке на путу на познатим и непознатим саобраћајницама и безбедно се креће по њима -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -представља информацијеразличитим симболима и користи их	-естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе.					

Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика

11.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
–одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије; –одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије; –повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи; –уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије; –представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету; –у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса; –повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем; –планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје;	**ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ**	Положај, територија, граница и симболи Србије (грб, застава и химна) и национална валута. Природне карактеристике Србије – рељеф, воде, шуме. Типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња – значај и заштита. Национални паркови Србије. Друштвене карактеристике Србије (становништво, насеља и делатности). Грађани Србије (права и обавезе, демократски односи и интеркултуралност). Привредне карактеристике Србије (природни ресурси и делатности у различитим крајевима). Одржива употреба природних ресурса (извори енергије, чиста вода, чист ваздух, плодно земљиште, руде, разноврсност биљног и животињског света).
	ЧОВЕК – ПРИРОДНО И ДРУШТВЕНО БИЋЕ	Човек – природно, друштвено и свесно биће. Физичке промене у пубертету. Дигитална безбедност и последице прекомерног коришћења информационо-комуникационих технологија; непримерени садржаји.

–затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у дигиталном окружењу; –идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаравњем; –испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола; –наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије; –наведе примере употребе магнета у свакодневном животу; –наведе примере превенције и заштите од пожара; –прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности; –опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација; –представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.); –пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних); –повеже резултате рада са уложеним трудом; –сарађује са другима у групи на заједничким активностима; –учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих. –идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије; –користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости; –прикупи и представи податке о прошлости породице и краја; – повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем; –доводи у везу брзину падања тела са његовим	**МАТЕРИЈАЛИ**	Смеше (течности, храна, земљиште, ваздух). Раздвајање састојака смеше (просејавање, одливање, цеђење, испаравање). Наелектрисавање предмета од различитих материјала. Електрична проводљивост – проводници и изолатори. Рационална потрошња електричне енергије и правилно руковање електричним апаратима у домаћинству. Магнетна својства материјала (природни магнети, могућност намагнетисавања тела и својства које тада испољавају). Запаљиви материјали (ознаке за запаљиве материјале). Ваздух – кисеоник као чинилац сагоревања. Опасност и заштита од пожара.
	ПРОШЛОСТ СРБИЈЕ	Живот у далекој прошлости (долазак Словена на Балканско полуострво, области које су Срби населили; начин живота). Српска држава за време владарске породице Немањића – успон и слабљење (владари – Стефан Немања, цар Душан, цар Урош; култура, начин живота). Живот под турском влашћу (начин живота, облици пружања отпора). Настанак и развој модерне српске државе (Први и Други српски устанак – узрок и ток; вође устанка; култура, начин живота). Србија у савремено доба (Први светски рат, настанак југословенске државе, Други светски рат, промена облика владавине, распад југословенске државе и осамостаљење Србије; култура, начин живота).

обликом; –разликује природне и вештачке изворе светлости; –повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости; –повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора; –разликује повратне и неповратне промене материјала; –уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика; провидност, боја, густина; –одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу; –објасни како рециклажа помаже очувању природе; –изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком; –сарађује са другима у групи на заједничким активностима; – представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др); – повеже резултате рада са уложеним трудом.		

Кључни појмови: отаџбина, оријентација у времену и простору, интеркултуралност, природни ресурси.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-жива и нежива природа -флора -фауна -царства живих бића -станиште -животна заједница -повратне и неповратне промене	-искуство детета -коришћење различитих извора знања -посматрање -описивање -процењивање -груписање -праћење -бележење	-покаже на географској карти Србије: територију, границе, главни град и већа насеља, најзначајније низије, узвишења и површинске воде -зна симболе	-раздвоји састојке смеша бирајући поступак у односу на њихов састав -проналази примере условљености људских делатности од природно-географских фактора	-учествује у промовисању бриге и заштите типичних, ретких и угрожених биљака и животиња -практикује и учествује у промовисању здравих животних навика -примењује основне	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација

материјала -електрицитет -магнетизам -смеше -кретање -рељеф -клима -делатности -природна богатства -сировине -обновљиви извори енергије -необновљиви извори енергије -временска лента	-практиковање -експериментисање -истраживање -сакупљање -стварање- креативна продукција -активности у оквиру мини пројекта -играње -дидактичке, едукативне и спонтане игре -амбијентална настава, посете, изложбе, једноставни експерименти...	државности Србије -приказује на ленти времена и уочава на историјској карти (дис) континуитет у развоју државе Србије -именује познате личности из историјске прошлости -наводи обновљиве и необновљиве изворе енергије	-проналази примере сличности и разлика у начину живота у прошлости и садашњости користећи различите изворе информација -користи различите изворе знања (енциклопедија, дечији часописи, претрага интернета, интервјуи са различитим особама...) -изводи једноставне експерименте -одваја битно од небитног	принципе рационалне потрошње (штеди струју и даје предност употреби локалних, рециклираних и производа који могу да се рециклирају) -учествује у активностима које доприносе неговању културног наслеђа властитог и других народа -учествује, уз подршку одраслих, у друштвено корисним акцијама	-одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.					

11.5. ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ПРВОГ ЦИКЛУСА ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

ПРИРОДА И ДРУШТВО

ЖИВА И НЕЖИВА ПРИРОДА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. прави разлику између природе и	2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе	3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање

производа људског рада 1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу 1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића 1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања 1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића 1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима	на очигледним примерима 2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи 2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића 2.1.4. зна улогу основних делова живих бића 2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту 2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници	очигледним примерима 3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића

ЕКОЛОГИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1.2.2. зна употребну вредност природних ресурса 1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природ	2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе 2.2.2. разуме еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса 2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса 2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити	

МАТЕРИЈАЛИ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта 1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала 1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже различите састојке 1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност 1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1.3.6. зна	2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање 2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава 2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису 2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 2.3.5. разликује повратне и неповратне промене	3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на појаве у природи 3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу

промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха	материјала 2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали	

КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама 1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца 1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век 1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара	2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела 2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски 2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља 2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода 2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена	3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова

ДРУШТВО		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу 1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу 1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите 1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља	2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова 2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама 2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности	3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима 3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују

ДРЖАВА СРБИЈА И ЊЕНА ПРОШЛОСТ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.6.1. зна основне облике рељефа и	2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и	3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних

површинских вода 1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике 1.6.3. зна географски положај и основне одреднице државе Србије: територија, границе, главни град, симболи, становништво 1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости 1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их	површинских вода у свом месту и у околини 2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији 2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора – рељефа, вода, климе – и делатности људи 2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности 2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некад и сад 2.6.6. препознаје основна културна и друштвена обележја различитих историјских периода 2.6.7. препознаје на основу карактеристичних историјских извора о ком историјском периоду или личности је реч	историјских догађаја и појава

12. ПРЕДМЕТ ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ:Циљ наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

12.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор; - пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; - одреди, самостално и у сарадњи са другима,	**ПРОСТОР**	Простор. Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави. Уметничка занимања и продукти. Сликар - слика, вајар - скулптура, фотограф - фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници. Установе културе (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека…). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.

положај облика у простору и у равни; - црта на различитим подлогама и форматима папира; - користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; - обликује једноставне фигуре од меког материјала; - одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; - преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; - изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; - преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; - изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; - повеже одабрану установу културе са њеном наменом; - поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.	**ОБЛИК**	Облици. Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто). Положај облика у простору и у равни (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно). Кретање. Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надоле). Безбедност у саобраћају - илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача. Светлост и сенка. Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења. Материјал и прибор. Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором. Обликовање скулптуре. Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала. Обликовање цртежа. Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...).
	ЛИНИЈА	Преобликовање. Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...). Различите информације као мотивација за стваралачки рад. Природа и непосредно окружење; машта и стварни догађаји; приче, песме и текстови из књига и часописа за децу и уџбеника, уметничка дела... Читање визуелних информација. Илустрација у дечјим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм - традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова. Знак. Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова. Традиција. Празници и украшавање. Невербално изражавање. Пантомима, игре, перформанс.

Кључни појмови: простор , облик, линија

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-облик -оријентација -филм,стрип -светло и сенка -додир	-примена одговарајућих метода, облика и средстава -разговор, посматрање, опажање и уочавање непоновљивости природе -лично искуство и машта -коришћење различитих материјала за цртање, сликање, вајање -коришћење различитих ликовних техника -повезивање са искуствима из других области	-одреди положај облика у простору (усправно, положено, косо, горе, доле, у, на, између, испод, изнад, лево, десно) -одабере, самостално, начин	-опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор -користи материјале, школске маказе и чврсти лепак следећи инструкције -обликује једноставне фигуре од пластелина поступком додавања -преобликује, у сарадњи са	-пореди своје и реакције вршњака на дизајн објеката/предмета у непосредномокружењу -пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/ предмета и облицима из природе и окружења -одреди, самостално и у	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка

-дизајн -перформанс -спајање -простор -линија	-примена одговарајућих метода, облика и средстава -уочавање светлости и сенке у окружењу -игре са светлошћу и сенкама -кооперативни начини рада -интегрисана настава- свет око нас -примена комбинована техника, цртачке , сликарске и вајарске технике -коришћење дидактичких средстава (графоскоп, репродукције уметничких дела или фотокопије неких објеката, ИКТ у настави ликовног) -разговарати са ученицима о простору -коришћење материјала: папири различитог формата, (нетипичних, различитих обликаи боја), оловке са меким графитним улошком –меке оловке) са ознаком "Б", воштани пастел, темпера боје, глина, пластелин, пластичне фолије… -рад у пару/групи -презентације - о томе шта је филм, стрип, како настаје -практични радови ученика-направи свој стрип	спајања најмање два материјала -разликује најмање шест боја -разликује установе културе, галерију, музеј, позориште и биоскоп	другима, употребне предмете од тањег картона (тањири, чаше) -мењајући им намену пореди изглед различитих отворених простора (њива, плажа, улица...) и односе величина природних и вештачких облика -прави апстрактне и/или фигуративне композиције помоћу правилних облика (круг, квадрат, правоугаоник, троугао) -црта на различитим форматима папира користећи разноврсне линије (светле,широке, спиралне...) -преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад -преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену -повеже одабрану установу културе са њеном наменом -опише споменик културе у најближем окружењу	сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни -изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања - изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука -поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе -прикаже, материјалом и техником по избору, једноставне вербалне и писане информације, своја интересовања, драге особе и окружење	предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и вредновање наставе и учења: опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор; - пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; - одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; - црта на различитим подлогама и форматима папира; - користи материјал и прибор у складу са инструкцијама; - обликује једноставне фигуре од меког материјала; - одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; - преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад;					

- изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; - преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; - изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; - повеже одабрану установу културе са њеном наменом; - поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.

12.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
материјал и прибор на бкористиезбедан и одговоран начин; - изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли; - користи једноставне информације и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад; - изражава, светлим или тамним бојама, свој доживљај уметничког дела; - идентификује истакнути део целине и визуелне супротности у свом окружењу; - преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу; - тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу; - изражава мимиком и/или телом различита расположења, покрете и кретања; - упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; - повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте; - пружи основне информације о одабраном музеју; - разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.	**ПРОСТОР**	Простор (обликовање простора - школа, учионица, соба; музеј). Кретање (кретање једног облика у простору; кретање више облика у простору). Сцена (маске, костими, реквизити).
	ОБЛИК	Облици (светлост као услов за опажање облика; визуелне карактеристике природних и вештачких облика; дизајн предмета за свакодневну употребу). Супротности (обојено и безбојно, једноставно и сложено, испупчено и удубљено, ближе и даље...). Облик и целина (истакнути део целине; везивање и спајање облика).
	ЛИНИЈА	Боја (светле и тамне боје; боја и облик; боја и звук). Замишљања (стварност и машта).
	БОЈА	Боја (светле и тамне боје; боја и облик; боја и звук). Замишљања (стварност и машта).
Кључни појмови: простор , облик, линија, боја		

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	

-кретање, простор, облик -светлост, силуета -амбијент, сцена -латиница и ћирилица -калиграфија -контраст -хералдика -клауж, једнобојан -фотографија -везивање-кретање облика у простору -лепо писање са калиграфијом -разне врсте знакова и симбола	-посматрање, запажање и уочавање -приредба -игра сенки -комбинована техника, цртачке технике, сликарске и вајарске технике -самопроцена, евалуација -посета позоришту, музеју-галерији -израда маски, костима и сцене-маскенбал -тематса настава -одељенске и школске приредбе -рад са различитим материјалима -текстови из новина, са интернета, енциклопедија -израда плаката -кооперативни рад у малим групама -повлачење уских, кривих линија -повлачење широких, правих и кривих линија -писање ћириличких и латиничких слова -повезивање слова у речи -посматрање, опажање наше околине -цртачке, сликарске, вајарске, комбиноване технике -меке оловке, темпера боје, глина, и сви материјали који се у одређеном тренутку могу користити за реализацију неке ученикове идеје -тематска настава (рељеф) -отискивање, штампање -старе фотографије, колажи, хартија, картони.. -кооперативни рад у малим групама -одељенски грб -рециклажа - тематска-пројектна настава -посета фабрици рециклаже -ситна амбалажа, картони, разни папири -оловке, акрил боје	-разликује радове сликара, скулптора, архитекте и фотографа -зна слова ћирилице и латинице -именује природне и вештачке облике -именује технике рада	-црта материјалима који остављају широк траг, на различитим врстама подлога -обликује фигуре од пластелина на основу посматрања и/или присећања, -комбинованим поступцима (гњечење, развлачење, увртање, додавање, одузимање…) -у заједничком раду обликује простор (на пример, прави мобилну скулптуру или сцену) повезујући стечена знања о материјалима и кретању -организује композицију преко целог листа папира мањег и већег формата -прикаже замисли одабраним, задатим или доступним бојама (користи само омиљене боје, само светле или само тамне боје, само два или три тона…) -пореди сенке, текстуре и визуелни контраст у природи и окружењу -прикаже, одабраним материјалом и техником, промене у природи, кретање услед струјања ваздуха и теме од личног значаја -користи визуелне информације (фотографије, низ слика, мрље…) као подстицај за рад -изражава, телом, различите покрете, кретања или поруке	-смишља, у сарадњи са другима, начин спајања различитих материјала када преобликује нешкодљиве материјале из природе или предмете за рециклажу -пореди своје и реакције вршњака на слике из свакодневног живота (цртани филмови, уџбеници, дечји часописи…) -учествује у постављању изложбе радова свих ученика -прави радове са елементима националне или локалне етно-културе	У другом разреду се нарочито развијају: компетенција за комуникацију, естетичка компетенција, компетенција за рад са подацима и информацијама, компетенција за учење и компетенција за сарадњу. Компетенција за рад са подацима и информацијама развија се на јединствени начин. Ученици користе информације и податке (визуелне, аудитивне, аудиовизуелне, текстуалне, вербалне, тактилне...) као подстицај (мотивацију) за стварање.

Праћење и вредновање наставе и учења: У настави Ликовне културе исходи су процесни. Формулисани су тако да до краја разреда сви ученици могу да их достигну (у мањој или већој мери) уколико су радили разноврсне задатке од којих сваки циља више исхода.
Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:
- Однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...);
- Однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);
- Однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);
- Разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...);
- Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);
- Оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- Вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);
- Употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику)...
Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка. На пример, када се уче временске одреднице ученици могу да обликују сат од картонских тањира, амбалаже за топљени сир, сламчица за сок... Неизоставни елементи за процењивање су разумевање концепта (мерења времена) и однос према раду, а наставник може да процењује и друге елементе, уколико је ученицима поставио јасне захтеве. На пример, да не копирају једни друге (у ликовном раду).
Самопроцена радова је вербална и писана, а захтеви се уводе постепено. Наставник прво тражи од ученика да усмено опише свој рад, а касније и да напише две до три реченице о свом раду.
Уколико наставник процени да су ученици спремни, може да користи прилагођену методу 3, 2, 1. У интегрисаној настави ученик на листићу пише: 3 ствари које сам научио/научила на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио/научила и 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио/поставила. Када се ученик ликовно изражава, може да напише на листићу: 3 ствари о којима сам размишљао током рада; 2 ствари које ми се свиђају на мом раду и 1 ствар коју бих променио или бих урадио другачије. На листићу се уписује име и презиме и назив рада, а листић се лепи на полеђину рада или се чува у блоку. Ученик не треба да наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање. Листићи за самопроцену омогућавају наставнику потпунију слику о напредовању ученика.

12.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора; – повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарају ћим продуктом; – преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу	**МАТЕРИЈАЛИ**	Својства материјала. Својства материјала за ликовно облико вање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност (промене у току сушења, у контакту са светлошћу, у контакту са различитим супстанцама и подлогама...), материјали који могу да се користе као алатке (пера, крзно, длака, лишће, дрвца...). Из глед материјала – основне и изведене боје, природне и створене текстуре. Технике. Однос материјала, ликовне технике и идеје. Производи уметничких заната (накит, уметничке лутке, шешири, таписерије, ћилими, осликани текстил, собне светиљке

мењајући им употребну функцију; – изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама; – користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота; – укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким дели ма и традицији различитих народа; – изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем; – распореди облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције; – разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, умет ничких и ученичких радова, уважавајући различитости; – учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу; – разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.		и сенила, грнчарија, дуборез, гравуре...). Значај рециклирања, уметничка рециклажа.
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Говор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. Тумачење визуелних информација. Визуелне карактеристике би љака и животиња, знаци, симболи, униформе, заставе, ношње... Пејзаж, портрет, аутопортрет. Слика, текст, звук. Кратки анимирани филмови, рекламе, билбор ди... Лепо писање – плакат, позивнице, честитке...
	КОМПОЗИЦИЈА	Композиција. Дводимензионалне и тродимензионалне компози ције, организација композиције, равнотежа. Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија.
	ПРОСТОР	Облици у простору. Непокретни објекти у отвореном и затворе ном простору (споменици, уметничка дела, експонати...). Ком позиција у простору – поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе, уређење околине у локалној заједници... Оптичке илузије на дводимензионалној подлози, специјални ефекти на сцени, у филмовима, игрицама... Кретање. Покрет и кретање у природи, окружењу и уметничким делима.
	ТЕКСТУРА	На основу сопствене процене наставник у трећем или четвр том разреду објашњава да су акварел боја и папир материјали за ликовно обликовање, а акварел техника начин на који се тај ма теријал обликује. Ученици могу да испробају сликање акварел бојом на сувом папиру и сликање на влажном папиру. Уобичајено уче гваш технике (влажни нанос, полусуви нанос, испирање, гре бање...) пре него што почну да користе темпере, али то није пра вило. У штампање графика се уводе прављењем импровизованих матрица. Најједноставнија се припрема на употребљеној стиропор (полистирен) тацни за паковање хране. На полеђини тацне цртеж се лако урезује фломастерима, а боја се наноси широком четком или комадићем чврстог картона. Осим оловкама и четкицама било би добро да цртају и импровизованим прибором (згужваним па пиром/кесом/фолијом, гранчицама, боровим иглицама...), јер то помаже да „ослободе руку” и да боље организују композицију.

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја, текстура.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-цртање -сликање	-примена одговарајућих метода, облика и средстава -разговор, посматрање, опажање и уочавање непоновљивости природе	-разликује реалан, приказан и виртуелан	-слика четком и бојом без употребе оловке, на различитим подлогама (папир, текстил, јаја,	-пореди исте идеје или мотиве	-компетенција за учење -одговорно учешће у

-вајање -ритам -линија -боја -облик -композиција -орнамент -светлински објекти -сцена -позориште -музеј -употреба предмета -дизајн -естетика -билборд	-лично искуство и машта -коришћење различитих материјала за цртање, сликање, вајање -коришћење различитих ликовних техника -повезивање са искуствима из других области -преко цртежа симболичко изражавање порука -трансфер знања из разних области -креативност у ликовном изражавању -технике и методе које подстичу развој дивергентног мишљења -организација изложбе радова у школи -учешће на ликовним конкурсима -одабир композиције према личном избору -технике: Диреровопрозорче, цртање, сликање, колаж -коришћење репродукција везаних за уметничко и етнографско наслеђе из непосредног социо-културног миљеа -израда орнаменталне форме у свим техникама -импут - коришћење емотивно-афективних садржаја, као и на техничке слике (илузија простора - телевизијски и компјутерски монитор, видео бим и сл.) -измештање детаља изцелине (сечењем, цепањем), према личном афинитету -комуникација путем ликовних решења у виду плаката, билборда и реклама -коришћење пројективних техника-Роршахове мрље	простор -препознавање карактеристика инсеката, животиња, професија код људи -познаје појмове плакат, билборд, реклама, орнамент	употребни предмети...) -прави колаже и деколаже од самолепљивог папира и нешкодљивих материјала -обликује фигуре од меких материјала (пластелин, беолин ,глинамол...), на основу посматрања и маште, приказујући карактеристичне облике и детаље обликује папир и тањи картон поступцима савијања и спајања, без употребе лепка -прави шаре и апстрактне композиције отискивањем предмета и материјала (на пример, згужвана фолија) -прави наранџасту, зелену и љубичасту боју мешајући основне боје у произвољном односу -прикаже, материјалом и техником по избору, облике у покрету, бића и призоре које замишља и сцене из свакодневног живота -доради започете облике, случајно добијене шаре или мрље -прави радове намењене одређеном догађају или за продају	-пореди своје и реакције вршњака на свакодневне визуелне поруке -испољава поштовање према свом и радовима других -користи визуелна обележја култура са других континената као подстицај за стваралачки рад -опише догађај културе коме је присуствова на различите начине	демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и вредновање наставе и учења: : У настави Ликовне културе исходи су процесни. Формулисани су тако да до краја разреда сви ученици могу да их достигну (у мањој или већој мери) уколико су радили разноврсне задатке од којих сваки циља више исхода. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:					

- Однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...);
- Однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);
- Однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);
- Разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...);
- Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);
- Оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- Вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);
- Употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику)...

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка. На пример, када се уче временске одреднице ученици могу да обликују сат од картонских тањира, амбалаже за топљени сир, сламчица за сок... Неизоставни елементи за процењивање су разумевање концепта (мерења времена) и однос према раду, а наставник може да процењује и друге елементе, уколико је ученицима поставио јасне захтеве. На пример, да не копирају једни друге (у ликовном раду).

Самопроцена радова је вербална и писана, а захтеви се уводе постепено. Наставник прво тражи од ученика да усмено опише свој рад, а касније и да напише две до три реченице о свом раду.

Уколико наставник процени да су ученици спремни, може да користи прилагођену методу 3, 2, 1. У интегрисаној настави ученик на листићу пише: 3 ствари које сам научио/научила на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио/научила и 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио/поставила. Када се ученик ликовно изражава, може да напише на листићу: 3 ствари о којима сам размишљао током рада; 2 ствари које ми се свиђају на мом раду и 1 ствар коју бих променио или бих урадио другачије. На листићу се уписује име и презиме и назив рада, а листић се лепи на полеђину рада или се чува у блоку. Ученик не треба да наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање. Листићи за самопроцену омогућавају наставнику потпунију слику о напредовању ученика.

12.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора; – изражава замисли, интересовања, сећања, емоције и машту традиционалним ликовним техникама; – користи амбалажу и предмете за једнократну употребу у стваралачком раду; – примени, у стваралачком раду, основна знања о композицији; – користи одабрана уметничка дела и визуелне	**КОМПОЗИЦИЈА**	Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина (валер). Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални, дијагонални. Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш, темпере, фротаж, колаж, деколаж, асамблаж, меки материјали.
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Хералдика – застава, грб, печат. Пиктограми. Споразумевање сликом.

информације као подстицај за стваралачки рад; – тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела; – разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја; – учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може применити.		
	НАСЛЕЂЕ	Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји. Познати уметници и најзначајнија дела.
	СЦЕНА	Сценографија за позориште, филм и телевизију. Елементи сценографије.

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-колаж -деколаж -асамблаж -фротаж -акварел -пастел -темпера -материјали -технике -основне боје -изведене боје -волумен -амбијент -сценски простор	метода разговора -демонстрациона метода -аналитичко посматрање -користити природне и вештачке облике -повезивање тродимензионалних облика у нове -рад у паровима и малим групама -естетска анализа продуката -изложбе -метода разговора -пођи од апстрактних облика неког предмета -различите сликарске технике -научити карактеристике, акварела, темпере или гваша -метода рада на тексту -ученици добијају елементарна знања о основним и изведеним бојама -корелација садругим предметима	-научити карактеристике, акварела, темпере или гваша -ученици добијају елементарна знањао основним и изведеним бојама -повезивање знања са искуством -разликује портрет, аутопортрет, пејзаж и мртву природу -разликује радове дизајнера, костимографа и сценографа	-реализује идеје различитим материјалима и техникама - акварел, темпера, гваш, фротаж и асамблаж -примењује поступке - преплитање, везивање (машне), лепљење (течним лепком), паковање -реализује замисли користећи изражајна својства меких материјала (пластелин, беолин, глинамол...) -пореди бачене и сопствене сенке и планове (предњи, средњи и задњи) -самостално направи жељени тон секундарних боја -користи различите изворе знања	-користи материјале и прибор на безбедан начин -користи топле или хладне боје када приказује одређени појам, атмосферу или расположење -прикаже, одабраним средством, простор, своја интересовања, сећања, расположења и опажања -користи основне термине када објашњава своје утиске о уметничким делима или описује своје и радове других -користи уметничка дела или визуелна обележја прошлих култура као подстицај за стваралачки рад -поштује договорена правила понашања приликом посете догађајима или установама културе	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Праћење и вредновање наставе и учења: : У настави Ликовне културе исходи су процесни. Формулисани су тако да до краја разреда сви ученици могу да их достигну (у мањој или већој мери) уколико су радили разноврсне задатке од којих сваки циља више исхода.
Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:
- Однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...);
- Однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);
- Однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);
- Разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...);
- Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);
- Оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- Вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);
- Употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику)...

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка. На пример, када се уче временске одреднице ученици могу да обликују сат од картонских тањира, амбалаже за топљени сир, сламчица за сок... Неизоставни елементи за процењивање су разумевање концепта (мерења времена) и однос према раду, а наставник може да процењује и друге елементе, уколико је ученицима поставио јасне захтеве. На пример, да не копирају једни друге (у ликовном раду).
Самопроцена радова је вербална и писана, а захтеви се уводе постепено. Наставник прво тражи од ученика да усмено опише свој рад, а касније и да напише две до три реченице о свом раду.
Уколико наставник процени да су ученици спремни, може да користи прилагођену методу 3, 2, 1. У интегрисаној настави ученик на листићу пише: 3 ствари које сам научио/научила на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио/научила и 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио/поставила. Када се ученик ликовно изражава, може да напише на листићу: 3 ствари о којима сам размишљао током рада; 2 ствари које ми се свиђају на мом раду и 1 ствар коју бих променио или бих урадио другачије. На листићу се уписује име и презиме и назив рада, а листић се лепи на полеђину рада или се чува у блоку. Ученик не треба да наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање. Листићи за самопроцену омогућавају наставнику потпунију слику о напредовању ученика.

13. ПРЕДМЕТ МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ учења предмета музичка култура је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

13.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; - разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; - препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; - повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; - поштује договорена правила понашања при слушању музике; - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; - изговара у ритму уз покрет бројалице; - пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; - пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре; - примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању;	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук - лик, музика - радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори). Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...). Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак - дуг), јачина (гласан - тих), висина (висок - дубок). Тишина и одсуство звука. Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...). Музичка прича. Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Изговор бројалице у ритму уз покрет - пљескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу. Звучне ономатопеје и илустрације. Држање тела и дисање - правилан начин певања. Правилна дикција - изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет - песме уз игру и народне

- свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; - повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; - објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - направи дечје ритмичке инструменте; - ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на крађи задати текст; - изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.		песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол-црвено). Дечји ритмички инструменти и начиина свирања на њима. Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме - пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима - песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Свирање графички представљеног ритма. Музички бонтон.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом. Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша. Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука. Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре. Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства - изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима. Стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима у дијалогу. Стварање једноставне мелодије на крађи текст. Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација за стварање звучне приче - праћење литерарног текста.
Кључни појмови: тон, покрет, мелодија, ритам и извођење.		

Појмови из	**Начин реализације/**	**Специфичне предметне компетенције**	**Опште**

садржаја	облици,методе и технике рада	знање	вештине/способности	ставови/вредности	међупредметне компетенције
-тон -покрет -мелодија -ритам -извођење -гласно - средње -гласно - тихо -брзо- умерено -брзо - споро -нежно - тужно -нежно - радосно -оркестар, дувачки оркестар -флаута - флаутист -гитара - гитарист -дечји, женски и мушки глас	-певање песама различитог садржаја по слуху -повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета -певање и извођење бројалица и музичких игара (игре уз покрет, дидактичке игре) -упознавање и израда ритмичких дечијих инструмената и свирање на њима -креирање једноставне ритмичке пратње за бројалице, песме, музичке игре... -препознавање звукова и тонова -разликовање особина тона: јачине, трајања, висина, темпа, боје -препознавање карактера музичког дела-методе учења путем открића, разговор -кооперативно -коришћењем аудиовизуелних средстава: касета, графофолија, звучне збирке, дечје штампе, илустрација, зидних слика, CD-ова и CD-плејера, дечјих ритмичких инструмената	-разликује музичке звукове од звукова из окружења -разликује композиције по карактеру (нпр. живахно, борбено, смирујуће) -повеже брзину и гласноћу музичког тока са карактером дела -препозна присуство музике у ситуацијама значајним за његов узраст (нпр. рођендани, венчања, приредбе) -препозна дечје инструменте -разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање, хор/један певач/група певача, оркестар/ један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе -препозна музички почетак и крај и понављање теме -препозна изражајне музичке елементе (мелодија, ритам,	-изводи песме и композиције гласом и на дечјим музичким инструментима -користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука -изговара у ритму уз покрет бројалице -пева по слуху песме различитог садржаја и расположења -пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре -свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма -учествује у школским приредбама и манифестацијама -прави једноставне музичке инструментеод расположивих материјала из окружења -се изражава кроз импровизацију мањих ритмичих и мелодијских целина -ствара звучне ефекте, покрете уз музику, користи тело као извор звука у репродукцији откуцаја -ствара једноставну мелодију на крађи задати текст -изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај -навикава се на правилно	-објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна -поштује договорена правила понашања при слушању музике -примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању -објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења -покретом изражава емоције које музика изазива -развија социјалну интеракцију, која укључују стварање, слушање и извођење музике -развија међукултурално разумевање и поштовање кроз упознавање музике и музичке традиције различитих култура -развија дисциплину у раду при учествовању у практичним задацима	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

	-Орфов инструментариј -амбијентално учење/посете позоришном мјузиклу, приредби, концерту, дечјим сусретима -илустративно - демонстративне	јачина, висина и трајање тона) -разликује ритмичке инструменте Орфовог инструментарија, научи њихова имена и користи их	држање тела приликом певања		
Праћење и вредновање наставе и учења: Наставник треба да мотивише ученика на даљи развој, тако да ученик осети да је кроз процес вредновања виђен и подржан, као и да има оријентацију где се налази у процесу развоја у оквиру музике и музичког изражавања. Важно је укључити самог ученика у овај процес у смислу дијалога и узајамног разумевања, у вези са тим шта ученик осећа као препреке (вољне и невољне) у свом развоју, као и на које начине се, из ученикове перспективе, оне могу превродити. У процесу вредновања резултата учења наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитет перцепције/аперцепције и начин размишљања приликом слушања. Када је у питању вредновање области Музичко извођење и стваралаштво, ученичка постигнућа треба вредновати у смислу изражајног и стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела, јер су и најскромније музичке импровизације, креативно размишљање и стварање, педагошки оправдане. Узимајући у обзир циљ предмета, неопходно је имати на уму да се оквир вредновања процеса и резултата учења одвија највише у ученичком живом контакту са музиком, тј. извођењу и стваралаштву, а такође и слушању музике. Теоретско знање треба да има своју примену и функцију у ученичком изражавању кроз музику и у контакту са музиком. Како процес учења у оквиру сваког часа треба да обухвати све области, посматрање ученика у живом контакту са музиком је истовремено показатељ квалитета процеса учења, као и идеална сцена за вредновање остварености исхода. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. Диктате не треба практиковати, ни задавати. У смислу активности, постигнућа ученика треба проценити на основу ученикoвог контакта са музиком и то: 1. допринос ученика за време групног рада, 2. израда креативних задатака на одређену тему, 3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), 4. специфичне вештине. 5. начин размишљања и ставови					

13.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело; - разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима; - издвоји основне музичке изражајне елементе; - препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; - повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима; - изговара бројалице у ритму, уз покрет; - пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; - изводи уз покрет музичке и традиционалне игре; - примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; - свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма; - повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама; - повезује ритам са графичким приказом; - објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - направи дечје ритмичке инструменте; - осмисли покрете уз музику; - осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука; - осмисли одговор на музичко питање; - осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; - према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук-лик, музика-радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори) - звуци из природе и окружења. Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак-дуг), јачина (гласан-тих), висина (висок-дубок). Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за ситуације значајне у животу ученика. Музичка прича. Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (цеде плејер, рачунар...).
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Изговор бројалице у ритму уз покрет. Звучне ономатопеје и илустрације Правилан начин певања - држање тела и дисање. Правилна дикција - изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет - песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (a1 бела, ха1 љубичаста боја). Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху уз бројалице и песме - пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима - песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон.
	МУЗИЧКО СТАРАЛАШТВО	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Креирање сопствених покрета уз музику. Стварање једноставне ритмичке пратње коришћењем различитих извора звука. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на крађи литерарни текст.

Кључни појмови: звук, тон, певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон.					
Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-тонови узлазе –тонови силазе -гласно - средње -гласно - тихо -брзо - умерено -брзо - споро -нежно - тужно -нежно - радосно -оркестар, дувачки Оркестар -флаута - флаутист -гитара - гитарист -дечји, женски и мушки глас	-коришћење претходних знања и искустава и повезивање са новим -поступно упознавање и усвајање ритмичких структура, музичког писма и интонације -певање по слуху, опонашањем и демонстрације учитеља -помоћ различитих звучних и визуелних помагала -корелација свих предмета кроз тематску интегрисану наставу -ритмичке игре -музички квиз -усвајање музичког речника у вези са певањем -импровизација музике -наставу повезивати са музичким животом средине уз учествовање намузичким такмичењима и приредбама -усвајање музичког речника у вези са слушањем -навикавање ученика на пажљиво слушање музике -усвајање основних појмова из опште музичке културе -упознавање вредних музичких дела и стицање потреба за стално упознавање дела из народног и уметничког стваралаштва -упознавање музичких инструмената и њихово разликовање по звуку -извођење по ритму, слободна импровизација -естетски доживљаји -машта, вештина навике и стваралачки импулс -наставник храбри и подстиче ученике	-визуелно и звучно препозна и именује: гитару, хармонику и флауту, бубањ и ритмичке инструменте Орфовог инструментарија -препозна улогу музике у народним обичајима значајним за ученички узраст (нпр. рођење, годишња доба) -препозна промену музичке теме у слушаном делу -повеже различите извођачке саставе са карактером дела	-повеже различите начине музичког изражавања са темпом (брзо, споро, умерено) и динамиком (гласно, тихо, постепено појачавање и утишавање) -осмисли и изведе различите музичке улоге -научено изводе пред ужом и широм публиком -доживљај музике креативно изражава покретом -осмишљавају оригиналне кореографије -развијају моторику извођењем једноставних покрета и кореографија	-комуницира певањем, свирањем (на направљеним и расположивим инструментима) и покретом -комуницира импровизујући гласом, на инструментима и покретом -показују поштовање према диригенту (учитељу) и према учешћу других ученика	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Праћење и вредновање наставе и учења: На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је степен ангажовања, уложен труд и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности, потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

13.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише своја осећања у вези са слушањем музике; – примењује правилан начин држања тела и дисања при певању; – изговара бројалице у ритму, уз покрет; – пева по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; – наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућно стима; – повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима; – препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу; – повезује почетне тонове песама – модела и једноставних наменских песама са тонском висином; – комуницира са другима кроз извођење традиционалних и музичких игара уз покрет; – свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пратњу; – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу; – осмисли музички одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; – изабере одговарајући музички	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Композиције различитог карактера и елементи музичке изражај ности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање, јачина, тонске висине. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу. Музичка прича. Филмска музика. Музички бонтон. Музика и здравље. Дигитализација.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Дидактичке музичке игре. Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера Певање песама уз покрет. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од *ха* до *це*[2]. Певање и свирање песама из нотног текста. Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон. Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање (нотна трајања), јачина (динамичке ознаке – пиано, форте, кре шендо и декрешендо), тонске висине (од це[1] до ге[1]). Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање

садржај(од понуђених) према литерарном садржају; – поштује договорена правила понашања при слушању и изво ђењу музике; – коментарише своје и туђе извођење музике; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – учествује у школским приредбама и манифестацијама.		тонова (половина, четвртина, осмина ноте и одговарају ће паузе) у такту 2/4. Јединица бројања. Тактирање у 2/4 такту.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст (учење у контексту).

Кључни појмови: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, нотно писмо.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-нотни текст -Орфов инструментариј -дур -мол -повисилица -снизилица -фолклор -темпо -динамика -тон, пауза, знак за понављање, диригент, композитор, оркестар, инструмент, виолончела, кларинета и харфа	-певање песама различитог садржаја по слуху -повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета -певање и извођење бројалица и музичких игара (игре уз покрет, дидактичке игре) -упознавање и израда ритмичких дечијих инструмената и свирање на њима -креирање једноставне ритмичке пратње за бројалице, песме, музичке игре... -препознавање звукова и тонова -разликовање особина тона: јачине, трајања, висина, темпа, боје; -препознавање карактера	-препозна наменску музику релевантну за његов узраст -уочава везу између музике и тела -препозна дела дечјег музичког стваралаштва -прати развој музичког догађаја током слушања -именују звучне инструменте: виолончела, кларинета и харфа -разликују вокалну и инструменталну музику -правилно користи појмове: тон, пауза, знак за понављање, диригент, композитор, оркестар, инструмент	-повеже нотно писмо са музичким изражавањем -повеже традиционалну музику са прецима -изводи музику која је у вези са његовим расположењем и инспирацијом -описују карактер различитих композиција својим речима -пева појединачно и у групи народне и уметничке песме у 2/4 и 3/4 такту -пева државну химну -свира на мелодијским инструментима – металофону, звончићима или нотатону (на елементарном нивоу) -показују умеће	-показују спремност да учествују у активностима у учионици и у школским активностима -показују поштовање према учешћу других ученика (пажљиво прате док други ученици наступају не ремећећи их, стрпљиво чекају на свој ред...) -разговара са другима о свом доживљају музике -препознају да други могу имати другачији „одговор“ на исти музички доживљај -разликују примерено понашање од непримереног понашања публике -развије осећај	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

	музичког дела		владања на сцени	припадности групи	

Праћење и вредновање наставе и учења: На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и вештина. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садр жаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

13.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише своја осећања у вези са слушањем музике; – препознаје народну и уметничку музику; – опише улогу музике у медијима; – разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима; – повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности; – уочи контраст и понављање у музичком делу; – пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења; – примени изражајне музичке елементе; – осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу;	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Композиције различитог карактера. Елементи музичке изражајности (инструмент, глас, мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Вокална и инструментална музика (композиције домаћих и страних композитора). Дела фолклорне традиције српског и других народа. Музичка прича. Музика у служби других медија. Музички бонтон. Музика и здравље.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музичке игре (дидактичке). Певање песама различитог садржаја и карактера по слуху. Певање и свирање песама из нотног текста. Свирање песама по слуху на дечјим инструментима и/или на другим инструментима. Народни инструменти нашег и других народа. Музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим инструментима и на алтернативним изворима звука. Динамика (крешендо, декрешендо). Темпо (*Andante*. *Moderato*. *Allegro*). Боја (различити гласови и инструменти). Трајање (цела нота и пауза. нота четвртине са тачком). Савладавање тонске висине и солмизације у обиму *це*^{1}-*це*^{2}. Тактирање у 3/4 и 4/4 такту.

– осмисли музички одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на крађи задати текст; – изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају;		*Це-дур* лествица. Репетиција, прима и секонда волта.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Једноставна ритмичка и мелодијска пратња. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Звучна прича на основу познатих музичких садржаја, звучне ономатопеје и илустрације на крађи литерарни текст (учење у контексту). Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање мелодије на одабрани текст.

Кључни појмови: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, лествица, темпо, репетиција.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-музички речник у вези са певањем и свирањем -музички речник у вези са темпом -цела нота -четвртина са тачком -корона -интервал -це-дур лествица -ступањ -степен и полустепен -знак за репетицију -прима и секунда волта -триола, синкопа	-повезивање садржаја песама са садржајима осталих предмета -певање песама -свирање -слушање вокално-инструмент. композиција и инстр. комп. -слушање народних песама и игара -креирање једноставне ритмичке и звучне пратње -креирање покрета уз музику -састављање мелодије од двотактних мотива -импровизација мелодије на задати текст	-употребљава нотно писмо -препознаје музичке жанрове по њиховим изражајним карактеристикама -препозна традиционалну песму, инструменталну музику и игру -слушају вокално-инструментална извођења народних и уметничких песама -именују лествицу -слушно препозна, опише и упореди звучне боје жичаних инструмената -слушно препозна, опише и упореди звучне боје дувачких инструмената -слушно препозна и именује ансамбле инструменталне музике (солиста, камерни састав, оркестар)	-изводе бројалице са шеснаестинама и четвртинама -истражује различите интерпретације композиције кроз сопствено извођење -истражује различите начине музичког изражавања путем импровизације на исту тему -бира музику за литерарни текст -објашњава друштвени и културни контекст у коме се изводи музички фолклор -свирају на блок-флаути, усавршавајући технику; -слушају обрађене композиције	-изражава отвореност према културним различитостима у свом окружењу (интеркултуралност) -објашњава друштвени и културни контекст у коме се изводи музички фолклор -идентификује улогу музике у његовом окружењу -опише осећања након слушања или извођења -активно учествује у групном певању -усклађује своје извођење са извођењем других -вреднује извођење групе и своје извођење -опише утиске које на њега остављају	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

		-препозна и именује певачке анасамбле (солиста, камерни састав, хор) -наводи ствараоце/ композиторе -препозна и објасни ритмичку појаву-синкопу	-изражава утиске о музици писаној за балет -упоређују оперу и балет -објасни друштвени и културни контекст у којем се изводи народна песма	слушане композиције народне и уметничке музике -изрази своје утиске ликовно, литерарно и плесно	
Праћење и вредновање наставе и учења: На часовима музичке културе најбитније је развијање музич ких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућно стима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбеди ти пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигур ности и подршке.					

14. ПРЕДМЕТ ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ/ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ учења предмета физичко и здравствено васпитање је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада, као и интегрални развој личности ученика (когнитивни, афективни, моторички).

14.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 108 часова			
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
- примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); - правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
		ХОДАЊЕ И ТРЧАЊЕ	Ходање: - кратким корацима, - дугим корацима, - у различитом ритму,

- комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; - одржава равнотежу у различитим кретањима; - разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; - примењује правилну технику дисања приликом вежбања; - изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; - игра дечји и народни плес; - користи основну терминологију вежбања; - поштује правила понашања на просторима за вежбање; - поштује мере безбедности током вежбања; - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; - поштује правила игре; - навија фер и бодри учеснике у игри; - прихвати сопствену победу и пораз; - уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;	**МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ**		- ходање са реквизитом, - ходање са променом, правца и смера. -техника трчања: - трчање преко препрека, - трчање са променом правца и смера, - брзо трчање 20 м са стартом из различитих почетних положаја, - игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.
		СКАКАЊА И ПРЕСКАКАЊА	Поскоци у месту. Поскоци у кретању. Скакања удаљ. Скакања увис. Прескакање дуге вијаче. Вежбе скакања и прескакања упором рукама. Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.
		БАЦАЊА ХВАТАЊА	Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис. Вођење лопте. Додавање лопте. Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.
		ПУЗАЊА, ВИШЕЊА, УСПОРИ И ПЕЊАЊА	Пузања на тлу. Пењања. Провлачења. Вис лежећи опружено. Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном. Упори.
		ВЕЖБАЊЕ НА ТЛУ	Основни садржаји Основни ставови и положаји. Поваљка на леђима. Став на лопатицама (свећа). Колут напред из чучња у чучањ. Поваљка на стомаку. Састав од научених елемената. Игре са усвојеним вежбама.

- наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; - уочи промену у расту код себе и других; - уочи разлику између здравог и болесног стања; - примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; - одржава личну хигијену; - учествује у одржавању простора у коме живи и борави; - схвати значај коришћења воћа у исхрани; - правилно се понаша за столом.			Проширени садржаји Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.
		ВЕЖБЕ РАВНОТЕЖЕ	Ходање по линији. Ходање по шведској клупи. Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди. Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.
		ВЕЖБЕ СА РЕКВИЗИТИМА	Вежбе обликовања са реквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом.
		ПЛЕС И РИТМИКА	Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз пљесак и уз музичку пратњу. Галоп напред. Дечији поскок. Њихање и кружење вијачом или траком. Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Народно коло по избору.
		ПОЛИГОНИ	Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	**КУЛТУРА ВЕЖБАЊА И ИГРАЊА**	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада. победим. Навијам фер.
		ЗДРАВСТЕНО ВАСПИТАЊЕ	Упознај своје тело. Растемо. Видим, чујем, осећам. Моје здравље. Ко све брине о мом здрављу. Лична хигијена. Хигијена простора у коме живим. Хигијена простора у коме вежбам.

			Животне намирнице и правилна исхрана. Заједно за столом.

Кључни појмови: : васпитање, физичко вежбање, игра, здравље и култура.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
- васпитање -физичко вежбање -игра -здравље -култура -спринт, крос, -штафетно трчање -тренинг -скок удаљ -скок увис -правила игре -колут напред -колут назад -греда -вијача -народно коло -ритам	-спортско-рекреативне активности -недеља школског спорта -активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање...) -школска такмичења -корективно-педагошки рад -подстицање ученика на самостално вежбање -учвршћивање правилног држања тела -културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...) -ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту...) -активности у природи (крос, спортски дан,	-користи основну терминологију вежбања -наведе делове свога тела и препозна њихову улогу -уочи промену у расту код себе и других -уочи разлику између здравог и болесног стања -схвати значај коришћења воћа у исхрани -препознаје правилно и неправилно држање тела, настоји да правилно држи тело и носи ђачку торбу -по упутствима наставника примењује правилну технику дисања приликом вежбања -зна ко се брине о	-примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања) -правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања -комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу -најбрже што може претрчи најмање 20 метара и претрчи растојање од најмање 150 метара -одржава равнотежу у различитим кретањима -примењује правилну технику дисања приликом вежбања -изведе кретања, вежбе и кратке	-по упутствима наставника примењује правилну технику дисања приликом вежбања -примењује хигијенске мере приликом вежбања на часу физичког васпитања (опрема за вежбање, пере руке после вежбања, учествује у уређивању простора за вежбање...) -са радошћу и уживањем прихвата активности у физичком васпитању -сарађује у пару у вежбању и игри -поштује мере безбедности током вежбања -одговорно се односи према објектима -поштује правила игре -навија фер и бодри учеснике у игри -прихвати сопствену победу и пораз -уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања -поштује правила понашања на	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

	излети, зимовање, летовање...), -школска такмичења	његовом здрављу -познаје правила елементарних игара	саставе уз музичку пратњу -игра дечји и народни плес	просторима за вежбање, справама и реквизитима у просторима за вежбање -примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања -одржава личну хигијену -учествује у одржавању простора у коме живи и борави -правилно се понаша за столом	

Праћење и вредновање наставе и учења: У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује: стање физичких способности;стање здравља и хигијенских навика; достигнути ниво савладаности моторичких вештина; днос према раду.
Оцењивање се врши описно, на три нивоа, на основу достигнутости предвиђених исхода.
Први ниво
1. Стање физичких способности
Ученик има висок степен развијености физичких способности на основу оцене:
а) координације:
- у цикличним кретањима и у повезивању једноставних покрета у целину;
- правилно изводи комплекс од осам вежби обликовања без реквизита; четири вежбе на рипстолу; и четири вежбе са палицом;
- на основу брзине учења: вежби на тлу; трчања преко поређаних препрека у једнаком ритму;
- вођење лопте без прекида (неколико пута);
- додавање лопте једном или обема рукама и хватање лопте;
б) гипкости:
- раменог појаса, кичме и у зглобу кука;
- покрете трупа, руку и ногу изводи меко у оптималним амплитудама (заклони, претклон, заножења, предножења и одножења...);
в) одржавања равнотеже:
- на суженим површинама (линијама, шведској клупи, ниској греди или ставовима на једној нози) покрете изводе без поремећаја тежишта тела;
г) експлозивне снаге, брзине и репетитивне снаге:
- скокове и прескакања изводи са већом висином и даљином;
- брзо трчи са и без промене правца;
- вежбе обликовања за снагу изводи са више понављања;
д) издржљивост:
- трчи и учествује у игри дуже време без замора.
2. Стање здравља и хигијенске навике
Ученик има висок степен развијености хигијенских навика и добар здравствени статус када:
- нема постуралне поремећаје ни телесне деформитете, има нормално развијен свод стопала, уредног је општег изгледа; не показује видљиве знаке умора приликом вежбања;
- његов телесни развој је у складу са узрастом;

- има уредну опрему за вежбање и у потпуности усвојене хигијенске навике.
3. Достигнути ниво савладаности моторичких вештина
Ученик има висок степен развијености моторичких вештина уколико је успешно савладао кретања и захтеве предвиђене основним и проширеним садржајима.
4. Однос према раду
Ученик има позитиван активан однос према раду уколико је редован и активан на часовима и ако се ангажује у ваннаставним активностима.
Ученик је у потпуности достигао предвиђене исходе за први разред.
Други ниво
Ученик има задовољавајући степен: развијености физичких способности, здравственог стања и хигијенских навика, савладаности моторичких вештина и однос према раду, ако значајно не одступа од критеријума наведених за први ниво.
Ученик на овом нивоу достигао је предвиђене исходе уз одређене потешкоће (навести најбитније), има позитиван однос према раду ако је редован и активан на свим, или на већини часова.
Трећи ниво
Ученик делимично или потпуно одступа од критеријума наведених за први и други ниво.
Не носи редовно и не одржава опрему за вежбање и има недовољно развијене хигијенске навике.
Делимично је достигао, или у потпуности није достигао већину предвиђених исхода (навести најбитније), није заинтересован за вежбање и не показује напредак.
На крају сваке описне оцене, наставник треба да наведе које су могуће препоруке за даљи напредак и укључи родитеље.

14.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 108 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
- примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); - правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; - комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; - одржава равнотежу у различитим кретањима; - разликује правилно од неправилног држања тела; - успостави правилно држање тела;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	**ХОДАЊЕ И ТРЧАЊЕ**	Ходање: - кратким корацима, - дугим корацима, - у различитом ритму, - ходање опружањем стајне ноге, - ходање са реквизитом, - ходање са променом правца и смера, - ходање комбиновано са различитим покретима, - ходање преко ниских препрека, - елементарне игре са ходањем. Техника трчања: - трчање преко препрека, - трчање са променом ритма,

- правилно дише током вежбања; - изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; - изведе дечји и народни плес; - користи основну терминологију вежбања; - поштује правила понашања у и на просторима за вежбање; - поштује мере безбедности током вежбања; - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање; - поштује правила игре; - навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; - прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; - уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; - уочава улогу делова тела у вежбању; - уочи промене у расту код себе и других; - препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан; - примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања;			- трчање са променом правца и смера, - брзо трчање стартом из различитих почетних положаја, - трчање 30 м - елементарне игре са трчањем.
		СКАКАЊА И ПРЕСКАКАЊА	Прескакање вијача, палица и других реквизита поређаних на тлу једноножним и суножним одскоком. Комбинације скокова, Скок удаљ и увис из места и залета. Скок са повишене површине. Припремне вежбе за прескок: игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.
		БАЦАЊА И ХВАТАЊА	Ходање и трчање са котрљањем лопте. Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис без и са окреом за 360о. Вођење лопте једном и другом руком у месту и кретању. Додавање лопте једном и другом руком. Вођење лопте у ходању и трчању. Гађање лоптом у импровизовани кош, ниски кош и гол. Елементарне игре са вођењем, додавањем и гађањем лоптом у циљ. Штафетне игре и друге елементарне игре лоптом (вођење, хватање, додавање).
		ПУЗАЊА, ВИШЕЊА, УПОРИ И ПЕЊАЊА	Помицање на дохватном вратилу са погрченим ногама у вису предњем. Помицање у вису предњем окретањем за 180о, са укрштеним хватом. Њихање уз помоћ. Проширени садржаји Узмак корацима уз косу површину. Бочно пењање уз лествице са наизменичним прехватањем и опирањем истовремено обема ногама.
		ВЕЖБЕ НА ТЛУ	Основни садржаји Два повезана колута напред. Колут напред и скок пруженим телом. Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Колут назад. Састав од научених елемената. Игре усвојених вежби. Проширени садржаји Колут напред из упора стојећег опружених ногу. Колут преко лопте. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.
		ВЕЖБЕ РАЗВНОТЕЖЕ	Основни садржаји Мала вага на тлу, клупи и ниској греди. Ходање привлачењем на целом стопалу и успон. Ходање опружањем стајне и предножењем замајне ноге. Ходање уназад на греди. Састав из првог разреда допунити наученим вежбама. Проширени садржаји Наскок кораком на греду. Чучањ и окрет у чучњу за 90о и 180о. Састав из првог разреда допунити вежбама ходањем уназад и окретом

- одржава личну хигијену; - учествује у одржавању простора у коме живи и борави; - наведе врсте намирница у исхрани; - препознаје везу вежбања и уноса воде; - повеже ходање и трчање са позитивним утицајем на здравље; - препозна лепоту покрета у вежбању; - се придржава правила вежбања; - вреднује успех у вежбању;			у чучњу за 180°. Одељенско такмичење.
		ВЕЖБЕ СА РЕКВИЗИТИМА	Вежбе обликовања са реквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Прескакање вијаче на различите начине. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом. Полигон и елементарне игре уз коришћење реквизита
		ПЛЕС И РИТМИКА	Основни садржаји Народно коло и дечији плес по избору. Повезивање елемената из првог разреда у композицију - састав. Основни ритмички покрети са реквизитима. Проширени садржаји Прескакање вијаче уназад. Комбиновано прескакање вијаче напред-назад. Ходање и трчање са бацањем и хватањем лопте и обруча. Вежба са вијачом
		ПОЛИГОНИ	Кобиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	**КУЛТУРА ВЕЖБАЊА И ИГРАЊА**	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада победим. Навијам пристојно.
		ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	Моје здравље и вежбање. Мишићи, зглобови и кости мога тела. Телесни развој.. Лична хигијена. Хигијена простора за вежбање. "Шарени-разноврсни оброк" - правилна исхрана. Значај воде за организам и вежбање.

Кључни појмови: базична кретања, вежбање, игра, здравље, васпитање.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-старт -циљ -спринт -крос -правила игре -вишење -скакање -прескакање -равнотежа -реквизити	-спортско-рекреативне активности -недеља школског спорта -активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање...) -школска такмичења -корективно-педагошки рад	-именује основне положаје, покрете и вежбе уз помоћ наставника -објасни својим речима тренутни утицај вежбе на телесне функције (пулс, дисање, мишићни тонус...)	-објасни значај правилног држања тела -увиди разлику између правилног и неправилног извођења једноставних вежби -одржава равнотежу у положајима у вежбама на линији, клупи или ниској греди -хода и трчи са променама правца, смера, са препрекама, са и без реквизита -учествује у играма са разним формама ходања и трчања и у играма лоптом -изводи поскоке, скокове удаљ и увис, доскоке	-придржава се правила понашања на часу физичког васпитања -сарађује у мањој групи ученика -прати и остварује остварује свој напредак у развоју моторичких	--компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини

-народни плес -ритам	-подстицање ученика на самостално вежбање -учвршћивање правилног држања тела -културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...) -ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту...)	-обавести наставника о знању пливања – „пливач” односно „непливач” (наставик проверава) -ученик поседује информације о значају здравља -поседује информације о штетности дувана и алкохола	и прескоке са различитим положајима и покретима тела -најбрже што може претрчи најмање 30 метара и претрчи растојање од најмање 250 метара -изводи на тлу упоре, колутања унапред и уназад -повезује две и више вежби -изводи помицања, пењања, провлачења, прелазе из једног у други положај и њихање на справама -баца, хвата и рукује реквизитима са једном и обе руке, у месту и кретању, једноставни моторички задаци -различити покрети тела у ритмици уз музичку пратњу -погађа циљ лоптицом и лоптом -савлада полигон комбинован -одигра једноставнији дечји плес и коло, по избору, усклађен са музичкуом пратњом	способности -одржава личну хигијену и колективну хигијену -разликује правилно од неправилног држања тела -примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања -одржава личну хигијену -учествује у одржавању простора у коме живи и борави	-одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и вредновање наставе и учења: У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе Физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује: • Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању који обухвата: вежбање у адекватној спортској опреми;активно учествује на часовима физичког и здравственог васпитања;вежбање и играње у слободно време. • Приказ једног комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита. • Постигнућа у моторичким вештинама. • Индивидуални напредак ученика Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу. Код ученика ослобођених практичног дела наставе прати се и вреднује:познавање основних правила елементарних игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;учешће у ваннаставним активностима.Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави. Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.					

14.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 108 часова			
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – коригује сопствено држања тела на основу савета наставника; – правилно држи тело; – правилно подиже, носи и спушта терет; – изведе кретања, вежбе и – саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи терминологију вежбања; – поштује правила понашања на вежбалиштима; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизи тима; – примени правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		**Основни садржаји** Вежбе за развој снаге са и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	**АТЛЕТИКА**	Техника трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником.
		СПОРТСКА ГИМНАСТИКА	Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови. Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди.
		ОСНОВЕ ТИМСКИХ, СПОРТСКИХ И ЕЛЕМЕНТАРНИХ ИГАРА	Између четири ватре Мини-рукомет. Футсал – „мали фудбал”.
		ПЛЕС И РИТИМИКА	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Народно коло „Савила се бела лоза винова”. Народно коло из краја у којем се школа налази.
		ПЛИВАЊЕ	Прилагођавање на водену средину и основна обука пливања.
		ПОЛИГОНИ	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.

вежбања и у другим ситуацијама; – правилно изводи и контролише покрете у различитим крета њима; – прати промене у тежини и висини код себе и других; – препозна здравствено стање када не треба да вежба; – примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања и другим животним ситуацијама; – уредно одржава простор у коме живи и борави; – користи здраве намирнице у исхрани; – повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета у вежбању; – се придржава правила вежбања; – вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању.	**ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА**	**КУЛТУРА ВЕЖБАЊА И ИГРАЊА**	Основна правила: Између четири ватре, Мини-рукомета и Футсала. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз). Породица и вежбање. Вежбање као део дневних активности.
		ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	Моје срце – пулс. Дисање и вежбање. Хигијена простора за вежбање. Значај воћа и поврћа у исхрани. Значај воде за организам и вежбање. Поступање у случају повреде.

Кључни појмови: физичке способности, моторичке вештине, здравље, плес и игра.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-спринт, крос, штафетно трчање, -тренинг -скок у даљ -скок у вис -правила игре -прва помоћ -колут напред	-спортско-рекреативне активности -недеља школског спорта -активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање...) -школска такмичења -корективно-педагошки рад -подстицање ученика на самостално вежбање -учвршћивање правилног држања тела	-ученик поседује информације о значају здравља -следи терминолошка упутства наставника -разликује почетак, ток и завршетак вежбе, елементарне и спортске игре -естетски изводи вежбе обликовања и ритмичке вежбе из различитих структурних група и повезује их у кратки састав	-коригује грешке у држању тела -правилно подиже, носи и спушта терет -трчи са и без препрека и стартује из различитих положаја, најбрже што може -претрчи 4 х 10 м и претрчи растојање: ученици 400 м; ученице 300 м -скаче увис и удаљ једноставним техникама -баца лоптицу најдаље што може; погоди вертикално	-уважава различитости учесника у вежбању и игри -настоји да усклади понашање са здравим режимом живота (исхрана, одмор, игра, учење) -испољава позитиван однос према активностима у физичком васпитању и изражава позитивне емоције у вежбању и игри -се придржава безбедносних правила на часу (спортска опрема, везана коса, одложени накит и сатови; избегавају могуће судare са другима или	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву

-колут назад -греда -вијача -народно коло -ритам	-културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...) -ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту...)	-одигра сложенији дечји плес и једно коло, према избору, усклађен са музичком пратњом -савлада различите полигоне вежби -познаје се са основним принципима правилне исхране -одржава личну хигијену и колективну хигијену	постављену мету -одржава равнотежу у положајима и кретањима на тлу и ниској греди, са и без реквизита -повезује два и више колутања са различитим смером кретања, јача изводећи вежбе у упору лежећем -изведе на справама помицања и промене положаја: у вису, у упору, из виса упор и обрнуто -изводи вежбе за доскоке са справа и прескоке -хвата, додаје и одбија лопту у различитим правцима и смеровима	справама…) -сарађује у вежбама и игри са различитим бројем играча -сигурно и безбедно се одржава у дубокој води и препознаје небезбедне ситуације -уз помоћ одраслих усклађује своје активности (учење, игра, одмор, спавање) -учи да избегне ситуације у којима може да се повреди и уме да тражи помоћ -разликује правилно од неправилног држања тела -оријентише се у простору -остварује напредак у развоју мотори чких способности	-рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Праћење и вредновање наставе и учења: У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физич ког и здравственог васпитања,* препоручује се да наставник под једнако, континуирано прати и вреднује:

Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата: вежбање у адекватној спортској опреми; активно учествовање на часовима Физичког и здравственог васпитања; вежбање и играње у слободно време.

• Приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита.
• Постигнућа у моторичким вештинама.
• Индивидуални напредак ученика.

Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у од носу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неоп ходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов инди видуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућно сти као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује: познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране; учешће у ваннаставним активностима.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидите том врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

14.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 108 часова			
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
– примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); – правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; – комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу; – одржава равнотежу у различитим кретањима; – правилно држи тело; – самостално коригује неправилно држање; – правилно подиже, носи и спушта терет; – изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу; – изведе дечји и народни плес; – користи терминологију вежбања; – поштује правила понашања на вежбалиштима; – поштује мере безбедности током вежбања; – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима; – поштује и примени правила игре; – навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа; – прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења; – уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; – прати промене у сопственој тежини и висини; – сагледа резултате физичких способности; – препозна здравствено стање када не	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		Вежбе за развој снаге са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Национална батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности. Моторичке вештине и игре у развоју моторичих способности
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	**АТЛЕТИКА**	Вежбе за развој снаге са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој покретљивости са реквизитима и без реквизита. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге. Вежбе за развој координације. Национална батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности. Моторичке вештине и игре у развоју моторичих способности
		СПОРТСКА ГИМНАСТИКА	Основни садржаји Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови (прескок разношка). Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе са променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди. Проширени садржаји Вежбе на тлу: – летећи колут из места. – састав.
		ОСНОВЕ ТИМСКИХ, СПОРТСКИХ И ЕЛЕМЕНТАРНИХ ИГАРА	Мини–рукомет. Футсал – „мали фудбал”. Основни елементи кошарке и мини-кошарка. Основни елементи одбојке. Јацент.
		ПЛЕС И РИТИМИКА	Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Вежбе са обручем.

треба да вежба; – примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама; – уредно одржава простор у коме живи и борави; – увиди значај правилне исхране за вежбање; – повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље; – препозна лепоту покрета и кретања; – користи научена вежбања у рекреацији породице; – правилно реагује у случају повреде у школи; – вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању; – учествује у предлагању садржаја и начина рада.			Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази.
		ПЛИВАЊЕ	Основна обука пливања. Скок на ноге
		ПОЛИГОНИ	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	**КУЛТУРА ВЕЖБАЊА И ИГРАЊА**	Основна правила вежбања. Основна правила мини- – рукомета, футсала, кошарке, мини-кошарке и одбојке. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз, толеранција). Значај вежбања у породици. Вежбање у слободно време
		ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	Правилно држање тела и здравље. Значај вежбања за правилан рад срца и плућа. Мишићи и зглобови тела. Хигијена простора за вежбање. Исхрана и вежбање. Значај лекарских прегледа за вежбање. Поступање у случају повреде (обавестити наставника и др.).

Кључни појмови: физичке способности, моторичке вештине, здравље, плес и игра.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-ниски, високи старт -спринт -технике прекорачна, згрчна -претклон -прескок, доскок	-спортско-рекреативне активности, -недеља школског спорта -активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање...) -школска такмичења -корективно-педагошки рад -подстицање ученика на	-користи правилне називе вежби -ученик поседује информације о значају здравља -следи терминолошка упутства наставника	-уочи одлике спортских грана и повезује их -трчи са и без препрека, стартује из различитих положаја, најбрже што може -претрчи 40 м и претрчи растојање: ученици 500 м; ученице 400 м -изводи вежбе штафетног трчања кроз игру -комбинује трчање са вежбама	-уочава неправилно држање тела приликом свакодневних активности и исправља га -правилно подиже, носи и спушта терет -сагледа позитивне утицаје вежбања на здравље и примењује здравствено хигијенске мере -се придржава безбедносних	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка

-скок-шут -хигијеназдравља -правилан ритам рада и одмора	самостално вежбање -учвршћивање правилног држања тела -културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...) -ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту...) -утврђивање стања -одређивање радних задатака за појединце и групе -утврђивање средстава и метода за остваривање радних задатака -праћење и вредновање ефеката рада	-поседује информације о правилима у следећим спортовима: рукомет, кошарка, одбојка, фудбал	скакања и прескакања, скаче увис савладаном техником, изводи вежбе за скок удаљ -баца лоптицу и медицинку левом и десном руком; погоди вертикално постављену мету -изводи разноврсна колутања са отежаним захтевима и премет странце -одржава равнотежу у упору на тлу и на повишеној површини у кретањима из различитих структурних група -изводи прескок са разножењем -изводи вежбе у упору и вису, промене висова и упора, прехвате, лакше наскоке и саскоке са справа -одигра једно коло и коло по избору из краја у коме се школа налази, усклађен са музичком пратњом -скаче на ноге, рони, плива -савлада полигон од основних елемената спортских игара	правила на часу (загревање и разгибавање пре и смиривање организма после вежбања; уноси течност и штити се од сунца…) -препознаје недоличо понашање током вежбања и не учествује у њему -уважава и прихвата различите могућности других у вежбању -учествује у решавању задатака у тимским играма у месту и кретању, у пару и мањим групама и -примењује основна правила у ситуационим условима игре -понаша се одговорно у води и поред ње -уз помоћ одраслих усклађује своје активности (учење, игра, одмор, спавање)	предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Праћење и вредновање наставе и учења:

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физич ког и здравственог васпитања,* препоручује се да наставник под једнако, континуирано прати и вреднује:

– ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата:
– вежбање у адекватној спортској опреми;
– активно учествовање на часовима Физичког и здравственог васпитања;
– вежбање и играње у слободно време;
– приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита;
– постигнућа у моторичким вештинама;
– индивидуални напредак ученика.

Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у од носу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неоп ходно је узети у обзир способности

ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов инди видуални напредак у односу на претходна достугнућа и могућно сти као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује:

– познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;

– учешће у ваннаставним активностима.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидите том врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

15. ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Циљ: наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.

15.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
школске платформе; – користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника); – самостално користи дигиталне уџбенике за учење; – креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију; – својим речима објасни појам покретне слике; – креира елементе покретне слике; – креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици; – својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет;	**ДИГИТАЛНО ДРУШТВО**	Учење путем школске платформе за онлајн учење. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно графичко изражавање коришћењем дигиталног уређаја. Умрежавање дигиталних уређаја и прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе.
	БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Добици и ризици који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја. Понашање на интернету – интернет бонтон. Остављање личних података при коришћењу дигиталних уређаја.

– наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; – објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја; – разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету; – реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; – наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу; – организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја;угрожавају животну средину; – својим речима објасни појам алгоритам; – анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски; – креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; – анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради; – уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадници); – креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.		Примерена реакција у случају контакта са непримереним дигиталнимсадржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Организација времена и услова за рад при онлајн учењу. Коришћење дигиталних уређаја и заштита животне средине.
	АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен. Управљање понашањем физичког дигиталног уређаја креирањем програма у визуелном програмском језику. Уочавање и исправљање грешака у програму.
Кључни појмови: онлајн учење, дигитална слика, покретна слика, умрежавање дигиталних уређаја, комуникација, лични подаци, одлагање електронског отпада, алгоритам, програмирање у визуелном програмском језику		

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
- школска платформа за онлајн учење. -дигитални уџбеник. -креативно графичко изражавање , -умрежавање дигиталних уређаја, -размена материјала, комуникација. (добици и ризици), -интернет бонтон. -лични подаци, -безбедност на интернету, -организација времена. заштита животне средине. -алгоритам, -рачунарски програм	фронтални, индивидуални, групни, рад у пару -методе решавања проблем-ситуација, кооперативне методе учења, интерактивне методе, амбијентално учење -различити облици наставе (програмирана, тематска, истраживачка, проблемска, интегрисана, пројектна)	-приватне податке, упознат је са основним правилима чувања приватности података. -Приликом решавања проблема бира одговарајућа ИКТ средства -Анализира и критички вреднује дигитални производ у контексту естетике и корисничког доживљаја	Ученик уме да планира време за учење и да организује процес учења и управља њим. - Ефикасно користи различите стратегије учења, прилагођава их природи градива и циљевима учења. Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. Ученик припрема примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и успева да реши проблемску ситуацију. Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева. Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима. Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе. Учествује у критичком, аргументованом и конструктивном преиспитивању рада групе и доприноси унапређењу рада групе.	-Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе. -Ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације сходно релевантним критеријумима, објашњава шта су предности и слабе стране различитих решења. -Ученик вреднује примену датог решења, идентификује његове добре и слабе стране и формулише препоруке за наредно искуство са истим или сличним проблемским ситуацијама. -Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групног рада на одговоран, истрајан и креативан начин. -Исказује и заступа своје идеје, утиче на друге кроз развој вештине јавног говора, преговарања и решавања конфликата.	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и вредновање наставе и учења: иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, процена знања, вештина, ставова и понашања, реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања)					

15.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
школске платформе; – користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника); – самостално користи дигиталне уџбенике за учење; – креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију; – својим речима објасни појам покретне слике; – креира елементе покретне слике; – креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици; – својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет; – наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја; – објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја; – разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету; – реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин; – наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу;	**ДИГИТАЛНО ДРУШТВО**	Учење путем школске платформе за онлајн учење. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно графичко изражавање коришћењем дигиталног уређаја. Умрежавање дигиталних уређаја и прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе.
	БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА	Добици и ризици који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја. Понашање на интернету – интернет бонтон. Остављање личних података при коришћењу дигиталних уређаја. Примерена реакција у случају контакта са непримереним дигиталнимсадржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Организација времена и услова за рад при онлајн учењу. Коришћење дигиталних уређаја и заштита животне средине.

– организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја;угрожавају животну средину; – својим речима објасни појам алгоритам; – анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски; – креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику; – анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради; – уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сарадднички); – креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.	**АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА**	Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема. Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен. Управљање понашањем физичког дигиталног уређаја креирањем програма у визуелном програмском језику. Уочавање и исправљање грешака у програму.

Кључни појмови: онлајн учење, дигитална слика, покретна слика, умрежавање дигиталних уређаја, комуникација, лични подаци, одлагање електронског отпада, алгоритам, програмирање у визуелном програмском језику

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
- школска платформа за онлајн учење. -дигитални уџбеник. -креативно графичко изражавање , -умрежавање дигиталних уређаја, -размена материјала,	фронтални, индивидуални, групни, рад у пару -методе решавања проблем-ситуација, кооперативне методе учења, интерактивне методе, амбијентално учење -различити облици наставе	-приватне податке, упознат је са основним правилима чувања приватности података. -Приликом решавања проблема бира одговарајућа ИКТ средства -Анализира и	Ученик уме да планира време за учење и да организује процес учења и управља њим. Ефикасно користи различите стратегије учења, прилагођава их природи градива и циљевима учења. Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације. Ученик припрема примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и	-Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе. -Ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације сходно релевантним критеријумима, објашњава шта су предности и слабе стране различитих решења.	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу

комуникација. (добици и ризици), -интернет бонтон. -лични подаци, -безбедност на интернету, -организација времена. заштита животне средине. -алгоритам, -рачунарски програм	(програмирана, тематска, истраживачка, проблемска, интегрисана, пројектна)	критички вреднује дигитални производ у контексту естетике и корисничког доживљаја	успева да реши проблемску ситуацију. Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева. Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима. Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе. Учествује у критичком, аргументованом и конструктивном преиспитивању рада групе и доприноси унапређењу рада групе.	-Ученик вреднује примену датог решења, идентификује његове добре и слабе стране и формулише препоруке за наредно искуство са истим или сличним проблемским ситуацијама. -Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групног рада на одговоран, истрајан и креативан начин. -Исказује и заступа своје идеје, утиче на друге кроз развој вештине јавног говора, преговарања и решавања конфликата.	-предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и вредновање наставе и учења: : иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, процена знања, вештина, ставова и понашања, реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања)					

15.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

По усвајању Програма наставе и учења за предмет Дигитални свет за трећи разред основног образовања и васпитања биће донет анекс Школског програма

16. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је пројектна настава као облик образовно-васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо комуникационих технологија која се у школској 2022/23 реализује у 4. Разреду.Усмерена је на достизање исхода који се првенствено односе на логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу тако и у процесу учења. У складу је са општим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитивног, афективног и социјалног развоја ученика.

Пројектна настава је драгоцени облик рада јер од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности. Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), а њихов квалитет није приоритет.

16.1.ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Циљ: Осамостаљивање ученика у раду, развијање личне одговорности за реализацију пројекта, развој социјалних и комуникацијских вештина које јачају самопоуздање ученика, стицање дуготрајног знања, вештина и навика применљивих у свакодневном животу.

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
-Ученик је оспособљен да добијене продукте учине видљивим и представе их другима, -правилно рукује ИКТ уређајима; -предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак и могућности употребе ИКТ-а; -користи одговарајуће алатке програма за цртање и сачува свој цртеж; -уреди краћи текст и сачува га на рачунару; -прави једноставну презентацију користећи мултимедијалне садржаје; -користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ одраслог;	**Теме се одређују према интересовањима ученика. Увид у интересовања ученика се добија анкетирањем на почетку школске године.**	– одговорно учешће у демократском друштву; – одговоран однос према околини; – одговоран однос према здрављу; – сарадња; – дигитална компетенција; – комуникација; – компетенција за рад са подацима; – предузимљивост и оријентација ка предузетништву – решавање проблема; – естетика

-критички бира садржаје са интернета и затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима; -зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја; -безбедно користи интернет и по потреби пријави и/или затражи помоћ одраслог. -повезује граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; -повезује информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључке -сарађује са другима у групи на заједничким активностима; -представља резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др); -повезује резултате рада са уложеним трудом;		

Кључни појмови: предузетништво, естетика, дигитална писменост,...

Етапа наставне активности	Активност наставника	Активност ученика	Компетенције које развијај
1. Избор теме и формулисање оквирног циља пројекта 2. Подела теме на подтеме и формулисање посебних циљева за сваку подтему 3. Формирање група/тимова и подела задужења 4. Припремање материјала за истраживачки рад 5. Одређивање рока за завршетак пројектне активности и договор о презентацији резултата 6. Разрада пројекта, истраживање 7. Обједињавање резултата	Заједно са ученицима предлаже теме и формулише пште образовне и пројектне циљеве. Помаже ученицима у постављању и прецизирању подтема. Формира групе по изабраним подтемама водећи рачуна о интересовањима ученика Унапред разрађује задатке, питања з истраживачк ирад и припрема потребне ресурсе Организује расправу и учествује у њој. Прати и усмерава рад ученика. Упућује ученике како да обједине резултате. Наставник организује (јавну)	Расправљају и заједно с наставником бирају тему. Предлажу или бирају понуђене подтеме У оквиру малих група/тимова међу собом деле улоге ради успешније реализације изабраног задатка. Прихватају обавезе у изради задатка Расправљају и утврђују облике презентовања резултата својих истраживања. Истражују према унапред утврђеним задацима и процедурама уз инструкције наставника/библиотекара. Обједињују резултате према прихваћеним правилима.	-научити учити -научити истраживати -научити тражити и бирати обавести (информације) -научити користити обавести, методе и теорије -стицати друштвене (социјалне) вештине -учити живети заједно (сарадња и сношљивост) -стицати практичне вештине (моделовање, стварање у материјалу, употреба алата или уређаја) -стицати предузетничке вештине -стваратипозитивну слику о себи (стицање сигурности, освештење властитих квалитета и предности) суделовањем у бројним

мањих група/тимова 8. Презентација 9. Рефлексија	презентацију Наставник процењује резултате реализованих активности и ефекат свог рада.	Извештавају о резултатима свог рада и добијају повратне информације Ученици оцењују читав процес, своју улогу и допринос у процесу учења.	искуственим ситуацијама
Праћење и вредновање наставе и учења: Оцењивање ученика се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање и то не само у достизању исхода из овог програма, већ и у разво ју неколико међупредметних компетенција. Како је највећи број активности ученика, у оквиру часова, организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученици ма познати. Могу се пратити следећи показатељи: начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе за кључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предви де последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иниција тиву, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Када су у питању активно сти ученика у оквиру последње области, ученици не треба да буду оптерећени резултатима, јер се и из неуспелих акција може много научити. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе.			

17. НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ОБАВЕЗНЕ ИЗБОРНЕ НАСТАВНЕ ПРЕДМЕТЕ У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Обавезни изборни наставни предмети у првом циклусу основног образовања и васпитања су:
- Верска настава
- Грађанско васпитање

Ученик између предмета Верска настава и Грађанско васпитање бира један предмет и изучава га, с тим да у току циклуса може једном да промени свој избор.

18. ПРЕДМЕТ ВЕРСКА НАСТАВА

Циљ наставе православног катихизиса у овом разреду јесте прихватање да је постојање израз заједништва личности, а да личност постоји само у заједници слободе са другом личношћу.

18.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36				
ТЕМА	**ЦИЉ**	**ИСХОДИ**	**ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
I – УВОД	-упознавање ученика и вероучитеља -упознавање ученика са садржајима предмета и начином рада	По завршетку теме ученик ће: *Когнитивни аспект*: • да разуме основна сазнања о темама које ће се обрађивати на настави Православног катихизиса *Афективни аспект*: • бити подстакнут да активно учествује на часовима верске наставе	-Упознавање са садржајем програма и начином рада	-Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. -Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. -На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. -Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова) и практична настава (1 час) - Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у
II - ЗАЈЕДНИЦА КАО ОСНОВ ЖИВОТА	-ученицима пружити основ за разумевање човека као бића заједнице - пружити ученицима елементарно знање о Богу као бићу заједнице	*Когнитивни аспект:* • моћи да опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) •моћи да препозна да не можемо једни без других • знати да нас љубав повезује са другима • знати да се правилно осени крсним знаком • знати да је Бог Света Тројица (Заједница) • знати да крштењем постајемо чланови Божје породице (Цркве) *Афективни аспект:* • пожелети да чини добро другима (ближњима) у својој заједници • желети да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима	-приче и слике које приказују породицу -може и прича о „малој породици“ (деца са једним родитељем, или старатељем) - садржаји у вези са животом у школи (нова заједница); односи у заједници,правила понашања -Божја породица (ко су чланови Божје породице; како се постаје њен члан...)	
III - ЗАЈЕДНИЦА	-пружити основ за	*Когнитивни аспект:*	-приче које говоре о	

ЉУБАВИ БОГА, ЧОВЕКА И ПРИРОДЕ	разликовање и упоређивање породичних односа и односа који владају у Цркви -пружити основ за упознавање односа који владају између човека и Бога -пружити основ за разумевање да је молитва наш разговор са Богом -омогућити ученицима да увиде да се породични односи и односи у Цркви исказују на конкретан начин - ученицима пружити основ за разумевање да се кроз међусобне односе љубави остварује јединство	• знати да заједница са Богом почива на слободи • знати да је послушност израз љубави •моћи да препозна да је даривање плод љубави • моћи да сазна да је молитва разговор са Богом • моћи да усвоји текст молитве Оче наш • знати да је Бог Отац створио свет из љубави •моћи да препозна да је наш живот Божји дар • знати да Бог жели да живимо у заједници са Њим *Афективни аспект:* • показивати жељу да љубав исказује на конкретан начин • бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом	томе да када некога волимо, онда га и слушамо -како можемо да помогнемо другоме; љубављу чиним добра дела -садржаји који говоре и приказују лепоту створеног света -песмица: „Ал` је леп овај свет“, Ј.Ј. Змај -Бог је цео свет створио из љубави	литургијском сабрању; -Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе - Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. -У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. облике наставе: теоријска настава (35 часова)и практична настава (1 час). -Оствареност задатака и исхода наставе наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова;
IV - НЕИЗМЕРНА ЉУБАВ БОЖЈА - ХРИСТОС СЕ РОДИ!	-пружити ученицима неопходно знање о доласку Спаситеља у свет -указати ученицима да је послање Сина Божјег дар љубави	*Когнитивни аспект:* •моћи да препозна основне догађаје библијске приповести о Христовом рођењу • моћи да препозна и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима)	-Новозаветно сведочанство о Христовом Рођењу (препричано и прилагођено) -Божићна песма: „Божић, Божић благи дан“ -Свети Сава –	

	Бога Оца свет пружити ученицима елементарно знање о Светоме Сави	•моћи да препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави •моћи да усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић) • моћи да препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему *Афективни аспект:* По завршетку теме: • код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења • код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве	остварени син Бога Оц (кроз љубав и заједницу са Богом, свако од нас постаје као Свети Сава) -Химна Светом Сави	-Оквирни број часова по темама Увод – 1 Заједница као основ живота – 4 Заједница љубави Бога, човека и природе – 5 Неизмерна љубав Божја-Христос се роди! – 6 Црква – заједница са Богом – 8 Христова љубав према човеку и свету – 4 Наша брига о свету – 6 Евалуација – 1+1
V - ЦРКВА - ЗАЈЕДНИЦА СА БОГОМ	-пружити ученицима елементарно знање о стварању света -омогућити ученицима да схвате и доживе Цркву као заједницу сабраног Божјег народа -подстицати ученике на лично учешће у животу Цркве	*Когнитивни аспект:* •моћи да опише појединости библијске повести о стварању света • моћи да разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења • знати зашто за Бога кажемо да је Творац •моћи да објасни, на елементарном нивоу, повезаност људи и природе • уочити да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом • знати да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора) • да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица *Афективни аспект:*	-Библијско казивање о стварању света -Живот првих људи-Божја жеља да свет буде Црква -Човек не прихвата Божје дарове непослушност и себичност -Прича:“Где је љубав, ту је Бог“, Л.Н. Толстој -Прва Литургија (Христови ученици); „Православна читанка“, с. Нина Неранџић и Ана Савковић	

		• код ученика ће се развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу • ученик ће желети да учествује у Литургији		
VI – ХРИСТОВА ЉУБАВ ПРЕМА ЧОВЕКУ И СВЕТУ	-указати ученицима на величину Христове љубави према људима и свету -пружити ученицима елементарно знање о Христовом страдању и васкрсењу	*Когнитивни аспект:* • упознати Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) • препознати и разумети да је права љубав када је показујемо делима • усвојити садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно“ • бити у могућности да опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу • препознати и именовати главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) • препознати да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави • моћи да опише прослављање Васкрса у својој породици • знати обичаје у вези са Васкрсом *Афективни аспект:* • развијати потребу да делима исказују љубав • развијати жељу да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника	-Јевађељска прича МилостивиСамарјанин -Песмица: „Знаш ли ко те љуби силно“ -Новозаветно сведочанство о Христовом Васкрсењу (препричано и прилагођено) -Прича: „Добро дрво“ Ш. Силверстејн	
VII– НАША БРИГА О СВЕТУ	-омогућити ученицима да у Христу препознају узор љубави према свету и човеку	*Когнитивни аспект:* •моћи да преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку • на елементарном нивоу моћи да објасни међусобну повезаност свих људи и	-Разне приче о које говоре о служењу човека човеку -Човекова брига за очување природе, биљака и животиња	

	-подстицати ученике да љубав према Богу изражавају кроз љубав према људима и природи - установити обим разумевања и квалитет стечених знања у току школске године из Православног катихизиса	природе • препознати и именовати поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе *Афективни аспект:* • развијати жељу да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи	-Прича Свети Герасим и лав Јордан -Приче и слике о кућним љубимцима	
Корелација са другим предметима: :Српски језик и књижевнос Свет око нас **,** Ликовна култура **,**Музичка култура, Народнатрадиција **,** Грађанско васпитање				
Праћење и вредновање наставе и учења: Оцењивање непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање;• писмено испитивање;• посматрање понашања ученика;				

18.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36				
ТЕМА	**ЦИЉ**	**ИСХОДИ**	**ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
I – УВОД	• упознавање ученика са садржајима и начином рада • мотивисање ученика за похађање часова	Когнитивни аспект: - моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у	Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања

	верске наставе	претходном разреду школовања. Афективни аспект: -ученици ће желети да активно учествује на часовима верске наставе		информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (35 часова) практична настава (1 час) -Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне
II – МОЈЕ МЕСТО У ЦРКВИ	• омогућити ученицима разумевање Крштења као уласка у Божју породицу • омогућити ученицима да разликују појмове: Црква, храм, Литургија указати ученицима да је• учешће у Литургији засновано на слободи	Когнитивни аспект: -знати да се Крштењем постаје члан Цркве - знати да је Црква заједница потпуно другачија од свих -знати да је Црква заједница са Богом -разликовати значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо) -на елементарном нивоу моћи да опише зашто се подижу храмови - моћи да уочи да је Литургија догађај Цркве - знати да у Литургији учесвује само онај ко је крштен и ко то жели Афективни аспект: -желети да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова	ИконаХристовогКрштења -Библијска прича о Ноју – Нојева барка – брод спасења -Народна приповетка „Седам прутова“ Слике различитих православних храмова (спољашњи и унутрашњи изглед) Новозаветносведочанство о Свадби царевог сина (препричано и прилагођено)	
III – ЛИТУРГИЈСКЕ СЛУЖБЕ	ученицима пружити основно знање о литургијским службама • омогућити ученицима да уоче да Црква не може да постоји без свих служби • омогућити ученицима да уоче да свако у Цркви има своју службу	Когнитивни аспект: - препознати и именовати основне службе које постоје на Литургији -знати да свако у Цркви има своју службу -уочити међусобну повезаност служби у Цркви - уочити од коликог је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова -уочити да је и он сам важан и посебан у животу Цркве -моћи да објасни службу Епископа у Цркви • моћи да увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом -уочити да Епископ предводи молитву Цркве -моћи да објасни ко су монаси и шта су манастири Афективни аспект: -ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у Цркви	Садржаји који се односе на разне службе људи у свету - Прича „Отац управља бродом“ - Садржаји који сеодносе на службе у цркви (примери светитеља и њихових служби (епископи: Св. Сава, Св. Никола...;Св. ава Јустин; Св.СерафимСаровс ки; Св. архиђакон Стефан, Св.ђакон Авакум;народ: Св. Петка, Св. Димитрије, Св.Ђорђе) -Разне илустрације епископа, свештеника, ђакона Слике са	

			Литургије -Слике монаха, монахиња; Прича: „Велики монаси најсличнији анђелима“ Манастири – извори љубави и светлости Слике манастира	наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставне наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом
IV – ЖИВОТ У ЦРКВИ – ЛЕПОТА ПРАЗНИКА	• ученицима пружити основно знање о великим празницима Цркве • указати ученицима да се празници прослављају литургијски – на заједничкој молитви • ученицима пружити основно знање о важности личности Пресвете Богородице	Когнитивни аспект: • уочити разлог нашег великог поштовања према Богородици • знати да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас уочити да Богородицу сматрамо• светијом од свих светих знати молитву Богородице Дјево• усвојити текст и мелодију песме• „Витлејеме славни граде“ • знати да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица • знати да је Свети Сава наш први Архиепископ • знати ко је подигао манастир Хиландар Афективни аспект: пожелети да радо учествује у• прослављању празника пожелети да стваралачки (кроз• песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици	Пресвета Богородица – Ваведење и Благовести Богородичини празници Молитва Богородице Дјево“ Рођење Христово - Прича „ Мали Данило сведок Христовог рођења“ Божићна песма: „Витлејеме славни граде“ Крштење Христово - Казивање о Светом Сави и Светом Симеону -Песме Св. Владике Николаја: Брижни син (о Св. Сави и Св. Симеону) и Хиландар	
V – ТРПЕЗА ГОСПОДЊА	пружити• ученицима неопходно знање да у Литургији свет приносимо Богу • омогућити ученицима основ за разумевање да се кроз Причешће остварује наша заједница са Богом • ученицима пружити основно знање о	Когнитивни аспект: •моћи да увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу • уочити да су дарови које приносимо Богу, свет у малом • моћи на елементарном нивоу да препозна и именује литургијске предмете • уочити да је заједничка трпеза израз љубави • знати да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве •моћи да уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране • уочити сличности елемената Литургије и славе Афективни аспект: • код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији	Прича о Литургијским даровима: вину и хлебу -Слике литургијских предмета:Путир, кашичица, дискос, звездица, кадионица... -Слике славе	

	предметима који се користе на Литургији • упознати ученике са основним елементима славе и њеном везом са Литургијом			који постаје извор и пуноћа његовог живота. Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова Оцењивање Оквирни број часова по темама Увод – 1 Моје место у Цркви – 6 Литургијске службе – 6 Живот у Цркви – лепота празника – 6 Трпеза Господња – 5 Света Литургија – прослава Васкрсења – 5 Икона – прозор у вечност - 5 Евалуација – 1+1
VI – СВЕТА ЛИТУРГИЈА – ПРОСЛАВА ВАСКРСЕЊА	• пружити ученицима основ за разумевање Литургије као догађаја остварења наше заједнице са Богом • побољшати знање о догађајима везаним за Васкрсење Христово	Когнитивни аспект: • препознати значај празновања Васкрса • проширити своја знања о Христовом Васкрсењу • уочити да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који је укључена читава природа • знати да је Христос увек са нама Афективни аспект: • исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз	Причешће, храна љубави – прича из књиге «Мали анђео», Невена Витошевић „Корица хлеба“ (Из житија Св. Онуфрија) „ Божије старање“(о томе како је у сиромашном манастиру аве Теодосија понестало хлеба и вина, а ава се уздао у Божју помоћ. И Бог се постарао да монаси добију све што је потребно за причешће)	
VII ИКОНА - ПРОЗОР У ВЕЧНОСТ	омогућити ученицима да упознају који су основни делови храма • приближити ученицима појам Царства Божјег указати на иконе као• на посебну пројаву Царства Небеског • приближити ученицима појам светих	Когнитивни аспект: • знати да набројиосновне делове храма • уочити да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије • знати да објасни ко су светитељи • испричати ко су и шта су све чинили светитељи које славимо • уочити да постоје светитељи и у данашње време • сазнати о неким светитељима новијег доба Афективни аспект: бити подстакнут на поштовање и• правилан однос према храму и иконама • бити подстакнут да воли природу и друге људе • бити подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје	-основни делови храма -иконе Господа, Богородице, празника, светитеља прилагођена и препричана житија светих	
Корелација са другим предметима:				

1.Српски језик и књижевност 2.Свет око нас 3.Ликовна култура 4.Музичка култура 5.Народна традиција 6. Грађанско васпитање
Праћење и вредновање наставе и учења: Оцењивање непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање;• писмено испитивање;• посматрање понашања ученика;

18.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36				
ТЕМА	**ЦИЉ**	**ИСХОДИ**	**ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
I – УВОД	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; -Мотивисање ученика за похађање верске наставе	Когнитивни аспект: -моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 3. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. Афективни аспект: -ученик ће бити мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе	-Упознавање са садржајем програма и начином рада	-Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. –ж -Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. -На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада -. Врсте наставе Настава се
II – БОГ СТВАРА СВЕТ И ЧОВЕКА	-пружити ученицима основна знања о учењу Цркве о стварању света; -омогућити ученицима да разумеју да Бог ствара природу и	Когнитивни аспект: -препознати неке елементе библијске повести о стварању света; -моћи да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске повести; моћи да увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику	-Појам Светога Писма као књиге откривења -Стварање невидљивог света духовних сила - анђела -Библијско казивање	

	човека, јер жели да их воли и да буде са њима заједно; -Пружити ученицима могућност да разумеју да је човек у природној вези са свим оним што је Бог претходно створио, али да се разликује од свих створених бића; -Објаснити ученицима да је човек икона Божја (сличан Богу) зато што је створен као слободна личност и једини позван да буде домаћин света; -Омогућити ученицима да увиде разлику између Бога и створене природе.	заједницу љубави – Цркву; - моћи да објасни да је свет створен љубављу Божјом; моћи да разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу; -уочити да је човек сличан Богу. Афективни аспект: -бити подстакнут да развије љубав према ближњима, природи и Богу; -развијати жељу и свест о важности бриге према ближњима и природи.	о стварању света по данима - Стварање човека - Песма „Молитва“ Бранко Радичевић (песник се диви Божјем стварању и моли благослов...) -Прича „Паче“ А.● Солжењицин	реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (34 часова) и практична настава (2часа) -Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; -Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. - Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. -Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада
III – БОГ НАС ВОЛИ	- Омогућити ученику да увиди да је Бог створио свет из љубави; -Омогућити ученику да увиди да се Бог брине о свету; - Омогућити ученику да разуме да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога	Когнитивни аспект: -знати да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет; -препознати да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету; -увидети кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу; -увидети да Бог жели да свет постоји вечно; - увидети да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздељени; -увидети различитост која постоји између Бога и створеног света; -знати да је Бог из бриге према свету и човеку	-Прича „Шишарка“ или прича „Себични џин“ О. Вајлд (са правим крајем, кад се појављује Христос...) -Прича Св. Владике Николаја о томе како је Господ са Богородицом избавио пастира Давида из невоље (кад је заспао у	

	Сина у свет.	послао свога Сина у свет; -упознати улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету; -уочити да је свет смртан ван заједнице са Богом; упознати сдржај молитве Анђелу чувару; -усвојити текст и мелодију песме „Анђели певају“. Афективни аспект: -бити подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи ; - бити подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит).	пећини а змија му легла на груди...)А кад је одрастао Цар Давид је описао Богородицу и Христа у псалму „Љубавна песма“, М. Данојлић (о маслачку и облачку) Јављање анђела• Богородици; Јављање анђела• Јосифу; Сусрет Богородице• и Јелисавете; Јављање анђела пастирима; - Јављање анђела мудрацима; Анђео јавља Јосифу да склони породицу у Египат; - Молитва Анђелу чувару; Песма: „Анђели певају“.	и наставних средстава. -.Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. -У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. - Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. -Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици
IV – ЗАЈЕДНИЦА БОГА И СВЕТА КРОЗ ЧОВЕКА	-Омогућити ученику да увиди да је Бог створио свет из љубави; - Омогућити ученику да увиди да се Бог брине о свету; -Омогућити ученику да разуме да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога	Когнитивни аспект: -уочити да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека; -проширити своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу; -уочити да нема љубави без служења ближњима; -упознати библијску повест о Христовом служењу Апостолима. Афективни аспект: -бити подстакнут да љубав препознаје као служење; -знати да кроз чињење дела љубави према	-Прича „ Три дрвета“(Ова прича је и Божићна и Васкршња) -Подизање задужбина – најзначајније задужбине Светога Саве и Светог Симеона Мироточивог - Јеванђељско казивање о	

	Сина у свет. природи и човеку вечно постојање дарује Бог; - Омогућити ученику да увиди да су светитељи најбољи пример односа човека са Богом; - Пружити ученицима основна знања о о Светоме Сави као нашем примеру служења.	ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим.	Христовом служењу – прање ногу апостолима и Тајна вечера - Прича: Доброчинство – најлепши начин да постојиш, из књиге «Мали анђео», Н. Витошевићмеона	усвајају на часу и испитаивањем ставова; - Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; -Оквирни број часова по темама Увод – 1 Бог ствара свет и човека – 7 Бог нас воли – 7 Заједница Бога и света кроз човека– 6 Литургија – преображени свет – 7 Човек и природа - 6 Евалуација – 1+1●
V – ЛИТУРГИЈА ПРЕОБРАЖЕНИ СВЕТ	-Ученицима пружити основ за разумевање да хлеб и вино – наши дарови - представљају свет у малом; -Ученицима пружити основ за разумевање разлога приношења Богу хлеба и вина на Литургији; - Пружити основ за разумевање да се на Литургији молимо за спасење целога света; - Омогућити ученицима да увиде да се на Литургији остварује спасење човека и света;	Когнитивни аспект: -препознати да је Литургија захвалност Богу; -уочити да се захвалност Богу показује кроз наше дарове; - уочити да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом; -увидити везу Литургије и спасења човека и света; - проширити своја знања о празнику Васкрсења; увидити шта за створену прируду значи Христово Васкрсење; -усвојити текст и мелодију песме „Људи ликујте“ Афективни аспект: -бити подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим; -бити подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и својим ближњима	-Твар у Литургији – хлеб и вино Песма“Како настаје хлеб“ Лидија Поповић - Твар у Литургији – тамјан, уље, восак, вода, врба, бадњак, јаје, жито, грожђе... -Прича о удовичиној лепти -Велика Јектенија - Прича „Мудри чобанин“ - Патријарх српски Иринеј Гавриловић(прича о причешћу) -Библијско казивање о васкрсењу Лазара - Казивање о женама мироносицама на	

	-Ученицима пружити основ за разумевање да нас Христос толико воли да је дао свој живот за нас и да је васкрсао да победи смрт за нас .		Христовом гробу ((„Зашто тражите живога међу мртвима“) -Васкршња прича „ И жовотиње“ Зинаида Хипијус	
VI – ЧОВЕК И ПРИРОДА	-Ученицима пружити неопходно знање да разумеју да је човек одговоран за очување природе; -Омогућити ученицима да увиде на које све начине људи данас уништавају природу, тј. да увиде да загађење природе потиче од човека; -Омогућити ученицима да разумеју да је човек позван од Бога да брине о природи; -Упознати ученике са примерима изражавања љубави према природи; -Развијати код ученика скромност; -Установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из	Когнитивни аспект: -препознати личну одговорност за творевину; -увидити да се загађењем наше околине, загађује цео свет; -увидити да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека; -препознати представе које приказују догађаје везане за стварање света; -уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе. <u>Афективни аспект</u>: -бити подстакнут на очување природе и своје животне средине; - Ученици ће бити подстакнут да гледа на природу као на Божју творевину; -да уреде школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света	-Поучне приче : „Свети Власије благосиља животиње “ „Игуман и медвед “ „Необична лађа“ (Свети Елије и крокодил) „Свети Серафим и медвед “ - Песма „ Радуј се “ - Израда иконеМ. Одаловић - Израда стрипа	

	Православног катихизиса.			
Корелација са другим предметима: . 1. Српски језик и књижевност 2. Математика 3. Познавање природе и друштва 4. Музичка култура 5. Ликовна култура 6. Грађанско васпитање				
Праћење и вредновање наставе и учења: Оцењивање непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика;				

18.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36				
ТЕМА	**ЦИЉ**	**ИСХОДИ**	**ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
I – УВОД	-упознавање ученика са садржајима и начином рада - ученик ће бити мотивисан да похађа часове верске наставе	Когнитивни аспект: -стећи основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда - уочити какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања Афективни аспект: -желети да активно учествује на часовима верске наставе	-Упознавање са садржајем програма и начином рада	-Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. – -Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. -На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као
II – ЦРКВА ЈЕ НАШ ИЗБОР	-Пружити ученицима неопходно знање да постојање света има свој циљ –да постане Црква; - Развијање свести ученика да је све створено да постоји	Когнитивни аспект: - уочити важност постојања заједнице -уочити разлику између Цркве и сваке друге заједнице; - уочити да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе; - знати да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница;	-Прича“Недостајати “(за заједницу као основ живота) Т. Телехтон -Песма Св. Владике Николаја „Заједничарење са небом “ - Одабрани одељци	

	у заједници са Богом; - Указати ученицима на значење речи Црква; - Развијање свести ученика да смо у Цркви позвани на живот у заједници.	- знати да се заједница Бога, људи и природе зове Црква; • -уочити да изван Цркве свет не може постојати вечно. Афективни аспект: - бити подстакнут да активно учествује у животу Цркве -бити подстакнут да препознаје живот као дар Божји; - бити подстакнут да препознаје Живот Вечни као Божји дар.	из књиге „Из Ја-града у Ти_град“ -Одломак из песме“Зимска идила“ Војислава Илића“	и са начином вредновања њих Врсте наставе. - Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава (32 часова) и практична настава (2часа). -Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици; Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; -Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. - Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. -У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно овог рада. - Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са
III – ХРИСТОС НАС СВЕ ЗОВЕ	-Омогућити ученицима да уоче да Христос зове све људе у заједницу са Њим; -Указати ученицима на значај вере за остварење заједнице са Богом; - Омогућити ученицима да се упознају са новозаветним сведочанством о Христу и Апостолима.	Когнитивни аспект: -уочити да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави; - увидети да су апостоли људи који су слични нама; - уочити да је вера основ заједнице са Богом; -увидети да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом; -разумети значај Христовог оваплоћења (рађања); -Усвојити текст и мелодију песме „Звезда се засја“ Афективни аспект: -бити подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет.	-Прилагођена и препричана новозаветна прича о Христовом позиву Апостола -Новозаветна прича о ап. Петру када тоне - О делима Апостола -«Мали принц», А. С.• Егзипери - одломци -Песма «Звезда се засја»•	
IV – ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМА	-Омогућити ученицима да уоче да су светитељи наши путеводитељи ка Царству Божјем; -Омогућити ученицима да уоче значај жеље за остваривање заједнице са Богом; -Указати ученицима да је Литургија	Когнитивни аспект: -поступно изграђивати свест о томе ко су светитељи; - увидети да су сви позвани да буду светиетљи; -уочити важност светитеља као наших узора за остваривање личног јединства са Богом; - знати какву важност Савине речи и дела имају за нас данас; - уочити да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља; -знати да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом;	-Прилагођена и препричана нека житија светих - Приче из живота Светих - Приповест о Светом Сави, његовим делима и духовним подвизима . Указати на неке од најважнијих поука	

	заједница свих светих са Богом.	-препознати да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо. Афективни аспект: -бити подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек; -бити подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину.	из књига које је Свети Сава написао (Житије Св. Симеона, Законоправило, Хиландарски типик, Студенички типик,) - Одломак из књиге Михајла Пупина „ Са пашњака до научењака“ (одломак у коме се говори о нашој вери и Светоме Сави) - Прича о Закхеју – препричана и прилагођена - Празник Сретење Господње -Св. Владика Николај одломак из „Небеске Литургије“	савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. -У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. -Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. -Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици
V – ЗНАЧАЈ ВРЛИНСКОГ ЖИВОТА	-Омогућити ученицима да схвате грех као промашај циља; -Пружити ученицима могућност да разумеју да је самољубље извор греха; -Омогућити ученицима да уоче шта су врлине; - Указати ученицима да врлине	Когнитивни аспект: -увидети да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави; -уочити да је грех наш погрешан избор; - увидети шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави; -увидети да без врлина нема љубави; -уочити да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима; -упознати најважније хришћанске врлине; -увидети да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити; -увидети да се и врлине усавршавају. Афективни аспект: -бити подстакнут да следује светитељима Божјим; -бити подстакнут да се труди да у себи развија	-Грех као промашај циља - Последице пада у грех - Обрада одабраних поглавља из књиге «Из Ти-града у Небески град» - Поуке светих: Григорије С. Петров ; - Васкршња прича" Дарови доброг мудра Спаситељу „Четврти мудрац“; Свети Спиридон	

	представљају прихватање Божје воље; - Пружити ученицима могућност да примете да они управљају својом вољом и праве личне изборе .	хришћанске врлине	(прича о смирењу); -Свети Василије Острошки - (прича „Свечев лијек“); -Поуке владике Николаја - Св. Јустин Ћелијски („Срна у изгубљеном рају“ одломак из казивања белих срна) ца Христу	усвајају на часу и испитаивањем ставова; -ж -Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; - Оквирни број часова по темама Увод – 1 Црква је наш избор – 7 Христос нас све зове – 7 Диван је Бог у светима својима – 7 Значај врлинског живота – 7 Са нама је Бог - 4 Евалуација – 1+2
VI - СА НАМА ЈЕ БОГ	-Пружити ученицима могућност да разумеју да је Црква икона Царства Божијег и да смо са Богом у најприснијој заједници на Светој Литургији; - Омогућити ученицима да уоче разлику између иконе и неке друге уметничке слике или фотографије; -Омогућити ученицима да изграде свест о томе да иконе сведоче будуће Царство Божије у садашњем веку; • -Установити обим и квалитет знања стечених у току	Когнитивни аспект: -уочити да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом; упознати садржај молитве «Царе небески»; - увидети да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље. Афективни аспект: - код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе; - бити подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима; -бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса; -уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе.	-Педесетница – рођендан Цркве; - Молитва Царе небески; Кроз одломке из јеванђелских текстова, допуњене фотографијама фресака, приказати домострој спасења.	

	школске године из Православног катихизиса.			
Корелација са другим предметима: 1. Српски језик и књижевност 2. Математика 3. Познавање природе и друштва 4. Ликовна култура 5. Музичка култура 6. Грађанско васпитање				
Праћење и вредновање наставе и учења: Оцењивање непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика;				

19. ПРЕДМЕТ ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ: Циљ учења програма грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

19.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; - уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; - понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; - препозна код себе и других основна осећања;	**ЉУДСКА ПРАВА** **Ја и други у одељењу**	Идентитет Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају. Потребе и права Разлике између жеља и основних животних потреба. Права детета Кршење и заштита права Препознавање кршења права детета.

- препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; - преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; - тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; - разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; - комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме; - слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; - сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму; - договара се и одлучује у доношењу одељенских правила и да се понаша у складу са њима; - својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; - препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; - заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу; - учествује у изради плана једноставне акције; - са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; - доприноси промоцији акције; - на једноставан начин вреднује изведену акцију.		Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета. Одговорност према себи и другима.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Одељење/група као заједница**	Функционисање заједнице Одељење/група као заједница. Вредности одељења/групе - равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Уважавање различитости. Правила у одељењу/групи и њихова функција. Одлучивање у одељењу/групи. Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице..
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Комуникација и сарадња**	Комуникација Слушање/неслушање. Кад разговарамо држимо се теме. Изношење мишљења. Уважавање саговорника. Сарадња Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Акција одељења/групе**	Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи Кораци у планирању и извођењу акције. Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције - подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције - видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе - приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције - чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Кључни појмови: група, школа као заједница, безбедност у школи					
Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
Моје јаке и слабе стране Осећања, Жеље Потребе Права Вредности Одлучивање Сарадња Планирање Акција Промоција Вредновање	-искуствено учење -игре -решавање проблема -поштовање правила -распоред седења -динамична смена различитих видова активности -илустровање -израда плаката -социјална интеракција и размена	-препозна код себе и других основна осећања -препозна своје особености и исказује их пред вршњацима -препозна своја непријатна осећања (страх, бес, тугу) -даје своје предлоге у вези са школским и ваншколским активностима -наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује -препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима -препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати	-опажа и изражава своја непријатна осећања (страх, бес, тугу), користи начине за њихово превазилажење -уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу -преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву -разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима -комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме -договара се и одлучује у доношењу одељенских правила и да се понаша у складу са њима -својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници	у игри и раду поштује и уважава исказане различитости и специфичности својих вршњака -комуницира слушајући саговорника, држи се теме -понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других -тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права -сарађује са вршњацима, договара се у групи -сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму -у ситуацији конфликта и сукоба ставља се у позицију друге особе, прецизно	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

			-заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу -учествује у изради плана једноставне акције -са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију -доприноси промоцији акције	и јасно се изражава у циљу налажења решења које задовољава обе стране -слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење -на једноставан начин вреднује изведену акцију	
Праћење и вредновање наставе и учења: Оцењивање ученика у грађанском васпитању је усаглашено са Правилником о оцењивању у основној школи и ученицима блиско јер се описно оцењују .					

19.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе; - успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада; - искаже своја осећања и потребе на начин који не угрожава друге; - препозна и уважи осећања и потребе других; - наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о дечјим правима; - прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на	**ЉУДСКА ПРАВА** **Ја и други у различитим групама**	Групни идентитет Ко смо ми - сличности и разлике? Групе којима припадамо (породица, одељење, школа, спортски клуб, музичка школа...). Од чега зависи функционисање и напредак групе: комуникација, сарадња, узајамно подржавање, блискост. Понашања појединаца која ојачавају или ометају односе у групи. Осећања Изражавање сопствених осећања. Осећања других, како их препознајемо и уважавамо. Веза осећања са мислима и понашањима. Потребе и права

различитости; - препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи помоћ; - се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима; - наводи примере међусобне повезаности права и одговорности; - разликује ненасилну од насилне комуникације међу члановима групе на примерима из свакодневног живота, из књижевних дела које чита и филмова које гледа; - саслуша излагање саговорника без упадица и са уважавањем; - даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу; - представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе; - се понаша у складу са Правилником о безбедности ученика; - наводи примере одговорности одраслих и ученика за безбедност у школи; - препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу мобилног телефона и интернета; - сарађује и преузима различите улоге на основу договора у групи; - износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге који могу унапредити безбедност ученика у школи; - учествује у изради плана једноставне акције;- са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; - доприноси промоцији акције; - на једноставан начин вреднује изведену акцију.		Моје потребе и потребе других. Осећања, потребе, вредности и начин њиховог остваривања. Веза са правима. Права детета Конвенција о дечјим правима. Различити смо, али су нам права иста. Људска права важе свуда и за сваког. Кршење и заштита права Нисам посматрач, реагујем на ситуације кршења права деце у одељењу и школи. Знам како и коме да се обратим за помоћ.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Школа као заједница**	Школа као заједница Вредностишколе као заједнице - равноправност, одговорност, солидарност, брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Правилау школи и њихова функција. Одговорностиученика и одраслих за функционисање школе као заједнице. Односи у заједници Како радим сам, а како у групи? Шта у школи радимо заједно? У чему смо добри? У чему бисмо могли бити бољи? Како комуницирамо у групи? Насилна и ненасилна комуникација. Сукоби Узроци сукоба и шта са њима. Сукоб из угла оног другог. Посредовање у сукобу. Конструктивно решавање сукоба
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Школа као безбедно место**	Безбедност ученика у школи Ученици имају право на заштиту и безбедност. Правилник школе о безбедности ученика. Безбедност ученика у школи и школском дворишту, на путу између куће и школе, ван школе - на излету и на настави у природи. Безбедност ученика је одговорност свих - запослених у школи, ученика, родитеља, институција ван школе. Безбедно и небезбедно понашање на интернету. Одговорна употреба мобилног телефона.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Школа као безбедно место за све**	Како учинити школу безбедним местом за све - планирање и извођење једноставне акције. Кораци у планирању и извођењу акције. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити.

		Одређивање циља и израда плана акције - подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције - видео-снимци фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе - приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције - чиме смо задовољни, шта је могло бити боље

Кључни појмови: група, школа као заједница, безбедност у школи

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-интервју -захвалност -потреба -осећања -цртање -љубомора -срамота -љубав насилно и ненасилно изражавање -конструктивно решење -осећања -игра улога -породично стабло -родбина -наредба -захтев-позитивна мотивација -интервју -захвалност -Конвенција о дечјим правима -злостављање -ругање -листа вредности и	-договарање и сарадња са вршњацима и одраслима -уважавање других -подстицање самосвести -игре -искуствено учење -динамична смена различитих видова активности -илустровање -решавање проблема -техника активног учења -решавање проблема -цртање -илустровање	-препозна потребе других и доприноси да се оне остваре -кроз игру и цртеж открива и препознаје осећања (стида, срамоте, љубоморе, кривице) -препозна вредности и врлине у свакодневним животним ситуацијама и поступцима, причама, бајкама, филмовима -препозна потребе поступања у ситуацијама које нису друштвено прихватљиве (крађа, лаж, оговарање)	-открива начине на које може задовољити своје потребе на друштвено прихватљив начин -искаже захвалност за изречено и учињено што је допринело задовољавању његових потреба	-препозна и прихвати сопствена осећања и потребе, изражава их и задовољава на неугрожавајући начин -кроз игру и цртеж открива и препознаје осећања (стида, срамоте, љубоморе, кривице) и користи начине њиховог превазилажења, уважавајући сопствене потребе и потребе других -у комуникацији са другима јасно износи своје мишљење, бира начин слушања и изражавања, не угрожавајући друге -у сукобима са одраслима и вршњацима проналази и користи конструктивне	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

врлина -крађа, лаж -оговарање -конструктивно решење -осећања -игра улога	-драматизација -размена			начине решавања проблема -штити своја права, уважава права других и преузима одворност за своје речии поступке у ситуацијама насиља	
Праћење и вредновање наставе и учења: - разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе; - успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада; - искаже своја осећања и потребе на начин који не угрожава друге; - препозна и уважи осећања и потребе других; - наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о дечјим правима; - прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на различитости; - препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи помоћ; - се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима; - наводи примере међусобне повезаности права и одговорности; - разликује ненасилну од насилне комуникације међу члановима групе на примерима из свакодневног живота, из књижевних дела које чита и филмова које гледа; - саслуша излагање саговорника без упадица и са уважавањем; - даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу; - представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање које није само у овом изборном програму већ и у развоју неколико међупредметних компетенција, посебно Одговорно учешће у демократском друштву, где овај изборни програм има највећи допринос. Како је највећи број активности ученика у оквиру часова Грађанског васпитања, организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученицима познати. Могу се пратити следећи показатељи: начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Наставник, такође, прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Када су у питању активности ученика у оквиру последње области, ученици не треба да буду оптерећени резултатима јер и из неуспелих акција може се пуно тога научити. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе					

19.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– својим понашањем показује да прихвата различитост других; – препознаје у свом окружењу примере неједнаког посту пања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства; – се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама; – препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима; – укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка; – објасни разлику између саосећања, солидарности и сажаљења на датом примеру; – укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и нај чешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима; – наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце; – наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје; – тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права; – наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се	**ЉУДСКА ПРАВА** **Сви различити, а сви равноправни**	**Различитост** Живот у заједници у којој би сви људи били исти (по полу, узрасту, вери, националности, образовању, интересовању). Различитост као богатство једне друштвене заједнице. Отвореност и затвореност за различитости. Различитости у нашој локалној заједници. **Равноправност мушкараца и жена** Уважавање разлика уз једнака права, одговорности и могућно сти. Дечаци и девојчице – сличности и разлике, иста права и могућности. **Осетљиве друштвене групе** Групе којима је услед специфичних разлика потребна додатна подршка како би имале исте шансе и могле равноправно да се укључе у живот заједнице и остваре своје потребе и права. **Стереотипи и предрасуде** Упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетач но приказивање некога (сви дечаци су, све девојчице су, сви Роми су). Негативно мишљење појединаца о некоме ко се не познаје довољно. Стереотипи и предрасуде као основ за дискриминацију. **Дискриминација** Неједнако поступање према особи или некој групи на основу неког њиховог личног својства (пол, узраст, вера, националност, образовање, инвалидитет), што за последицу има нарушавање њихових права и достојанства. Једнако поступање према неједнакима као вид дискриминације. Етикетирање, ружни надимци као вид дискриминације.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Ја и други у локалној заједници**	Место где грађани задовољавају највећи број својих потреба и остварују највећи број својих права. Потребе и права које деца задовољавају у локалној заједници – за образовањем, здравственом заштитом, одмором, игром, уче ствовањем у спортским, кулурним и уметничким активностима. **Комуналне услуге** Услуге од општег интереса за све грађане локалне заједнице – вода, превоз, путеви, паркинг, отпад, осветљење, паркови, пијаце, димничари.

бави; – опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници; – пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; – испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; – заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.		**Институције и организације** Локалне заједнице у области обра зовања, културе, здравља, спорта и рекреације, очувања околине, безбедности, верске организације. Активности и допринос удружења грађана у локалној заједници. **Наша локална заједница** Брига наше локалне заједнице о потребама и правима својих грађана,. Брига наше локалне заједнице о деци различитих својстава (пол, узраст, сиромаштво, здравље). Доступност садржаја у нашем окружењу слепим или глувим особама, родитељима са дечијим колицима или особама у инвалидским колицима (пешачки прелази, школа, дом здравља, продавница, превоз). Брига деце о својој локалној заједници – о отпаду, биљкама и животињама, споменицима културе, уметничким делима, потро шњи воде, пружање помоћи онима којима је то потребно. Удружење грађана у нашем окружењу некад и сад.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Снага узајамне помоћи**	**Солидарност** Потреба узајамне бриге и одговорности међу људима. Лажна солидарност. Разлика између саосећања, сажаљења и солидарности. Примери акција солидарности у нашој локалној заједници (мобе, добровољно давање крви и хуманитарне акције за лечење боле сних, СМС акције прикупљања новца). Ситуације у којима свакоме може бити потребна помоћ (болест, сиромаштво, ратови, поплаве, земљотреси, пожари, миграције). Медији као подршка солидарности. **Волонтирање** Добровољно ангажовање појединаца и група у пружању помоћи људима, животињама, биљкама. Мотиви волонтера – веровање у снагу узајамне помоћи, чо векољубље и хуманост. Волонтерске акције ученика/ученица школе у локалној заједници (чишћење јавних површина, сађење биљака, помоћ старим људима, удомљавање напуштених кућних љубимаца). Активности волонтера Црвеног крста у нашој локалној заје дници.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Акција солидарности у локалној**	**Планирање и извођење акције солидарности у локалној заједници** Утврђивање коме је у заједници потребна помоћ.

	заједници	Одређивање циља акције. Припрема плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције –видео, фотографије, тексто ви и сл. Промоција акције на нивоу школе –приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље

Кључни појмови: : равноправност, стереотипи и предрасуде, дискриминација, локална заједница, солидарност, волонти рање

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-грађанско васпитање -стереотипи-дискриминација -морални прекршај -демократија у учионици -лажна солидарност -демократија	-искуствено учење -игре -решавање проблема -поштовање правила -распоред седења -динамична смена различитих видова активности -илустровање -израда плаката -социјална интеракција и размена	-у социјалној интеракцији препозна своје потребе, као и потребе других -препознаје стереотипе и предрасуде везане за пол, узраст, изглед, понашање, порекло -препозна лаж и крађу као морални прекршај	-у свакодневним животним ситуацијама уважава различитости, -показује наклоност и пријатељство у односима са вршњацима -доноси одлуке значајне за одељење и школу у договору са другим члановима заједнице -брине о биљном и животињском свету, уважавајући право на живот и здраву природну средину	у социјалној интеракцији препозна своје потребе, као и потребе других и уважава их -у свакодневним животним ситуацијама уважава различитости, препознајући стереотипе и предрасуде везане за пол, узраст, изглед, понашање, порекло -понаша се у складу са договореним правилима заједнице, поштујући права других, своје понашање усклађује са вредностима и договореним правилима	--компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Праћење и вредновање наставе и учења: Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање и то не само у остваривању исхода из овог програма већ и у разво ју неколико међупредметних компетенција, посебно компетенци је за *Одговорно учешће у демократском друштву.* Како је највећи број активности ученика у оквиру часова овог изборног програ ма организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученици ма познати. Могу се пратити следећи показатељи: начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показате љи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима,

разликују чињенице од интерпретације, изведе за кључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предви де последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Када су у питању активно сти ученика у оквиру последње области, ученици не треба да буду оптерећени резултатима јер и из неуспелих акција може се пуно тога научити. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе.

19.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи према животној средини; – се понаша у свакодневним ситуацијама на начин који уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса; – образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите; – аргументује добити од заједничког живота људи припадника различитих култура; – наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције; – образложи значај подршке избеглицама и мигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу; – наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура;	**ЉУДСКА ПРАВА** **Ја и други на планети Земљи**	**Планета Земља припада свима који на њој живе** Узајамни утицај природе и човека. Потребе појединца и опште добро – задовољавање људских потреба без угрожавања будућих генерација. Одговоран однос према свету у коме живимо – *Мисли глобално делуј локално*. **Право на здраву животну средину** Трећа генерација људских права. Вредности на којима почива – право на живот у здравој животној средини; право на одржив економски развој; право на рационално коришћење природних и енергетских ресурса; право на спречавање свих облика загађивања животне средине; право на доступност информација о стању животне средине.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Култура и традиција**	**Култура и традиција** Материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице настало под утицајем свих народа који су ту живели и сада живе. **Културни идентитет** Неговање традиције и културе сопственог народа и поштовање традиције и културе других. **Мултикултуралност и интеркултуралност** Живот поред људи других култура или заједнички живот са њима. **Избеглице и мигранти** Невољно кретање људи из једне у другу културну заједницу. Непознавање других култура као основ за развој стереотипа, предрасуда и дискриминације. Уклопити се у нову средину, а сачувати свој културни идентитет. **Сусретање култура**

– дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа, предрасуда и дискриминације; – препознаје примере прекомерне потрошње; – препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих; – критички разматра појаву бацања хране и расипања воде; – процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачуна о односу цене и квалитета; – испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду; – учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.		Сусретање и прожимање различитих култура без губљења културног идентитета.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Прекомерна потрошња**	**Потрошачко друштво** Стварне потребе и прекомерна потрошња. Неравнотежа – гладни и жедни у свету у којем се храна баца а вода расипа. Амбалажа важнија од садржаја – гомилање отпада. Притисак произвођача – нови модели новог модела. Деца – омиљена циљна група произвођача. **Медији и потрошачка култура** Поруке медија у подстицању потрошње. Деца у рекламама. **Права потрошача** Информације од значаја за потрошаче. Однос цене и квалитета производа. Права и одговорност потрошача. Заштита потрошачких права.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Еколошка акција**	**Планирање и извођење еколошке акције** Одређивање циља и израда плана акције. Извођење и документовање акције. Промоција акције на нивоу школе. Вредновање акције.

Кључни појмови: право на здраву животну средину, култура, интеркултуралност, права потрошача.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-права -одговорности -правда -осећања -потребе -екологија	-битне методичке одреднице васпитно-образовног рада су: -искуствено учење -игровни контекст -метода партиципације и интеракције -метода рефлексије -истраживачка метода -симулацијска метода	-сагледа свет као систем у коме су сви елементи – људи, догађаји, места међусобно повезани	-реагује у ситуацијама неправде, кршења својих и туђих права на начин који није угрожавајући за друге -учествује у раду тима, поштујући договорена правила -идентификује и покреће акције за	-понаша се у складу са правилима и дужностима у одељењу и школи -поштује права других, своје понашање усклађује са вредностима и договореним правилима	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и

	-стваралачка метода		решавање проблема у својој школи	-у свакодневним животним ситуацијама уважава различитости	оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и вредновање наставе и учења: Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање и то не само у достизању исхода из овог програма, већ и у разво ју неколико међупредметних компетенција, посебно компетенци је за одговорно учешће у демократском друштву. Како је највећи број активности ученика, у оквиру часова овог изборног програ ма, организован кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученици ма познати. Могу се пратити следећи показатељи: начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показате љи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе за кључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предви де последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Када су у питању активно сти ученика у оквиру последње области, ученици не треба да буду оптерећени резултатима, јер се и из неуспелих акција може много научити. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе.					

20. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

21. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

21.1. ПРВИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова

Предмет	Садржај	Начин реализације
Српски језик	-Читање и писање текстова писаним и штампаним словима ћирилице -Реченица,реч,слог ,слово,глас -Говорне и писмене вежбе	-Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности

	-Потврдне и одричне реченице	сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Математика	-Читање,писање и упоређивање природних бројева до 20 -Сабирање и одузимање бројева до 20 -Писање и читање бројева до 100 -Упоређивање десетица прве стотине	
Енглески језик	-Say hello!, Numbers from one to ten, School, My name is	

21.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
Предмет	**Садржај**	**Начин реализације**
Српски језик	-Читање и писање текста -Граматика и правопис -Књижевност	-Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Математика	-Сабирање и одузимање до 100 -Множење и дељење до 100 -Мерење и мере	
Енглески језик	-Читање и препознавање градива, The English alphabet, Subject pronouns.	

21.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
Предмет	**Садржај**	**Начин реализације**
Српски језик	-Читање и тумачење текста -Усмено и писмено изражавање (препричавање, причање, описивање) -Реченице по значењу (потврдан и одричан облик) -Употреба великог слова -Именице,придеви,глаголи	-Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и

	-Управни говор	наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Математика	-Читање,писање и упоређивање природних бројева до 1000 -Писање бројева римским цифрама -Сабирање и одузимање бројева до 1000 -Једначине -Јединице за мерење дужине, мерење масе тела и запремине -Множење и дељење двоцифреног броја једноцифреним -Множење и дељење троцифреног броја једноцифреним	
Енглески језик	-Читање и препознавање градива, Theclothes, Food.	

21.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 18 часова		
Предмет	**Садржај**	**Начин реализације**
Српски језик	-Читање и тумачење текста -Усмено и писмено изражавање (препричавање, причање, описивање) -Реченице по значењу и облику -Употреба великог слова -Промењиве врсте речи -Врсте речи и служба речи у реченици -Управни и неуправни говор	-Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Математика	-Читање,писање и упоређивање природних бројева већих од 1000 -Сабирање и одузимање вишецифрених бројева -Множење и дељење вишецифрених бројева -Једначине и неједначине -Јединице за мерење дужине, масе тела и запремине; јединице мере за површину; јединице мере за време. -Математички изрази - Разломци	
Енглески језик	-Читање и препознавање градива, What time is it?, To be, Days of the week.	

22.ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

22.1.ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 18 часова		
Предмет	**Садржај**	**Начин реализације**
Математика	Скуп природних бројева са нулом. Декадни систем записивања бројева. Месна вредност цифре. Својства скупа природних бројева. Сабирање и одузимање (писмени поступак). Множење и дељење (писмени поступак). Својства рачунских операција (изражена формулама). Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом). Једначине и неједначине у скупу N_0. Разломци облика (m, $n \leq 10$). Упоређивање разломака са једнаким бројиоцима. Једнакост разломака. Сабирање и одузимање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са две децимале. Сабирање и одузимање децималних бројева. Квадар и коцка Мерење површине (m^2, dm^2, cm^2, mm^2, km^2, ha, a). Површина квадрата и правоугаоника. Површина квадра и коцке. Мерење запремине (m^3, dm^3, cm^3, mm^3). Запремина квадра и коцке.	-Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима другог и трећег нивоа тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада

23. ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ - СЕКЦИЈА

23.1. ПРВИ РАЗРЕД

"МАЛИ РАДОЗНАЛЦИ"

Садржаји слободних активности (секције) повезани су са садржајима из предмета:српски језик,математика,свет око нас,физичко васпитање, ликовна култура,музичка култура и дигитални свет.

Предмет	Садржај	Начин реализације
Српски језик	-Час у библиотеци -Пишемо честитку -Упознајемо Буквар дечјих права -Играмо се и глумимо -Рецитујемо песме -Читамо најлепше бајке -Лепо писање	-Истраживачка настава, усмено излагање, извештавање -Тимско-сарадничко учење, квизови знања -Учење кроз игру, праксу, учење за живот, драматизација -Ванучионична и теренска настава, друштвене игре, елементарне игре, такмичарске игре -Искуствено учење, изборни програми
Математика	- Занимљива математика -“Оштроумни првак“ - Математичке укрштенице и слагалице - Цртеж помаже - Само за досетљиве	
Свет око нас	-Путујемо кроз време -Упознајемо земље света -Занимљивости из дечје штампе -Свашта умем, свашта знам	
Ликовна култура	-Уради сам -У царству боја и облика -Сецкам,лепим и обликујем -Изложба радова	
Музичка култура	-Слушамо музику -Музички квиз	

	-Певамо,играмо,глумимо	
Физичко васпитање	-Штафетне игре и полигон препрека -Такмичарске игре	
Дигитални свет	- Креативно графичко изражавање	

23.2. ДРУГИ РАЗРЕД

Програм слободних активности у **другом разреду** основног образовања и васпитања.
Садржаји слободних активности (секције) повезани су са садржајима из предмета:

- Српски језик,
- Математика,
- Свет око нас,
- Физичко васпитање,
- Ликовна култура,
- Музичка култура.

Предмет	**Садржај**	**Начин реализације**
Српски језик	-Ја сам (лик из омиљене приче,бајке...) -Квиз –ко зна више ? -Имитације -Ми песници -Рецитовање песама -Драматизација текста -Припремање одељењске приредбе -Гледање цртаног филма -Књига коју волим-посета библиотеци	-Истраживачка настава, усмено излагање, извештавање -Тимско-сарадничко учење, квизови знања -Учење кроз игру, праксу, учење за живот, драматизација -Ванучионична и теренска настава, друштвене игре, елементарне игре, такмичарске игре -Искуствено учење, изборни програми
Математика	-Занимљива математика -Математичка читанка	-Истраживачка настава, усмено излагање, извештавање -Тимско-сарадничко учење, квизови знања Учење кроз игру, праксу, учење за живот, драматизација -Ванучионична и теренска настава, друштвене игре, елементарне игре, такмичарске игре -Искуствено учење, изборни програми
Свет око нас	-Путујемо кроз време -Упознајемо земље света -Занимљивости из енциклопедије	

Ликовна култура	-Уради сам -У царству боја-сликање -Облици у простору-вајање -Сецкам,лепим и обликујем -Изложба радова -Уређење тематских паноа	
Музичка култура	-Музичко стваралаштво -Музички квиз -Певамо,играмо,глумимо	
Физичко васпитање	-Такмичарске игре	

23.3. ТРЕЋИ РАЗРЕД

Програм слободних активности у **трећем разреду** основног образовања и васпитања.
Садржаји слободних активности (секције) повезани су са садржајима из предмета:

- Српски језик,
- Математика,
- Природа и друштво,
- Физичко васпитање,
- Ликовна култура,
- Музичка култура.

Предмет	Садржај	Начин реализације
Српски језик	-Ја сам (лик из омиљене приче,бајке...) -Квиз –ко зна више ? -Имитације -Ми песници -Рецитовање песама -Драматизација текста -Гледање цртаног филма -Књига коју волим-посета библиотеци	-Истраживачка настава, усмено излагање, извештавање -Тимско-сарадничко учење, квизови знања -Учење кроз игру, праксу, учење за живот, драматизација -Ванучионична и теренска настава, друштвене игре, елементарне игре, такмичарске игре -Искуствено учење, изборни програми

Математика	-Занимљива математика -Математичка читанка	
Природа и друштво	-Путујемо кроз време -Упознајемо земље света -Занимљивости из енциклопедије	
Ликовна култура	-Уради сам -У царству боја-сликање -Облици у простору-вајање -Сецкам,лепим и обликујем -Изложба радова -Уређење тематских паноа	
Музичка култура	-Музички квиз -Певамо,играмо,глумимо	
Физичко васпитање	-Стони тенис -Такмичарске игре	

23.4. ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Програм слободних активности у четвртом разреду основног образовања и васпитања.
Садржаји слободних активности (секције) повезани су са садржајима из предмета:

- Српски језик,
- Математика,
- Природа и друштво,
- Физичко васпитање,
- Ликовна култура,
- Музичка култура.

Предмет	**Садржај**	**Начин реализације**
Српски језик	-Ја сам (лик из омиљене приче,бајке...)	-Истраживачка настава, усмено излагање, извештавање -Тимско-сарадничко учење, квизови знања

	-Квиз -Имитације -Ми песници -Рецитовање песама -Драматизација текста -Припремање одељењске приредбе -Гледање цртаног филма -Књига коју волим	-Учење кроз игру, праксу, учење за живот, драматизација -Ванучионична и теренска настава, друштвене игре, елементарне игре, такмичарске игре -Искуствено учење, изборни програми
Математика	-Занимљива математика	
Природа и друштво	-Путујемо кроз време -Упознајемо земље света -Занимљивости из енциклопедије, дечјих часописа	
Ликовна култура	-Уради сам -У царству боја-сликање -Облици у простору-вајање -Сецкам,лепим и обликујем -Изложба радова -Уређење тематских паноа	
Музичка култура	-Музичко стваралаштво -Музички квиз -Певамо,играмо,глумимо „Мали композитор” (експериментисање са инструментима и звуцима, звучно осликавање и ритмичка пратња уз стихове, при- че, бројалице, песме и музичке игре, компоновање мелодије...); – „Мала школа инструмента” (металофон, блок флаута, мело- дика, Veehharfe/Melody lap harp...); – оркестар (Орфов инструментаријум, разноврсни инстру-менти...); – музичко-креативне радионице (прављење музичких инстру- мената, илустрације везане за наставу музичке културе и школске	

	музичке догађаје...); – ритмичке радионице (осмишљавање малих музичких игара уз покрет, модерни и традиционални плес, ритмичке игре, игре ча- шама, штаповима, ’битбокс’ – вокалне перкусије...); – посете концертима у школи и ван ње (концерти ученика му- зичких школа, пријатеља школе, концерти у организацији Музичке омладине или неког другог удружења, концерти еминентних умет- ника, мјузикли, пројекције музичких филмова...); – музички уредник (одабир одговарајућег музичког материја- ла према датом садржају).	
Физичко васпитање	-Такмичарске игре	

У садржајима слободних наставних активности могу се користити и програми који су претходно донети као изборни (нпр. чувари природе, рука у тесту, народна традиција)

24. ХОР

Образовни циљ обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности.

Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу - тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности појединца за успех целе групе, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању.

24.1. ПРВИ РАЗРЕД – ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Препоручени садржаји	Начин реализације	Опште међупредметне компетенције
Химне Државна химна, Химна Светом Сави, Химна школе **Дечје песме** Коста Бабић, *За свако чудо,*Коста Бабић, *Коњски реп,* Коста Бабић, *Врабац,* Мирко Шоуц, *Јесен,*Станко Коруновић, *Пролећна песма,*Јован Адамов, *Земља снова,* Александар Кораћ, *Ал је леп овај свет,* Миодраг Илић Бели, *Јануарске звезде,* Петар Озгијан, *Свитац,* Вера Миланковић: *Српска ћирилица,* Вера Миланковић: *Добар дан,* Бранко Милићевић, *Ласте,* Милан Ђурђевић, *Анђели певају,* Светлана Милић, *Дело Светог Саве,* Леонтина Вукомановић, *Свети Саво, мудра главо,* Леонтина Вукомановић, *Више нисам мало дете,* Леонтина Вукомановић, *Кад снови крила добију,* Перпетум Џезиле, *Киша,* Хор Колибри, *Љубав је то,* В. Стојанов, *Јесењска песма,* Владимир Шаински, *Крокодил Гена,* Драгана Михајловић Бокан, *Пастир Хиландара,* Драгана Михајловић Бокан, *Деци света,* Весна Вељковић, *Жеља,* Весна Вељковић, *Како се расте,* Хор Врапчићи, *Ти и ја,* ЈУ група, *Чудна шума,*Вампири, *Динг, динг, донг,* Ђорђе Марјановић, *Београде,* Сунцокрет, *Имам песму за све људе,* Влада и Гиле, *Рокенрол за децу,* Дружина кише, *Школа,* Бошко Балош, *Мали ,*Неустрашиви учитељи страних језика, *Учимо стране језике* **Народне песме** *Киша пада, Кажи мени ђаче, учениче, Ој, Бадњаче, Бадњаче, Божићна песма, Седи Ћира на врх сламе, Ко удара тако позно, Маријо славна*__	провере слуха и гласовних могућности ученика, дикције и осећаја за ритам -важност држања тела, дисања и правилног изговора гласова -Вежбе дисања -Вежбе распевавања -Обрада песме -Обрађене композиције треба изводити на редовним школским активностима (Дан школе, Свечана прослава поводом обележавања школске славе Светог Саве, Годишњи концерт...), културним манифестацијама у школи и ван ње, као и на фестивалима и такмичењима хорова.	компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

25. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ОБАВЕЗНЕ И ИЗБОРНЕ НАСТАВНЕ ПРЕДМЕТЕ И АКТИВНОСТИ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА СА ОБРАЗОВНИМ СТАНДАРДИМА

26. НАСТАВНИ ПЛАН ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Редни број	А. Обавезни наставни предмети	Пети разред		Шести разред		Седми разред		Осми разред	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик ..... језик	5	180	4	144	4	144	4	136
2.	Српски језик као нематерњи	3	108	3	108	3	108	2	68

3.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	68
4.	Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34
5.	Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
6.	Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
7.	Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
8.	Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
9.	Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
10.	Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
11.	Хемија					2	72	2	68
12.	Техника и технологија	2	72	2	72	2	72	2	68
13.	Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	36
14.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	102
Укупно: А		25-28	900-1008	26-29	972-1080	28-31	1008-1116	27-30	952- 1020
Редни број	**Б. Изборни наставни предмети**								
1.	Верска настава/ Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Други страни језик	2	72	2	72	2	72	2	68
3.	Матерњи језик / говор са елементима националне културе	2	72	2	72	2	72	2	68
Укупно: Б		3-5	108-180	3-5	108-180	3-5	108-180	3-5	102-170
Укупно: А+Б		**28-31**	**1008-1188**	**29-32**	**1080-1188**	**31-34**	**1116-1224**	**30-33**	**1054-1122**

Редни број	Облик образовно-васпитног рада	Пети разред		Шести разред		Седми разред		Осми разред	
		недеља	година	недеља	година	недеља	година	недеља	година
1.	Редовна настава	25-28	900-1008	26-29	972-1080	28-31	1008-1116	27-30	952- 1020
2.	Слободне наставне активности	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Додатни рад	1	36	1	36	1	36	1	36
Редни број	**Остали облици образовно-васпитног рада**	**Пети разред**		**Шести разред**		**Седми разред**		**Осми разред**	
		недеља	**година**	**недеља**	**година**	**недеља**	**година**	**недеља**	**година**
	Обавезне ваннаставне активности								
1.	Час одељенског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

27. ПРЕДМЕТ СРПСКИ ЈЕЗИК

Циљ: Циључења Српског језика и књижевности је да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

27.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 180 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
КЊИЖЕВНОСТ - разликује књижевни и некњижевни текст; - упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности; - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела; - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова; - одреди род књижевног дела и књижевну врсту; - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности; - разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији; - анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле – поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава); - разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; - разликује облике казивања; - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту; - процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.); - развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела; - одреди тему и главне и споредне мотиве; - анализира узрочно-последично низање мотива; - илуструје особине ликова примерима из текста; - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове; - илуструје веровања, обичаје, начин живота и	**КЊИЖЕВНОСТ**	**Лектира** 1. Народна песма: *Вила зида град* 2. Народне лирске песме о раду(избор); народне лирске породичне песме (избор) 3. Бранко Радичевић: *Певам дању, певам ноћу* 4. Милица Стојадиновић Српкиња: *Певам песму* 5. Душан Васиљев: *Домовина*/ Алекса Шантић: *Моја отаџбина* 6. Војислав Илић: *Зимско јутро* 7. Милован Данојлић: *Шљива* / Десанка Максимовић: *Сребрне плесачице* 8. Пеђа Трајковић: *Кад књиге буду у моди* **Књижевни термини и појмови** Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен; врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије: сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, ономатопеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (посленичке) и породичне. **ЕПИКА** **Лектира** *1.* Народна песма: *Свети Саво* *2.* Народна песма: *Женидба Душанова*(одломак о савладавању препрека заточника Милоша Војиновића) *3. Ерo с онога свијета* *4. Дјевојка цара надмудрила* *5.* Милован Глишић: *Прва бразда* 6. Стеван Сремац: *Чича Јордан* (одломак) *7.* Бранко Ћопић: *Поход на Мјесец* 8. Иво Андрић: *Мостови* 9. Данило Киш: *Дечак и пас* 10. Горан Петровић: *Месец над тепсијом* (први одломак приче „Бели хлеб од претеривања” и крај приче који чине одељци „Можеш сматрати да си задобио венац славе” и „Мрави су вукли велике трошице тишине”) 11. Антон Павлович Чехов: *Шала*

догађаје у прошлости описане у књижевним делима; - уважава националне вредностии негује српску културноисторијскубаштину; - наведе примере личне добити од читања; - напредује у стицању читалачких компетенција; - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст; ЈЕЗИК - разликује променљиве речи од непроменљивих; - разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију; - разликује основне функције и значења падежа; - употребљава падежне облике у складу са нормом; - употребљава глаголске облике у складу са нормом; - разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима); - доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова; - користи правопис (школско издање); ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА - правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице; - говори јасно поштујући књижевнојезичку норму; - течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове; - користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог; - издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста); - саставља говорени или писани текст о доживљају		**Књижевни термини и појмови** Писац и приповедач. Облици казивања: приповедање у првом и трећем лицу. Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова – начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова: десетерац. **ДРАМА** **Лектира** *1.* Бранислав Нушић: *Кирија* 2. Душан Радовић:*Капетан Џон Пиплфокс* 3. Љубиша Ђокић: *Биберче* **Књижевни термини и појмови** Позоришна представа и драма. Чин, појава, лица у драми, драмска радња. Сцена, костим, глума, режија. Драмске врсте:једночинка, радио- -драма. **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** (бирати до 2 дела) 1. Вук Ст. Караџић: *Моба и прело* (одломак из дела*Живот и обичаји народа српскога*) 2. Доситеј Обрадовић: *О љубави према науци* 3. М. Петровић Алас:*У царству гусара* (одломци) 4. Милутин Миланковић: *Успомене, доживљаји, сазнања* (одломак) 5. Избор из енциклопедија и часописа за децу **ДОМАЋА ЛЕКТИРА**: 1. *Епске народне песме* (о Немањићима и Мрњавчевићима – преткосовски тематски круг) 2. *Народне бајке, новеле, шаљиве народне приче* (избор)*;* кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) 3. Бранислав Нушић: *Хајдуци* 4. Данијел Дефо: *Робинсон Крусо* (одломак о изградњи склоништа) 5. Марк Твен: *Доживљаји Хаклберија Фина / Краљевић и просјак / Доживљаји Тома Сојера*

књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште; – проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту; напамет говори одабране књижевне текстове или одломке;		6. Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић: *Зеленбабини дарови* (одломци)) 7. Игор Коларов: *Аги и Ема* 8. Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...) **Допунски избор лектире** (бирати до 3 дела) 1. Јован Јовановић Змај: *Песмо моја* (из *Ђулића*) 2. Стеван Раичковић: *Велико двориште* (избор) / *Мале бајке* (избор) 3. Иван Цанкар: *Десетица* 4. Љубивоје Ршумовић: *Ујдурме и зврчке из античке Грчке* (избор) / Густав Шваб: *Приче из старине* 5. Џон Р. Р. Толкин: *Хобит* (одломци) 6. Никол Лезије: *Тајна жутог балона* 7. Корнелија Функе: *Господар лопова(одломак)* 8. Вида Огњеновић: *Путовање у путопис* (одломак) 9. Владислава Војновић: *Приче из главе* (избор, осим приче *Позориште*) 10. Дејан Алексић: *Музика тражи уши* (избор) / *Кога се тиче како живе приче* (избор) 11. Јован Стерија Поповић: *Лажа и паралажа* (одломак о Месечевој краљици) и Едмон Ростан: *Сирано де Бержерак* (одломак о путу на Месец) Дело завичајног аутора по избору.
	ЈЕЗИК	Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непроменљиви), глаголи; непроменљиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице – значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место). Придеви – значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски); род, број, падеж и компарација придева. Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Заменице – личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба

		личне заменице сваког лица *себе, се*. Бројеви – врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице на -*ица*) и редни бројеви. Глаголи – глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур I. Предикатска реченица – предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; за узрок и за меру и количину);апозиција. Велико слово у вишечланим географским називима; у називима институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица *Ви* из поштовања. Одрична речца *не* уз именице, придеве и глаголе; речца *нај* у суперлативу; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору). Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Препричавање, причање, описивање – уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевне речи и туђице – њихова замена језичким стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака. Четири школска писмена задатка.

Кључни појмови: граматика, лексика, народни и књижевни језик, правопис, ортоепија, књижевност, језичка култура

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-лирика	упућивање ученика	-познаје основне одлике	саставља говорени или писани текст	усмено и писмено	

-епика -драма -дидаскалије -нарација -дијалог -дескрипција -фабула -мотив -стих -рима -десетерац -портрет -пејзаж -дневник -вест -писмо -епитет -проста и сложена реченица -падежи и именске речи -основа и наставак -врста речи -инфинитив -презент, перфекат, футур 1. -глаголи по виду и роду -латиница и ћирилица -слово, реч и реченица -реч и број -интерпункцијски знаци -композиција састава (увод, разрада, закључак)	у анализу лирских , епских и драмских дела -уочавање и тумачење порука дела -изражајно читање -читање у себи са јасним задацима -развијање говорне културе кроз изражајно казивање напамет научених текстова -подстицање жеље за читањем -стимулисање ученичке радозналости -разумевање, схватање осећања ликова -проналажење примера из искуства -упућивање ученика на служење правописом -оспособљавање ученика за правилно комуницирање савременим књижевним језиком -упознавање реченице као граматичке јединице и комуникативне јединице -вежбе слушања,	књижевних родова (лирика, епика, драма) -уме да одреди тему и главне мотиве, преприча основну садржину дела и искаже доживљај књижевног дела које тумачи -тумачи поступке и особине ликова у књижевном тексту -уме да препозна основне облике казивања (у првом и трећем лицу) у књижевним текстовима -разликује променљивост и непроменљивост речи, разликује врсте променљивих речи, препознаје непроменљиве речи, посебно прилоге и предлоге -разликује нормативне од ненормативних облика речи, посебно падежне облике (укључујући и гласовне промене у вези са облицима речи) -разликује категорије рода, броја, падежа у именским речима, разликује основне функције и значења	о доживљају књижевног дела и о темама из свакодневног живота и света маште -проналази експлицитно и имлицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту, издваја главне идеје у тексту и прати њихов развој -доследно примењује правописну норму у употреби великог слова -уме правилно да пише везу предлога и падежних облика заменица -користи оба писма, дајући предност ћирилици -издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) -пише вест, извештај, писмо -описује ентеријер, екстеријер -излаже хронолошки и ретроспективно -изражајно чита -изражајно казивање напамет научених текстова	јасно изражава своје мисли, ставове и осећања -исказује сигурност у јавном наступу -има позитиван став према предмету српски језик -има позитиван однос према књижевности и матерњем језику -изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу -поштује правила рада у групи -позитиван однос према другима -процењује и вреднује утицај својих навика -спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима -самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује тачност и прецизност решења -уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина -учтиво учествује у вођеном и слободном разговору	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

-писање рад - вест -писмо -ентеријер -екстеријер -хронолошко и ретроспективно излагање	читања и писања -навикавање ученика да своје ставове и утиске доказују чињеницама из текста -упознавање реченице као целовите комуни-кативне јединице	падежа (субјекат, објекат и прилошка одредба) -разликује основне реченичне чланове (у једноставним примерима)		-учествује у сценском извођењу текста -пажљиво слуша саговорника	
Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса исказани су бројчаном оценом. Поред постигнућа ученика, наставник континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.					

27.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 144часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повеже књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима са новим делима која чита; – чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова; – одреди род књижевног дела и књижевну врсту; – прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера; – разликује ауторску приповетку од романа; – анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима); – уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња,	**КЊИЖЕВНОСТ**	ЛИРИКА Лектира 1. Обредне лирске народне песме (избор) 2. Ђура Јакшић: Вече 3. Јован Дучић: Село 4. Мирослав Антић: Плава звезда 5. Вељко Петровић: Ратар / Алекса Шантић: О, класје моје 6. Десанка Максимовић: Грачаница / Војислав Илић: Свети Сава 7. Стеван Раичковић: Хвала сунцу, земљи, трави 8. Милован Данојлић: Овај дечак зове се Пепо Крста 9. Сергеј Јесењин: Песма о керуши Књижевни термини и појмови Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих; терцет; врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац).

време и место радње; – разликује заплет и расплет као етапе драмске радње; – разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца; – разликује облике казивања; – увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике; – одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту; – анализира узрочно-последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди; – анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста; – уочава хумор у књижевном делу; – разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона; – илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима; – уважава националне вредности и негује културноисторијску баштину; – препоручи књижевно дело уз кратко образложење; – упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст; – повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима; – препозна делове речи у вези са њиховим грађењем; – разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора; – разликује врсте гласовних прмена у једноставним примерима и примењује књижевнојезичку норму; – одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик;		Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрштена, обгрљена; улога риме у обликовању стиха. Стилске фигуре: контраст, хипербола. Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегија; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне). ЕПИКА Лектира 1. Народна песма: Смрт Мајке Југовића 2. Народна песма: Марко Краљевић укида свадбарину 3. Петар Кочић: Јаблан 4. Исидора Секулић: Буре (одломак)/Бранко Ћопић: Чудесна справа 5. Иво Андрић: Аска и вук 6. Антон Павлович Чехов: Ванька/Итало Калвино: Шума на ауто-путу (из збирке прича Марковалдо или годишња доба у граду) 7. Светлана Велмар Јанковић: Сирото ждребе (из Књиге за Марка) Књижевни термини и појмови Основна тема и кључни мотиви. Облици казивања: нарација (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја. Врсте епских дела: приповетка, роман. Културно-историјско предање (нпр. Смрт Марка Краљевића) ДРАМА Лектира 1. Коста Трифковић: Избирачица (одломак) 2. Миодраг Станисављевић: И ми трку за коња имамо (одломак) 3. Бранислав Нушић: Аналфабета (одломак) Књижевни термини и појмови Драмске врсте: комедија – основне одлике. Монолог и дијалог у драми. Дидаскалије, реплика. Етапе драмске радње (заплет и расплет). НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати 2 дела) 1. Вук Караџић: Живот и обичаји народа српскога: Божић (одломак); Ђурђевдан (одломак); Додоле, прпоруше и чароице (одломци) 2. Владимир Хулпах: Легенде о европским градовима (избор) 3. Никола Тесла: Моји изуми (поглавље по избору) 4. Жан-Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар: Енциклопедија лоших ђака, бунтовника

– препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом; – разликује реченице по комуникативној функцији; – доследно примењује правописну норму; – користи правопис (школско издање); разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи; – употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање; – разликује и гради аугментативе и деминутиве; – саставља обавештење, вест и кратак извештај; – разуме основна значења књижевног и неуметничког текста; – проналази, повезује и тумачи експлицитно и имлицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту; – драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста; – говори јасно, поштујући стандарднојезичку норму; – изражајно чита обрађене књижевне текстове.		и осталих генијалаца (избор) 5. Гроздана Олујић: Били су деца као и ти (избор) ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Епске народне песме о Косовском боју (избор) 2. Епске народне песме о Марку Краљевићу (избор) 3. Бранислав Нушић: Аутобиографија 4.Анђела Нанети: Мој дека је био трешња 5. Весна Алексић: Кањави коњ (Прича о богињи Лади – Звездана вода; Прича о богу Сварогу
	ЈЕЗИК	Подела речи по настанку: просте речи и творенице; породица речи, уочавање корена речи. Саставни делови твореница (творбене основе, префикси и суфикси). Граматичка основа и граматички наставци у поређењу са творбеном основом и суфиксима. Настанак гласова и говорни органи; подела гласова: самогласници и сугласници (прави сугласници и сонанти); Подела сугласника по звучности и по месту изговора. Подела речи на слогове; слоготворно р. Гласовне промене – уочавање у грађењу и промени речи: непостојано а; промена л у о; палатализација; сибиларизација; јотовање; једначење сугласника по звучности; једначење сугласника по месту изговора; губљење сугласника. Заменице: неличне именичке заменице (односно-упитне, неодређене, опште, одричне); придевске заменице: присвојне (с нагласком на употребу заменице свој, показне, односно-упитне, неодређене, опште, одричне). Граматичке категорије заменица: род, број, падеж и лице. Грађење и основна значења глаголских времена: аорист, имперфекат (само на нивоу препознавања; имперфекат глагола бити); плусквамперфекат. Независне предикатске реченице – појам комуникативне функције; подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице. Писање имена васионских тела. Растављање речи на крају реда (основна правила). Правописна решења у вези са гласовним променама. Писање именичких и придевских одричних заменица са предлозима. Писање заменице Ваш великим почетним словом. Правописна решења у вези са писањем обрађених глаголских облика. Правилан изговор гласова ч, ћ, џ, ч, р. Дуги и кратки акценти
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Текстови у функцији унапређивања језичке културе. Анализирање снимљених казивања и читања (звучна читанка). Говорне вежбе на унапред одређену тему.

		Учтиве форме обраћања. Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (са хипокористицима). Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту. Богаћење речника: лексичко-семантичке вежбе (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); стилске вежбе: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предложак за тражење погодног израза). Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу

Кључни појмови: граматика, лексика, народни и књижевни језик, правопис, ортоепија, књижевност, језичка култура

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
- строфа (дистих; терцет); лирски и епски десетерац. - рима Стилске фигуре: контраст, хипербола. -народне лирске песме -социјалне, дитирамб, елегија -народне обредне (коледарске, краљичке, додолске, божићне - тема и кључни мотиви. - нарација (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја. Врсте епских дела: приповетка, роман	-богатити вертикално читалачко искуство ученика полазећи од народне традиције, -прилагођавање читања врсти текста, систематско неговање изражајног читања:читање према истраживачким задацима, читање из различитих перспектива и сл. -Пројектна настава - компаративну анализу –анализа и синтеза вежбање, објашњење, демонстрирање, дијалог, вежбање критичког мишљења...	-зна основне одлике главних књижевних врста усмене и ауторске књижевности -разликује описивање, дијалог, монолог -препознаје основна језичко-стилска изражајна средства (епитет, поређење, контраст, градација, персонификација, ономатопеја) и њихову функцију у књижевноуметничком тексту -разликује хронолошко и ретроспективно приповедање -уочава основне облике стиха и строфе (дистих, терцет и катрен), уочава риму и разликује укрштену, обгрљену и парну риму	-попуњава различите обрасце и формуларе са којима се сусреће усвакодневном животу -резимира краћи информативни текст, образлаже свој став о тексту: допадљивост, занимљивост, информативност, корисност у учењу итд. -уме јасно усмено да формулише своје мишљење, поштујући логику излагања и књижевну норми	усмено и писмено јасно изражава своје мисли, ставове и осећања -исказује сигурност у јавном наступу -има позитиван став према предмету српски језик -има позитиван однос према књижевности и матерњем језику -изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу -поштује правила рада у групи -позитиван однос према другима, емпатија -процењује и вреднује утицај својих навика -спреман је да учествује у	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

-драма комедија – основне одлике. Монолог и дијалог у драми. Дидаскалије, реплика. -одломак -роман -филм -страна књижевност просте речи и творенице; породица речи, корен речи. -суфикси -префикси -самогласници -сугласници -гласовне промене -палатализација, сибиларизација, напостојано а, прелазак л у о , ЈСПМТ, ЈСПЗ, јотовање, упрошћавање сугласничких група, асимилација и сажимање самогласника Заменице -придевске заменице -глаголски облици: аорист, имперфекат, плусквамперфекат, -врсте реченица-предикатске, комуникативне : обавештајне, упитне,	-оспособљавање за самостално читање и анализирање текста Коришћењем лирских,епских и драмских текстова -усвајање књижевнотеоријских појмова кроз обраду књижевних дела -анализа моралних и душевних стања ликова и доношење властитог суда, мишљења и ставова -коришћење речника, приручника, енциклопедија, квизова -диктат, самостално писање, допуњавање текста. -коришћење различитих наставних средстава (ЦД, касетофон, рачунар, графоскоп....) -систематско неговање изражајног читања, коришћење аудио снимака изговарањем брзалица, темпо, ритам, реченична интонација и паузе -развијање говорне и	-уочава и тумачи мотиве и песничке слике у лирском тексту -разликује самогласнике, сугласнике (и унутар сугласника сонанте и праве сугласнике), разликује правилан од неправилног изговора гласа, разликује гласове од слогова -разликује врсте гласовних алтернација у једноставним примерима, а у вези са књижевнојезичком нормом -разликује просте речи од твореница и према задатом моделу гради нове речи -разликује основна значења и грађење свих личних глаголских облика (а имперфекат само од глагола *бити*) и грађење глаголског придева радног, а остале неличне глаголске облике на нивоу препознавања -разликује формалну од неформалне лексике, разликује основне лексичко-		самосталним и тимским пројектима -самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује тачност и прецизност решења -уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина -учтиво учествује у вођеном и слободном разговору -учествује у сценском извођењу текста -пажљиво слуша саговорника -критички се односи према информацијама из различитих извора	

заповедне, жељне и узвичне -ентеријер -екстеријер -план састава -службено и приватно писмо -вест -извештај -молба - аугментативи (са пејоративима), -деминутиви (са хипокористицима).	писмене културе: правописни диктати, исправка грешака у датом тексту, тестови са питањима из правописа итд. Вежбање учтивог комуникативног понашања, употреба заменице Ви, господине, госпођо/госпођице, Ваша екселенцијо, Ваша светости, говорне, правописне, лексичко-семантичке, стилске вежбе), исправљају правописне грешке у СМС комуникацији, употреба правописном речнику	семантичке категорије (једнозначност, вишезначност, синонимију, хомонимију и антонимију) -примењује правописна правила у вези са писањем глаголских облика -уме да раставља речи на крају реда у типичним примерима			
Праћење и вредновање наставе и учења: иницијалном проценом,реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања – педагошку свеску)					

27.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 144часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
КЊИЖЕВНОСТ • користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима која чита; • истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи; • чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом; • разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста; • разликује основне одлике стиха и строфе – укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен; • тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту; • локализује књижевна дела из обавезног школског програма; • разликује етапе драмске радње; • разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта; • разликује облике казивања (форме приповедања); • идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију; • анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста; • уочи разлике у карактеризацији ликова према	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ЛИРИКА** 9. Јован Дучић: *Подне* 10. Милан Ракић: *Божур* 11. Владислав Петковић Дис: *Међу својима* 12. Милутин Бојић: *Плава гробница* 13. Десанка Максимовић: *Крвава бајка* 14. Стеван Раичковић: *После кише* 15. Јован Јовановић Змај*: Јутутунска јухахаха* 16. Рабиндранат Тагоре: *Папирни бродови* 17. Вислава Шимборска: *Облаци* **ЕПИКА** *12.* Народна бајка (једна по избору): *Међедовић / Чудотворни прстен / Златоруни ован* 13. Стефан Митров Љубиша: *Кањош Мацедоновић* (одломак) *14.* Радоје Домановић: *Вођа* (одломак) *15.* Петар Кочић: *Кроз мећаву* *16.* Иво Андрић: *Јелена, жена које нема* (одломак) *17.* Данило Киш: *Прича о печуркама / Еолска харфа* *18.* Алфонс Доде: *Последњи час* / Владимир Набоков: *Лош дан* 19.*Дневник Ане Франк* (одломак) 20. Ефраим Кишон: *Код куће је најгоре* (једна прича по избору) 21. Афоризми (Душан Радовић и други) **ДРАМА** 4. Бранислав Нушић: *Власт* (одломак) 5. Вида Огњеновић: *Кањош Мацедоновић* (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана) **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** **Обавезна дела** 1. Михајло Пупин: *Са пашњака до научењака* (одломак) 2. Јелена Димитријевић: *Седам мора и три океана* (одломак) / Милош Црњански: *Наша небеса* („Крф, плава гробница“ – одломак)

особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким; • разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела; • критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став; • доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста; • препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину; • размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевно-уметничких текстова; • препоручи књижевно дело уз кратко образложење; • упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст ЈЕЗИК • разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом; • одреди врсте непроменљивих речи у типичним случајевима; • уочи делове именичке синтагме; • искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом; • разликује граматички и логички субјекат; • разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да; • препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама; • идентификује врсте зависних реченица; • примени основна правила конгруенције у реченици;		**Једно дело по избору** 1. Јован Цвијић: Охридско језеро (одломак) / Пеђа Милосављевић: *Потера за пејзажима* 2. Светлана Велмар Јанковић: *Српски Београд деспота Стефана (Капија Балкана)* 3. Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноисторијским споменицима завичаја 4. Избор из енциклопедија и часописа за децу **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** 1. Епске народне песме покосовског тематског круга (*Смрт војводе Пријезде, Диоба Јакшића* и песма по избору) *2.* Епске народне песме о хајдуцима и ускоцима (*Мали Радојица, Стари Вујадин, Старина Новак и кнез Богосав; Иво Сенковић и ага од Рибника, Ропство Јанковић Стојана)* 3. *Свети Сава у књижевности:* - одломак из *Житија Светог Симеона* (о опроштају оца од сина); - избор из народних прича и предања (на пример *Свети Сава и ђаво*, легенде о Светом Сави); - избор из ауторске поезије о Св. Сави (на пример Матија Бећковић: *Прича о Светом Сави*) 4. Мирослав Антић: *Плави чуперак* и *Шашава књига* (избор) 5. Антоан де Сент Егзипери: *Мали Принц;* Момо Капор: *Мали Принц* 6. Јован Стерија Поповић: *Покондирена тиква* 7. Душан Ковачевић: *Свемирски змај* 8. Дејан Алексић: *Ципела на крају света* / Игор Коларов: *Дванаесто море* **ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ** (бирати 3 дела) 1. Милорад Павић: *Руски хрт* (одломак) 2. Тургењев: *Шума и степа* 3. Антон Павлович Чехов: *Чиновникова смрт* 4. Јанко Веселиновић*: Хајдук Станко* (одломак из првог дела романа) 5. Гордана Малетић: *Катарке Београда* (прича *Зебња* и друге) 6. Урош Петровић: *Загонетне приче* 7. Александар Манић: *У свитање света* 8. Јасминка Петровић: *Лето кад сам научила да летим* 9. Градимир Стојковић: *Хајдук у Београду* 10. Корнелија Функе*: Срце од мастила* 11. Душица Лукић: *Земља је у квару* (избор) 12. Гордана Брајовић*:* из збирке песама *Индија, Индија (Пролази слон пун мириса,*

• доследно примени правописну норму; • разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА • говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму; • разликује књижевноуметнички од публицистичког функционалног стила; • састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа; • напише једноставнији аргументативни текст позивајући се на чињенице; • користи технички и сугестивни опис у изражавању; • препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу; • пронађе потребне информације у нелинеарном тексту; • напише електронску (имејл, SMS) поруку поштујући нормативна правила; • примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко и др.); састави текст репортажног типа (искуствени или фикционални).		*Пролази слон пун Хималаја)* 13. Душан Поп Ђурђев: *Лет лионског Икара*
	ЈЕЗИК	Грађење и основна значења глаголских облика: футур II, императив, потенцијал; трпни гл. придев, гл. прилог садашњи и гл. прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне. Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици. Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме. Логички субјекат. Сложени глаголски предикат. Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни. Појам комуникативне и предикатске реченице. Независне предикатске реченице – напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни). Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене). Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом. Конгруенција – основни појмови. Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима. Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета). Писање скраћеница. правописних знакова. Дугоузлазни и дугосилазни акценат.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Књижевноуметнички и публицистички текстови. Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.). Текст заснован на аргументима. Технички и сугестивни опис. Репортажа. Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова. Нелинеарни текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго.

		Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор). Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке. Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

Кључни појмови: Језик, језичка култура, књижевност

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
Опкорачење. Рефрен. Цезура. Везани и слободни стих. ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична песма. Језичко-стилска изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација). Функција мотива у композицији лирске песме. Песма у прози.	-мисаоно осамостаљивања ученика -истицање суштинских вредности -уважавање и откривање ситуационе условљености и стилске функције језичких појава -повезивање наставе језика са доживљавањем уметничког текста -коришћење уметничких доживљаја као подстицаја за учење матерњег језика -систематска и осмишљена вежбања у говору и писању -неговање примењеног знања и умења -континуирано повезивање знања о језику са непосредном говорном праксом -остваривање континуитета у систему правописних и стилских вежбања	-зна значење устаљених израза и фразеологизама са којима се среће у школи и свакодневној комуникацији и правилно их употребљава -зна класификацију народне и ауторске књижевности, има основне информације о књижевним епохама (античка, средњовековна, ренесанса и ново доба) -разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта, и разликује књижевно-	-уме да локализује књижевна дела из обавезног школског програма (српска /светска, стара/нова, усмена/ауторска, лирска/епска/драмска -уме да анализира издвојене проблеме, идеје или поруке у једноставнијем књижевном тексту -уме да развија аргументе који иду у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње у вези са текстом -уме да резимира текст средње сложености -уме исправно да говори на задату тему, поштујући књижевнојезичку норму -уме да пронађе експлицитне и имлицитне информације у књижевном и неуметничком тексту, да издвоји главне идеје и да прати њихов развој у тексту	примењује правила културног опхођења током разговора -процењује коректност саговорника -воде рачуна о гестикулацији и мимици (одмерени, благи покрети главом, раменима), воде рачуна о изразу лица (посебно очију), подизању обрва (избегавају покрете који наликују покретима глумца) -приликом говорног наступа говори разложно, природно и што више правилно -препознаје сличности и уважава разлике између властите	• Компетенција за учење • Одговорно учешће у демократском друштву • Естетичка компетенција • Комуникација • Одговоран однос према околини • Рад с подацима и информацијама • Решавање проблема • Сарадња • Дигитална компетенција • Одговоран однос према здрављу • Естетичка компетенција

Фабула и сиже. Статички и динамички мотиви. Композиција. Епизода. Идејни слој књижевног текста. Хумор, ирониј а и сатира. Врсте карактеризације књижевног лика. Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање. Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари. Афоризам. Пословице, изреке; питалице; загонетке. Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац, перипетија, расплет. Драмска ситуација. Драма у ужем смислу. Реченични чланови.	-побуђивање ученикове језичког израза животним ситуацијама -указивање на граматичку сачињеност стилских изражајних средстава -коришћење прикладних илустрација одређених језичких појава -обрада нових наставних јединица применом следећих методичких радњи: коришћење погодног полазног текста, коришћење исказа и говорних ситуација да се полазни текст доживи и схвати, утврђивање и обнављање знања о познатим језичким појавама и појмовима, упућивање ученика да у тексту, односно у записаним исказима из говорне праксе, уочавају примере језичке појаве која је предмет сазнавања, истраживачко сагледавање језичке појаве, сагледавање језичких чињеница са разних становишта, њихово упоређивање, класификовање, илустровање и графичко представљање, дефинисање језичког појма; препознавање, објашњавање и примена сазнатог градива у новим околностима и у примерима које наводе сами ученици, утврђивање, обнављање и примена стеченог знања и умења (даља вежбања, у школи	уметнички текст од осталихтипова текстова -препознаје типичне лирске и епске мотиве у књижевно-уметничком тексту -разликује врсте карактеризације ликова према основним особинама (физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким) -именује и анализира улогу језичкостилских изражајних средстава у примерима средње сложености у књижевном делу -препознаје функцију рефрена -разликује основне врсте независних односа (саставни, раставни и супротни) на нивоу синтагме и реченице -разликује основне врсте зависних реченица -разликује врсте независних реченица према комуникативној функцији (обавештајна, упитна, заповедна)	-уме да одреди све врсте речи и њихове граматичке категорије (-уме да анализира једноставније реченице грађене по основним моделима и издваја основне реченичне чланове -разликује реч, синтагму и реченицу -уме да пише саставе у којима се ликови и догађаји развијају током времена	језичке културе и других језичких култура -коментарише позитивне вредности поступака ликова -на креативан начин изражава сопствени доживљај уметничког дела (песме, прозног дела, драме, филма и позоришне представе) -заступа и брани своје мишљење, ставове и вредности -упоређује своја запажања, аргументе и осећања са запажањима осталих ученика -исказује свој естетски доживљај књижевног дела -уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност -учествује у самосталним и тимским пројектима -поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи или пару	

Конгруенција. Напоредни односи. Синтагме. Зависне реченице.Комуникативна и предикатска реченица. Непроменљиве врсте речи. Акценат. Лични и нелични глаголски облици. Скраћенице.	и код куће), логичке операције: запажање, упоређивање, закључивање, доказивање, дефинисање и навођење нових примера -дата је лектира по књижевним родовима - лирика, епика, драма -различите методичка решења (прилагођеног читања – технике читања) -наставников допунси избор -лексичко-семантичке вежбе које се односе на сложеније садржаје	-разликује правописне знакове (тачка, цртица, две тачке, апостроф, коса црта) и интерпункцијске знакове (тачка, запета, тачка и запета, црта, заграда)			
Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса исказани су бројчаном оценом. Поред постигнућа ученика, наставник континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.					

27.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 180 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
КЊИЖЕВНОСТ -чита са разумевањем Књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања; – тумачи значења,језичке, естетске иструктурне особине уметничких текстова,користећи књижевнетермине		Л Е К Т И Р А ЛИРИКА 1. Ђура Јакшић: „Отаџбина” 2. Јован Јовановић Змај: „Светли гробови” 3. Јован Јовановић Змај: „Ђулићи” (избор) 4. Десанка Максимовић: „Пролетња песма” / „Опомена” 5. Момчило Настасијевић: „Труба” 6. Иван В. Лалић: „Ветар”

и појмове; – критички промишљао стварности на основупрочитаних дела; – истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их сасопственим искуствоми околностима у којима живи; – повеже писце и делаиз обавезног делапрограма од 5. до 8.разреда; – издвоји основне одлике књижевно грода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилскекарактеристике текста у склопу интерпретације; – уочи слојевитосткњижевног дела имеђужанровско прожимање; – повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом; – одреди временски оквир у којем је писац стварао; – разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора,драмског лица или лирског субјекта; – препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа; -учествује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања; **ЈЕЗИК** - објасни настанак иразвој српског књижевног језика; – разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа; – сврста српски језик у	**КЊИЖЕВНОСТ**	7. Марина Цветајева: „Месечев сјај” ЕПСКО-ЛИРСКЕ ВРСТЕ 1. Бранко Радичевић: Ђачки растанак (одломак „Ој Карловци, место моје драго...”) 2. Народна епско-лирска песма: Женидба Милића Барјактара ЕПИКА 1. Вук Стефановић Караџић: О народним певачима 2. Вук Стефановић Караџић: Житије Ајдук Вељка Петровића (одломак) 3. Доситеј Обрадовић: Живот и прикључениja (одломак) 4. Прота Матеја Ненадовић: Мемоари (одломак) 5. Петар Петровић Његош: Горски вијенац (одломак „Бадње вече”) 6. Симо Матавуљ: „Пилипенда” 7. Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити” 8. Милош Црњански: Сеобе (одломак) / Роман о Лондону („Пролеће је стигло у Лондон”) 9. Бранимир Ћосић: Покошено поље (одломак из прве књиге „Читава једна младост”) 10. Дино Буцати: „Колумбар” 11. Херман Хесе: „Магија књиге” / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека, читања и сањарења” / Милорад Павић: Роман као држава (избор одломака из огледа: „Кратка историја читања”, „Последњих сто читалаца”, „Нова генерација електронске књиге”, „Скакутаво читање или повратак фусноте”, „Романи без речи”) ДРАМА 1. Данило Киш: Ноћ и магла 2. Петар Кочић: Јазавац пред судом (одломак) 3. Жан Батист Поклен Молијер: Грађанин племић (одломак) НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ 1. Веселин Чајкановић: „О ускршњим обичајима” 2. Милутин Миланковић: Кроз васиону и векове (одломак) 3. Хилда Дајч: Писма − одломак, (обавезна напомена о власнику права: ©Јеврејски историјски музеј) 4. Споменка Крајчевић: Кругом двојке (избор одломака: „Унутрашња пруга”: „Станица пристаниште” – „Почетак и крај”, „Одлазак”; „Станица Калемегдан” – „Гозбе”, „Теорија”; „Станица Браће Барух” – „Извесност”, „Тајна”; „Станица Вуков споменик” –

одговарајућу језичку групу у Европи; – именује дијалектесрпског језика; разуме постојеће језичке прилике у Србији; – издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења; – користи садржаје изграматике обрађене упретходним разредима и повеже их са новим градивом; – доследно примени правописну норму; – примени основн аправила о распореду акцената; ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА - уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила; – пише и говори поштујући, Карактеристике различитих Функционалних стилова; – уочи разлику између речи и лексеме; – препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију; – разуме значење застарелих речи и неологизама; – користи речник,енциклопедију и лексикон; – уочи манипулацију у Пропагандним текстовима; – напише приказ,расправу и краћи есеј; – разликује делове текста и књиге –укључујући индекс, појмовник,библиографију – и уме да их користи; – повезује информације и идеје изнесене у тексту,уочава јасно исказане односе и изводи закључак заснован на тексту.		„Простор”, „Булеварска бајка”) 5. Герман Титов: „25 сати у свемиру” Са наведеног списка, обавезан је избор два дела за обраду. ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1. Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије: „Почетак буне против дахија”; „Бој на Мишару”, „Бој на Чокешини”...) 2. Љубавне народне лирске песме („Српска дјевојка”, „Љубавни растанак”...); обичајне народне лирске песме (избор) 3. Избор из савремене српске поезије (нпр. Васко Попа: „Очију твојих да није”, Бранко Миљковић: „Критика метафоре”, Војислав Карановић: „О читању поезије”, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће”...) 4. Иво Андрић: Деца („Деца”, „Књига” и „Панорама”) 5. Бранислав Нушић: Сумњиво лице 6. Клод Кампањ: Због мојих петнаест година 7. Давид Албахари, Мамац ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ (бирати 3–6 дела) 1. Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени парови” 2. Оскар Давичо: „Србија” / „Детињство” (избор) 3. Бранко Ћопић: Мала моја из Босанске Крупе 4. Станислав Винавер: Ратни другови („Аритон”) 5. Народна приповетка: Усуд 6. Вук Стефановић Караџић: Српски рјечник (избор, нпр. „Отмица”...); 7. Растко Петровић: Африка (одломци) 8. Радослав Братић: Мајсторова рука (одломак) 9. Милорад Павић: Хазарски речник, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци) 10. Душан Ковачевић: Ко то тамо пева 11. Гроздана Олујић: Гласам за љубав 12. Џон Селинџер: Ловац у житу 13. Ричард Бах: Галеб Џонатан Ливингстон 14. Кајо Ритер: Дечко који није био из Ливерпула 15. Џон Бојн: Дечак у пругастој пиџами 16. Сју Таузенд: Дневник Адријана Мола.

		КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ Стилска средства: анафора и епифора, апострофа. Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска). Епско-лирске врсте: поема, балада. Драмски спев. Мемоари. Биографија.
	ЈЕЗИК	Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба. Старословенски језик и писма (глагољица и ћирилица). Развој српског књижевног језика: српскословенски, рускословенски, славеносрпски језик. Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа. Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци). Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика. Дијалекти српског језика: екавски (призренско-тимочки, косовско-ресавски, шумадијско-војвођански) и ијекавски (зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици националних мањина (основни подаци). Језик – основне особине говорног и писаног језика. Грађење речи: – основни модели: извођење, слагање, префиксација; – просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице); – састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс. Систематизација претходно обрађених садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе. Фонетика: подела гласова и гласовне промене. Морфологија: врсте и подврсте речи и њихове категорије. Синтакса: реченични чланови (састав и функција); независне и зависне реченице; слагање реченичних чланова. Правопис Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену.

		Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме). Генитивни знак. Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци. Ортоепија Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Текстови писани различитим функционалним стиловима: публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина). Лексикологија: – једнозначност и вишезначност речи; – лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности; – синонимија, антонимија и хомонимија; – застареле речи; нове речи – неологизми; – речник, лексикон, енциклопедија. Пропагандни текстови (рекламе и слично). Расправа и есеј на задату тему. Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.). Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара. Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама. Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима

		(хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

Кључни појмови: језик, граматика, лексика, књижевност, језичка култура

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
лирске врсте -сонет -метонимија, -рефрен -антитеза, асонанца, алитетација -контраст, хипербола, симбол -алегорија, -лирске врсте -сонет -метонимија, -рефрен -антитеза, асонанца, алитетација -контраст, хипербола, симбол -алегорија, -расправа -аргумент	мисаоно осамостаљивање ученика -истицање суштинских вредности -уважавање и откривање ситуационе условљености и стилске функције језичких појава -повезивање наставе језика са доживљавањем уметничког текста, уметничких доживљаја као подстицаја за учење матерњег језика -систематска и осмишљена вежбања у говору и писању -неговање примењеног знања и умења -континуирано повезивање знања о језику са непосредном говор. праксом -остваривање континуитета у систему	-зна основне одлике главних књижевних врста усмене и ауторске књижевности -разликује описивање, дијалог, монолог -препознаје основна језичко-стилска изражајна средства (епитет, поређење, контраст, градација, персонификација, ономатопеја) и њихову функцију у књижевноуметничком тексту -разликује хронолошко и ретроспективно приповедање -уочава основне облике стиха и строфе (дистих, терцет и катрен), уочава риму и разликује укрштену, обгрљену и парну	самостално тумачи кључне језичке, естетске и структурне особине књижевног дела -критички чита и самостално издваја проблеме, идеје и поруке књижевног дела -уме да препоручи прочитано књижевно дело и ван школског програма -уме да састави једноставнији говорени или писани аргументативни текст (тврдња/антитврдња, доказ) -уме да састави целовит говорени или писани текст правилно распоређујући основне и додатне информације -примењује основне стратегије читања (летимично читање, читање с оловком у руци) -уме да казује напамет одабране стихове, водећи рачуна о одговарајућим прозодијским елементима -уме да разликује објективну чињеницу	образлаже књижевно дело својим ставовима и ставовима из додатних текстова -поштује свој језик и поштује друге језике -препознаје говор мржње као негативну појаву у друштву -правилан став према свом дијалекту и другим дијалектима српског језика и према оба изговора српског књижевног језика -исказује свој естетски доживљај књижевног дела -има изграђену културу комуникације (културу сопственог изражавања, као и слушања и поштовања туђег мишљења -критички промишља краћи једноставнији	• Компетенција за учење • Одговорно учешће у демократском друштву • Естетичка компетенција • Комуникација • Одговоран однос према околини • Рад с подацима и информацијама • Решавање проблема • Сарадња • Дигитална компетенција • Одговоран однос према здрављу

	правописних и стилских вежбања -побуђивање ученикових језичког израза животним ситуацијама -указивање на граматичку сачињеност стилских изражајних средстава -коришћење прикладних илустрација одређених језичких појава. -обрада нових наст. јединица применом следећих методичких радњи: коришћење погодног полазног текста, коришћење исказа и говорних ситуација да се полазни текст доживи и схвати, утврђивање и обнављање знања о познатим јез. појавама и појмовима, упућивање ученика да у тексту уочавају примере језичке појаве која је предмет сазнавања, истраживачко саглеавање језичке појаве, сагледавање јез. чињеница са разних становишта, њихово упоређивање, класификовање, илустровање и графичко	риму -уочава и тумачи мотиве и песничке слике у лирском тексту -разликује самогласнике, сугласнике (и унутар сугласника сонанте и праве сугласнике), разликује правилан од неправилног изговора гласа, разликује гласове од слогова -разликује врсте гласовних алтернација у једноставним примерима, а у вези са књижевнојезичком нормом -разликује просте речи од твореница и према задатом моделу гради нове речи -разликује основна значења и грађење свих личних глаголских облика (а имперфекат само од глагола *бити*) и грађење глаголског придева радног, а остале неличне глаголске облике на нивоу препознавања -разликује формалну од неформалне	од ауторове интерпретације -уме да прави белешке	књижевни и неуметнички текст (нпр. износи свој став: да ли му се текст допада, да ли му је занимљив/необичан; дали му причињава тешкоће приликом читања; да ли је довољно информативан за учење одређене области језика и књижевности и сл.) и то образлаже -разуме значај књижевног језика за културу -нема одбојност према речима страног порекла, али их прихвата критички -посећује библиотеке и самостално одабира дела за читање из опуса књижевности за децу -уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност –изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин	

	представљање, дефинисање јез. појма; препознавање, објашњавање и примена сазнатог градива у новим околностима и у примерима које наводе сами ученици, утврђивање, обнављање и примена стеченог знања и умења (даља вежбања, у школи и код куће), логичке операције: запажање, упоређивање, закључивање, доказивање, дефинисање и навођење нових примера -дата је лектира по књижевним родовима - лирика, епика, драма, -различите методичка решења (прилагођеног читања - техн. читања) -наставников допунски избор -лексичко-семантичке вежбе које се односе на сложеније садржаје	лексике, разликује основне лексичко-семантичке категорије (једнозначност, вишезначност, синонимију, хомонимију и антонимију) -примењује правописна правила у вези са писањем глаголских облика -уме да раставља речи на крају реда у типичним примерима			
Праћење и вредновање наставе и учења: Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса исказани су бројчаном оценом. Поред постигнућа ученика, наставник континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.					

27.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

СРПСКИ ЈЕЗИК

ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи 1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда 1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима 1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста 1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима 1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног 1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту 1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе	2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања* 2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама) 2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове 2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи 2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима) 2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима 2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у тексту	3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима) 3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст 3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту 3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе

КЊИЖЕВНОСТ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела	2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања	3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива 3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у

1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност) 1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму 1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац) 1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог 1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја) 1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик... 1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе* 1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела*	2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врстукњижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација 2.4.3. разликује лирско-епске врсте (баладу, поему) 2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове 2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст) 2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност 2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог 2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела 2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама*	конкретном тексту 3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу 3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту 3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе 3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело 3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже 3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави*

28. ПРЕДМЕТ ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ: учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком системуи култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усменукомуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

28.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:72		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе; - поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства; - постави и одговори на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; - разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места; - упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства; - разуме једноставније предлоге и одговори на њих; - упути једноставан предлог; - пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање; - разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих; - упути једноставне молбе и захтеве; - затражи и пружи кратко обавештење; - захвали и извине се на једноставан	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА У ШИРЕМ ДРУШТВЕНОМ КОНТЕКСТУ**	*Hello. Hi. I'm Maria. What's your name? I'm / My name is… Tony is 11. How old are you? I live in (town, city, village). Where do you live? I live at number 46 Black Street. My best friend lives next door. What's your address? What's your phone number? Have you got/Do you have an email address? These are my parents. Their names are … I can't play tennis, but I can do karate. Can you play the guitar?My birthday is on the 21st of May. When is your birthday? This is Miss May. She's my teacher. This is Mr Crisp. He's my tennis coach.* *The Present Simple Tense* за изражавање сталних радњи . *Have got/Have* за изражавање поседовања. Личне заменице у функцији субјекта - *I, you …* Присвојни придеви - *my, your…* Показне заменице - *this/these, that/those* Питања са *Who/What/Where/When/How(old)…*
	ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ	*I think we can go out this afternoon. Why not? Let's do it. Sorry. I can't. I must do my homework. Sorry, I think that's boring. Let's do something else. How about going to the cinema? Great. What time? See you then.* *Let's make pancakes. That's a good idea. What shall we do? Let's play Monopoly. Why don't we meet at the sports centre? What time? Half past two. Fine. I'll see you at the sports centre at half past two.* *Would you like to come to my birthday party on Sunday? I'm sorry, but I can't make it. I'd love to, thanks.* Императив *How about* + глаголска именица *Why don't we* + инфинитивна основа глагола *Would you like* + инфинитив глагола Модални глаголи за изражавање предлога - *can/could/shall* Глагол *will* за изражавање одлука

начин; - саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује; - разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње; - да једноставна упутства (нпр. може да опише како се нешто користи / прави, напише рецепт и сл.); - разуме честитку и одговори на њу; - упути пригодну честитку; - разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја; - разуме жеље планове и намере и реагује на њих; - размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама; - саопшти шта он/ она или неко други жели, планира, намерава; - разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; - изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима - разуме једноставнија питања и одговори на њих; - разуме обавештења о простору и величинама; - опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним	**ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, И ЗАХВАЛНОСТИ**	*Can I help you? It's OK, I can do it. May I ask a question? Sure. What do you want? Do you want an orange? Yes, please. No, thank you. Can you pass me an orange, please? Of course, here you are. Thank you very much / so much. I want an apple. Can I have this one? Anything else? Can I borrow your pen? Sorry, you can't. I want to go home. Can we buy lemonade there? No, we can't. Oh no. I'm sorry. When does the movie start? It starts at 8.* Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may.*
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	*Drag (the word) and drop it in the correct place. Throw the dice. Move your token… Press the button and wait. Insert the coin in the slot. Peel the onions and chop them. Put the saucepan on the stove.* Императив Личне заменице у функцији објекта - *me, her, him…*
	ОПИСИВАЊЕ И ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА, РОЂЕНДАНА И ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА, ЧЕСТИТАЊЕ НА УСПЕХУ И ИЗРАЖАВАЊЕ ЖАЉЕЊА	*Children in Britain usually have their birthday parties at home. Everybody sings Happy Birthday! In Britain, people open their presents on Christmas Day. On Easter Sunday children often hunt for eggs. Happy Valentine's Day! Same to you! Roses are red, violets are blue, my heart is full of love for you. In my country we celebrate a lot of different festivals, but my favourite is... Good luck! Congratulations! Well done! Lucky you! I'm so happy for you! I'm sorry to hear that/about that! It's a pity!* *The Present Simple Tense* за изражавање уобичајених радњи.
	ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ	*I live in a flat on the first floor. What do you usually do on Sundays? Do you live in a house or in a flat? My sister doesn't go to school. What time do you go to bed / does she get up? He never tidies his room. I can clean my dad's car. When do Americans celebrate Halloween? When does winter start? Where do penguins live? What are you doing at the moment? I'm feeding my cat. We're going on a school trip today. They're having dinner now. I normally go to school by bus, but today I'm going on foot. I'm doing my homework. I always do it after dinner. I can speak three languages, but now I'm speaking English. I am good at maths.* *The Present Simple Tense* за изражавање уобичајених и сталних радњи *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи Модални глагол *can* за изражавање способности Прилози за учесталост – *usually, often…*

исказима; - разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; - опише дневни / недељни распоред активности; - опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима; - разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе; - размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе; - представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства; - разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; - пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто; - разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања;		Предлози за изражавање правца кретања - *to, from...* Предлози за описивање начина кретања - *by (car), on (foot)..*
	ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У ПРОШЛОСТИ	*Where were you at eight o'clock last Saturday? I was at home. What was on TV last night? What time was it on? I watched / didn't watch TV last night. I played volleyball on Monday. What did you do? We went to Paris in July. We travelled by plane. Where did you spend your summer holiday? How did you travel? I lost my passport yesterday. Did you have a good time on holiday? Yes, we did. / No, we didn't. I could swim when I was five. I couldn't ski last year.* *The Past Simple Tense* правилних и најчешћих неправилних глагола Модални глагол *could* за изражавање способности у прошлости
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ПЛАНОВА И НАМЕРА	*I would like/want to be a doctor when I grow up. He would like a new mobile phone/to go out with his friends. I'm going to do my homework in the afternoon. What are you going to do this afternoon? My parents are going to visit their friends this evening, so I'm going to play all my favourite computer games. Oh! Are you?* *The Present Simple Tense (want)* *Would like* + именица/инфинитив глагола. *Going to* за изражавање будућих планова. Употреба неодређеног члана уз називе занимања.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*I'm hot / cold / hungry / thirsty… Take off / Put on your coat. Why don't you take a sndwich / a glass of water? Do you want some juice/biscuits too? Yes, please. Would you like some fruit? I'm tired. What shall we do? Why don't we stop and take some rest? How about going home? I'm happy to see you. I'm glad / sorry to hear that. Oh dear! It's a pity!* *The Present Simple Tense (be, want)* Императив *Why don't we /you* + инфинитивна основа глагола *How about* + глаголска именица *Would like* + именица/инфинитив глагола

- опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; - разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање; - разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега; - пита и каже колико нечега има/ нема, користећи једноставија језичка средства; - на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/ израчуна колико нешто кошта; - састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.) - изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.	**ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И ВЕЛИЧИНА**	*Which room is it in? Where's the library?* *It's on the left / right. Is the sofa by the door? What's next to/ near the table? Where are the (books)? They're on the top / bottom shelf. It's in front of / behind the wardrobe. Where do you do your homework? Where is she? She's at the supermarket / in / at the park… The bakery is between the school and the supermarket. How wide / long / deep is the river? It's 45 metres wide / 2 kilometres long. An elephant is bigger than a hippo. The Blue whale is the biggest animal in the world. What is the largest room in your house / flat? The room above / below. My town is in the north-east of Serbia.* Предлози за изражавање положаја и просторних односа - *in front of, behind, between, opposite...* Питања са *What/Where/Which/How (far, deep, long…)* Поређење придева (правилно и неправилно поређење). Употреба одређеног члана са суперлативом придева.
	ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА (ХРОНОЛОШКОГ И МЕТЕОРОЛОШКОГ)	*What time is it? It's five o'clock. It is half past six. It's (a) quarter to/past seven. It's ten past/to eleven. When do your lessons start? At (a) quarter to nine. When do you have your dance classes? On Monday and Wednesday. I was born in January/on the first of January/ January the first.. …on Christmas/Easter Day… Columbus discovered America in 1492 / in the 15th century. What is the weather like? It's cold/ sunny... The wind is blowing. What was the weather like yesterday? It was foggy /cloudy/windy… It didn't rain, it snowed. It is usually warm in spring/hot in summer/freezing in winter. It's wetter in the west than in the east. It is much drier in Australia than in Serbia.* *The Present Simple Tense* за изражавање утврђених програма, планова и распореда (ред вожње, ТВ/ биоскопски програм и сл.) и уобичајених радњи. *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи *The Past Simple Tense* Предлози за изражавање времена – *in, on, at, to, past, after...* Питања са *When, What (time/day)…* Редни бројеви до 100.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	*Remember to bring your membership card. You can't sit here, the seat isn't free. Can you use your phone in class? No, we can't. You mustn't use your phone in class. You must write in ink. Do you have to wear uniforms at school? They have to/don't have to wear uniforms at school.I must study today. I have to feed our dog every morning. I must/ have to go now.* Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и обавезе – *can/can't, must/mustn't* *(Not) Have to* за изражавање обавезе и одсуства обавезе

	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	*Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house. They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car. This is my blanket. This blanket is mine. This isn't your card. It's hers. I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got /doesn't have an umbrella.* Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/friends'/ children's books* Присвојни придеви *my, your…* Присвојне заменице *mine, yours…* *Have got/Have* за изражавање поседовања Питања са *Whose*
	ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА, ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	*I'm interested in (swimming). What (sports) are you interested in? My hobby is (collecting bagdes). What's your hobby?I love swimming because I'm good at it. I don't like skiing. I'm bad at it. What do you like doing? Peter dosen't like football. Sally is crazy about dancing. My favourite sport is tennis. What's your favourite sport? What are your hobbies and interests? Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls.* Придевско-предлошке фразе - *interested in, good/bad at, crazy about…* Глаголи *like/love/hate* + глаголска именица Питања са *What, Who, Why …*
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА (СЛАГАЊА И НЕСЛАГАЊА)	*What do you think of / about…? How do you like it? Please tell me about… Do you agree with (me)? I think / feel it's OK/Okay. You're right / wrong! That's true. Exactly. Tht's not true. I'm not sure. I like / don't like it because it's boring.* *The Present Simple Tense (think, like, agree…)* Питања са *What, Why, How …*
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА	*How many people are there in the park? There are two men/women and three children in the park. How much milk does he need? Is there any butter in the fridge? No, there isn't any butter, but there's some margarine. I haven't got any food for you. I've got some lemonade / strawberries. There isn't much fruitin the bowl. There aren't many biscuits left in the cupboard. There are a lot of spoons and forks and some / six knives on the table. I need a hundred grams of sugar (100 g) / a bottle of (fizzy) water/2 kilos of potatoes. Can I have a sandwich and a glass of juice please? That's £7.80. Shopping list: a packet of butter, two loaves of bread, three pots of yoghurt, a bunch of bananas…* Основни бројеви до 1000. Правилна множина именица. Множина именица које се завршавају на -y, -f/fe: *strawberries, shelves, knives...* Множина именица које се завршавају на –o: *kilos, potatoes…*

		Синкретизам једнине и множине: *sheep, fish...* Најчешћи облици неправилне множине *(men, women, children, people, feet, teeth, mice....)* Бројиве и небројиве именице – pounds, money... Детерминатори - *some, any, no.* Квантификатори – *much, many, a lot of.* Питања са *How much / many.*

Кључни појмови: комуникација, рано учење, језичка активност, језичке компетенције и интеркултуралност.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/ вредности**	
who, what, whose -personal pronouns this, that -regular plural -genitive with countable/uncaountable nouns /some, any, much, many, a few, a little -a, the -my, your, his -me, you, him… -In, on, under, behind -how, where, why and, but,or -The Simple Present Tense -The Present Continuous Tense -Past Simple Tense -Be going to -can, must, be, have, do -er, - ing	-подстицање различитих стилова учења код ученика (визуелни, аудитивни, кинестетички) -задавати задатке према тежини и нивоима знања и вештина ученика, те задаци вишеструког избора, типа «тачно» – «нетачно», попуњавање табеле, празнина у тексту -изводити кратак резиме текста, разговоре, драматизацију ликова, замислити интервју, осмислити мини пројекте, одговарати на питања -користити различите облике рада -користити тзв. контролисано писање (трансформацију реченице, писање по моделу, слици, дијаграму) или писање на слободну тему -граматичке структуре уводити постепено и циклично	-уопштено разуме кратке и једноставне усмене поруке у реалним комуникативним ситуацијама -глобално разуме кратке прилагођене текстове уживо или са аудио-записа -разуме општу тему и најважније детаље кратких текстова на узрасно адекватне и блиске теме у којима доминирају познати структурни и лексички елементи -зна основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику	-у монолошкој форми препричава и описује познате садржаје усклађујући интонацију и ритам с комуникативном намером -пише једноставне поруке, белешке, честитке и лична писма о свакодневним активностима, породичном и школском окружењу -у усменој и писаној форми тражи и даје обавештења, упутства и команде, користећи адекватне комуникативне функције -пронађе тражене податке из текста који слуша извршавају постављене задатке: невербално (разврставањем слика, повезивањем слика и текста, означавањем тачних, односно нетачних тврдњи, решавањем задатака вишеструког избора…), и вербално (попуњавањем табела,	-у усменој и писаној форми размењује са саговорницима мишљења и ставове користећи једноставне формулације (у вези са познатим темама) -наведе разлике и сличности између своје културе /традиције и културе/ традиције вршњака из других земаља и -има позитиван став према култури земаља чији језик изучава и уважава различитости -понуди, прихвати и одбије помоћ -самостално и/или у пару/групи прикупљају/врше избор лексике потребне за планиране активности -доприноси неговању културе дијалога	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; - Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња;

	се враћати на познате -за утврђивање нове лексике користити слике, предмете, гестове, мимику, изведенице, сложенице, синониме, антониме, значења на основу контекста, коришћењем речника -прикупљати информације о страним земљама у зависности од интересовања		допуњавањем текста, одговорима на постављена питања, разговором о тексту) -опише особе, животиње, места, предмете, догађаје -извештава (нпр. о резултатима пројекта) -симулирају споразумевање у свакодневним ситуацијама -писмено изражава о познатој теми користећи основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику		- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
Праћење и вредновање наставе и учења:. иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, процена знања, вештина, ставова и понашања, реализација практичнихзадатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања)					

28.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:72		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- разумеју једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једно-ставнија језичка средства; размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке актив-ности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	What’s your first/last name/surname? Jack, this is Andrew. He’s the new boy in our class. Hi Andrew. Nice to meet you. I’m glad to meet you too. What’s your nickname? It’s Andy. Where do you live? I live in Sunny Street. How do you go to school? I walk there/take the bus... What does your father do? He’s a science teacher. Have you got/Do you have any brothers or sisters? No, I’m an only child, but my mum’s got two sisters, Sophia and Lily. Aunt Lily is the eldest. She says I am her favourite nephew. This is my cousin, Bob. Where does he come from? He lives in Brisbane now, but he was born in London. Where were you born? When did you move there? We moved there when I was four. Where were you living when you started school? Who do you usually go out with? How long have you known Susan? For one year. Since last year. The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи. The Past Simple Tense глагола to be и осталих глагола (правилних и неправилних). The Past Continuous Tense. The Present Perfect Tense учесталијих глагола (правилних и неправилних). Питања са Who/What/Where/When/Why... Питања са препозиционим глаголима. Употреба и изостављање чланова при ближем одређивању лица, у фиксним изразима (go to school/by car/on foot...), са основним географским појмовима (називима улица, градова, држава...)
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	I’m going to the swimming pool. Would you like to come? Yes, please. I like swimming. Would you like a cup of tea? No, thank you/thanks. What are you doing next weekend? Do you want to come to my party? Yes, I’d love to. When is it? At 7.30 on Saturday. Do you fancy/How about a game of tennis this afternoon? Sorry. I can’t. I’ve got a dance class. Shall we go to the sports centre today? Good idea. See you there at 6.00 pm. That’s no good for me. What about 5.30? Yes, sure. How about trying my new computer game this morning? I’m afraid I can’t. I’m looking after my little sister. Why don’t we go to the park? Let’s get out of here. That sounds good. The music is too loud.

комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, савети-ма и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуа-цијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у		We could/ may/might stay here and watch DVDs. That's boring. If it is cold, put on your jacket. If you hurry, you won't miss the bus. If you don't feel well, you should see a doctor. I've got the flu. You must stay in bed and drink lots of hot drinks. If you don't stay up late, you won't feel tired. You shouldn't eat too much chocolate. Don't give your real name on the Internet. The Present Continuous Tense за унапред договорене радње. Заповедни начин. Изрази: How about...? What about...? Why don't we...? Would you like...? Do you want...? Shall we...? Let's... Модални глаголи за изражавање предлога – can/could/may/might. Модални глаголи should за давање савета. Први кондиционал.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Can/Could you help me with these bags, please? They're too heavy. Could I have a glass of water, please? Could I see your exercise book, please? Yes, just a minute. Oh, no. I can't find it. May I see your tickets, please? Here you are, sir. Thank you. Will you open the door for me? Sure. I'm so sorry for... It's all my fault. Sorry, it was an accident. I didn't mean to (break your skateboard). That's all right/OK. Never mind. It doesn't matter. Thank you for (your help). Thank you from the bottom of my heart. That's very kind of you. That means a lot to me. Don't mention it. It's nothing. You're welcome. Well done. Congratulations! Happy (festival). When does the train for Glasgow leave? It leaves at 7.38. School starts at 8.45. Which book do you want? The red one. Can I try on those trousers, please? Which ones? The blue ones. Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – can/could/may. Would you like...? Will за изражавање молби. The Present Simple Tense за изражавање утврђених програма, реда вожње, распореда и сл. Заменице one, ones.

садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл. – разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плано- вима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у	**РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА**	Read the explanation and circle the correct words. State your problem and describe how you feel about it. Use the expressions below. Make a project about an important city in your town. Make a map and label the important places. To end the call, tap the „end call” button (typically a red button on the left side of your cell phone) or close your phone. Do not touch the adapter with wet hands. Заповедни начин.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	She rarely takes the bus to school. They usually play games in their free time. Does James play any musical instruments? Yes, he does. No, he doesn’t. How many languages do you speak? What time do you usually wake up on school days? My sister doesn’t eat fish. Water freezes at zero degrees Celsius. If /When you heat ice, it melts. What are you looking for? I am looking for my glasses. I can’t find them. Shhh! I am trying to concentrate. What are you thinking about? Who are you talking to? Sorry, she can’t come to the phone right now. She’s having a shower. She is studying French in Paris. We are very busy these days. We are decorating the school hall. Look! It’s raining. It doesn’t usually rain here in summer. Does it rain a lot in your hometown? We normally grow vegetables, but this year we aren’t growing any. I can’t see anybody/anyone. How long has he played the guitar? For five years./Since last summer. The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи. The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи. Разлике у употреби глаголских облика The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense. The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају. Нулти кондиционал. Питања са препозиционим глаголима. Модални глагол can за изражавање способности.

вези са жељама, интересовањима, потре-бама, осетима и осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставни јим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета и бића у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима; разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обаве- зе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе; – саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих	**ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ**	When did Columbus discover America? Who invented the telephone? People lived in caves a long time ago. We saw a good film last week. She used to wear glasses. Did he use to drink tea every morning? No, he didn’t. What did you do when you heard the noise? First, I called the police. What were you doing when you heard the noise? I was watching TV. At ten o’clock yesterday morning, I was cycling to school. I fell off my bike and hurt my knee. I couldn’t stand up. Was there anyone to help? No, there wasn’t. I was walking down the lane when I saw a beautiful lady. She was wearing a red dress and a big red hat. While I was sleeping, my brother was helping our father in the garden. She was sleeping when we came in. As soon as I saw them, I started to run. They have finished their project. They finished it yesterday. Who did you get the letter from? Have you ever been to London? Yes, I have. I was there last year./ No, I haven’t. I have never been to London. He has just arrived. I’ve already learnt to use that program. Have they arrived yet? They haven’t finished their dinner yet. The Past Simple Tense правилних и неправилних глагола, све употребе. The Past Continuous Tense, све употребе Used to. Контрастирање употребе и значења глаголских облика The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense. The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са ever, never, just, already, yet... Контрастирање употребе и значења глаголских облика The Past Simple Tense и The Present Perfect Simple Tense. Модални глагол could за изражавање способности у прошлости Linking words and phrases (first, then, next, as soon as, after that, finally...). Питања са Who/What/Where/When/Why... Питања са препозиционим глаголима.

обавеза користећи одговарајућа језичка средства; разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обаве- зе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе; – саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства; – разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припад- ност; формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на	**ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)**	When I grow up, I would like/I'm going to be a web designer. What about you? I really want to be a programmer. I can't find my keys anywhere. I'll/I will help you look for them. I'll take it, please. I'll leave it, thanks. I promise I won't be late. I believe he will be a great pianist. I don't think he will make it. It will be rainy tomorrow. Why are you putting on your coat? I'm going to take my dog for a walk. It's my birthday next Saturday. I'm going to have a big party. Look at those cars! They're going to crash! What are you doing tonight? We're playing football with friends. Would like + именица/инфинитив глагола. Stative verbs (want, promise, believe, think...) The Future Simple Tense за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања. Going to за изражавање планова, намера и предвиђања на основу чулних опажања. The Present Continuous Tense за изражавање унапред договорених/испланираних радњи.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	I'd like to try bungee jumping. I'm interested in swimming. What sports are you interested in? My hobby is collecting badges. What's your hobby? I'm starving. Shall I make a sandwich for you? Yes, please. I'm thirsty. Would you like some lemonade? What's wrong/the matter? I'm tired of/sick of/fed up with/bored with playing this game. Are you tired? I'm exhausted. I'm cold/hot. I don't feel well. I feel sick. Why don't you go to bed? I'm nervous / frightened /upset /scared... Don't worry. Everything will be all right/just fine. It's going to be all right. Are you happy with your new friends? Oh, yes. I am so glad/happy to hear that. I've got/ I have a terrible headache. Take a painkiller. My ear hurts. I'm sorry to hear that. Oh dear! My finger is bleeding. Why don't you put a plaster on it? I've sprained my ankle. Put some ice on it. I'm in trouble. I don't know what to do. Stative verbs (be, want, hurt, have, feel, know...) Заповедни начин. Why don't we/you + инфинитивна основа глагола. Would like + именица/инфинитив глагола. Употреба придевско-предлошких израза tired of / sick of / fed up with / bored with.

њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену; – пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства; – пита/каже/израчуна колико нешто кошта.		The Present Perfect Simple Tense
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Excuse me. How do I get to...? What's the best way to...? Could you tell me the way to...? Go straight on until you get to (a bridge). Cross (the bridge). Turn back. Go back. Turn left/right into... Take the first/second turning on the right/left. Go along... It's on the left/right. It's opposite/behind/between/in front of/near/next to/at the corner/just around the corner... Заповедни начин. Предлози за изражавање положаја и просторних односа – in front of, behind, between, opposite...
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	Don't throw litter around. Save energy. Turn off lights when not in use. You can/can't sit here. The seat is/isn't free. Can I use your mobile phone? Sure. You mustn't use calculators during the exam. Students must turn off their phones in the classroom. Do you have to wear a uniform at your school? John can't come because he has to work. I must get up early tomorrow morning. I don't have to take my dog for a walk every day/tomorrow. My parents let me go out at weekends. They won't let us feed the animals. Our head teacher made us clean our classroom last Friday. John couldn't come because he had to work. He didn't have to come early yesterday. You should slow down, you shouldn't run down the corridor. Заповедни начин. Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе – can/can't, must/mustn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, shoud/shouldn't. Let/Make + инфинитивна основа глагола.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house. They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car. This is my blanket. This blanket is mine. This isn't your card. It's hers. I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got /doesn't have an umbrella. Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина)

		– my friend's/ friends'/ children's books. Присвојне заменице mine, yours... Питања са Whose.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	I love working with people. I don't like skiing. I'm bad at it. What do/don't you like doing? Peter hates watching horror films. He enjoys playing video games. I can't/couldn't stand the heat. My favourite sport is tennis. What's your favourite sport? What are your hobbies and interests? Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls. Придевско-предлошке фразе – interested in, good/bad at, crazy about... Глаголи like/love/hate/enjoy/can't stand + глаголска именица Питања са What, Who, Why ...
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	Tea is better than coffee. Of course. That's true. You are right. The food was great! I disagree/don't agree with you. It was awful. I think we should help him. Yes, I agree with you. He always helps his friends. I enjoy skiing. Me too. I don't think he will win the race. Well, I do. No chance! I don't believe it! That's right! That's wrong! Stative verbs (think, like, agree, believe...) Питања са What, Why, How ...
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, БРОЈЕВА И ЦЕНА	How many people are there (in the park)? There are two men/women and three children (in the park). How much fruit do we have? There isn't much fruit in the bowl. There aren't many books on the shelves. A lot of/Lots of people went to the match. A lot of/Lots of snow falls in winter. There were loads of apples on the table. There is a little lemonade in the bottle. There are a few apples. How much is this? It's € 2,365 (two thousand, three hundred and sixty-five euros). That's £ 245 (two hundred and forty-five pounds)/ $300 (three hundred dollars). In my school, 60% of children eat junk food. Основни бројеви преко 1000. Правилна множина именица. Множина именица које се завршавају на -y, -f/fe: strawberries, shelves, knives... Множина именица које се завршавају на –o: kilos, potatoes... Синкретизам једнине и множине: sheep, fish... Најчешћи облици неправилне множине (men, women, children, people, feet, teeth, mice....).

		Бројиве и небројиве именице – pounds, money... Квантификатори – much, many, a lot of, lots of, loads of, a few, a little. Питања са How much/many.

Кључни појмови: комуникација, рано учење, језичка активност, језичке компетенције и интеркултуралност.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/ вредности**	
-and, the, nulti -somebody, nobody, something, nothing -The Present Simple Tense Present ContinuousTense, The Past Continuous Tense, The Present Perfect The Future Simple, with BE GOING TO -at, next to, near -because, so, too -for example, like -should, must, have to	-подстицање различитих стилова учења код ученика (визуелни, аудитивни, кинестетички) -задавати задатке према тежини и нивоима знања и вештина ученика, те задаци вишеструког избора, типа «тачно» – «нетачно», попуњавање табеле, празнина у тексту, -изводити кратак резиме текста, разговоре, драматизацију ликова, замислити интервју, осмислити мини пројекте, одговарати на питања -користити различите облике рада -користити тзв. контролисано писање (трансформацију реченице, писање по моделу, слици, дијаграму) или писање на слободну тему (песме, приче, дијалог, оглас, коментар) -граматичке структуре уводити постепено и циклично се враћати на познате	-разуме и реагује на кратке и једноставне усмене поруке у реалним комуникативним ситуацијама -глобално и селективно разуме кратке аутентичне текстове уживо или са аудио-записа -разуме општи садржај и појединачне информације у текстовима практичне намене и краћим књижевним делима намењеним одговарајућем узрасту, изводећи закључке о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста -зна основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику	учествује у разговору о прошлим, садашњим и будућим збивањима по моделу -тражи и даје информације -опише и упоређује особе, јеста, предмете, догађаје, једноставне процесе -извештава (нпр. о резултатима пројекта…) -исприча причу -тражи и дају дозволу и изриче забрану -изрази обавезу; -замоли за нешто и одговори на молбу других -раде на пројектним задацима и презентују резултате -уочи извантекстуалне околности споразумевања (расположење (са)говорника и однос(е) између саговорника -у монолошкој форми исказује мишљење и ставове уз употребу познате лексике -у усменој и писаној форми преноси суштину кратке поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи -у писаној форми	-анализира сличности и разлике између своје културе /традиције и културе/ традиције вршњака из своје и других земаља -комуницира у свакодневним ситуацијама на начин који је природан за културу земаља чији језик уче -учествују у разговору са другим ученицима и наставником (постављају питања и дају одговоре, размењују информације) -има позитиван став према култури земаља чији језик изучава и уважава различитости -процењује свој рад и рад других	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; - Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; - Предузимљивост и

	-за утврђивање нове лексике користити слике, предмете, гестове, мимику, изведенице, сложенице, синониме, антониме, значења на основу контекста, коришћењем речника		једноставним формулацијама описује догађаје, људе, места и лична искуства -у усменој и писаној форми размењује личне податке		оријентација ка предузетништву
Праћење и вредновање наставе и учења:. иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, процена знања, вештина, ставова и понашања, реализација практичнихзадатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања)					

28.3.СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:72		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставније информације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	Hi Sophie, how are you/ have you been? Fine!/ Pretty good!/Great!/ Never been better!/Not bad!/As usual./A little busy actually!/I've been busy studying, how about you?/Thanks for asking, and you? It was nice meeting you. It was nice/a pleasure meeting you as well/too./You as well/too./I hope to see you again./I look forward to meeting/seeing you again. Say hello/hi to your family. Is Dorian your first name? No, it's my middle name. My first name is David. What's your first/middle/last name/family name/surname? I was named after my great-grandfather, who was Russian. Who were you named after? My godparents chose this name for me. I grew up/was raised in Serbia, but my parents moved to Australia when I was ten. My paternal grandparents are still alive, but my maternal grandparents died when I was a child. These are my classmates, Vasilije and Neda; we've been friends for years. We belong to the the Drama Club, and we meet once a week/ every Thursday afternoon. Which school club do you belong to? Who's that girl on the right/left – the one in the leather jacket and plain T-shirt? The picture was taken a few years ago, but it must be Elena, a girl from my class. She plays the guitar in the school orchestra. What instrument do you play? Luka and I go to the same school, but we aren't in the same class. We get on/along very well, although we don't always agree about everything. He doesn't live in my street; however, he lives very close to me, just round the corner. Who do you get on/along (well) in your class/school/family? Phillip's quite brainy, and he's really good with computers, but he's been really bad-tempered since his parents got divorced. Who has he lived with since then? The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи The Past Simple Tense глагола to be и осталих глагола (правилних и неправилних) The Past Continuous Tense The

– разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; -размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; -размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;		Present Perfect Tense учесталијих глагола (правилних и неправилних) Питања са Who/What/Which/Where/When/Why… Питања са препозиционим глаголима Употреба и изостављање чланова при ближем одређивању лица, у фиксним изразима (go to school/by car/on foot...), са основним географским појмовима (називима улица, градова, држава...) Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't, may...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Past Simple, Future Simple)
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	What's he/she like? He's smart and confident, but he's slightly irresponsible at times. What does he/she look like? She's of medium height/build and she's got medium length straight/wavy/curly hair. She usually wears sporty clothes – she must love sports! My sister's too young to take the driving test. My brother isn't tall enough to play basketball. Fast food is unhealthy, isn't it? These potatoes are too salty, aren't they? Our results look great compared to theirs. We can't be worse than them. The lamp is broken! The news is fascinating/unbelievable. What an enormous fish! What a lovely drawing! What lovely weather! How interesting/boring! You can see/There's a church in the middle/in the background/in front of the picture. I didn't enjoy the amusement park – it was too scary! It was -10 degrees on the mountain – it was freezing cold and snowy. It rained/ snowed more heavily than last night. What's the title of the book/film?It's a novel/film entitled... Serbia is situated at the crossroads of Central and Southeast Europe. Belgrade is located at the confluence of the Danube and Sava Rivers. The United Kingdom consists of four countries: England, Wales, Scotland and Northern Ireland. The UK national anthem is called "God Save the Queen", while the US national anthem is called "The Star Spangled Banner". What's Serbian national anthem called? It's "God of Justice". What is/are the most endangered animal species in the world? What is/are the most popular teen TV series in your country? In Serbian tradition godparents are usually given the responsibility for naming a newborn child. The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости, The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости Поређење прилога Придеви са наставцима –ed и –ing Too (adjective) to... / (not) enough (adjective) to... Творба и употреба прилога за начин (beautifully, quickly, happily, well, badly, fast, hard...) Употреба одређеног члана код поређења придева/прилога Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река...) Релативне заменице who, which, that, whose, where... Неодређене заменице (somebody, something, anybody, anything, nobody, no one, nothing, everything…). Питања са What…like, How, Why… Негативни префикси un-, im-, ir-... Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't, may...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Past Simple, Future Simple) What (a/an) + adjective + noun Question tags

– разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; – разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и	**ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ**	Have a slice of bread! Help yourself/yourselves to the sandwiches! Less/More, please! He should cut down on sweets, shouldn't he? If you experience any form of bullying, you should immediately report it to the teachers. What should/shall I do if my Facebook account gets hacked? Are we meeting Pavle and Dorotea in front of the cinema? Let's go sightseeing, shall we? We'll play in the garden if the weather gets better, won't we? I'm on the team, aren't I? I'll keep my fingers crossed for you! Why don't we download some music from the Internet? Let me show you. It's lesson/break/quiz time! The game is over! They asked me to join their team. The doctor told me to stay in bed and drink plenty of fluids. She advised us to take a bus downtown/not to drink the water. Should за давање савета Изрази: How about…? What about…? Why don't we…? Would you like…? Do you want…? Shall we…? Let's... Модални глаголи за изражавање предлога – can/could/may/might Заповедни начин The Present Continuous Tense за унапред договорене радње Question tags Индиректни предлози и савети Први кондиционал Повратне заменице
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Can I have my magazine back? Can/Could we have some advice/information about the trip? Could you speak a bit more slowly/speak up, please? Mother told the children to stop arguing/fighting. The flight attendant told the passangers to fasten their seat belts. The librarian asked us not to make noise in the library. Will you leave me alone, please? He asked me to leave him alone. She promised/refused to let me use her laptop/dictionary. I'm sorry for your loss!/I'm sorry to hear that! Thank you for your sympathy/kindness! He thanked me for my help/support. Sorry for being late. Thanks for coming. Thank you in advance! I´ll put it down so that I don´t make the same mistake again! Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – can/could/may/will Индиректне наредбе и молбе Gerund/Infinitive
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	If you want to help the charity, email... or call... If you want to recycle, sort out/separate different materials and put them in recycling containers. You can set up your account in just a few steps. Once you have finished, you can save your work and share the link. Make sure you check your essay for spelling mistakes before you hand it in! Make/ Do a class survey on their reading habits/ media preferences. Compare/ Present the results. The form must be completed in ink. Write your name and address in block capitals. Fill in the blanks. Don't let go of the handlebar on that bike! Keep your dog on a leash! Hold on! Hold the line! When a challenge is given don't step back. Step up! Први кондиционал Заповедни начин Пасивни облик модалних глагола
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	How long does it take you to get to school?It takes me half an hour if I go by bus, but this week Dad's driving me to school, so it's taking me only half the time. Who's the teacher telling off? What are the police looking for? She's getting dressed for the party, isn't she? The children are dressed up for the celebration, aren't they? My parents have been married since 2002. Can you do a handstand/ a cartwheel/ a forward/backward roll/ a split/ a bridge? We've been able to use the application for over a year now. Teenagers don't watch TV as often as they used to. My neighbours have got a very big house with a swimming pool – they must be rich! Pavle can't be

недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; -разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење – разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; – размени информације у вези са количином, димензијама и ценама		on holiday – I've just seen him! In Serbian tradition, if you hiccup, someone is talking about you. Plants die if they don't get enough water. The novel/film is based on an oral folk story/a historic fact. The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи. Разлике у употреби глаголских облика The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају Нулти кондиционал Питања са препозиционим глаголима Can за изражавање способности у садашњости Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't, may...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple) Question tags
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	It was very nice/kind of Nadja to help me with my homework. Nicholas did very well in his test – better than in the previous one! Lara was born in Canada, but her family moved to the USA two years ago. Which US state did they move to? Have you ever read this book? No, but I'd like to. Has Marco finished his exams yet? She has already had supper, hasn't she? It's been ages since we last met, hasn't it? Everybody enjoyed themselves, didn't they? We've won! They've lost! Have the police been able to find the criminals who robbed the bank? When we looked up we could see the stars. I broke my glasses so I couldn't see the board at school. It was raining when I left home this morning. While we were watching TV, I fell asleep. Who were you talking to when I saw you at the party? What was Isaac Newton doing when he discovered the law of gravity? He was sitting in his garden when an apple fell on his head. I didn't use to like animals, but I do now. What kind of TV programmes did you use to watch when you were a child? Robin Hood used to take from the rich and give to the poor. The Indians didn't use to hunt with guns, they used to hunt with bows and arrows. The plane was late so we had to wait for ages. It was very warm so we didn't have to wear jumpers. Did you have to study hard for your maths test? I was given a lot of useful advice/information about the project. How many people were killed in the hurricane/flood/earthquake? How many homes were destroyed by the hurricane/flood/earthquake? What was the deadliest hurricane/flood/earthquake? America was discoverd in 1492. When was George Washington elected the first president of the United States? Peter I reigned as the last King of Serbia and as the first King of the Serbs, Croats and Slovenes. When was he proclaimed King of Serbia? Queen Elizabeth II has ruled Britain since 1952, when her father, King George VI, died. When was she crowned? ”The Bridge on the Drina”was written by Ivo Andrić. Who was ”Oliver Twist” written by? The Past Simple Tense правилних и неправилних глагола, све употребе The Past Continuous Tense, све употребе Контрастирање употребе и значења глаголских облика The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са ever, never, just, already, yet… Контрастирање употребе и значења глаголских облика The Past Simple Tense и The Present Perfect Simple Tense Used to Could и was/were able to за изражавање способности у прошлости Питања са Who/What/Which/Where/When/Why… Питања са препозиционим глаголима Пасивни облик глагола у простим временима (Past Simple)

		Question tags
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	I’m going to the dentist’s/doctor’s tomorrow morning. Anja is spending the weekend at her grandparents’. My auntie Sara is getting married next month. My mum’s flying to Rome this afternoon. What time does her plane leave? The project will/could/may/might be finished by the end of the month. Will you be able to hand in your project in time? I hope the rain will stop soon! Look at the bright sky – it’s going to be a lovely day today! The car’s going to hit the child! We’re going to miss the train! Mina’s going to take the final exam at the end of term – I’m sure she’ll pass it. I’ll let you know as soon as I get the results! Let’s cross that bridge when we come to it! The teacher will get angry if we don’t finish our homework, won’t he? If Nenad doesn’t do any revision for his exam, he will get bad marks and fail it. I haven’t heard from my cousins for ages – I’ll text them to check if they’re OK. What will happen if we don’t stop polluting our planet? In Serbian tradition, if your left palm is itching, you will get money, but if it’s the right one then you will give money. The Present Continuous Tense за изражавање унапред договорених/испланираних радњи The Present Simple Tense за изражавање будућих радњи које су део утврђених распореда/програма The Future Simple Tense за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања Модални глаголи за изражавање вероватноће: could/may/might Going to за изражавање планова, намера и предвиђања на основу чулних опажања Временске зависне реченице за изражавање будућности и одговарајући везници (when, after, before, as soon as...) Stative verbs (promise, believe, think, hope...) Пасивни облик глагола у простим временима (Future Simple) Question tags Will be able to за изражавање способности у будућности
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	What’s wrong/the matter with you? My knee/ankle hurts! / I’ve got a sore throat and a runny nose. That must be the flu. You need some medicine. Get well/better soon! What do you want to talk about? She’s been very lonely since her best friend moved house last year. Why’s Sara angry with me? She might be jealous of you! He’s disappointed with his test results. I’m (very) happy for you/about visiting my aunt in Dublin. My heart sank/ I was over the moon when I heard the news. My parents were very proud of me when I won the first prize. The cake smells/tastes delicious. Can I taste your pie? Teenagers aren’t interested in reading the news. The children are not hungry enough to eat a whole pizza. I’m too tired to go out tonight. Stative verbs (be, want, need, have, hurt, feel, smell, taste…) Why don’t we/you + инфинитивна основа глагола. Would like + именица/инфинитив глагола. Употреба придевско-предлошких израза tired of / sick of / fed up with / bored with / disappointed with/by / happy for/about / angry with / proud of / interested in... The Present Simple / Past Simple / Presen Perfect Simple Tense Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can’t, may...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Заповедни

		начин Gerund/Infinitive too (adjective) to/(not) enough (adjective) to
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Could you tell me the way to a nearby/the nearest station? The city hall is closer to/nearer the city centre than the cathedral. The Modern Art Museum is the farthest from the centre. They built their home in a forest on a mountain, among pine trees. We put up our tent on a campsite by the lake, and we slept under the stars. They went sledging down the steep hills. We often go for long walks along the river bank. You mustn't go across this road here. The children were running past/through/around the park. The plane was flying high above the clouds. I placed the speakers right against the wall. Can you wait outside/inside? The cat jumped onto/off the roof/over the wall and into the garden. Yuri Gagarin was the first human being to travel into space. How can I find these places on the map? Canada is north of, and Mexico is south of the United States. The UK is bordered to the south by the English Channel, which separates it from continental Europe, to the east by the North Sea and to the west by the Irish Sea and the Atlantic Ocean. Tara Mountain is located in western Serbia, while the Djerdap Gorge is situated in eastern Serbia. It's on the tip of my tongue! I wrote off the top of my head. Предлози за изражавање положаја и просторних односа: in front of, behind, between, opposite, along, above, against... Предлози са глаголима кретања: onto, into... Предлошки изрази са именицама за означавање страна света: north of, south of, to the south, to the west... Придеви изведени од именица за означавање страна света: western, eastern... Компаратив и суперлатив придева Заповедни начин Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река, планина, мора, океана...)
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА, ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	The head teacher ordered us not to use our mobile phones in class. They must be put away before the beginning of class. What are the rules about using cell phones in your school? The local council warned the people not to pollute the river. My parents told me not to leave the house without their permission. The animals mustn't be disturbed. Don't let the children feed them! The teams cannot have more than 11 players on the field during a match. The new Spiderman film is rated 12. This means we're allowed to watch it. We're not allowed to talk during the performance. Don't go near Ljubica. She's got chicken pox. Look out! There's a car coming! Watch out! The floor/staircase/pavement is slippery. Be careful. You could burn yourself. Take care in the sun. You may/might get sunburnt. Keep off the grass! No entry! We should say good-bye now! Заповедни начин Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе: can/ can't, must/mustn't, should/shouldn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to Модални глаголи за изражавање вероватноће: could/may/might Let/Make + инфинитивна основа глагола Индиректне наредбе и молбе Пасивни облик глагола у комбинацији са модалним глаголима

	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	That’s your parents’ car, isn’t it? These are my sunglasses, aren’t they? Is that Lazar’s phone? I’m not sure, it could be Sanja’s. This can’t be my book, it must be yours; I left mine at home. Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – my friend’s/ friends’/ children’s books Присвојне заменице mine, yours… Питања са Whose Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can’t, may...) Question tags
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	My most/least favourite outdoor/indoor acivity is... Masha enjoys outdoor swimming, doesn’t she? She can’t be keen on skiing, she doesn’t like winter sports. My sister prefers vanilla to chocolate ice-cream / traditional shopping to online shopping / downloading music to buying CDs. Which one do you prefer? It’s not my cup of tea! Придевско-предлошке фразе – interested in, good/bad at, crazy about, keen on… Глаголи like/love/hate/enjoy/prefer/can’t stand + глаголска именица Питања са What, Who, Why, Which… Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can’t, may...) Question tags
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	I don’t think that mobile phones should be banned in schools. / In my opinion, students should be allowed to use cell phones in school for safety reasons. What do you think? What’s your opinion? Who do you think will win/lose the match? What do you mean by that? They must/can’t be rich/poor/famous... I agree/disagree with you on that! Stative verbs (think, like, agree, believe, mean…) Питања са What, Why, How… Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can’t, may...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Past Simple, Future Simple) Пасивни облик модалних глагола
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	What’s the population of Belgrade? It’s nearly 1.7 million people. It lies 116.75 metres above sea level. The Dead Sea is the world’s lowest point of land at 423 metres below sea level. What’s the height of the world’s tallest building? It’s a skyscraper in Dubai that reaches 829.8 m. My mum works on the 15th floor of a 29-storey building. What’s the length of the world’s longest river? It’s the Nile in Africa, and it’s 6,853 km (4,258 miles) long. What’s the weight of the world’s heaviest animal? It’s the blue whale, and it weighs about 200 tonnes. What are the length, width and depth of the pool? It’s 6 metres long, 4 metres wide and 2 metres deep. What’s its size? Its area is 24 square metres. What’s the size of the image? It’s 29.6 KB. How much do these apples weigh? They’re almost two and a half kilos/five and a half pounds. We need only 2 loaves of bread for the party. That’s a bargain! This costs a lot! They gave us a lot of useful advice/information. I heard some amazing news this morning. How much homework did you have last night? We’ve got fewer subjects/ less homework this year. Neda got full marks in her test – ten out of ten! Основни бројеви преко 1000 Небројиве именице: information, advice, news, homework... Грађење именица за изражавање димензија: high-height, long-length, deep-depth, wide-width...
Кључни појмови: комуникација, рано учење, језичка активност, језичке компетенције и интеркултуралност.		

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредмете**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/ вредности**	

					компетенције
-ation, ment, -y -some, any, no, a lot of -in hospital, at home, by plane, have breakfast -ed и -ing to/ ing -danger-dangerous, beauty-beutiful... -known/unknown, -good at, bad at, interested in -little, far -somebody, something, somewhere, everybody, anybody... -one, ones, another -who, whom, whose, what, which, whose who,that,which -some, any, no, much, many, a lot of, a little, a few -between, in the middle of, next to, outside, around -from, in, of, to at, on, in -Present Simple Tense, The Present Continuous Tense, The Simple Past Tense, The Past Continuous Tense Present Perfect -used to, Be going to -can, have to, should, will, would, needn't -well/badly, little/much -1. и 2. кондиционал -question tags:	-подстицање различитих стилова учења код ученика (визуелни, аудитивни, кинестетички) -задавати задатке према тежини и нивоима знања и вештина ученика, те задаци вишеструког избора, типа «тачно» – «нетачно», попуњавање табеле, празнина у тексту -изводити кратак резиме текста, разговоре, драматизацију ликова, замислити интервју, осмислити мини пројекте, одговарати на питања -користити различите облике рада -користити тзв. контролисано писање (трансформацију реченице, писање по моделу, слици, дијаграму) или писање на слободну тему (песме, приче, дијалог, оглас, коментар) -граматичке структуре уводити постепени и циклично се враћати на познате -за утврђивање нове лексике користити слике, предмете, гестове, мимику, изведенице, сложенице, синониме, антониме, значења на основу контекста, коришћењем речника -прикупљати информације о	-уопштено разуме сложеније усмене поруке у реалним комуникативним ситуацијама -глобално и селективно разуме краће аутентичне текстове са аудио-визуелних медија -разуме краће текстове с претежно познатим структурним и лексичким елементима, у вези са сопственим искуственим светом и градивом школских предмета, препознајући и важније културолошки спецификоване елементе -зна основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику	-у монолошкој форми даје обавештења, упутства, инструкције и кратке описе догађаја, ситуација, појава и активности користећи познате комуникативне функције -пише кратке кохерентне текстове у складу с комуникативним потребама -остварује краћу континуирану интеракцију поштујући социокултурне норме у комуникацији -проверавају и евентуално исправљају грешке у написаном тексту -граматички правилно употребљава познате морфосинтаксичке и дискурзивне категорије -преноси и тумачи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације у комуникативним контекстима -раде на пројектним задацима и презентују резултате	анализира сличности и разлике између своје културе /традиције и културе/традиције вршњака из своје и других земаља -комуницира у свакодневним ситуацијама на начин који је природан за културу земаља чији језик уче -учествују у разговору са другим ученицима и наставником (постављају питања и дају одговоре, размењују информације) -има позитиван став према култури земаља чији језик изучава и уважава различитости -процењује свој рад и рад других	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; - Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

-because, so, so that, too, for example, like, while, either...or, neither....nor -one day,suddenly, in the end, during, later... -actually, luckily, however, -yesterday, lastweek, ago, by	страним земљама у зависности од интересовања -инсистирати на продуктима рада ученика				

Праћење и вредновање наставе и учења:. иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, процена знања, вештина, ставова и понашања, реализација практичнихзадатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања). Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

28.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова:72

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе; – тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима; – у неколико повезани	**ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	How are you/have you been/are you doing? I’m/I’ve been/I’m doing fine, and you? It’s been long time. / Long time no see! Yes, it’s been a while. I was born and raised/brought up in Kruševac, a town in Serbia. Where did you grow up? I live in a nuclear/an immediate family. Who do you live with? We live in a suburb/in the suburbs/on the outskirts of the town. We share the house with another family. We’ve lived there since I was born. What part of town do you live in? I’ve got a twin/half/step brother. Have you got any siblings? The man over there is Alex’s and my stepdad. Is Luka your relative? Yes, he’s my second cousin. / He’s my close/distant relative. / No, we’re not related. He’s

хисказа представи себе, својуужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства -разуме општи смисао и главне информације из текстова који се Односе наопис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – размени информације које се односе наопис бића, предмета,места, појава, радњи, стања и збивања; – повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; -разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих узодговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности Користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи детаљније информације у вези сапредлозима, саветима и позивима на заједничке активности;		just a friend of mine. What country was he born in? What/Which school did he go to? Have you got any family in an English speaking country? Is your step brother the same age as you? No, he’s twice/half as old as me. He doesn’t go to school, he goes to kindergarten. The boy in the photo is our schoolmate/teammate/roommate and our mutual friend. He’s my namesake. Our name is pronounced... , but it is spelled.... My mum’s the only person who calls me by my first name, and it usually means I’m in trouble! Do your friends call you by your first name or your nickname? Dunja’s my soulmate; we are inseperable. Who’s your role model? My dad’s my main role model, I have always looked up to/admired him. Who has been the most important and most influential person in your life? Mark Twain was a pen name of the American writer whose real name was Samuel Clemens. What other names did Samuel Clemens write under? What was Agatha Christie famous for? She was famous for her detective stories. What films did Daniel Radcliffe play in? He played the title character in the Harry Potter film series. It’s been nice meeting you/talking to you. Have a good life! Farewell, my friends! The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense заизражавањепојава, радњи, стања и збивања у садашњости The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense заизражавањепојава, радњи, стања и збивања у прошлости The Present Perfect Simple Tense заизражавањерадњикојесупочеле у прошлости и јошувектрају Питањаса Who/What/Which/Where/When/Why/How... Питањасапрепозиционимглаголима Пасивниобликглагола у простимвременима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Саксонски и норманскигенитив Twice/three times.../half as (adjective) as Префикси over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-...
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА,	My aunt’s an average looking young woman. She’s in her early/middle/late 20s. My uncle has grown a beard/moustache; now he looks twice as old as her.

– разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе На потребе и интересовања и реагује на њих; – саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања; – разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење; – упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладн е комуникационе моделе; – разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из с вакодневногживота; – тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; -разуме општи смисао и главне информације и зтекстова који се Односе наописивање радњи и ситуација у садашњости; – разуме општи смисао и главне информације из текстова којисе Односе наописивање способности и умећа у садашњости; – размени неколико	**ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА**	My parents are middle-aged. My mum's a bit overweight, but my dad's really skinny/underweight. My grandparents are elderly, but still young at heart/in spirit. How adventurous are your family? My sister doesn't look anything like me. Who do you look like in your family?/Who do you resemble most? I resemble my mother, while my brother looks more like my father. I was oversensitive about my looks/to criticism as a child. What were you like as a child? What did the man look like? He looked/seemed/appeared annoyed. He also sounded strange/upset. How interesting! Jason was wearing a hoodie and sports trousers/pants at the party. Sophia was wearing a circular/semicircular/rectangular/ triangular/heart-shaped pendant made of silver/gold. This steak is undercooked/overcooked. It tastes/smells horrible! What does your steak taste/smell like? Novi Sad is a major city in Serbia. What's its high/main street? New York City is nicknamed the Big Apple. Has your city/town got a nickname? By what name was your hometown previously known? The 50 stars on the American flag represent the 50 states, while the 13 stripes represent the thirteen British colonies that declared independence from Great Britain and became the first states in the U.S. The UK flag is called the Union Jack, or Union Flag. The Serbian coat of arms consists of two main national symbols: a white double-headed eagle and a shield with a cross. Statehood Day is a national holiday in Serbia. It's celebrated on 15th February to commemorate the outbreak of the First Serbian Uprising against Ottoman rule in 1804. On the same day in 1835, during the rule of Miloš Obrenović, the first modern Serbian constitution was adopted, known as Sretenje Constitution. Armistice Day is celebrateed in memory of the day when the armistice was signed between the Allies of World War I and Germany on the 11th of November, 1918. Saint Sava is considered the patron saint of education and all the schools in Serbia. He's also the patron saint of our school. Professor Moriarty is Sherlock Holmes's mortal enemy. My sister loves video games with immortal characters – so-called immortality games. The series was voted the best teenage series of all times. My score is twice as good/bad as yours. Dragana ran half as fast as Relja.

информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који Се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости; – размени неколико информација у низу о искуствима, догађајимаи способностима у прошлости; – опише искуства, догађаје и способности и зпрошлости повезујући неколико краћих исказа у смисленуцелину; -разуме општи смисао и главне информације из текстова који Се односе наодлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности; – размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама,плановима, намерама и предвиђањима у будућности; – саопшти планове, намере и предвиђања; -разуме општисмисао и главне информације из текстова који се Односе н ажеље, интересовања, потребе, осете		You can't compare these two things - that's mixing apples and oranges! It's water under the bridge! The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и радњи које су почеле у прошлости и још увек трају The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости Stative verbs (look, seem, appear, sound, taste, smell...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Питања са Who...look like, What...look/taste/smell like, How (adjective)... Префикси over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-... Twice/three times... as (adjective/adverb) as
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	There aren't enough computers for everybody; why don't we take turns to work on them? Fine, let's do that! Let's go out for ice cream - my treat this time! Well, I'm trying to cut down on sweets, how/what about having some fruit salad instead? Why don't we split the bill? Let's start over, shall we? What do you mean? Can/Could you share a link to an example? Shall I ask him to join us? I think he would love that! He'd better not be late this time! Shall we meet at my place? Okay, what time? Is this time next week ok with you? That sounds good to me./That would be great! Would you like/Do you want me to help you with your English assignment? No thank you, I can manage. You should/ought to/had better leave or you'll miss your bus. Thank you but don't worry, I'll hurry up now. You shouldn't/had better not stick your nose in other people's business. It's impolite! Pets shouldn't be abandoned by their owners. It's irresponsible! The doctor advised me to have regular meals and a balanced diet in order to stay healthy. She also recommended taking up a sport instead of dieting. My parents told me not to put off doing things I have to do, because I could regret later. If I were you I would stop being late for school. You might get expelled. What would you do if you were in my place/shoes? Let's not split hairs about it! Should/Ought to/Had better задавањесавета Изрази: How/What about...? Why don't we...? Would you like...? Do you want...? Shall we...? Let's...

и осећања; – размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима; – искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања; -разуме краће низове иска за који описују просторнеодносе,оријентацију и правацкретања; – затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања; -разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени неколико информација које се односе на дозволе,забране, упозорења, правила понашања и обавезе; – разуме општи смисао и главне информације и зкраћих текстова који се односе на поседовање и припадање; – размени неколико краћих, везаних исказа који сеодносе на поседовање и припадање;		Stative verbs (think, mean, sound...) Модалниглаголизаизражавањепредлога и вероватноће - can/could/may/might... Пасивниобликмодалнихглагола Заповедниначин Gerund/Infinitive Индиректнипредлози и савети Први и другикондиционал Негативнипрефикси un-, im-, ir-, il-...
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Can/Could/May I retake the listening text? I've misheard some questions. Can/Could/Will you rewrite the essay? You've misspelled/misspelt some words. Excuse me teacher, can you draw/pull/close the curtains? Ok, you put the light on. Can you now draw/pull/open them? Ok, let's have some sunlight in! Could/Would you come to my place tonight if you had time? Your place, sixish! Please don't tattle on me to my mother/teacher. / Don't be such a tattletale! Promise not to tell anyone! I promise! Stop showing off! Nobody likes a show-off! Stop arguing, will you? Can I tell my side if you let me talk? Stop beating around the bush and tell me what the problem is! She told me to stop making fuss about nothing! My mum asked/warned us to stop giggling. The head teacher promised to look into the matter. I'm sorry I overslept/overreacted. It's ok, make sure you don't do that again! Sorry to disturb/interrupt! Sorry, it wasn't on purpose. I'm truly sorry. Thanks for letting me stay/for waiting for me! Thank you, you've been very kind. Many thanks in advance! I (really) appreciate that/your help. Tell your parents I said thank you. Say hi for me! Pretty please! Happy anniversary! Better luck next time! Fingers crossed! Congrats on your exams! Модалниглаголизаизражавањемолбе и захтева – can/could/may/will Заповедниначин Први и другикондиционал Индиректненаредбе и молбе Gerund/Infinitive

– разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова Који се односе на изражавање допадања и недопадања; -размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења; изражавањедопадања и недопадања и даје краткаобразложења; – разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова Који сеодносе на изражавање мишљења; – тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења; -разуме краће низове исказа који се односе на количину,димензије и цене; – размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		Префикси over-, mis-, over-, re...
	РАЗУМЕВАЊЕ, ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ УПУТСТАВА	Choose a person in the classroom, but keep the name secret. Note down as much information about the person as you can. What shall we do next? Take turns to ask questions, and try to guess your partner’s person! Find out about an eco-project in your country. Produce a leaflet explaining where it is and what happens there. What can I use this application for? Click on the photos if you want to find out more. If you want to make an appointment/need further information call our office at 555-333. I think I’ve been overcharged for my mobile phone bill. What shall/should I do first? Dial these numbers to speak to customer service... Read the exercise in silence/silently. Time’s up! Put down your pens and hand in your tests. Sit tight! Sit up straight! Straighten your back! Behave yourself! Turn sideways! Why/What for? Move over to make room for some more students. Look me in the eye! Speak when spoken to! Don’t speak/talk out of turn! Speak your mind! Don’t blame me, it’s not my fault! Don’t wait for me! I might be long! Don’t peek! It’s none of your business! Don’t touch the stove until is gets cool. Hold this for me! He told me to hold on to his arm. Tell me who the book belongs to. The P.E. teacher told/instructed us to pass the ball to each other/one another. Mind your step! Beware of the dog! Caution: wet floor! Danger: strong current! Don’t limit your challenges – challenge your limits! Let go of bad memories and be happy! Заповедниначин Модалниглаголи shall/should затражењеупутстава Модалниглаголизаизражавањевероватноће: might/may/could Пасивниобликглагола у комбинацијисамодалнимглаголима Први и другикондиционал Индиректненаредбе и молбе

		Префикси over-, un-, im-, ir-, il-...
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	It’s getting dark/late/cold/hotter... She’s getting hungry/tired/better/worse... The weather is getting worse by the minute. What’s bothering/puzzling you? I can’t solve this problem. Who are you doing that for? I’m doing this for my classmate Milica. Where’s Jacob? He’s at a sleepover. / He’s sleeping/spending the night at a friend’s. He often sleeps over at Filip’s house. How often do you sleep over at your friends’ place? Who does the new teacher remind you of? He reminds me of my Australian uncle. This reminds me, have you applied for the competition yet? This is the first time I’ve used a crib sheet. Can I trust you with something? Anyone can use the application, can’t they? The class teacher tells us to always report the absent students. I don’t know what they are arguing about/who they are laughing at. My teacher says that the English drink the most tea in the world. My mum asks me who the message is from. My friend wants to know which team you support / whether/if you support Red Star or Partisan. Danilo asks how long I have kept my diary/blog. Jelena complains that she keeps forgetting her parents’ birthdays! Do you know who I met yesterday? What does UNICEF/the abbreviation stand for? What happens if students misbehave in class in your school? Do they get punished for their misbehaviour? I would/could help you if I had time now. What would you do if you were rich? The Harry Potter film series is based on Joanna Rowling’s novels. Which book is the play based on? The story/novel is set in the 19th century. In my country a lot of children live in a single-parent family or in a family with a step-parent and step brothers and sisters. Some city people live in a high rise, but most people live in detached or semi-detached houses. International Mother Language Day is held on 21 February to promote awareness of linguistic and cultural diversity. How’s Labour Day celebrated in your country? There are approximately 1000 giant pandas remaining in the world. It is estimated that/According to the statistics, 2 million alligators live in the state of Florida. The Present Continuous Tense заизражавањетренутних и привременихрадњи

		The Present Simple Tense заизражавањесталних и уобичајенихрадњи Stative verbs (taste, smell, remind...) The Present Perfect Simple Tense заизражавањерадњикојесупочеле у прошлости и јошувектрају и у изразима This is the first/second/third time... Другикондиционал Can заизражавањеспособности у садашњости Модалниглаголизаизвођењезакључака о садашњости (must/can't/might/may/could) Пасивниобликглагола у простимвременима (Present Simple, Present Perfect Simple) Индиректненаредбе и молбе Индиректнеизјаве и питањасауводнимглаголом у садашњемвремену Gerund/Infinitive Питањасапрепозиционимглаголима Get + adjective
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	I went to the park with some friends of mine yesterday afternoon. We had a two months' holiday. What did you do on your holiday/spring/term break? We were having the time of our life! Why didn't you tell me about that? I didn't want you to know! My friend turned pale/jumped for joy when she heard the news. Who forgot their phone? When did the centre reopen? What was the first concert you went to?Who were you there with? My friends threw me a going away/goodbye/farewell party before I moved away/left the town/country. They saw me off at the airport. My dad couldn't afford to go to university, but I can now. Anastasija was able to answer all of her questions correctly, but I answered mine incorrectly. I misheard you. I was mistaken. She misunderstood my message. Something's just crossed my mind. I've changed my mind. Have you made up your mind yet? I've lost my train of thoughts. / My mind's gone blank. Have you read/heard today's/yesterday's news? Have you passed to the next round? Has it stopped raining? I've misplaced my pen / miscalculated the numbers. He's gone bananas! We were having a rehearsal while the storm was raging/when there was a power cut. My mum told me to stop to buy some bread on my way home. The old lady asked/begged us to help her.

		I was voted the class president in the previous class meeting. Who was the book published by? It has been adapted into a film. The people have been stricken by a lightning. The cat’s been run over by a car. I haven’t been invited to the party. The industrial revolution started in the 18th century. YouTube, the popular video sharing website, was created in 2005. The Past Simple Tense правилних и неправилнихглагола, свеупотребе The Past Continuous Tense, свеупотребе The Present Perfect Simple Tense заизражавањеискустава и радњи у неодређенојпрошлости и са ever, never, just, already, yet... Could и was/were able to заизражавањеспособности у прошлости Пасивниобликглагола у простимвременима (Present Perfect Simple, Past Simple) Индиректненаредбе и молбе Питањаса Who/What/Which/Where/When/Why... Питањасапрепозиционимглаголима Герунд/Инфинитив Префикси mis-, over-, re...
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Who are you going to the prom with? When are you leaving for the airport? When does your plane leave? / What time is your flight?What time does the flight from Moscow arrive?Which platform does the train leave from? When does the rerun of season 1 begin? I guess/suppose it starts in 2 weeks’ time. We’re going to make up the missed class next week. Let me know when/the time! I’ll leave shool in 2 years’ time. When will you leave school?What are you going to do after you leave school? Emma will turn 15 in 2 months. Noah might/may/could take part in the karate tournment/marathon race next week. I think the party will be over/finished by the time/before we get to Kristina and Helena’s place! We’ll figure out/decide what to do as soon as/when/after we all get together. See you when you get back! Take your umbrella in case it rains tonight! I’ll tell on you to the teacher unless you stop! If it’s a tie, will we be able to play another round? If I wish on a shooting star, will my wishes come true? What will happen if we keep littering? What would you do if you saw aliens? Woud you run away or speak to them? The Present Continuous Tense заизражавањеунапреддоговорених/испланираних радњи

		The Present Simple Tense заизражавањебудућихрадњикојесудеоутврђенихраспореда/програма The Future Simple Tense заизражавањеодлукадонетих у тренуткуговора, обећања и предвиђањанаосновузнања, искуства и веровања Модалниглаголизаизражавањевероватноће: may/might/could Going to заизражавањеопштихпланова и намера, као и предвиђањанаосновучулнихопажања Временскезависнереченицезаизражавањебудућности и одговарајућивезници (when, after, before, as soon as, by the time...) Stative verbs (promise, believe, think, guess, suppose, hope...) Пасивниобликглагола у простимвременима (Future Simple) Први и другикондиционал Will be able to заизражавањеспособности у будућности
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	What's the matter? My finger/hand is swollen. I've been stung by a bee. That must hurt! Let me have a look. Do you need some tissues? Are you fine with this? What's the matter with Helen? She's been bitten by a strayed dog. She needs to go to hospital. Why haven't you called an ambulance? She wants us to help her. / She asks if we could help her. I've got goose bumps/butterflies in my stomach/stage fright. My schoolmates expect me to win/hope that I will win the race/ game/competition. You needn't worry! We're on your side! What would you like to spend the money on? Who woud you like to celebrate with if you won? Why are you smelling the food? What does it smell like? My hands smell of onions! Iva's tasting the coffee. She says it tastes awful. How do you like yours? Can I taste your pie? Liam felt embarrassed by his friends' insensitive remarks. He says they really hurt him. Sanja was pleased with her test results. She hopes to enrol in an art school if she passes her final exams with flying colours. Who wasn't happy with their marks? What were you good at as a child? I enjoyed being active, but now I'm really into/keen on studying. I've always been interested in clothes and fashion. Our parents have always taught us to treat people the way we want to be treated. I don't want this moment to ever end! I hope you make wonderful memories today! We need to laugh. Laughter is the best medicine! The Present Simple / Past Simple / Presen Perfect Simple Tense Stative verbs (be, want, wish, need, expect, hope, have, hurt, feel, smell, taste...) Need/Needn't

		Why don’t/haven’t you... Питањасапрепозиционимглаголима Придевско-предлошкефразе – interested in, keen on, pleased with, embarrassed by... Глаголско-предлошкефразе - be into... Пасивниобликглагола у простимвременима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Индиректнеизјаве и питањасауводнимглаголом у садашњемвремену Модалниглаголизаизвођењезакључака о садашњости (must, can’t, may...) Први и другикондиционал Заповедниначин Gerund/Infinitive
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Let’s meet at the entrance to/exit from the museum! Could you tell me where the pedestrian area/zone / the main square / the city/town hall is. Go past the traffic lights and go straight on until you get to the roundabout. At the roundabout turn left. You can’t miss it! I live as close/near as you from the school. The Science and Technology Park is twice as far as the Natural History Museum. What would happen if the Sun was twice as far from the Earth? Čačak is a large industrial town halfway between Kraljevo and Užice. The baker’s/pastry shop is halfway between my home and school. I don’t know where the icon is. It’s on the left/right side/at the top/bottom / in the top/bottom left/right corner of the screen. Move over towards the door. I slipped as I stepped onto the platform. We went for a walk along the beach/river bank at dawn. The boys swam across the lake. This is the first time I’ve flown across the Atlantic. Индиректна питања са уводним глаголом у садашњем времену Предлошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: halfway between / on the left/right side / at the top/ bottom / in the top/bottom left/right corner... Предлози са глаголима кретања: towards, onto, into, across, along... as + adjective + as: as close/near/far... as twice/three times... + adjective + as: twice/three times... as (far) as.
	ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА,	You needn’t take that subject. It’s optional! You mustn’t cheat in exams. It’s illegal! I’ve had to study hard this month. We had to make the decision in a split second.

	ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА	We can't both use the bike at once so we'll have to take turns. I'm underage – I'm not allowed in pubs! It's a rude question – you should apologise to the teacher! I don't think you should drink that water! I wouldn't swim here if I were you! My parents always remind me to throw the tissue in the bin after using it. The government/local authorities should/ought to take more care of the unemployed/homeless/poor/elderly / unemployed/ homeless/poor/elderly people. In my country the young/young people are not permitted to vote until the age of 18. The Louvre is a must for visitors to Paris. These are dos and don'ts of social etiquette. Модалниглаголи и глаголскиоблицизаизражавањедозволе, забране, упозорења, правилапонашања и присуства/ одсуставообавезе: can/can't, must/mustn't, need/needn't, should/shouldn't, ought (not) to, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to Употреба и изостављањеодређеногчлана у изразима: the unemployed/homeless/poor/elderly/young... и unemployed/ homeless/poor/elderly/young... people
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	He's a friend of mine. Is that a friend of your couisin's? My father owns a book/food stall. Who's the owner of that restaurant? This house has always belonged to my family. Who does that house belong to? Someday, I would like to possess a sailboat. How much money does he owe you? He ows me 100 dinars. Саксонски, нормански и дуплигенитив Присвојнезаменице mine, yours... Stative verbs (have, own, belong, possess, owe)
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	How do you like this colour? I'd prefer a darker/lighter shade. My dog loves being cuddled/spending time with us. Would you fancy a drink? I didn't fancy swimming in that water. We enjoyed ourselves at the party. Please don't throw these photos away. They're really close to my heart! I like doing jumping jacks. They are great for warming up before my gym exercise! Cycling/Rollerblading is my most liked/preferred leisure activity. What's your family's favourite pastime? I would say our favourite pastime has always been watching informational videos /

		exploring interesting places closer to home. Yoda from the Star Wars series has been one of my best-loved science fiction characters for as long as I can remember. Who's your favourite film character? One third of the class prefers fantasy books, they say they expand their imagination. Stative verbs (like/dislike/love/hate/fancy/prefer...) Gerund/Infinitive Питањаса What, Who, Why, Which, How...
	ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА	I agree/disagree. So do I. / Well, I don't. I don't agree. Neither do I. / I don't agree either. / Well, I do! I didn't think of that - good idea! I guess/suppose we should never learn anything by heart. What exactly do you mean by 'lousy singing'? It's not a big deal/no biggie. That's embarrassing/correct/ incorrect/possible/impossible/regular/irregular/convenient/inconvenient/honest/dishonest... How icredible/disappointing! Stative verbs (think, guess, suppose, agree, disagree, believe, mean, promise...) Питањаса What, Why, How... So/Neither/Either заизражавањеслагања и неслагања. Префикси un-, in-, im-, ir-, il-, dis-...
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА	It's only half-an-hour's drive / a couple of minutes' walk. He gave me a few tips/a piece of/some advice. They told us an interesting piece/a bit of information. She bought a bunch of grapes/flowers / a bar of chocolate/soap / a jar of honey/jam. The man was so weak that he could only take a sip of water. How much sugar do you take in your tea? Half a teaspoon, please. I don't have as many DVDs as you! My sister doesn't eat as much chocolate as I do. There is ten times as much traffic in my town as in yours. The deep end of the pool is 2 metres deep. The shallow end is only half as deep. This jacket is twice as expensive as that one. How much is the return/one-way fare from London to Brighton? What's the bus fare in London? A single bus fare costs £1.50. How much did the roasted chestnuts cost? They cost 90 pence/cents a/per cone. How much did they weigh? They weighed 100 g. None of my classmates won the prize.

		Neither of my parents speaks/speak a foreign language. Саксонски генитив са временским периодима: half-an-hour's, couple of minutes'... Партитиви: a piece/bit/bunch/bar/jar/sip of... Twice/three times.../half as (adjective) as None/Neither.

Кључни појмови: комуникативни приступ, функционална употреба језика, интеркултурност

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/ вредности**	
-on, -ity, -ati... -hard–working -ive, -ful, -less, -ing -afraid of... -apologize for... -by chance... -proposition place, time, direction -reported speech with say, tell, ask -inf+to -had better Modal verbs -condicional 1, 2, 0 -gerund -had to, was able to, should have done -Present Perfect Countinous -Past Perfect - Passive -althought, while, as, if -yet, already, since, for, after, such a, because, in case, in	-подстицање Рзличитих Стилова учења код ученика (визуелни, аудитивни, кинестетички) -задавати задатке према тежини и нивоима знања и вештинама ученика, те задаци вишеструког избора, типа «тачно» – «нетачно», попуњавање табеле, празнина у тексту -изводити кратак резиме текста, разговоре, драматизацију ликова, замислити интервју, осмислити мини пројекте, одговарати на питања -користити различите облике рада -користити тзв. Контролисано писање (трансформацију реченице, писање помоделу, слици, дијаграму) или писање на слободну тему (песме, приче, дијалог, оглас, коментар) -граматичке структуре уводити постепено и циклично се враћати на познате -за утврђивање нове лексике користити слике, предмете,	-разуме и реагује на сложеније усмене поруке у реалним комуникативним ситуацијама -разуме кратке аутентичне текстове исказане различитим стандардним варијететима -разуме дуже и тематски сложеније текстове на теме из личног, школског и друштвеног контекста -износи и аргументује ставове и мишљења аутентичним комуникативним ситуацијама -у складу са социокултурним нормама комуникације започиње и води разговор о познатим темама, одржава његов континуитет и	-користи стратегије глобалног, детаљног и оријентационог читања, ради информисања, естетског доживљаја, праћења и извршавања упутстава у монолошкој форми -пише краћетекстове о догађајима и доживљајима износећи сопствена мишљења и запажања (напознате и узрасно адекватне теме) -размењује информације, мишљења и ставове о темама из свакодневног живота, блиске његовом интересовању или из популарне науке и културе -користи разноврсне језичке структуре, језичке функције и норме, одговарајући лексичко-терминолошки фонд и компензационе стратегије -преноси и тумачи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације у комуникативним контекстима -раде на пројектним задацима	-анализирасличности и разлике између својекултуре / традиције и културе/традиције вршњака из своје и других земаља -комуницира у свакодневним ситуацијама на начин који је природан за културу земаља чији језик уче. -учествују у разговору са другиму ученицима и наставником (постављају питања и дају одговоре, размјењују информације) -има позитиван став према култури земаља чији језик изучава и уважава различитости -процењује свој рад и рад других	-Компетенција за учење; -Одговорно учешће у демократском друштву; -Одговоран однос према околини, - Одговоран однос према здрављу -Естетичка компетенција; - Комуникација; - Решавање проблема; -Сарадња; - Предузимљиво

order that -extremely...	гестове, мимику, изведенице, сложенице, синониме, антониме, значења на основу контекста, коришћењем речника -прикупљати информације о страним земљама у зависности од интересовања -инсистирати на продуктима рада ученика	завршава га -зна основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику	и презентују резултате		ст и оријентација ка предузетништву
Праћење и вредновање наставе и учења:. иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, процена знања, вештина, ставова и понашања, реализација практичнихзадатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања). Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми.					

28.5. ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ЗА СТРАНИ ЈЕЗИК

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА 1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору. 1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење. 1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства. 1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме. 1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно. 1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА 1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.). 1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе. 1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ 1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка	РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА 2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања. 2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом. 2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања. 2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно. 2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА 2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама. 2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима. 2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих	РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА 3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања. 3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом. 3.1.3. Разуме основни смисао и главне информације јасно артикулисаних монолошких излагања, прича, презентација и предавања на узрасно адекватне и блиске теме, уз одговарајућу визуелну подршку. 3.1.4. Разуме основни смисао и може да издвоји главне информације из аутентичних подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим, узрасно адекватним темама (нпр. репортажа, научно-популарних, документарних, играних, анимираних филмова, спотова) које слуша/гледа у смисленим целинама. 3.1.5. Разуме општи смисао и већину фраза и израза сложенијих разговетних текстова савремене музике. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА 3.1.6. Разуме општи смисао и може да издвоји већину релевантних информација у порукама, писмима и мејловима о блиским темама. 3.1.7. Разуме упутства која се односе на сналажење на јавним местима (нпр. руковање апаратима и уређајима, упозорења, безбедносне информације и сл.). 3.1.8. Разуме општи смисао и главне информације различитих врста текстова са интернета или других писаних медија који су у складу са узрастом и интересовањима ученика. 3.1.9. Разуме главне идеје, поруке и специфичне информације адаптираних верзија белетристике за младе. 3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја

средстава приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.). 1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе. 1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства. 1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника. 1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства. 1.1.15. Формулише молбе и извињења. 18 ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ 1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама. 1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама. 1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима. 1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита. 1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама. МЕДИЈАЦИЈА 1.1.21. На матерњем језику преноси	врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама. 2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима. 2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике. 2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ 2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме. 2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину. 2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства. 2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање. 2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење. 2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама. 2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве. 2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ 2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења	појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција. 3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења. 3.1.12. Разуме општи смисао и већину фраза и израза у текстовима из савремене музике. 3.1.13. Разуме смисао једноставних рекламних порука. 3.1.14. Проналази потребне информације у речницима, енциклопедијама, брошурама и на интернет страницама. 3.1.15. Разуме и може да издвоји потребне информације из табела, графикона, информатора и сл. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ 3.1.16. Течно и с лакоћом описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, искуства/догађаје из прошлости и планове за будућност. 3.1.17. Учествује у неформалном и формалном разговору (нпр. са наставницима, службеним лицима и сл.), поставља и одговара на неколико питања у низу на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање. 3.1.18. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење. 3.1.19. Објашњава оно што не разуме, уме да тражи помоћ и да изрази мишљење/потребу расположивим језичким средствима. 3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу. 3.1.21. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл. 3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ 3.1.23. Пише обична и електронска писма у којима са пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме. 3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних

саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...). 1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику. 1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику	или податке о себи и другима. 2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања. 2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу. 2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику. МЕДИЈАЦИЈА 2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе. 2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа. 2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста. 2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).	реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота). 3.1.25. Прецизно описује искуства, активности и догађаје из садашњости и прошлости у виду дескриптивних и наративних текстова користећи познате сложеније језичке структуре и адекватну лексику. 3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме. 3.1.27. Резимира/парафразира одслушан или прочитан текст, ослањајући се минимално на језичка средства која се у њему појављују. 3.1.28. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл. МЕДИЈАЦИЈА 3.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима. 3.1.30. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима. 3.1.31. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама. 3.1.32. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну). 1.2.2. Правилно записује познату лексику. 1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара	2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина). 2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила. 2.2.3. Познаје и користи једноставније	3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила или уз мање неправилности које не угрожавају разумевање поруке коју жели да саопшти. 3.2.2. Записује речи и изразе уз минималне ортографске неправилности које не ремете разумевање датог записа; познаје и примењује фреквентна правописна правила.

језичких средстава. 1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.	граматичке елементе и конструкције. 2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.	3.2.3. Познаје и користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога. 3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства

ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). 1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински. 1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура. 1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање. 1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.	2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода). 2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.). 2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура. 2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама. 2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински. 2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик. 2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура. 2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.	3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика. 3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања). 3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура. 3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању. 3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик. 3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас. 3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема. 3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје. 3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто.

29. ПРЕДМЕТ ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ: Циљ наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

29.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма; – гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером; – користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма; – разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити; – направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала; – искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност; – опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија; – гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала; – користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа; – црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење	**РИТАМ**	Поступци за безбедно и одговорно коришћење и одржавање прибора и радне површине. Материјал из природе, вештачки материјал, материјал за рециклажу, рециклирани материјал, импровизовани прибор, школски прибор и материјал, професионални прибор. Ритам у природи (смена дана и обданице, смена годишњих доба, таласи, падавине...). Ритам у простору (распоред тродимензионалних облика у природи, урбаним срединама и у ближем окружењу ученика). Ритам у структури (грађи) облика. Ритам у текстури природних и вештачких материјала. Врсте ритма. Правилан и неправилан ритам. Слободан ритам. Спонтани ритам (ритам линија, облика, мрља). Функције ритма – понављање боја, линија и/или облика да би се постигла динамичност (живост) или ред. Утисак који различите врсте ритма остављају на посматрача. Субјективни утисак кретања и оптичка илузија кретања. Ритам као принцип компоновања у делима ликовних уметности. Ритам у другим врстама уметности. Примена визуелног ритма у свакодневном животу. Различити ритмови као подстицај за стваралачки рад – звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, плес.... Уметничко наслеђе – значај праисторијског наслеђа на простору Србије и у свету.
	ЛИНИЈА	Врсте линија и изражајна својства линија. Линије у природи и окружењу. Линија као ивица тродимензионалних облика. Изражајна својства линија у односу на прибор, материјал, притисак и угао под којим се држи прибор/материјал. Савремена средства за цртање – дигитална табла и оловка за цртање, 3Д оловка, апликативни програми за

опаженог; – разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују; – искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности; – пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима; – гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад; – наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон; – обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком; – преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност; – комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену; – објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе; – разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује; – искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно; – пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас; – обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу; – изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом; – тумачи једноставне визуелне информације; – објасни зашто је наслеђе културе важно.		цртање...Својства линије у апликативном програму за цртање. Цртање светлом; Уметнички цртеж, аматерски цртеж, дечји цртеж, схематски цртеж, технички цртеж, научне илустрације... Врсте уметничког цртежа – скица, студија, илустрација, стрип, карикатура, графити... Занимања у којима је неопходна вештина слободоручног цртања. Поступци грађења цртежа додавањем и одузимањем линија. Лавирани цртеж. Линеарни цртеж. Цртеж у боји. Текстура (ликовни елемент). Поступци грађења текстуре линијама. Ритам линија. Различити садржаји као подстицај за стваралачки рад (облици из природе и окружења, звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, текст, писмо...). Читање (декодирање) цртежа, стрипа, карикатуре, графита, рекламних порука... Уметничко наслеђе – значај наслеђа првих цивилизација.
	ОБЛИК	Дводимензионални и тродимензионални облици. Правилни геометријски облици (геометријске фигуре и тела). Правилни облици у природи и у ликовној уметности. Неправилни облици. Својства облика. Величина облика. Боја облика. Реална и имагинарна функција облика. Карактеристични детаљи и својства по којима је облик препознатљив. Светлост као услов за опажање облика. Изглед облика посматраног из различитих углова. Стилизовање облика. Статични облици. Кретање облика (кретање статичних облика помоћу ветра и воде, карактеристично кретање бића и машина). Распоред облика у простору и њихово дејство на посматрача. Положај облика у равни – линија хоризонта, планови и величина облика у односу на растојање од посматрача. Преклапање, прожимање, додиривање облика. Поступци грађења апстрактних и фантастичних облика (превођење реалних облика у апстрактне одузимањем карактеристичних детаља, превођење реалних облика у фантастичне додавањем неочекиваних детаља, грађење имагинарних и апстрактних облика на основу једне, две и три информације...). Луминообјекти. ЛЕД технологија у савременој уметности. Обликовање простора светлом. Обликовање (дизајн) употребних предмета. Преобликовање материјала и предмета за рециклажу. Различити садржаји као подстицај за стваралачки рад (облици из природе и

		окружења, кретање у природи и окружењу, уметничка дела, етно наслеђе, садржаји других наставних предмета...). Орнамент и орнаментика. Функција орнамента. Симетрија. Ритам линија, боја и облика у орнаменту. Уметничко наслеђе – наслеђе етно културе. Значајни римски споменици на тлу Србије.
	ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Различите врсте комуникације од праисторије до данас. Невербална комуникација – читање информација. израз лица и карактеристичан положај тела. Читање визуелних информација (декодирање). Визуелно изражавање. Уметничко наслеђе – значај наслеђа за туризам и за познавање сопственог порекла.

Кључни појмови: простор, облик, линија.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-цртање -сликање -вајање -ликовни елементи -ритам -композиција -орнамент -светлински објекти -сцена -позориште -музеј -дизајн -естетика	-цртање -сликање -вајање -практична вежба -одговарајућа средства и материјали -изложбе радова -посете -учествовање на ликовним конкурсима -корелација са другим предметима -корелација са другим уметностима	-употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању -разуме ликовну уметност кроз појмове естетике, историје уметности, теорије ликовне форме, технологије ликовних материјала и средстава	-користи импровизовани и стандардни школски прибор и материјале на безбедан и одговоран начин -прилагођава поступке материјалима, техникама, форматима и жељеним квалитетима линија и облика -смишља и прави шаблоне и печате за дизајнирање предмета које свакодневно користи -представља опажено (призори, фигуре, предмети) свођењем неправилних облика на геометријске -пореди решења ликовних проблема (ритам, линија, облик, простор) у својим и радовима других -приказује простор променом величине удаљеног објекта, применом	-учествује у постављању изложбе или продаји радова -разматра значај споменика културе у земљи -поштује правила понашања приликом посете догађајима или установама културе -показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница -визуелним споразумевањем уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да представи своје циљеве на позитиван, конструктиван и	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

			планова и преклапањем облика -прави апстрактне, фигуративне, симетричне и асиметричне композиције стварајући разноврсне ритмове -прави радове на основу посматрања, сећања, утисака, својих расположења и емоција -користи различите изворе (окружење, литература, цртани филмови, репродукције...) као подстицај за стваралачки рад -пореди средства визуелног споразумевања од праисторије до данас -разматра повезаност визуелне уметности са свакодневним животом	аргументован начин поштујући и уважавајући другог -саслуша излагање саговорника до краја и без упадица приликом естетске анализе -оплемењује чулни сензибилитет	
Праћење и напредовање: Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су: – Однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у мапи...); – Однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...) – Однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...) – Разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...; раздваја битно од небитног...) – Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...) – Оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...) – Организација композиције (примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о перспективи, правцу, смеру...) – Вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...) – Употреба техника (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала)... Самопроцена радова -вербална и писана					

29.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад; – прави разноврсне текстуре на подлогама, облицима или у апликативном програму; – користи изражајна својства боја у ликовном раду и свакодневном животу; – обликује, самостално, или у сарадњи са другима, употребне предмете од материјала за рециклажу; – изрази своје замисли и позитивне поруке одабраном ликовном техником; – опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела; – идентификује теме у одабраним уметничким делима и циљеве једноставних визуелних порука; – повезује карактеристичан експонат и одговарајући музеј; – разматра са другима шта и како је учио и где та знања може применити.	**БОЈА**	Пигментне боје (хроматске и ахроматске боје; основне и изведене боје). Дејство боја (утисак који боја оставља на посматрача; топле и хладне боје; комплементарне боје). Светлост и боја (светлост као услов за опажање боје, разлике у опажању боја; валер; градација и контраст). Примена боја (технике и средства: акварел, темпера, мозаик, витраж, апликативни програми...; изражајна својства боја у керамици, скулптури, графици, таписерији, дизајну одеће и обуће, индустријском дизајну...; примена у свакодневном животу ученика). Уметничко наслеђе (музеји и експонати).
	КОМУНИКАЦИЈА	Комуникативна улога уметности (теме, мотиви и поруке у визуелним уметностима; улога уметности у свакодневном животу). Уметничко наслеђе (уметност некад и сад).
	ТЕКСТУРЕ	Текстура (врсте текстура – тактилна и визуелна; текстуре у природи и уметничким делима, материјали и текстура, облик и текстура, линија и текстура, ритам и текстура). Уметничко наслеђе (грађевине, скулптуре и паркови).
	УОБРАЗИЉА	Стваралачка уобразиља (стварност и машта, значај маште; разноврсне информације као подстицај за стварање – снови, бајке, митови, легенде...). Уметничко наслеђе (необична уметничка остварења).
	ПРОСТОР	Амбијент (елементи који чине амбијент – дизајн ентеријера, атмосфера, корисници; утицај амбијента на расположење, активност и учење; обликовање школског простора; поставка изложбе).
Кључни појмови: простор, боја, текстура		

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-текстура -тон -валер -илузија -боје, топле и хладне -логотип -знак -симбол -пиктограм -текстура -врсте текстуре -светло-тамно -градација -тонска скала -дур-мол -врсте сенке, бачене, везана -боја -боја у природи -светлост -спектар -хромарске и ахроматске боје -комплементарне боје -контраст тоналитета -машта, снови, бајке, митови -надреализам	-цртање -сликање -вајање -перцепција и аперцепција -практична вежба -одговарајућа средства и материјали -изложбе радова -посете -учествовање на ликовним конкурсима -корелација са другим предметима -корелација са другим уметностима	-употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању -разуме ликовну уметност кроз појмове естетике, историје уметности, теорије ликовне форме, технологије ликовних материјала и средстава	-прави нове радове од употребљених материјала и одбачених радова -прави разноврсне текстуре на подлогама, облицима или у апликативном програму -преобликује материјале и предмете за рециклажу дајући им нову естетску или употребну вредност -користи визуелне карактеристике боја у раду и свакодневном животу -пореди решења ликовних проблема (текстура, валер, боја) у својим и радовима других -прави радове на основу опажања и памћења опаженог, снова, бајки, митова и имагинације -користи различите изворе (природа, игрице, портфолио, садржаји других предмета...) као подстицај за стваралачки рад -пореди естетске квалитете и циљеве свакодневних визуелних порука (на пример, рекламе) -разматра повезаност визуелне уметности са другим врстама уметности -пореди уметничка дела и споменике културе користећи репродукције из уџбеника или литературе -сврста карактеристичан предмет у одговарајући музеј -опише, својим речима, догађаје културе којима је присуствовао	-оплемењује чулни сензибилитет -има свест о властитој способности перцепције, ликовног мишљење и памћења -има свест о значају и потреби очувања културног наслеђа и ликовно-уметничким остварењима -има изграђен однос поштовања и вредновања дела ликовнихуметности других народа и култура -критички вреднује сопствени рад и дела и дела вршњака -сарађује у тиму и у групи	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и напредовање: Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су: – Однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у					

мапи...); – Однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...) – Однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...) – Разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...; раздваја битно од небитног...) – Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...) – Оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...) – Организација композиције (примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о перспективи, правцу, смеру...) – Вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...) – Употреба техника (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала)...Самопроцена радова -вербална и писана

29.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања; - изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имагинацију; - обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи; - користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; - разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха; - уважава себе и друге када снима, обрађује и дели дигиталне фотографије; - учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и технологију;	**ПРОСТОР И КОМПОЗИЦИЈА**	Композиција. Боје и емоције, стилизација облика. Композиција линија, композиција боја, композиција облика. Равнотежа, контраст, понављање и степеновање облика, варијације. Орнамент и арабеска. Пропорције. Пропорције главе и тела. Перспектива. Колористичка, ваздушна, линеарна перспектива.
	КОМУНИКАЦИЈА	Теме. Историјска, религијска и митолошка тема. Оригинал, копија и плагијат. Дигитална фотографија. Кадар, селфи и аутопортрет. Анимација. Процес креирања, стори борд. Сцена. Обједињавање покрета, игре и звука. Презентације.

- прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације; - представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно; - предлаже идеје за уметничку рециклажу, хуманитарне акције кроз ликовно стваралаштво или обилазак места и установа културе; - разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима.	**УМЕТНОСТ ОКО НАС**	Уметност и технологија. Уметничка занимања и продукти. Савремена технологија и уметност. Уметност око нас. Уметничка рециклажа, уметнички пројекти, хуманитарне акције... Наслеђе.

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-арабеска -орнамент -сецесија -пропорције -златни пресек -композиција -простор -равнотежа -контраст -сценске уметности -позориште -сцена -маска -костим -лутка -фотографија -филм -кадар -експозиција -мотив -перспектива -перформанс -плагијат	-цртање -сликање -вајање -перцепција и аперцепција -практична вежба -одговарајућа средства и материјали -изложбе радова -посете установама културе -учествовање на ликовним конкурсима -корелација са другим предметима -корелација са другим уметностима -фотографисање -рад по моделу -портрет -пејзаж	-употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању -разуме ликовну уметност кроз појмове естетике, историје уметности, теорије ликовне форме, технологије ликовних материјала и средстава	-прави оригиналне фотографије користећи доступна средства (фото-апарат, мобилни телефон, таблет, рачунар...) -реализује исту идеју различитим материјалима, техникама или средствима -смишља оригиналне орнаменте са својствима арабеске за одређену намену -приказује простор и облике помоћу линеарне перспективе -прави композиције понављањем, варијацијама и степеновањем облика, приказује однос величина који уочава између целине и делова -пореди решења ликовних проблема (композиција, пропорције, идеје...) у уметничким делима, својим и радовима других -користи једноставне технике (на пример, асоцијације) за смишљање креативних идеја -бира врсту филма који ће гледати у односу на жанр -користи различите изворе (представе, филмови, интернет, концерти,	-учествује у заједничком раду који обједињује различите уметности -процени своја интересовања и могућности разматрајући занимања у визуелним уметностима -има свест о властитој способности перцепције, ликовног мишљење и памћења -има свест о значају и потреби очувања културног наслеђа и ликовно-уметничким остварењима -има изграђен однос поштовања и вредновања дела ликовних уметности	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

			архитектура...) као подстицај за стваралачки рад -прави, самостално или у сарадњи са другима, презентације одабраних уметничких дела -извештава о догађајима културе којима је присуствовао помажући се доступним информацијама (каталог, приказ у штампи...)	других народа и култура -критички вреднује сопствени рад и дела и дела вршњака -сарађује у тиму и у групи	
Праћење и напредовање: Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су: – Однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у мапи...); – Однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...) – Однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...) – Разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...; раздваја битно од небитног...) – Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...) – Оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...) – Организација композиције (примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о перспективи, правцу, смеру...) – Вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...) – Употреба техника (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала)...Самопроцена радова -вербална и писана					

29.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 34 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– бира одговарајући прибор, материјал, технику, уређај и апликативни програм за изражавање идеја, имагинације, емоција, ставова и порука;	**КОМПОЗИЦИЈА**	Примена принципа компоновања. Простор и пропорције (ергономија, перспектива).

– користи разноврсне податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – примењује знања о елементима и принципима компоновања у стваралачком раду и свакодневном животу; – реализује једноставне ликовне пројекте, самостално и у сарадњи са другима; – дискутује аргументовано о својим и радовима других уважавајући различита мишљења; – прави презентације усклађујући слику и текст и приказујући кључне податке и визуелне информације; – тумачи садржаје одабраних уметничких дела и одабрану визуелну метафорику; – разговара о значају културне баштине за лични развој, развој туризма и очување културног идентитета земље.	**НАСЛЕЂЕ**	Културна баштина (значај, заштита и промоција наслеђа). Најзначајнија уметничка остварења и уметници, локалитети и споменици на територији Србије и у свету.
	КОМУНИКАЦИЈА	Декодирање слике (теме, мотиви, поруке, метафора, алегорија, пиктограми...). Пројекти (цртеж, слика, скулптура, дигитална фотографија, филм, анимација, игрице, стрип, графити, мурали, инсталације, шминка и боди арт, одевне комбинације и детаљи...).

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-дизајн -амблем -симбол -персонификација -алегорија -хералдика -пиктограм -контраст -композиција -фантастика -надреализам	-цртање -сликање -вајање -перцепција и аперцепција -практична вежба -одговарајућа средства и материјали -изложбе радова -посете установама културе	-идентификује креативне идеје у уметничким делима и архитектури -пореди уметничке и неуметничке радове (шунд, кич, дечји радови...) -набраја уметнике и уметничка дела различитих праваца -употребљава	-бира стандардни прибор и материјал на основу ознака и апликативни програм у односу на врсту рада -реализује мини пројекат од идејног решења, разраде скице до реализације у материјалу -примењује симболичка, асоцијативна или психолошка својства боја у раду и свакодневном животу (на пример,	-процени своја интересовања и могућности разматрајући неуметничка занимања која су повезана са визуелним уметностима -учествује у заједничком раду који обједињује различите уметности -испољава вештине сарадње у заједничким активностима	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и

-колаж -монтажа	-учествовање на ликовним конкурсима -корелација са другим предметима -корелација са другим уметностима	основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању -разуме ликовну уметност кроз појмове естетике, историје уметности, теорије ликовне форме, технологије ликовних материјала и средстава	када уклапа одећу) -дискутује о радовима на основу различитих критеријума (технике, идеје, емоције, намена, принципи...) користећи основне стручне термине -прави оригиналне радове на основу ставова, искуства, имагинације, случајности и експеримента -користи различите изворе (скице, симболи, графити, дела модерне и савремене уметности...) као подстицај за стваралачки рад -тумачи визуелну метафорику са којом се среће -прави презентације одабраних уметничких дела усклађујући естетске квалитете и кључне информације -повезује уметничка дела са важним историјским догађајима -дискутује о значају уметности за културни идентитет и за развој туризма -пореди најзначајније споменике културе у земљи (место, намена, значај...) -препоручи посету неком актуелном догађају културе	-процени своја интересовања и могућности разматрајући занимања у визуелним уметностима -има свест о властитој способности перцепције, ликовног мишљење и памћења -има свест о значају и потреби очувања културног наслеђа и ликовно-уметничким остварењима -има изграђен однос поштовања и вредновања дела ликовних уметности других народа и култура -критички вреднује сопствени рад и дела и дела вршњака -сарађује у тиму и у групи	информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и напредовање: Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су: – Однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у мапи...); – Однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...) – Однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...)					

– Разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...; раздваја битно од небитног...) – Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...) – Оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...) – Организација композиције (примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о перспективи, правцу, смеру...) – Вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...) – Употреба техника (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала)...Самопроцена радова -вербална и писана

30. ПРЕДМЕТ МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ: Циљ учења Музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, естетске критеријуме, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа**.**

30.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; – објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; – искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека; – реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма ; – идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и сл.); – класификује инструменте по начину настанка звука; – опише основне карактеристике удараљки; – препозна везу између избора врсте инструмента	**ЧОВЕК И МУЗИКА**	Човек у праисторији Улога музике у првобитном друштву. Човек и ритуал: улога музике у ритуалу (музичко-антрополошка истраживања). Магијска моћ музике. Елементи музичког тока: покрет, ритам (ритам као основа ритуала), коло/групни плес. Покрет: порекло плеса. Слушање/доживљај ритма телом. Најстарија фолклорна музичка традиција у Србији и светске баштине. Човек Антике Божанска природа музике: – митолошка свест античког човека; – музички атрибути богова; – музика и држава. Музика у храму и музика на двору; Примери различитих инструмената и музичких облика у античким

и догађаја, односно прилике када се музика изводи; – изражава се покретима за време слушања музике; – вербализује свој доживљај музике; – идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања; – анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; – илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...); – критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона; – пева и свира самостално и у групи; – примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); – кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику; – користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; – искаже своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – користи могућности ИКТ-а за слушање музике и извођење; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина;		цивилизацијама. Улога и место музике у античким цивилизацијама: Индија, Сумер/Вавилон, Кина, Египат, Грчка, Рим. Појава првих нотација, пентатоника.
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Најстарији инструменти: тело, удараљке, дувачки, жичани. Удараљке – настанак, првобитни облик и развој. Ритмичке удараљке као најједноставнија група инструмената. Мелодијске удараљке.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Елементи музичке изражајности – темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање вокалних, вокално-инструменталних и кратких инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела најстарије фолклорне традиције српског и других народа. Слушање народних и уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика и расположења, као и музичких прича.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху самостално и у групи. Певање песама из нотног текста солмизацијом. Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација певањем. Певање песама у комбинацији са покретом. Свирање песама и лакших инструменталних дела по слуху на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Свирање дечјих, народних и уметничких композиција из нотног текста. Извођење дечијих, народних и уметничких игара. Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација на инструментима или покретом.

– комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката.	**МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО**	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука. Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Осмишљавање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених мотива. Импровизација мелодије на задати текст; Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима. Израда једноставних музичких инструмената. Реконструкција музичких догађаја у стилу старих цивилизација.

Кључни појмови: покрет, ритам, мелодија, темпо, динамика

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-свечане песме -народна и уметничка музика -ритмички аранжмани -лествични низ -музичко дело -камерни ансамбл -појам Ц – дур лествице, разлике између дура и мола -појам предзнака -тонске боје, различит темпо...	-утврђивање музичког речника у вези са јачином, брзином и постепеним динамичким прелазима -свирање и певање песама -извођење песама на инструментима -вежбе памћења и развијање моторике -оспособљавати ученике за нотни запис -навикавање на похађања концерата -подстицање на активно бављење музиком -усмеравање пажње ученика на аналитичко слушање музике -разликовање звучних боја музичких инструмената -упознавање музичких дела	-препозна инструменте по њиховом изражајном потенцијалу -идентификује утицај који музичко дело оставља на њега на основу мелодије, ритма, темпа, динамике -разликује традиционалну народну музику свог и других народа -објасни значај химне	-учествује у музичком догађају читајући нотно писмо -повезује структуру музичког дела са својим музичким доживљајем -повезује музику са наменом, улогом и значајем коју има у свакодневном животу (нпр. војна, обредна музика, музика за забаву) -идентификује утицај музике на тело -учествује у осмишљавању школских приредби и манифестација -импровизује музички дијалог гласом или на инструменту уз покрет	-изражава своје утиске, расположења и ставове певањем, свирањем и покретом, размењује своје утиске и расположења у виду музичког дијалога са другима -изражава своје утиске, расположења и ставове певањем или свирањем путем импровизације ритмичких и мелодијских целина	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Праћење и напредовање: Фактори за праћење музичког развоја и оцењивање сваког ученика су ниво његових постигнућа у односу на дефинисане исходе као и рад, степен ангажованости, кооперативност, интересовање, став, умешност и креативност; активно учешће у свим видовима музичких активности. постигнућа ученика се могу оценити усменом провером, краћим писаним проверама (до 15 минута) и проценом практичног рада и уметничког и стваралачког ангажовања. треба користити и друге начине оцењивања као што су: 1. допринос ученика за време групног рада, 2. израда креативних задатака на одређену тему, 3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), 4. специфичне вештине. Наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитета перцепције и начин размишљања приликом слушања, као и примену тероетског знања у музицирању. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. Музичке, а нарочито ритмичке диктате повремено практиковати и задавати.

30.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период средњег века и ренесансе; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у средњем веку и ренесанси; – опише улогу музике у средњовековној Србији; – уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе; – издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима; – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности	**ЧОВЕК И МУЗИКА**	Средњи век: Ранохришћанска музика. Византијско певање. Грегоријански корал. Рани облици вишегласја – мотет. Световна музика средњег века: трубадури, трувери минезенгери. Духовна и световна музика у средњовековној Европи и Србији. Музика средњег века као инспирација за уметничку и популарну музику. Ренесанса Развој духовног и световног вишегласја. Мотет, миса, мадригал. Највећи представници ренесансне вокалне музике: Ђ. П. да Палестрина, О. ди Ласо. Инструментална музика ренесансе.

инструмената; – одреди врсту музичког инструмента са диркама по изгледу и звуку; – опише разлику у начину добијања звука код исктрумената са диркама; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; – разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике средњег века и ренесансе; – коментарише слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте ; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века и ренесансе; – уочи сличности и разлике између православне и (римо)католичке духовне музике; – идентификује елементе средњовековне музике као инспирацију у музици савременог доба; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и традиционалне и/или електронске инструменте, самостално и у групи; – примењује правилну технику певања; – примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; – развије координацију и моторику кроз свирање и покрет; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч,	**МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ**	Инструменти са диркама: оргуље, чембало, клавир, хармоника, челеста. Народни инструменти
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне средњовековне и ренесансне музике. Слушање вокалних, вокално-инструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних омпозитора. Слушање дела традиционалне народне музике. Слушање дела инспирисаних фолклором.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху самостално и у групи. Певање песама из нотног текста солмизацијом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских мотива у стилу музике средњег века и ренесансе. Певање песама у комбинацији са покретом. Свирање по слуху дечјих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Свирање из нотног текста дечјих, народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим нструментима Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука. Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Стварање мелодије на задати текст. Импровизација дијалога на инструментима Орфовог инструментарија и другим инструментима.

ликовна уметност); – учествује у школским приредбама и манифестацијама; – понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.		Реконструкција музичких догађаја у стилу средњег века и ренесансе.

Кључни појмови: световна музика, духовна музика, вишегласје, народна музичка традиција, музички инструменти.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-традиционалне и уметничке музике -појам Ф-дур, Д-дур и д-мол лествице -вокално-инструменталне и кратке инструменталне композиције -соло и хорска песма -темпо -динамика -синкопа -триола	-утврђивање музичког речника у вези са јачином, брзином и постепеним динамичким прелазима -свирање и певање песама -извођење песама на инструментима -вежбе памћења и развијање моторике -оспособљавати ученике за нотни запис -навикавање на похађања концерата -подстицање на активно бављење музиком -усмеравање пажње ученика на аналитичко слушање музике -разликовање звучних боја музичких инструмената -упознавање музичких дела	-користи нотно писмо и музичке изразе -препозна извођачке саставе по њиховим изражајним карактеристикама -препозна начин на који музички изражајни елементи дочаравају карактер музичког дела визуелно -наводи примере песама народне,	-прати развој изражајних музичких елемената (мелодија, ритам, темпо, агогика) током трајања композиције -уочи везу између развоја музичког тока и музичких облика -повезује традиционалну музику са културним идентитетом -уочава дејство музике у различитим животним ситуацијама -креира музичке целине певањем или свирањем, сам или у групи, уз помоћ наставника -ангажујући ум, тело и дух, и то кроз стварање, извођење и слушање -објашњава друштвени и културни контекст у	-уважава уметнички и естетски израз -развија позитивну слику о себи, изграђује самомотивацију и развија независност -развија социјалну интеракцију, која укључује стварање, слушање и извођење музике -развија међукултурално разумевање и поштовање кроз упознавање музике и музичке традиције различитих култура -развија дисциплину у раду при учествовању у практичним задацима који захтевају висок степен усредсређености и континуиране праксе -кроз искуство са музиком повезује знање стечено кроз музику са осталим аспектима његовог живота -посећују културно-музичке догађаје, музичке школе и описују доживљај који музика оставља на	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -решавање проблема -сарадња

		уметничке и популарне музике	коме се изводи музички фолклор -исказују својим речима мишљење о слушаном уметничком делу	њих -разликује примерено понашање од непримереног понашања публике -изражава отвореност према културним различитостима у свом окружењу (интеркултуралност) -вреднује извођење групе и своје извођење	
Праћење и напредовање: Фактори за праћење музичког развоја и оцењивање сваког ученика су ниво његових постигнућа у односу на дефинисане исходе као и рад, степен ангажованости, кооперативност, интересовање, став, умешност и креативност; активно учешће у свим видовима музичких активности. постигнућа ученика се могу оценити усменом провером, краћим писаним проверама (до 15 минута) и проценом практичног рада и уметничког и стваралачког ангажовања. треба користити и друге начине оцењивања као што су: 1. допринос ученика за време групног рада, 2. израда креативних задатака на одређену тему, 3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), 4. специфичне вештине. Наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитета перцепције и начин размишљања приликом слушања, као и примену тероетског знања у музицирању. Сумативан вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. Музичке, а нарочито ритмичке диктате повремено практиковати и задавати.					

30.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- препозна врсту жичаних инструмента по изгледу и звуку; - опише начин добијања тона код жичаних инструмената; - повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали; - наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма; - уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму;	**ЧОВЕК И МУЗИКА**	Барок. Рођење опере. Клаудио Монтеверди. Облици вокално-инструменталне музике (ораторијум, кантата). Инструментална музика: солистичко, камерно и оркестарско музицирање. Инструментални облици: свита, кончерто гросо. Антонио Вивалди, Јохан Себастијан Бах и Георг Фридрих Хендл. Класицизам Појам сонате и симфоније. Жанрови класичне музике -опера, црквени жанрови, симфонијска, концертантна, камерна (посебно гудачки квартет), солистичка музика. Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт и Лудвиг ван

- препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; - објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; - разликује музичке форме барока и класицизма; - идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма; - идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба; - изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; - користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; - комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; - учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; - изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; - понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; - критички просуђује утицај музике на здравље; - користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.		Бетовен. Развој српске црквене музике.
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Жичани: трзалачки и гудачки. Градитељске школе. Појам симфонијског оркестра Српски народни музички инструменти.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне музике барока и класицизма. Слушање вокалних, вокално-иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху и из нотног текста (солмизацијом) самостално и у групи. Певање песама у комбинацији са покретом. Певање и свирање из нотног текста народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских репрезентативних примера (одломака/тема) у стилу музике барока, класицизма.

	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање ритмичке пратње. Реконструкција музичких догађаја у стилу барока и класицизма.

Кључни појмови: барок, ораторијум, кантата, свита, кончерто гросо, класицизам, соната, симфонија, камерна музика.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-барок -класицизам -мелодијски мол, акоради на главним ступњевима опера, каденца -мешовити тактови -мелодија, ритам, темпо, динамика -хармонија, полифонија, хомофонија -гудачки инструменти -дувачки инструменти -дрвени дувачки инструменти -лимени дувачки инструменти -инструменти са диркама,	-утврђивање музичког речника у вези са јачином, брзином и постепеним динамичким прелазима -свирање и певање песама -извођење песама на инструментима -вежбе памћења и развијање моторике -оспособљавати ученике за нотни запис -навикавање на похађања концерата -подстицање на активно бављење музиком -усмеравање пажње ученика на аналитичко слушање музике -разликовање звучних боја музичких инструмената -упознавање музичких дела	-препозна, опише и упореди звук и изглед дувачких инструмената -уочи и објасни улогу одређених инструмената (солистичку, камерну, оркестарску) -слушно и визуелно препозна и именује народне инструменте -наводи примере вокалне и инструменталне музике, најпознатијих музичких арија, балетска музика, примере вокалних и инструменталних извођачких састава -објасни основне карактеристике музике раних цивилизација, средњевековне, ренесансне и барокне музике -слушно и визуелно препозна звук инструмената појединих епоха	-истражује извођачку и стваралачку употребу нотног писма -бира инструменте по њиховом изражајном потенцијалу -идентификује развој музичких тема током слушања -идентификује улогу музике у друштвено-историјским догађајима -разликује традиционалну музику свог и других народа од обрада традиционалне музике -објашњава друштвени и културни контекст -повезује различите музичке жанрове са наменом у свакодневном животу и са инспирацијом композитора -изводи музику која највише одговара садржају који жели да	-уважава уметнички и естетски израз -развија позитивну слику о себи, изграђује самомотивацију и развија независност -развија социјалну интеракцију, која укључују стварање, слушање и извођење музике - развија међукултурално разумевање и поштовање кроз упознавање музике и музичке традиције различитих култура -развија дисциплину у раду при учествовању у практичним задацима који захтевају висок степен усредсређености и континуиране праксе -кроз искуство са музиком повезује знање стечено кроз	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

-мешовити и сложени осминski тактови		-слушно препознаје извођачке саставе и разврстава их у одређену епоху -слушно и визуелно препознаје оргуље -повезује поједине музичке облике са најзначајнијим композиторима тих облика -наводе основне податке о композиторима (име, век, националност, занимљивости из живота, најзначајнија дела)	изрази певањем, свирањем и покретом, самостално и у групи -изражава се гласом, инструментом и покретом, солистички и у дијалогу са другима путем импровизације -прати музичке догађаје у својој средини	музику са осталим аспектима његовог живота -посећују културно-музичке догађаје, музичке школе и описују доживљај који музика оставља на њих -разликује примерено понашање од непримереног понашања публике -изражава отвореност према културним различитостима у свом окружењу (интеркултуралност) -вреднује извођење групе и своје извођење	
Праћење и напредовање: Фактори за праћење музичког развоја и оцењивање сваког ученика су ниво његових постигнућа у односу на дефинисане исходе као и рад, степен ангажованости, кооперативност, интересовање, став, умешност и креативност; активно учешће у свим видовима музичких активности. постигнућа ученика се могу оценити усменом провером, краћим писаним проверама (до 15 минута) и проценом практичног рада и уметничког и стваралачког ангажовања. треба користити и друге начине оцењивања као што су: 1. допринос ученика за време групног рада, 2. израда креативних задатака на одређену тему, 3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе), 4. специфичне вештине. Наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитета перцепције и начин размишљања приликом слушања, као и примену тероетског знања у музицирању. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. Музичке, а нарочито ритмичке диктате повремено практиковати и задавати.					

30.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 34 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повеже различите видове музичког изражавања са друштвено- историјским амбијентом у коме су настали; – уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у роматизму, импресионизму и савременом добу; – препознаје националне игре у делима уметничке музике; – наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба; – разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба; – идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба; – идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба; – препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку;	**ЧОВЕК И МУЗИКА**	Романтизам Програмска и апсолутна музика Соло песма Клавирска минијатура Националне и стилизоване игре (полка, мазурка, чардаш, казачок, сиртаки, валцер, танго...) Музичко-сценска дела Сметана, Дворжак, Шопен, Лист, Шуберт, Шуман, Паганини, Верди, Пучини, Росини, Чајковски, Бородин, Мусоргски, Мокрањац Импресионизам Равел, Дебиси Савремено доба Жанрови: Џез, популарна музика, апстрактна музика. Импровизација (појам) Стравински, Прокофјев, Коњовић, Константин Бабић, Вера Миланковић
	МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Дувачки инструменти

– опише начин добијања тона код дувачких инструмената; – препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила; – објасни како је музика повезана са другим уметностима и областима ван уметности (музика и религија; технологија записивања, штампања нота; извођачке и техничке могућности инструмената; – изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи; – користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; – комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; – учествује у креирању и реализацији школских приредби, догађаја и пројеката; – изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност); – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у комуникацији и заједничком музицирању; – се понаша у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама; – критички просуђује утицај музике на здравље; – користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Елементи музичке изражајности: темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената. Слушање световне и духовне музике романтизма, импресионизма и савременог доба. Слушање вокалних, вокално-иструменталних и инструменталних композиција, домаћих и страних композитора. Слушање дела традиционалне народне музике.
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Певање песама по слуху и из нотног текста (солмизацијом) самостално и у групи. Певање песама у мешовитим тактовима (7/8, 5/8) по слуху. Певање песама у комбинацији са плесним покретом. Певање и свирање из нотног текста народних и уметничких композиција на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима. Извођење једноставнијих музичких примера у вези са обрађеном темом. Извођење (певање или свирање) једноставних ритмичких и мелодијских репрезентативних примера (одломака/тема) у стилу музике романтизма, импресионизма и савременог доба.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Импровизација Креирање покрета уз музику коју ученици изводе. Креирање ритмичке пратње. Реконструкција музичких догађаја у стилу романтизма, импресионизма и савремене музике. Израда дувачких инструмената од доступних материјала.
Кључни појмови: романтизам, рограмска и апсолутна музика, соло песма, клавирска минијатура, музичко-сценска		

дела, савремено доба, музички жанрови.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-романтизам -канон -симфонија -опера, оперета балет – музичко-сценска форма -мјузикл -џез -блуз	-утврђивање музичког речника у вези са јачином, брзином и постепеним динамичким прелазима -свирање и певање песама -извођење песама на инструментима -вежбе памћења и развијање моторике -оспособљавати ученике за нотни запис -навикавање на похађања концерата -подстицање на активно бављење музиком -усмеравање пажње ученика на аналитичко слушање музике -разликовање звучних боја музичких инструмената -упознавање музичких дела	-комуницира путем нотног писма -препозна музичке карактеристике народних песама других земаља и упоређују их са карактеристикама српске народне музике (ритам, мелодија, инструменти) -примере наводи обрађених музичких дела свих епоха (извођачки састави, облици, најпознатије арије, балетска музика) -наводи примере српске музике XИX и XX века -наводи примере различитих жанрова популарне музике -слушно препозна различите музичке правце	-анализира дејство које музика има на њега -истражује различите начине музичког стваралаштва користећи ИКТ -уочава везу између музичких стилова и духа времена -повезује облике традиционалног музицирања са народним обредима и обичајима -одабира или креира музику и кореографију за одређени догађај -идентификује начине на који музика дочарава различит карактер, текст и садржаје -ученици изводе: химну, песме по слуху, песме по нотном тексту -опише утиске које на њега остављају слушана музичка дела	-испољава и артикулише основне елементе музичког укуса -препознаје могућности ИКТ-а у стицању знања о музици, слушању, музичком извођењу и стваралаштву -идентификује начине употребе и злоупотребе музике -препознаје музику као начин човековог изражавања и односа премаствености -покаже толерантност код другачије исказаног музичког доживљаја партнера/разреда -стекне навику активног слушања вредних музичких остварења -преписпита свој став о доживљеним осећањима након слушаног музичког примера, разговарајући са партнером или разредом (ученицима), аргументујући своје мишљење	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Праћење и напредовање: Фактори за праћење музичког развоја и оцењивање сваког ученика су ниво његових постигнућа у односу на дефинисане исходе као и рад, степен ангажованости, кооперативност, интересовање, став, умешност и креативност; активно учешће у свим видовима музичких активности. постигнућа ученика се могу оценити усменом провером, краћим писаним проверама (до 15 минута) и проценом практичног рада и уметничког и стваралачког ангажовања. треба користити и друге начине оцењивања као што су:
1. допринос ученика за време групног рада,
2. израда креативних задатака на одређену тему,
3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе),
4. специфичне вештине.

Наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитета перцепције и начин размишљања приликом слушања, као и примену тероетског знања у музицирању. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. Музичке, а нарочито ритмичке диктате повремено практиковати и задавати.

31. ПРЕДМЕТ ИСТОРИЈА

Циљ: Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна историјска знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

31.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); – лоцира одређену временску одредницу на временској ленти; – разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; – именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје; – разврста историјске изворе према њиховој основној подели;	**ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ**	Основни садржаји Појам прошлости и историја као наука о прошлости људског друштва. Хронологија – рачунање времена. Подела прошлости и периодизација историје. Историјски извори – дефиниција, основна подела и установе у којима се чувају. Проширени садржаји Сродне науке и помоћне историјске науке. Историја око нас. Историјско наслеђе – тековине.
– повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека); – наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; – разликује основне одлике каменог и металног доба; – лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; – користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; – одреди место припадника друштвене групе на графичком	**ПРАИСТОРИЈА**	**Основни садржаји** **Основне одлике праисторије (начин живота људи, проналасци).** **Подела праисторије (камено, метално доба).** **Проширени садржаји** **Најважнији праисторијски локалитети у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Лепенски Вир, Винча...).**

приказу хијерархије заједнице; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; – наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока; – идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; – разликује врсте писама цивилизација Старог истока; – илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет; – користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век; – изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом; – прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему; – визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом; – опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; – лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; – приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој, – идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; – истражи основна обележја и значај религије старих Грка; – разликује легенде и митове од историјских чињеница; – наведе значај и последице освајања Александра Великог; – илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет; – користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке	**СТАРИ ИСТОК**	Основни садржаји Појам Старог истока – географске одлике, најзначајније цивилизације (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија). Друштвени односи (робовласничко и теократско друштво) и државно уређење (монархија –царства/краљевства) у цивилизацијама Старог истока. Основне одлике привреде и свакодневни живот – обичаји, занимања, култура исхране и становања. Култура и историјско наслеђе народа Старог истока – религија (монотеизам и политеизам), писмо, књижевност, уметност, наука, цивилизацијске тековине (математика, архитектура, календар, иригациони систем, саобраћајна средства, медицина, закони...). Проширени садржаји Специфичности египатске религије. Специфичности религија цивилизација Месопотамије. Основне одлике јудаизма. Најважније цивилизације Далеког истока (Индија, Кина).
	АНТИЧКА ГРЧКА	Појам античке Грчке – географске одлике. Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска цивилизација). Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. Колонизација и основне одлике привреде. Полиси – Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење). Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат – узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре). Проширени садржаји Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности).

Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију; – израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; – користи основне историјске појмове; – лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; – наведе основне разлике између античке римске републике и царства; – разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; – истражи основна обележја и значај религије античког Рима; – илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; – наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; – лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије; Полиси – Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење). Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат – узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре). Проширени садржаји Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип ИИ, Аристотел, Архимед... Грчка митологија, пантеон. Седам светских чуда античког доба.		Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип ИИ, Аристотел, Архимед... Грчка митологија, пантеон. Седам светских чуда античког доба.
	АНТИЧКИ РИМ	Појам античког Рима – географске одлике и периодизација. Оснивање Рима (легенда о Ромулу и Рему). Структура друштва и уређење Римске републике. Ширење Римске државе (освајања и провинције, привреда). Рим у доба царства – принципат и доминат. Култура и свакодневни живот (религија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хришћанство – појава и ширење. Пад Западног римског царства (почетак Велике сеобе народа, подела царства и пад Западног царства). Историјско наслеђе (абецеда, календар, медицина, уметност, архитектура, путеви, водовод, канализација, терме, римски бројеви, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије). Проширени садржаји Етрурци. Римска војска. Римски градови на територији Србије. Најистакнутије личности: Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики...). Римски пантеон. Гладијаторске борбе.

– користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.		

Кључни појмови: историјски извори, хронологија, друштво, држава, стари век.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-историја -историјски метод -историјски извори -епоха -деценија -век -миленијум -култура -цивилизација -царство -полис -робовласни-штво -привреда -религија -културно наслеђе -традиција	-кроз фронтални, групни и индивидуални рад са ученицима примењује монолошко-дијалошке методе -читање и анализа историјских извора -коришћење историјске карте и историјског атласа -користити илустрације, документарне или видео и дигиталне материјале, музејске експонате, културно-историјске споменике и архивски материјал	-у излагању историјске нарације користи основне научне појмове -дефинише појам историје -на датом примеру препознаје узрок и последице историјског догађаја -у усменом исказу ређа временске секвенце исправним редоследом -разликује легедне и митове од историјске реалности -наводи примере првих облика писмености и књижевности, -наведе оснивача и циљеве историје као науке -наброји историјске извор, историјска раздобља, одређује њихово трајање -разликује и одређује трајање деценије, века и миленијума -дефинише хронологију, календар -најбројиа најзначајније изуме праисторије и старог века -наброји најзначајније битке -наводи најважније тековине грчке културе, научне дисциплине које су се развијале у том периоду и	-опише предмет проучавања -наведе аргументе у прилог значају историје као науке -користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум, век и деценију -израчуна временску удаљеност између догађаја -уочи значај проналазака из најстарије прошлости људског друштва (ватра, точак, писмо) -користи главне елементе историјске карте -проналази на карти територије првих цивилизација -поредећи историјске и географске карте датог простора, уочава утицај рељефа и климатских чинилаца на настанак цивилизација -одреди, на графичком приказу, место припадника друштвене групе у хијерархији дате заједнице -прикупи информације из различитих, њему доступних	-показује отворености ка проучавању других култура -вреднује културе народа Старог истока -вреднује значај демократског уређења -препознаје естетске вредности светске културне баштине -има позитиван однос према сопственој култури -изражава своје ставове, мишљење, осећања и поштује туђа -промовише позитивне вредности друштва -користи различите изворе знања и уз помоћ наставника препознаје могуће грешке -самостално или у сарадњи са другима преиспитује прецизност и тачност решења	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -предузимљи-вост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

		стилове у архитектури -оцењује улогу Богова у свакодневном животу старих цивилизација -наведе основне одлике раног хришћанства -наведе најзначајније споменике културе праисторије и старог века	извора (визуелних, материјалних и наративних), везаних за одређену тему -на основу визуелних и садржинских обележја, повезује одабране изворе информација са одговарајућим историјским периодом -пронађе информације из датог историјског извора и резултате прикаже у усменом или писаном облику		
Праћење и напредовање: иницијална процена, давање повратне информације, процена сопственог напредтка ученика, вреднују се и процес и продукти учења, вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, десетоминитне провере, писмене провере, усмено одговарање					

31.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима; – пореди историјске појаве; – наведе најзначајније последице настанка и		Основне одлике периода средњег века и новог века (појмови средњи век, нови век, прединдустријско доба, хронолошки и просторни оквири). Историјски извори за историју средњег века и раног новог века и њихова сазнајна вредност (писани и материјални).

развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем и раном новом веку; – на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава); – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена; – на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у средњем и раном новом веку; – идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века; – изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја најистакнутије владарске породице; – пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку; – разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку; – на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности; – образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог века; – идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку; – илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација; – разликује споменике различитих епоха, са	**ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ**	Велика сеоба народа и стварање нових држава у Европи (германска и словенска племена, Бугари, Мађари, Викинзи). Најзначајније државе раног средњег века (Франачка држава, Византијско царство, Арабљани). Религија у раном средњем веку (христијанизација и хришћанска црква, Велики раскол, ислам). Феудално друштво (структура, друштвене категорије, вазални односи). Српске земље и Балканско полуострво (досељавање Срба и Хрвата, односи са староседеоцима и суседима, формирање српских земаља, христијанизација, ширење писмености). Истакнуте личности: Јустинијан, Карло Велики, кнез Властимир, цар Симеон, Јован Владимир, Василије ИИ, краљ Михаило, Ћирило и Методије.
	ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	Државно уређење (типови европских монархија; република). Сусрети и прожимања цивилизација и народа (хришћанство, ислам, јудаизам, Крсташки ратови, најзначајнији путописци и њихова путовања – Марко Поло, Ибн Батута и др). Српске земље и суседи (краљевина и царство, деспотовина, аутокефална црква, односи са Византијом, Угарском, Бугарском, Венецијом, османска освајања у југоисточној Европи). Свакодневни живот у Европи и српским земљама (двор и дворски живот, живот на селу и граду – занимања, родни односи, правоверје и јереси, куга). Опште одлике средњовековне културе (верски карактер културе, витешка култура, културне области, школе и универзитети, проналасци; писана и визуелна култура код Срба, легенде – Косовска, о краљу Артуру...). Истакнуте личности: Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Сава Немањић, краљ Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар и кнегиња Милица, Тврткo И Котроманић, Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ, султанија Мара, Ђурађ Кастриот Скендербег, Балшићи, Црнојевићи, Мехмед ИИ Освајач.
	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ (Прединдустријско доба)	Прединдустријско доба (хронолошки оквири, научна и техничка открића, штампа, промене у начину производње, банкарство, успон градова – примери Фиренце, Венеције, Антверпена...). Велика географска открића и колонизација (истакнути морепловци и њихова путовања, сусрет са ваневропским цивилизацијама – Северна и Јужна Америка, Индија, Африка, Кина, Јапан, Аустралија; последице). Опште одлике културе раног новог века (основна обележја хуманизма и

посебним освртом на оне у локалној средини; – илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века у савременом друштву; – користећи ИКТ, самостално или у групи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе; – повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.		ренесансе; књижевност, политичка мисао, промене у свакодневном животу, обичаји и веровања – прогон „вештица”...). Реформација и противреформација (узроци, протестантизам, католичка реакција – улога језуита; верски сукоби и ратови). Појава апсолутистичких монархија (промене у државном уређењу, централизација државе, положај владара). Врхунац моћи Османског царства (освајања, држава и друштво). Живот Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (обнова Пећке патријаршије; мењање верског и културног идентитета – исламизација, покатоличавање, унијаћење; учешће у ратовима, отпори и сеобе, положај и привилегије, Војна крајина). Истакнуте личности: Јохан Гутенберг, Изабела Кастиљска, Кристифор Колумбо, Фернандо Магелан, Леонардо да Винчи, Микеланђело Буонароти, Николо Макијавели, Никола Коперник, Исак Њутн, Мартин Лутер, Карло В и Филип ИИ Хабзбуршки, Елизабета И, Вилијам Шекспир, Луј ХИВ, Сулејман Величанствени, Мехмед-паша Соколовић, Арсеније ИИИ Црнојевић, Арсеније ИВ Јовановић.

Кључни појмови: историјски извори, хронологија, друштво, држава, стари век.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-средњи век, феуд, кмет, сениор, вазал, повеље, житија, записи, натписи, летописи -номад, сеоба, Врата народа, пронија -патријарх, папа, епископ, игуман, манастир, монах, велики раскол -натурална привреда -шеик, ислам, хиџра, Куран -витез, варварин -прапостојбина, Влах, глагољица, ћирилица, покрштавање, многобошци, пагани, мисионар -барон, гроф, ходочасник, Света земља, крсташи,	-кроз усмено излагање, опис, разговор, објашњења -тумачења кроз групни, рад у пару или радионица -уз коришћење историјских текстова, карата и др. извора података -документарни и играни видео и дигитлни материјал, музејски експонати, илустрације -обиласци културно историјских споменика	-у својој околини разликује споменике различитих епоха -разликује, на понуђеним примерима, историјске и легендарне личности -наброји основне одлике феудалнога друштва, начин привређивања у робовласничком и феудалном	-на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском -на датим примерима, налази кључне сличности и разлике и упоређује историјске појаве -објасни утицај Велике сеобе народа на каснији развој друштва -уочава на историјској карти приказ различитих историјских појава и промена -демонстрира кретање варварских племена помоћу	-учествују у групном раду -износе сопствена запажања -вреднује друштвене и културне прилике -показује отворености ка проучавању других култура -препознаје естетске вредности светске културне баштине -има позитиван однос према сопственој култури -изражава своје ставове, мишљење, осећања и поштује туђа -промовише позитивне вредности друштва -користи различите изворе	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Христов гроб -мајстор, шегрт, калфа -Велики жупан, Првовенчани -аутокефалност -архиепископ, Ктитор, метох, себри, меропси, отроци, велможе, државни сабор, крајиште, кефалије, жупе, двоструки венац, богумили, јеретик, патарени -Душанов Законик, Мирослављево јеванђеље -Јаничари, спахије, акинџије, кнез -Моравска Србија, деспот, појмови карактеристични за ту област	-настава треба да помогне у стварању што јасније слике не само о томе шта се тада десило већ и зашто се то десило	друштву -наброји три раздобља средњег века -идентификују наслеђе Франачке државе, Византијског царства и државе Арабљана које је актуелно и данас -наведе прве јужнословенске државе -наведе најзначајније личности и догађаје	историјске карте -анализира разлике између Византијске империје и Франачке државе -објасни развој хришћанске цркве и њену поделу на римско-католичку и православну цркву -опише успон Арапа и њихову културу -објасни настанак исламске религије и њено ширење, разлику између хришћанства и ислама -упореди информације из различитих историјских извора и закључке прикаже у усменом, писаном или електронском облику	знања и уз помоћ наставника препознаје могуће грешке -самостално или у сарадњи са другима преиспитује прецизност и тачност решења	
Праћење и напредовање: иницијална процена, давање повратне информације, процена сопственог напредтка ученика, вреднују се и процес и продукти учења, вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, десетоминитне провере, писмене провере, усмено одговарање					

31.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; - изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера; - уочава везу између развоја српске државности током новог века	**ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ**	Основне одлике, хронолошки и просторни оквири периода од Индустријске револуције до завршетка Првог светског рата. Историјски извори за изучавање периода од Индустријске револуције до завршетка Првог светског рата и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио и визуелни).

и савремене српске државе; - сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; - наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; - препознаје основне карактеристике различитих идеологија; - анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; - уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости; - уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву; - препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност); - анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; - пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба; - приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку; - сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; - наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку; - препознаје основне карактеристике различитих идеологија; - анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; - уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости; - уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву; - препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност); - анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и	**ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА**	Индустријска револуција (парна машина и њена примена; промене у друштву - јачање грађанске и појава радничке класе). Политичке револуције (узроци, последице и обележја, европске монархије уочи револуција, просветитељске идеје, примери америчке и француске револуције; појмови уставности и поделе власти, Декларација о правима човека и грађанина, укидање феудализма). Наполеоново доба (Наполеонова владавина, ратови, тековине, Бечки конгрес). Свакодневни живот и култура (промене у начину живота). Источно питање и балкански народи (политика великих сила, борба балканских народа за ослобођење). Живот Срба под османском и хабзбуршком влашћу. Српска револуција 1804-1835 (основна обележја, ток Првог и Другог српског устанка, последице и значај). Развој модерне српске државе (аутономија Кнежевине Србије, успостава државе, оснивање образовних и културних установа). Црна Гора у доба владичанства (основна обележја државног и друштвеног уређења). Истакнуте личности: Џејмс Ват, Волтер, Катарина ИИ, Марија Терезија, Робеспјер, Наполеон Бонапарта, вожд Карађорђе, кнез Милош, кнегиња Љубица, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, прота Матеја Ненадовић, Петар И и Петар ИИ Петровић Његош, Сава Текелија, митрополит Стефан Стратимировић.
	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА	Рађање модерних држава, међународни односи и кризе (револуције 1848/49 - „пролеће народа”, политичке идеје, настанак модерне Италије и Немачке, успон САД и грађански рат, борба за колоније у Африци и Азији, Персија, Индија, Кина, опадање Османског царства). Промене у привреди, друштву и култури (Друга индустријска револуција, људска права и слободе - право гласа, укидање робовласништва, положај деце и жена; култура, наука, образовање, свакодневни живот). Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење (развој државних установа и политичког живота, унутрашња и спољна политика, међународно признање - Берлински конгрес; културна и просветна политика, свакодневни живот; положај Срба под хабзбуршком и османском влашћу). Истакнуте личности: Ђузепе Гарибалди, Ото фон Бизмарк, Наполеон ИИИ, краљица Викторија, Абрахам Линколн, Карл Маркс, браћа Лимијер, Алфред Нобел, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило, краљ Милан,

природном окружењу; - пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба; - приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку; - уочава историјске промене, поређењем политичке карте савременог света са историјским картама других епоха; - пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким модалитетима; - повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); - пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности; - анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; - уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла; - уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора; - употреби податке из графикона и табела у елементарном истраживању; - презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ; - упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других; - раздваја битно од небитног у историјској нарацији; - препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва; - идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.		краљица Наталија и краљ Александар Обреновић, књаз Никола Петровић, Илија Гарашанин, Јован Ристић, Никола Пашић, Стојан Новаковић, патријарх Јосиф Рајачић, Катарина Ивановић, Светозар Милетић, Бењамин Калај, Алекса Шантић.
	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	Међународни односи и кризе (формирање савеза, сукоби око колонија, Руско-јапански рат, Мароканска криза, Анексиона криза, Либијски рат, балкански ратови). Култура, наука и свакодневни живот (Светска изложба у Паризу, примена научних достигнућа, положај жена). Краљевина Србија и њено окружење (Мајски преврат, политички живот, унутрашња и спољна политика; појава југословенства, наука, култура, свакодневни живот, положај Срба под аустроугарском и османском влашћу, Црна Гора - доношење устава, проглашење краљевине; учешће Србије и Црне Горе у балканским ратовима). Велики рат (узроци и повод, савезништва и фронтови, Србија и Црна Гора у рату; преломнице, ток и последице рата; аспекти рата - технологија рата, пропаганда, губици и жртве, глад и епидемије; човек у рату - живот у позадини и на фронту; живот под окупацијом и у избеглиштву; Велики рат у сећању). Истакнуте личности: Алберт Ајнштајн, Пјер и Марија Кири, Сигмунд Фројд, Михајло Пупин, Никола Тесла, Хенри Форд, Вилхелм ИИ, Николај ИИ Романов, Вудро Вилсон, краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић, Јован Цвијић, Надежда Петровић, Арчибалд Рајс, Милунка Савић, Флора Сендс, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић, Драгутин Димитријевић Апис.

Кључни појмови: револуција, индустријско доба, Источно питање, људска права, уставност, Сретењски устав, уставна и парламентарна монархија, република, Кнежевина Србија, Краљевина Србија, Велики рат, либерализам, национализам, социјализам, империјализам, колонијализам, расизам.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	

-нови век -географска открића -хуманизам -ренесанса -реформација -монархија -црква -сеоба -револуција -индустријска револуција -политичка револуција -грађански рат -источно питање -устанак -режим уставобранитељи -независност -владика -кнежевина	-подстицање ученичке радозналости, путем усменог излагања, описа, разговора, објашњења, тумачења, аргументовања наставника и ученика -наставни садржаји представљени као „прича” богата информацијама и детаљима -користећи различите изворе информација -питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести -постављање питања „како је уистину било” -читање и анализа историјских извора -коришћење историјске карте и историјског атласа	-наведе технолошке иновације које су довеле до индустријске револуције -самостално дефинише узроке и последице датих историјских догађаја -наведе најзначајније личности и догађаје -објасни ослободилачке покрете и националне тежње на Балкану у XIX и почетком XX века	-опише утицај индустријске револуције на околину, саобраћај, комуникацију -пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким мадалитетима -користе мапе за лоцирање најважнијих колонија -анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу -раздваја битно од небитног у историјској нарацији -самостално или у групи, прикупи информације о конкретном историјском догађају, појави или личности и прикаже резултате истраживања -уочава историјске промене, поређењем политичке карте савременог света са историјским картама других епоха -уочава улогу књижевних и уметничких дела у изградњи националног идентитета -идентификује, на конкретним примерима, утицај идеја на историјске процесе -дискутују/дебатују на задату тему -истражују на задату тему	-у савременим институцијама и друштвеним појавама препознаје њихову историјску подлогу (грађанска права, парламентаризам, уставност) -учествују у групном раду -износе сопствена запажања -вреднује друштвене и културне прилике -показује отворености ка проучавању других култура -препознаје естетске вредности светске културне баштине -има позитиван однос према сопственој култури -изражава своје ставове, мишљење, осећања и поштује туђа -промовише позитивне вредности друштва -користи различите изворе знања и уз помоћ наставника препознаје могуће грешке -самостално или у сарадњи са другима преиспитује прецизност и тачност решења	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и напредовање: иницијална процена, давање повратне информације, процена сопственог напредтка ученика, вреднују се и процес и продукти учења, вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, десетоминитне провере, писмене провере, усмено одговарање					

31.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти; – уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; – пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора; – доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба; – образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности; – изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; – образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво;	**ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ**	Основне одлике периода од завршетка Првог светског рата донаших дана. Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првогсветског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност(материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства, дигитални).
	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА	Последице Великог рата (демографски и материјални губици,одраз рата у друштвеном и културном животу, Мировнаконференција у Паризу – нова карта Европе и света).Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице). Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес иносиоци уједињења, међународно признање и границе). Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету(либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе; култура, наука и уметност, свакодневни живот). Југословенска краљевина (простор, становништво и друштво;конституисање државе, политички живот; међународни положај;економске прилике; култура, улога двора; национално и верскопитање). Истакнуте личности: Николај II Романов, Владимир Иљич Лењин,Роза Луксембург, Александар Флеминг, Пабло Пикасо, ВолтДизни, Чарли Чаплин, Сергеј Ејзенштајн, Бенито Мусолини,Адолф Хитлер, Јосиф Стаљин, Френклин Рузвелт, АлександарI, Марија, Петар II и Павле Карађорђевић, Никола Пашић,Стјепан Радић, Милан Стојадиновић, Драгиша Цветковић, ВлаткоМачек, Слободан Јовановић, Милутин Миланковић, Исидора Секулић, Ксенија Атанасијевић, Милена Павловић Барили, ИванМештровић.

– идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; – препозна,на примерима из савремене историје, важност поштовања људских права; – наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба; – илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; – образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; – препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот; – наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва; – идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликата; – објасни значење појмова геноцид и Холокауст; – изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности; – изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; – препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији;	**ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ**	Свет у рату – узроци, међународне кризе, сукоби и освајачкаполитика тоталитарних држава; почетак и ток рата, зараћенестране, савезништва, фронтови, најважније операције, нови начиниратовања; ратна свакодневица; страдање цивила и ратни злочини;крај рата, победа антифашистичке коалиције. Југославија и српски народ у рату – улазак у рат, војни пораз,окупација, подела, квислиншке творевине; геноцид и злочини;устанак, антифашистичка борба и грађански рат; војне операције,живот у рату. Последице рата – људски и материјални губици; демографске идруштвене промене, миграције; уништавање културног наслеђа;суђења за ратне злочине; стварањеОУН. Истакнуте личности: Френклин Рузвелт, Винстон Черчил, Јосиф Стаљин, Адолф Хитлер, Бенито Мусолини, цар Хирохито, Франциско Франко, Мао Цедунг, Ана Франк, Петар IIКарађорђевић, Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз, Милан Недић,Анте Павелић, Диана Будисављевић.
	СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА	Свет после Другог светског рата – блоковска подела, трка у наоружању, глобална димензија хладног рата, ратна жариштаи кризе, деколонизација, европске интеграције, покретиеманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни иантирасни покрети; научна достигнућа, освајање свемира, медији,популарна култура. Југославија и српски народ после Другог светског рата – изградњановог државног и друштвеног уређења, једнопартијски систем,однос власти према политичким противницима, међународниположај, економске и културне прилике, самоуправљање,несврстаност; свакодневица, популарна култура, нове тенденције у култури. Истакнуте личности: Џон Кенеди, Никита Хрушчов, МахатмаГанди, Мартин Лутер Кинг, Роза Паркс, Нелсон Мандела, ГолдаМеир, Енди Ворхол, Јосип Броз, Александар Ранковић, МилованЂилас, Иво Андрић, Милош Црњански, Александар Петровић,Мира Траиловић, Душан Ковачевић.
	СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА	Свет после хладног рата – пад Берлинског зида; слом комунизмау Европи, распад СССР-а, нова политичка карта Европе,стварање Европске уније, доминација САД, локални конфликти и интервенције великих сила, процеси глобализације, Четвртаиндустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвенемреже и мобилна телефонија), претња

– критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; – анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала; – осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ; – образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба; – истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; – покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; – уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима; – препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.		тероризма, миграције,савремени културни покрети. Српски народ на крају 20. и почетком 21. века – криза СФРЈ80-тих година, међунационалне тензије, увођење вишестраначкогполитичког система, распад СФРЈ, грађански рат и стварање нових држава,интернационализација сукоба и међународне интервенције, економске прилике и свакодневни живот, ратнизлочини, страдање цивилног становништва, разарање културногнаслеђа, НАТО агресија на СРЈ, последице ратова, политичкепромене 2000. године, Република Србија као самостална држава,питање статуса Косова и Метохије, односи у региону, српски народу дијаспори и региону, процес придруживања Европској унији,култура и спорт. Истакнуте личности: Роналд Реган, Михаил Горбачов, Маргарет Тачер, Бил Гејтс, Владимир Путин, Ангела Меркел, СлободанМилошевић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић, Зоран Ђинђић,Војислав Коштуница.__

Кључни појмови: Октобарска револуција, Версајски уговор, Друштво народа, тоталитаризам, диктатуре, комунизам, фашизам, нацизам, социјализам, антифашизам, антисемитизам, милитаризам, Други светски рат, гето, Холокауст, геноцид, Аушвиц, Јасеновац, Организација Уједињених нација, феминизам, шовинизам, ксенофобија, репресија, пацифизам, деколонизација, људска права,националне мањине, дискриминација, демократија, тероризам, хладни рат, атомска енергија, глобализација, миграције, југословенска идеја, југословенска држава, Република Србија, транзиција, дигитална револуција, популарна култура.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-идеологија -империјализам -расизам, конзервативизам -социјализам -радикализам -либерализам -марксизам	-кроз фронтални, групни и индивидуални рад са ученицима примењује монолошко-дијалошке методе (приповедање, објашњење, закључивање, доказивање, аргументовање...) -читање и анализа историјских извора(текст методу)	-наброји основне ратне операције у Европи и на Балкану -покаже на карти најважније фронтове у Првом и Другом	-повезује појаве из савременог света са научним и технолошким открићима и достигнућима у прошлости -закључују о приликама у Европи и на Балкану за	-износи своје ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући личност саговорника -самостално планира истраживање одређеног историјског догађаја или појаве и резултате	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација

-независност -анексија -аутократија -октоиса -диктатура -пролетаријт -репарација -ревизионизам -тоталитариза -фашизам, -нацизам антисемитизам, милитаризам -стаљинизам -геноцид -холокауст -хладни рат -информбиро -самоуправљање -несврстаност - ратни злочини феминизам, шовинизам, ксенофобија, репресија, пацифизам, деколонизација, људска права,националне мањине, дискриминација, демократија, тероризам, хладни рат, атомска енергија, глобализација, миграције	-коришћење историјске карте и историјског атласа -коришћење речника, приручника, енциклопедија -користити илустрације, документарне или видео и дигиталне материјале, музејске експонате, културно-историјске споменике и архивски материјал -различита наставна средства (ЦД, касетофон, рачунар, филм, графоскоп....) -истраживачко саглеавање историјске појаве, сагледавање историјских чињеница са разних становишта, њихово упоређивање, класификовање, илустровање и графичко представљање, дефинисање историјског појма -читање историјских извора коришћењем различитих техника читања	светском рату -наводи основне одлике капиталистичких односа -наводи основне одлике грађанске демократије -наводи карактеристике ауторитарних и тоталитарних система у Европи и свету - фашизам, нацизам, милитаризам -познају се с блоковском поделом света и тзв. хладним ратом	време и између два рата -читају и анализирају изворни текст -дискутују/дебатују на задату тему -истражују на задату тему -опише ратне операције српске војске -објасни идеју југословенства -изнесе последице рата и политичке промене -анализирају појмове и документа Европске уније	представи уз помоћ ИКТ-а -препозна пропаганду и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији и стереотипима -вреднује у етичком смислу одређене историјске појаве и догађаје	-одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и напредовање: иницијална процена, давање повратне информације, процена сопственог напредтка ученика, вреднују се и процес и продукти учења, вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, десетоминитне провере, писмене провере, усмено одговарање					

31.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

ИСТОРИЈА

ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице 1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода 1.1.3. зна поделу на праисторију и историју 1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости 1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости 1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације 1.1.7. именује најважније појаве из националне историје 1.1.8. именује најважније појаве из опште историје 1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости	2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом 2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје 2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје 2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости 2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји 2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје	3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен) 3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту 3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје 3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје 3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости 3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч 1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих	2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора 2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора	3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора ИС.3.2.3. уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора ИС.3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки, културолошки,

ученику, који говоре о истим историјским појавама 1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике 1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда 1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле 1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми графикона 1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче 1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима	2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора 2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену 2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена	социјални, политички, географски контекст извора) 3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте без понуђене легенде, упоређује два графикона и закључује о појави) 3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву 3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)

32. ПРЕДМЕТ ГЕОГРАФИЈА

Циљ : Циљ је да ученик изучавањем географских објеката , појава и процеса у природном и друштвеном окружењу и међусобној повезаности с њима развије одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље.

32.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; – повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно- техничким прогресом; - на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека;	**ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА**	Ширење географских хоризоната и велика географска открића. Одговорност човека према планети Земљи.

- разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на Земљи − разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; – објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; – разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике; – одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене. − помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; – помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; – примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач; – разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; – повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; – разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; – повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; – одређује стране света на основу привидног кретања Сунца; – повеже нагнутост Земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; – повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева; – разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице – разликује деловање унутрашњих сила (сила		
	ВАСИОНА	Васиона, галаксија, Млечни пут, звезде, сазвежђа. Сунчев систем: Сунце, планете, сателити, Месец, месечеве мене, астероиди, комете, метеори.
	ПЛАНЕТА ЗЕМЉА **Облик Земље и структура њене површине**	Облик и димензије Земље, распоред копна и воде на Земљи, сила Земљине теже, глобус, полови и Екватор
	ПЛАНЕТА ЗЕМЉА **Земљина кретања**	Ротација Земље и последица ротације: смена обданице и ноћи, привидно кретање Сунца, локално време. Револуција Земље и последице револуције: неједнака дужина обданице и ноћи током године, смена годишњих доба, календар, топлотни појасеви.

Земљине теже, унутрашња топлота Земље); – разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; – помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоче(вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); – разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне у свету и у Србији; – наведе поступке које ће предузети за време земљотреса; – опише процес вулканске ерупције и њене последице; – разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; – помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена; – описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење; – разликује деловање унутрашњих сила(сила Земљине теже,унутрашња топлота Земље) – наводи спољашње силе Земље (вода и ветар); – помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; – наведе спољашње силе Земље; – разликује ерозивне и акумулативне процесе; – наведе примере деловања човека на промене у рељефу (бране, насипи, копови); – опише структуру атмосфере; – наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...); – разликује појам времена од појма климе; – користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; – графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; – наводи примере утицаја човека на загађење	**ПЛАНЕТА ЗЕМЉА** **Унутрашња грађа и рељеф Земље**	Постанак и унутрашња грађа Земље, литосферне плоче: кретање плоча, промена положаја континената. Вулканизам и земљотреси: елементи, настанак, зоне појава у свету и Србији, последице и шта радити у случају земљотреса. Стене: магматске, седиментне, метаморфне. Постанак рељефа процесима набирања и раседања, планине, низије, надморска и релативна висина. Обликовање рељефа дејством воде (радом река, таласа, леда, растварање стена) и ветра. Човек и рељеф (позитивни и негативни утицаји).
	ПЛАНЕТА ЗЕМЉА **Ваздушни омотач Земље**	Атмосфера (састав, структура и значај). Време и клима: климатски елементи и појаве (температура, притисак, влажност ваздуха, падавине, облачност, ветар). Климатски чиниоци, основни типови климе. Човек и клима (атмосферске непогоде, утицај човека на климу).

атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; – наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја); – помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; – наведе и опише елементе реке (извор,ушће, различити падови на речном току); – уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; – наведе и опише својства морске воде; – помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; – наведе и опише елементе реке (извор,ушће, различити падови на речном току); – разликује типове језерских басена према начину постанка – помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи; – помоћу карте наводе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; – опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста; – наведе примере за заштиту живог света на Земљи.		
	ПЛАНЕТА ЗЕМЉА **Воде на Земљи**	Светско море и његова хоризонтална подела, својства морске воде (сланост, температура, боја, провидност), кретање морске воде (таласи, цунами, плима и осека, морске струје). Воде на копну: подземне воде и извори, реке, језера и ледници. Човек и вода – поплаве и бујице, заштита вода од загађења.
	ПЛАНЕТА ЗЕМЉА **Биљни и животињски свет на земљи**	Распростирање биљног и животињског света на Земљи. Угроженост и заштита живог света.

Кључни појмови: Географија, Васиона, Земља

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
географија**,** велика географска открића, одговорност човека**,** географски омотач **,** васиона**,** Сунчев систем**,** геоид, Земљина кретања**,** календар**,** литосфера, атмосфера**,** хидросфера,биосфера, одрживи развој	-коришћење различитих наставних метода и средстава -подстицање радозналости, систематичности и креативности -самостално планирање и одређивање типова часова, избора наставних метода, техника, активности, дидактичких средстава од стране наставника	-именује небеска тела у Сунчевом систему и наводи њихов распоред -препознаје облик Земље и наводи њена кретања -именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу,	- уочава утицај осталих небеских тела на Земљу - наводи аргументе како последице кретања Земље утичу на живот и рад људи - критички вреднује утицај промена у природи насталих мењањем рељефа	-препознаје догађаје проузроковане деловањем природних сила као елементарне непогоде -планира и организује своје активности у складу са последицама Земљиних кретања (смена годишњих	- Учење - Комуникација - Сарадња - Одговоран однос према околини - Одговорно учешће у демократском друштву - Рад са подацима и информацијама - Дигитална - Естетичка

		биосферу) и препознаје њихове основне одлике -препознаје догађаје проузроковане деловањем човека на природу	- објашњава утицај климатских фактора на климу - упоређује климатске типове на Земљи - упоређује природне зоне - описује биљни и животињски свет - процењује могућности за живот	доба и смена обданице и ноћи) -на основу познавања одлика атмосфере израђује план и редослед својих активности (временска	- Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
Праћење и напредовање: Сумативно оцењивање: - објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова; - усмено одговарање; - проблемски задаци; Формативно оцењивање: - дискусија на часу, истраживачки радови, пројекти...					

32.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
− успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса; − одређује математичко-географски положај на Земљи. − анализира, чита и тумачи опште географске и тематске карте; – оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе	**ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА**	Друштвена географија, предмет проучавања и подела
	ГЕОГРАФСКА КАРТА	Географска (картографска) мрежа, географска ширина и географска дужина, часовне зоне Појам географске карте и њен развој кроз историју Елементи карте (математички, географски и допунски) Картографски знаци и географски називи на картама Представљање рељефа на картама Подела карата према размери и садржини Оријентација у простору, оријентација карте помоћу компаса, сателитски навигациони системи и мерења на карти

− доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; − анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; − анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група − објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; − доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима. − уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности; − доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине; − вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету. − објасни политичко-географску структуру државе; − представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света − објасни како се издвајају географске регије; − илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.	**СТАНОВНИШТВО**	Основни појмови о становништву: демографски развитак и извори података о становништву. Географско проучавање становништва, насељавање света у преисторији и појава првих цивилизација Број становника на Земљи и насељеност Земљине површине Природно кретање становништва Миграције становништва Структуре становништва: биолошке и друштвено-економске. Неравномеран популациони развој, популациона политика и развијеност Савремени демографски процеси у Србији, Европи и свету.
	НАСЕЉА	Појам, појава, положај и размештај насеља на Земљи Величина, функције и типови насеља Појам и одлике, типови села и процеси у руралном простору Појам и одлике града, урбанизација, функције и привлачност градова Унутаргрaдски простор, град и околина, конурбације и мегалополиси
	ПРИВРЕДА	Привреда, привредне делатности и сектори привреде. Пољопривреда и географски простор. Индустрија и географски простор. Саобраћај, туризам и географски простор. Ванпривредне делатности. Развијени и неразвијени региони и државе и савремени геоекономски односи у свету. Концепт одрживог развоја.
	ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ	Појам и настанак првих држава. Географски положај државе. Величина и компактност територије државе. Појам и функција државних граница. Главни град. Облик владавине. Политичко-географска карта Европе после Другог светског рата. Политичко-географска карта света после Другог светског рата. Територијални интегритет и спорови. Интеграциони процеси.

	ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	Географске регије и регионална географија. Положај и границе Европе. Природне карактеристике Европе. Становништво Европе. Насеља Европе. Привреда Европе. Географске регије Европе.

Кључни појмови: Географска карта, Становништво, Насеља, Привреда, Држава, Регије, Европа

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
друштвена географија, картографија, географске координате, оријентација, демографија, урбанизација, конурбације, мегалополиси, привреда, одрживи развој, држава, међународне организације, Европа	-планирање типова часова, облика рада, наставних метода, техника и активности и дидактичких средства и помагала (путем: дијалога, илустрација, РР презентација, израдом модела, паноа, графика, табела, енциклопедија и друге додатне литературе) -давањем јасних упутстава за рад -указивање на најважније демографске и демогеографске проблеме човечанства (путем разговора, дискусија, филмова...)	-објасни појам становништва, насеља и појмове везане за њих -наводи активности којима човек загађује природну средину -описује географске регије - препозна међународне организације	-чита картографске знаке, одређује положај географских објеката на карти, уме да се оријентише - користи основне податке о становништву (кретање броја становника, структуре и миграције) у циљу сагледавања значаја популационе политике - разликује природне и дрштвене одлике Европе	-доводи у везу основне одлике Земљиних сфера са природним процесима и просторним и временским распоредом природних непогода на Земљи, ради предузимања заштитних мера -рационално користи природне ресурсе и учествује у њиховом очувању и заштити -разликује привредне делатности и привредне гране и доводи их у везу са природним условима и ресурсима	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

Праћење и напредовање: Сумативно оцењивање:
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова;
- усмено одговарање;
- проблемски задаци;

Формативно оцењивање:
- дискусија на часу, истраживачки радови, пројекти...

32.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе, ртове; - проналази на карти државе проучаване регије и именује их; - приказује на немој карти: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове; - класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију; - анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу; - објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; - проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; - укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; - тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; - описује узроке и последице урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; - доведе у везу природне ресурсе са степеном	**РЕГИЈА И РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА**	Регионална географија, принципи регионализације. Хомогеност и хетерогеност географског простора.
	ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	Јужна Европа - културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, туризам, политичка подела. Државе Јужне Европе: државе бивше СФРЈ, Италија, Шпанија и Грчка - основне географске карактеристике. Средња Европа - културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Немачка - основне географске карактеристике. Западна Европа - културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Француска и Уједињено Краљевство - основне географске карактеристике. Северна Европа - природни ресурси и економски развој, народи, политичка подела. Норвешка - основне географске карактеристике. Источна Европа - културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, политичка подела. Руска Федерација - основне географске карактеристике. Европска унија - пример интеграционих процеса.
	АЗИЈА	Географски положај, границе и величина Азије. Природне одлике Азије. Становништво Азије. Насеља Азије. Привреда Азије. Политичка и регионална подела. Југозападна Азија - природни ресурси и економски развој, културно-

економске развијености појединих регија и одабраних држава; - уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и описује различите начине издвајања регија; - објасни формирање политичке карте света; - објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције,		цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, урбанизација, политичка подела. Јужна Азија - културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, урбанизација, политичка подела. Југоисточна Азија - природни ресурси и економски развој, политичка подела. Источна Азија - културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела. Централна Азија - природни ресурси, политичка подела, насеља и становништво.
	АФРИКА	Географски положај, границе и величина Африке. Природне одлике Африке. Становништво Африке. Насеља Африке. Привреда Африке. Политичка и регионална подела. Афрички Медитеран и Сахарска Африка. Подсахарска Африка.
	СЕВЕРНА АМЕРИКА	Географски положај, границе, величина и регионална подела Северне Америке. Природне одлике Северне Америке. Становништво Северне Америке. Насеља Северне Америке. Привреда Северне Америке. Политичка подела.
	ЈУЖНА АМЕРИКА	Географски положај, границе и величина Јужне Америке. Природне одлике Јужне Америке. Становништво Јужне Америке. Насеља Јужне Америке. Привреда Јужне Америке. Политичка подела.

	АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА	Географски положај, границе и величина Аустралије и Океаније. Природне одлике Аустралије. Колонијални период и становништво Аустралије. Насеља Аустралије. Привреда Аустралије. Океанија - основна географска обележја. Политичка и регионална подела.
	ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	Основне географске одлике Антарктика - откриће, назив, географски положај, природне одлике, природни ресурси и научна истраживања. Основне географске одлике Арктика - откриће, назив, географски положај, природне одлике, природни ресурси и савремена научна истраживања.

Кључни појмови: регије Европе, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Аустралија и Океанија, поларне области.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
апартхејд, бруто национални доходак, буш, глобалан и глобализација, дискриминација, колонијализам, деколонизација, конквистадори, корпорација, крик, маниока, мас-медији, прерија, селваси, кампоси, љаноси	-примена активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења -наставик користити задатке који захтевају примену наученог у разумевању и решавању свакодневних проблемских ситуација -коришћења дидактичког материјала, стручне и научнопопуларне литературе. -уочавање особености њихових регија и појединих држава -упознавање различитих регија и држава на Земљи, како у погледу њихових природних одлика, тако и у погледу становништва, природних богатстава, друштвено-економских односа и степена развијености привреде -истицати разноврсност природногеографских одлика (рељеф, клима, воде, биљни и животињски свет) којима се истичу поједине регије и указивати на разноврсност њиховог природног богатства. -интерактивна веза и односи свих чинилаца	-именује и покаже на карти карактеристичне облике рељефа, облике ваневропских земаља -издваја факторе који утичу на климу континента -препозна карактеристичне расе -наводи природна богатства и	-на основу географских специфичности (природних и друштвених) разликује одлике ваневропских континената -истражује сличности и разлике ваневропских континената и самостално или у групи издваја географске регије и приказује их на немој карти -интерпретира табеларне податке о становништву -објашњава појмове: колонија, неоколонијализам -описује старе цивилизације: Маје, Астеке, Инке	-доводи у везу основне одлике Земљиних сфера са природним процесима и просторним и временским распоредом природних непогода на Земљи, ради предузимања заштитних мера -рационално користи природне ресурсе и учествује у њиховом очувању и заштити -разликује привредне делатности и привредне гране и доводи их у везу са природним условима и	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња

	географске средине -посветити проблемима заштите и унапређивања животне средине -истицати демографске садржаје -наглашавати и међуусловљеност природногеографских и друштвено-географских појава, процеса -избегавати сувопарно набрајање обиља бројчаних података -омогућити да ученици схвате разгранатост и развојност међусобне политичке, економске, културнопросветне и научнотехнолошке сарадње међу државама и организацијама у свету -упознати ученике са актуелним интеграцијским процесима у Европи и свету -коришћење географских карата, табела, дијаграма, схеме и осталих дидактичких материјала	производе по којима су азијске земље препознатљиве у свету -препозна карактеристични биљни и животињски свет -наводи последице уништења шума Амазоније	-наводи последице колонизације -доводи у везу утицај природних и друштвених фактора на привредни развитак појединих области	ресурсима ради планирања личне каријере -увиђа потребу уважавања различитости и толеранције на свим нивоима	-дигитална компетенција
Праћење и напредовање: Сумативно оцењивање: - објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова; - усмено одговарање; - проблемски задаци; Формативно оцењивање: - дискусија на часу, истраживачки радови, пројекти...					

32.4. ОСМИ РАЗРЕД

Циљ: Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини; – анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује; – одреди географски положај Србије и доведе га у везуса историјско-географским развојем; – анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије; – опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије; – класификује облике рељефа на територији Србије иименује репрезентативне; – анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; – класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; – наводи начине коришћења вода Србије; – препознаје ефекте утицаја физичко-географских процесана човека и адекватно реагује у случају природнихнепогода; – доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора; – објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције; – изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи;	**ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ**	Југоисточна Европа, интеграциони и дезинтеграциони процеси. Географски положај Србије. Историјско-географски развој Србије. Симболи Србије. Границе и проблеми пограничних крајева.
	ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Геотектонски процеси на територији Србије. Сеизмизам Србије. Тектонски облици рељефа. Падински процеси и рељеф настао деловањем воде. Рељеф настао деловањем леда, ветра и човека. Утицаји ерозивних и акумулативних процеса на човека. Климатски фактори и елементи. Климатске области у Србији. Подземне воде Србије. Реке Србије. Језера Србије. Заштита вода и заштита од вода. Земљишта Србије. Распрострањеност биљног и животињског света
	ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	Кретање броја становника и њихов просторни размештај. Природно кретање. Миграциони процеси. Структуре становништва. Демографски проблеми и популациона политика. Прва насеља у Србији. Село и рурални процеси. Градови. Урбанизација и проблеми урбаног развоја. Београд. Природни ресурси и привредни развој. Друштвени услови привредног развоја и промене у структури привреде. Пољопривреда и географски простор.

– изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; – израђује и анализира графичке приказе структура становништва; – објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; – уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој иразмештај привредних делатности у нашој земљи; – доводи у везу размештај привредних делатности саквалитетом животне средине у нашој земљи; – препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине; – описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти; – процењује важност очувања природне и културне баштине Србије; – објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету.		Индустрија и географски простор. Саобраћај и географски простор. Туризам и трговина. Делатности квартарног сектора.
	ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ	Природна баштина Србије. Културна баштина Србије. Светска баштина под заштитом Унескоа у Србији
	ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА	Појам и географски положај завичаја. Природне карактеристике. Друштвене карактеристике.
	СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ	Срби у Црној Гори. Срби у БиХ − Република Српска. Срби у Хрватској. Срби у осталим суседним државама. Срби у дијаспори.

Кључни појмови: географски положај, границе и величина територије Србије, физичко-географске одлике Србије, друштвено-географске одлике Србије, природна и културна баштина Србије, географија завичаја, Срби у региону и дијаспори

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
национална географија, симболи државе, Коридор 10, Коридор 7, природне и етничке границе, Панонско море, композитна речна долина, хидрографски	-примена активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења (путем: дијалога, илустрација, ПП презентација,израда паноа, графика, табела, енциклопедија и друге додатне литературе, Интернета, реферати ученика) -коришћења дидактичког материјала, стручне и научнопопуларне литературе	-зна природне одликама Републике Србије и демонстрира их на одабраним примерима -издваја географске регије Републике Србије (клима, биљни и животињски свет,	-користи географску карту за утврђивање географског положаја Републике Србије и дефинише његов утицај на начин живота и рада људи -повезује кључне друштвено-географске одлике Републике Србије са географским	-има позитивна осећања према природном и културном наслеђу своје земље -разумеју и цене народе и њихове културе у својој и другим земљама - има свест о одговорном	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама

чвор, бифуркација, кошава, хумус, чернозем, геонаслеђе Србије, депопулација, бела куга, Сингидунум, транзиција, дијаспора, Партнерство за мир	-посветити пажњу проблемима заштите и унапређивања животне средине (израдом паноа и ПП презентација ученика и обележавањем важних датума) -истицати демографске садржаје, упознати ученике са демографским развојем и насељеношћу појединих делова света (путем разговора, дискусија, филмова...) -наставне садржаје користити за васпитно деловање на ученике, развијање духа солидарности и толеранције (путем групног рада уз адекватне н. методе -квалитет самосталног рада сваког појединца (фотографисањем свога места, цртањем скица, карата, слика, анкетирањем становништва и обрадом анкета-цртањем табела, графикона..., коришћењем интернета и доступне литературе, израдом ПП- презентација)	миграциона и туристичка кретања, привредне активности-избор занимања) -издваја зоне различитог степена угрожености од природних непогода ради заштите од могућих последица -разликује факторе који утичу на кретање становништва -зна појмове наталитет, морталитет и природни прираштај становништва -зна показати на карти административне границе Србије, државне симболе , државно уређење	положајем -анализира могућности развоја регија -користи основне податке о становништву и тумачи их у контексту проблема популационе политике Републике Србије -објасни структуру становништва (старосна, полна, расна, религијска, језичка, образовна, национална) -црта карту Србије и битне природне одлике -упоређује рељефне целине -образлаже географске факторе и климатске елементе	коришћењу природних добара и потребе очувања и унапређења животне средине -аргументују и износе властите ставове -увиђа потребу уважавања различитости и толеранције на свим нивоима -тимски ради и сарађује на пројектним задацима	-решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и напредовање: Сумативно оцењивање: - објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова; - усмено одговарање; - проблемски задаци; Формативно оцењивање: - дискусија на часу, истраживачки радови, пројекти...					

32.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

ГЕОГРАФИЈА

ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. разуме појам оријентације и наводи начине оријентисања 1.1.2. наводи и описује начине представљања Земљине површине (глобус и географска карта) 1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте	2.1.1. одређује стране света у простору и на географској карти 2.1.2. одређује положај места и тачака на географској карти 2.1.3. препознаје и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом 2.1.4. приказује понуђене географске податке на немој карти картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), графиком, табелом и схемом	3.1.1. доноси закључке о просторним (топографским) и аузалним везама географских чињеница-објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте

ФИЗИЧКА ГЕОГРАФИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. именује небеска тела у Сунчевом систему и наводи њихов распоред 1.2.2. описује облик Земље и препознаје појаве и процесе везане за њена кретања 1.2.3. именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу, биосферу) и препознаје њихове основне одлике	2.2.1. описује небеска тела и њихова кретања 2.2.2. разликује и објашњава географске чињенице-објекте, појаве, процесе и односе у Земљиним сферама (литосфери, атмосфери, хидросфери, биосфери)	3.2.1. препознаје димензије Земље и објашњава последице Земљиног облика и њених кретања 3.2.2. објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање

ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред	2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва	3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на

1.3.2. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране	2.3.2. именује међународне организације у свету (EU, UNICEF, UN, UNESCO, FAO, Црвени крст...)	развој и размештај привреде и привредних делатности

РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.4.1. препознаје основне природне и друштвене одлике наше државе 1.4.2. именује континенте и препознаје њихове основне природне и друштвене одлике	2.4.1. описује природне и друштвене одлике наше државе и наводи њене географске регије 2.4.2. описује природне и друштвене одлике континената и наводи њихове географске регије	3.4.1. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у нашој земљи и уме да издвоји географске регије 3.4.2. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у Европи и уме да издвоји географске регије 3.4.3. објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) на ваневропским континентима и уме да издвоји географске регије

33. ПРЕДМЕТ МАТЕМАТИКА

Циљ: Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

33.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 144часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева) – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева) – примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама	**ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ**	Први део Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу N0. Дељење са остатком у скупу N0. (једнакост a = bq + r, 0 ≤ r <b). Својства дељивости; чиниоци и садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек и разлика.

– разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце – одреди и примени НЗС и НЗД – изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке – правилно користи речи и, или, не, сваки у математичко-логичком смислу – анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом – опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг – нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор – упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски – преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом – правилно користи геометријски прибор – идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе – нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор – измери дати угао и нацрта угао задате мере – упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно – реши једноставан задатак применом основних својстава паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова) – прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке у оба записа и преводи их из једног записа у други – одреди месну вредност цифре у запису децималног броја – заокругли број и процени грешку		Други део Прости и сложени бројеви. Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте чиниоце. Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење НЗД. Заједнички садржалац и најмањи заједнички садржалац. Веза између НЗД и НЗС.
	ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи. Централна симетрија. Вектор и транслација.
	УГАО	Угао, централни угао; једнакост углова. Надовезивање углова (суседни углови, конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова). Упоредни углови; врсте углова. Мерење углова, сабирање и одузимање мере углова. Угао између две праве; нормалне праве; унакрсни углови. Углови на трансверзали. Транслација и углови.
	РАЗЛОМЦИ	Први део Појам разломка облика a/b (a, b Î N). Придруживање тачака бројевне полуправе разломцима. Проширивање, скраћивање и упоређивање разломака. Децимални запис разломка и превођење у запис облика a/b (b ≠ 0). Упоређивање бројева у децималном запису. Заокругљивање бројева. Други део Основне рачунске операције с разломцима (у оба записа) и њихова својства. Изрази. Једначине и неједначине у скупу разломака. Трећи део Примене разломака (проценти, аритметичка средина, размера). Основна неједнакост $p < (p+q)/2 < q$.

заокругљивања; – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину – одреди проценат дате величине – примени размеру у једноставним реалним ситуацијама – примени аритметичку средину датих бројева – сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер – идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије – симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор – конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства – конструише праву која је нормална на дату праву или паралелна датој правој		
	ОСНА СИМЕТРИЈА	Осна симетрија у равни и њене особине. Оса симетрије фигуре. Симетрала дужи и конструкција нормале. Симетрала угла.

Кључни појмови: операције са природним бројевима, скуповне операције, НЗС и НЗД, врсте углова и операције са угловима, операције са разломцима, проценат, симетрије и транслација.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-скуп -елементи -операције са скуповима -скуп N -прости и сложени бројеви -НЗД -НЗС	прихватање терминологије и симболике -коришћење Веновог дијаграма -илустрација употребе речи: сваки, неки, или, и, не, следи -изграђивати појам бројевни израз, променљива, придруживање -коришћење појма формула, израз, исказ	-прочита, запише, природне бројеве, разломке и децималне бројеве и преводи их из једног записа у	упореди и представи на бројевној полуправој природне бројеве, разломке и децималне бројеве и преводи их из једног записа у други -одреди месну вредност цифре у запису природног и децималног броја	-јасно образложи своје одговоре -процени шта је лакше/теже и проверава процену -препознају ситуације у свакодневном животу у којима се	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву

-разломак -децимални запис -једначине и неједначине -размера -тачка -права -раван -полуправа -дуж -кружница -угао -осна симетрија -заокругливање бројева	-истицање односа придруживања -направити разлику дељивости са и без остатка -понављање и допуњавање стеченог знања о важним геом. фигурама -повезивање са скуповима тачака -посветити се вежбању простог и сложеног броја као и НЗС -примери цртањем углова, упоређивања и класификације -увести јединице за мерење углова -осмислити уочавање осталих углова -децималан запис -базирати се на мале бројевима и просте случајеве -представљати разломке на бројевној прави и инсистирати на усвајању -вежбати једначине и неједначине на најједноставнијим примерима -користити посматрања у природи, моделе, квадратне мреже - на једноставним примерима тражити симетралу дужи и угла, као и конструкцију нормале на дату праву	други -заокругли број и рачуна са приближним вредностима бројева -разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце скупова и користи одговарајуће симболе -паралелно помери праву, полуправу, дуж и угао и конструише нормалу -разликује основне врсте углова (суседни, упоредни, унакрсни, комплементни, суплементни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове односе -опише основне појмове у вези	-примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9 и декадним јединицама -одреди и примени НЗС и НЗД -израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину -реши једноставан реалан проблем користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину -користи пропорционалност и тумачи одговарајући коефицијент -одреди проценат дате величине и примени размеру у једноставним реалним ситуацијама -одреди и примени подскуп, пресек, унију и разлику -одреди положај тачке и праве у односу на круг -упореди, сабере и одузме дужи и углове, рачунски и графички -уочи осно симетричну фигуру, њену осу симетрије и симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру -конструише симетралу дужи, симетралу угла и користи њихова својства -сакупи податке и прикаже их табелом и кружним	могу применити математичка знања -упорност и креативност у приступу решавању проблема -разуме важност пажљивог слушања саговорника током учествовања у разговору -разумевање и уважавање различитости -спремност да учествује у решавању проблема у својој групи -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада	-рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

		са кругом (центар, полупречник, тетива, централни угао)	дијаграмом, и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер -одреди и тумачи аритметичку средину датих бројева		
Праћење и напредовање: иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, рПрикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) и сагледавање степена остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.					

33.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 144часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе и рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису); – одреди супротан број, апсолутну вредност и реципрочну вредност рационалног броја; – израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева; – реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; – примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама; – прикаже податке и зависност између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм); – тумачи податке приказане табелом и графички; – класификује троуглове односно четвороуглове	**ЦЕЛИ БРОЈЕВИ**	Скуп целих бројева (Z). Супротан број. Апсолутна вредност целог броја. Приказ целих бројева на бројевној правој. Упоређивање целих бројева. Основне рачунске операције у скупу З и њихова својства. Изрази са целим бројевима.
	РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	Први део Скуп рационалних бројева. Супротан број. Апсолутна вредност рационалног броја. Приказ рационалних бројева на бројевној правој. Упоређивање рационалних бројева. Основне рачунске операције у скупу Q и њихова својства. Изрази са рационалним бројевима. Једначине и неједначине: $ax + b = c$; $ax + b \leq c$; $ax + b < c$; $ax + b \geq c$; $ax + b > c$ (a, b, c Î Q, $a \neq 0$). Други део Координатни систем. Приказ података у координатном систему. Приказ зависности међу величинама. Размере, пропорције и проценти. Директна пропорционалност. Обрнута пропорционалност

на основу њихових својстава; – конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова; – уочи одговарајуће елементе подударних троуглова; – утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности; – конструише троугао, паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови троуглова и четвороуглова и дијагонала четвороугла); – примени својства троуглова и четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима; – сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама; – одреди центар описане и уписане кружнице троугла; – примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима; – израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост.	**ТРОУГАО**	Први део Појам троугла. Обим троугла. Једнакокраки и једнакостранични троуглови. Висина троугла. Углови троугла. Збир углова троуглова. Врсте троуглова према угловима. Однос између страница и углова троугла. Неједнакост троугла. Конструкције неких углова (60°, 120°, 30°, 45°, 75°, 135°) Други део Основне конструкције троуглова. Појам подударности и ставови подударности. Централна симетрија и подударност. Осна симетрија и подударност. Центар описане и уписане кружнице троугла.
	ЧЕТВОРОУГАО	Четвороугао. Углови четвороугла. Збир углова четвороугла. Паралелограм. Особине паралелограма. Услови да четвороугао буде паралелограм. Ромб, правоугаоник и квадрат. Конструкција паралелограма. Сабирање и одузимање вектора. Множење вектора бројем. Трапез. Особине трапеза. Средња линија троугла и трапеза. Конструкције трапеза. Делтоид.
	ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА	Појам површине фигуре, површина правоугаоника и квадрата. Једнакост површина подударних фигура. Површина паралелограма, троугла, трапеза. Површина четвороугла с нормалним дијагоналама.

Кључни појмови: цео број, апсолутна вредност, рационалан број, изрази, једначине и неједначине, координатни систем, пропорција, конструкције углова, троуглова и четвороуглова, паралелограм, ромб, трапез, делтоид, центар описаног и уписаног круга, површине троуглова и четвороуглова.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-скуп Z -негативан број -позитиван број -скуп Q -једначине и неједначине	-указати на потребу увођења негативних бројева, појма супротног броја и апсолутне вредности броја -усвојити основне рачунске операције у скупу Z уз	-прочита, запише, целе и рационалне бројеве -одреди супротан број, апсолутну вредност и	-упореди и представи на бројевној правој целе и рационалне бројеве -на основу реалног проблема састави и израчуна вредност	-јасно образложи своје одговоре -процени шта је лакше/теже и проверава процену -препознају ситуације	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини

-подударност -теорема -троугао -паралелограм -трапез -квадрат -ромб -правоугаоник -делтоид -дијагонала -површина -обим -јединице мере -проценат -централна симетрија	коришћење њиховихсвојстава, -решавање најједноставнијих једначина и неј ед. -усвојити основне рачунске операције у скупу Q уз коришћење њихових својстава -рад на разним изразима са рационалним бројевима и израчунавање њихових вредности -инсистирање на великом броју једноставних задатака ради тачне израде задатака -прихватање и примена теорема о подударности троуглова -правилно увођење основних конструкција троуглова -познавање класификације четвороуглова и знање њихових својстава -правилно извођење основних конструкција четвороуглова -препознавање геом. фигура и повезивање са претходно наученим о особинама -правилно обележавање страница и висине геом. фигура ради лакшег повезивања са формулама О и Р	реципрочну вредност рационалног броја -разликује и класификује троуглове, односно четвороуглове на основу њихових својстава	једноставнијег бројевног израза са рационалним бројевима -реши једноставнију једначину и неједначину са једном непознатом -на основу реалног проблема постави и реши једноставнију једначину и неједначину са једном непознатом -примени проценте у реалним ситуацијама -користи особине страница и углова троуглова и четвороуглова и значајних тачака троугла -конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других -утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности -конструише троугао односно четвороугао на основу задатих елемената (странице и углови) -израчуна површину троугла и четвороугла користећи образац или разложиве идопунске једнакости -транслира једноставне геометријске фигуре -сабира и одузима векторе и користи их у реалним	у свакодневном животу у којима се могу применити математичка знања -упорност и креативност у приступу решавању проблема -разуме важност пажљивог слушања саговорника током учествовања у разговору -разумевање и уважавање различитости -спремност да учествује у решавању проблема у својој групи -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада	-одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

			ситуацијама -податке представљене табелом прикаже графички и обратно -тумачи податке приказане табелом и графички -одреди вероватноћу догађаја у једноставним реалним ситуацијама		
Праћење и напредовање: иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, рПрикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) и сагледавање степена остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.					

33.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 144часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција; - одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима; - на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима; - одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку; - нацрта график функције y = kx, k ∈P\{0}; - примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама; - примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима;	**РЕАЛНИ БРОЈЕВИ**	Квадрат рационалног броја. Решавање једначине $x^2 = a$, a ³ 0; постојање ирационалних бројева (на пример решења једначине x2 = 2). Реални бројеви и бројевна права. Квадратни корен, једнакост. Децимални запис реалног броја; приближна вредност реалног броја; апсолутна грешка. Основна својства операција с реалним бројевима. Функција директне пропорционалности y = kx, k ∈ R\{0}. Продужена пропорција.
	ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА	Питагорина теорема (директна и обратна). Важније примене Питагорине теореме. Конструкције тачака на бројевној правој које одговарају бројевима, итд. Растојање између две тачке у координатном систему.

- трансформише збир, разлику и производ полинома; - примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; - растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата); - примени трансформације полинома на решавање једначина; - примени својства страница, углова и дијагонала многоугла; - израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост; - конструише ортоцентар и тежиште троугла; - примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима; - примени својства централног и периферијског угла у кругу; - израчуна обим и површину круга и његових делова; - преслика дати геометријски објекат ротацијом; - одређује средњу вредност, медијану и мод.	**ЦЕЛИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ**	Први део Степен чији је изложилац природан број; степен декадне јединице чији је изложилац цео број; операције са степенима; степен производа, количника и степена. Други део Алгебарски изрази. Полиноми и операције (мономи, сређени облик, трансформације збира, разлике и производа полинома у сређени облик полинома). Квадрат бинома и разлика квадрата. Растављање полинома на чиниоце коришћењем дистрибутивног закона, формуле за квадрат бинома и разлику квадрата. Примене.
	МНОГОУГАО	Појам многоугла. Врсте многоуглова. Збир углова многоугла. Број дијагонала многоугла. Правилни многоуглови (појам, својства, конструкције). Обим и површина многоугла. Тежишна дуж троугла. Ортоцентар и тежиште троугла. Сложеније примене ставова подударности.
	КРУГ	Централни и периферијски угао у кругу. Обим круга, број π. Дужина кружног лука. Површина круга, кружног исечка и кружног прстена. Ротација.
	ОБРАДА ПОДАТАКА	Средња вредност, медијана и мод.

Кључни појмови: реални број, степен, квадратни корен, Питагорина теорема, полином, многоугао, ортоцентар и тежиште, круг, број π, ротација и средња вредност.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-скуп R и I -квадрат -корен -степен -моном -бином -полином -квадрат бинома	-организовање -припремање -праћење -помагање -мотивација -планирање -учествовање -едукација	-зна појам рационалног и ирационалног броја -одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним	-израчуна степен и квадратни корен датог броја и примени одговарајућа својства операција и користи калкулатор или расположиви софтвер по потреби -на основу реалног проблема састави и израчуна вредност	-јасно образложи своје одговоре -процени шта је лакше/теже и проверава процену -препознају ситуације у свакодневном животу у којима се	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација

-разлика квадрата -Питгорина теорема -примена Питагорине теореме на: -прав. троугао квадрат -правоугаоник -једнакокраки и једнакостр. троугао -ромб -трапез -многоугао -правилан шестоугао -централни и периферијски угао -обим и површина круга -дужина кружног лука -површина кружног исечка -површина кружног прстена -сличност -јединице мере -координатни систем -пропорција -размера -средња вредност, -медијана -мод.	-вредновање	бројевима -разликује и именује многоуглове на основу својстава страница, углова и дијагонала многоуглова -препозна и објасни пропорције -разуме појам степена, квадрата, монома, бинома, полинома -зна основна својства једнакости и неједнакости -формулише Питагорину теорему, Талесову теорему -дефинише број пи, круг, кружни исечак	једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима -оперише са полиномима, укључујући и квадрат бинома -на основу реалног проблема постави и реши једноставнију једначину и неједначину са једном непознатом -препозна и примени директну и обрнуту пропорционалност при решавањуреалног проблема -реши проблем примењујући Питагорину теорему -израчуна обим, површину круга и његових делова -примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту -одреди положај тачке у координатном систему и примени координатни систем у реалном контексту -одреди функционалну зависност података датих графиком или табелом -одреди све могуће исходе и израчуна вероватноћу догађаја у једноставним експериментима	могу применити математичка знања -упорност и креативност у приступу решавању проблема -разуме важност пажљивог слушања саговорника током учествовања у разговору -разумевање и уважавање различитости -спремност да учествује у решавању проблема у својој групи -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада	ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и напредовање: иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, рПрикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) и сагледавање степена остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.					

33.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 144часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту; – примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту; – анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом; – представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака; – уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту; – реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате; – реши реалне проблеме користећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате; – израчуна површину и запремину праве призме и четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде; – израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте; – примени обрасце за површину и запремину тела	**СЛИЧНОСТ**	Пропорционалне величине. Талесова теорема. Сличност троуглова. Примене сличности.
	ТАЧКА, ПРАВА И РАВАН	Однос тачке и праве, тачке и равни. Односи правих; мимоилазне праве. Односи праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни. Односи две равни. Ортогонална пројекција на раван (тачке, дужи и праве). Угао између праве и равни. Полиедар.
	ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ	Линеарна једначина. Решавање линеарних једначина с једном непознатом. Линеарна неједначина. Решавање линеарних неједначина с једном непознатом. Примена у реалним ситуацијама.
	ПРИЗМА	Призма: појам, врсте, елементи. Мрежа праве призме. Површина праве призме. Запремина праве призме.
	ПИРАМИДА	Пирамида; појам, врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде. Запремина пирамиде.
	ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА	Линеарна функција ($y = kx + n$). График линеарне функције; нула и знак функције, монотоност. Имплицитни облик задавања линеарне функције. Цртање и читање графика линеарних функција.

у реалним ситуацијама; – нацрта и анализира график линеарне функције; – учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада.	**СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА С ДВЕ НЕПОЗНАТЕ**	Појам линеарне једначине с две непознате. Појам система од две линеарне једначине с две непознате. Решавање система методом замене и методом супротних коефицијената; графичка интерпретација система. Примена у реалним ситуацијама.
	ВАЉАК, КУПА И ЛОПТА	Ваљак и његови елементи. Мрежа ваљка. Површина и запремина правог ваљка. Купа и њени елементи. Мрежа купе. Површина и запремина праве купе. Појам лопте и сфере. Пресеци лопте (сфере) и равни. Површина и запремина лопте.

Кључни појмови: сличност, линеарна функција, систем линеарних једначина, призма, пирамида, ваљак, купа и лопта.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-линеарне једначине и неједначине с једном непознатом -линеарна функција -системи линеарних једначина с две непознате -сличност троуглова -Талесова теорема -тачка, права и раван -призма -пирамида -ваљак -купа -лопта -јединице мере -графичко	-организовање -припремање -праћење -помагање -мотивација -планирање -учествовање -едукација -вредновање	-дефинише линеарну функцију -разликује растућу и опадајућу функцију -препознаје основне геометријске појмове -препозна праву призму и зна њене елементе (основе, основне ивице, бочне ивице, висине, бочне стране и дијагонале) и својства -препозна правилну пирамиду, њене елементе (основе,	-реши и примени линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате у једноставним реалним ситуацијама -уочи и графички интерпретира линеарну зависност датих величина -користи и примени формуле за израчунавање површине и запремине правилне призме, пирамиде, ваљка, купе и лопте -уочи и примени сличност троуглова у геометрији и реалним ситуацијама -прикупља, обрађује и тумачи податке и	- јасно образложи своје одговоре -процени шта је лакше/ теже и проверава процену -препознају ситуације у свакодневном животу у којима се могу применити математичка знања -упорност и креативност у приступу решавању проблема -разуме важност пажљивог слушања саговорника током учествовања у разговору -разумевање и уважавање различитости -спремност да учествује у решавању	-компетенција за учење -комуникација -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

представљање статистичких података		основне ивице, бочне ивице, бочне стране, омотаче и висине) и својства -препозна ваљак/ купу/ лопту и зна њихове елементе	самостално формира и анализира дијаграме и табеле -одреди аритметичку средину, медијану и мод и тумачи их у реалним ситуацијама -процени вероватноћу неког догађаја на основу доступних податак	проблема у својој групи -разуме важност поштовања правила у одељењу и школи -јасно износи своје вредносне ставове -самостално или консултујући друге преиспитује тачност и прецизност решења -поштује правила заједничког рада	
Праћење и напредовање: иницијална процена нивоа на коме се ученик налази, рПрикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) и сагледавање степена остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.					

33.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

МАТЕМАТИКА

БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне) 1.1.2. преведе децимални запис броја у разломак и обратно 1.1.3. упореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно 1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим	2.1.1. упореди по величини бројеве записане у различитим облицима 2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа 2.1.3. примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама	3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног израза 3.1.2. оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама 3.1.3. користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама

имениоцем); рачуна, на пример 1/5 од n, где је n дати природан број 1.1.5. дели са остатком једноцифреним бројем и зна када је један број дељив другим 1.1.6. користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представам	2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама	

АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану 1.2.2. израчуна степен датог броја, зна основне операције са степенима 1.2.3. сабира, одузима и множи мономе 1.2.4. одреди вредност функције дате таблицом или формулом	2.2.1. реши линеарне једначине и системе линеарних једначина са две непознате 2.2.2. оперише са степенима и зна шта је квадратни корен 2.2.3. сабира и одузима полиноме, уме да помножи два бинома и да квадрира бином 2.2.4. уочи зависност међу променљивим, зна функцију y=ax и графички интерпретира њена својства; везује за та својства појам директне пропорционалности и одређује непознати члан пропорције 2.2.5. користи једначине у једноставним текстуалним задацима	3.2.1. саставља и решава линеарне једначине и неједначине и системе линеарних једначина са две непознате 3.2.2. користи особине степена и квадратног корена 3.2.3.зна и примењује формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; увежбано трансформише алгебарске изразе и своди их на најједноставији облик 3.2.4. разликује директно и обрнуто пропорционалне величине и то изражава одговарајућим записом; зна линеарну функцију и графички интерпретира њена својства 3.2.5. користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући и сложеније текстуалне задатке

ГЕОМЕТРИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве) 1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената	2.3.1. одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима 2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему 2.3.3. користи формуле за обим и површину круга и кружног прстена 2.3.4. влада појмовима: призма и пирамида; рачуна њихову површину и запремину када су неопходни елементи непосредно дати у задатку 2.3.5. израчуна површину и запремину ваљка,	3.3.1. рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове на трансверзали 3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеза, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише 3.3.3. одреди централни и периферијски угао, рачуна површину исечка, као и дужину лука 3.3.4. израчуна површину и запремину призме и пирамиде, укључујући случајеве када неопходни елементи нису непосредно дати

који непосредно фигуришу у датом задатку; уме да израчуна непознату страницу правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему) 1.3.3. влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; уме да израчуна обим и површину круга датог полупречника) 1.3.4. влада појмовима: коцка и квадар (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама, зна њихове основне елементе и рачуна њихову површину и запремину) 1.3.5. влада појмовима: купа, ваљак и лопта (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама, зна њихове основне елементе) 1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања)	купе и лопте када су неопходни елементи непосредно дати у задатку 2.3.6. уочи осносиметричне фигуре и да одреди осу симетрије; користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фигура (нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма)	3.3.5. израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте, укључујући случајеве када неопходни елементи нису непосредно дати 3.3.6. примени подударност и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката

МЕРЕЊЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе, времена и углова 1.4.2. претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање 1.4.3. користи различите апоене новца 1.4.4. при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокругљује величине исказане датом мером	2.4.1. пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу 2.4.2. претвори износ једне валуте у другу правилно постављајући одговарајућу пропорцију 2.4.3. дату величину искаже приближном вредношћу	3.4.1. по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима 3.4.2. процени и заокругли дате податке и рачуна са таквим приближним вредностима; изражава оцену грешке (нпр. мање од 1 динар, 1cm, 1g)

ОБРАДА ПОДАТАКА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.5.1. изражава положај објеката сврставајући их у врсте и колоне; одреди положај тачке у	2.5.1. влада описом координатног система (одређује координате тачака, осно или централно	3.5.1. одреди положај (координате) тачака које задовољавају сложеније услове

првом квадранту координатног система ако су дате координате и обратно 1.5.2. прочита и разуме податак са графикона, дијаграма или из табеле, и одреди минимум или максимум зависне величине 1.5.3. податке из табеле прикаже графиконом и обрнуто 1.5.4. одреди задати проценат неке величине	симетричних итд) 2.5.2. чита једноставне дијаграме и табеле и на основу њих обради податке по једном критеријуму (нпр. одреди аритметичку средину за дати скуп података; пореди вредности узорка са средњом вредношћу) 2.5.3. обради прикупљене податке и представи их табеларно или графички; представља средњу вредност медијаном 2.5.4. примени процентни рачун у једноставним реалним ситуацијама (на пример, промена цене неког производа за дати проценат)	3.5.2. тумачи дијаграме и табеле 3.5.3. прикупи и обради податке и сам састави дијаграм или табелу; црта график којим представља међузависност величина 3.5.4. примени процентни рачун у сложенијим ситуацијама

34. ПРЕДМЕТ БИОЛОГИЈА

Циљ учења биологије у основној школи је да ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

34.1.ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; - групише жива бића према њиховим заједничким особинама; - одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; - идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење; - једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА**	Жива бића, нежива природа и биологија. Особине живих бића: ћелијска грађа, исхрана, дисање, излучивање, надражљивост, покретљивост, размножавање, раст и развиће. Једноћелијски и вишећелијски организми. Основе класификације: главни (морфолошки) карактери и особине важне за класификацију. Формирање скупова карактера који се уклапају једни у друге (груписање живих бића). Исхрана. Храна као извор енергије и градивних супстанци потребних за обављање свих животних процеса. Дисање као размена гасова у различитим срединама. Излучивање. Надражљивост. Покретљивост – кретање.

кључне детаље; - прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке; - разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота; - поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате; - доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи; - направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу; - предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасилан начин; - илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава; - идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.		Размножавање: бесполно и полно. Раст и развиће. Дужина живота. Промене које човек пролази током развића; пубертет и полна зрелост.
	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Живот у воденој и копненој средини – изглед, прилагођености на начин живота Живот у води – изглед, прилагођености на начин живота. Живот на копну – изглед, прилагођености на начин живота. Живот под земљом – изглед, прилагођености на начин живота.
	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	Преношење особина са родитеља на потомке. Разлике родитеља и потомака. Разлике полног и бесполног размножавања у настанку варијабилности. Јединке унутар једне врсте се међусобно разликују (варијабилност) – узроци варијабилности: наслеђивање и утицај средине на развиће сваке јединке. Варијабилност организама унутар врсте је предуслов за еволуцију.
	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Жива бића из непосредног окружења. Позитиван и негативан утицај људи на жива бића и животну средину. Заштита живих бића и животне средине. Пројекат очувања природе у мом крају. Дивље животиње као кућни љубимци – да или не. Значај врста за човека (самоникло јестиво, лековито, отровно биље; животиње као храна и могући преносиоци болести, отровне животиње).
	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Здрава исхрана и унос воде. Енергетски напици. Штетност дуванског дима и псхоактивних супстанци. Физичка активност и здравље. Промене у пубертету и последице прераног ступања у сексуалне односе.

Кључни појмови: истраживање, разноврсност живих бића, прилагођеност на услове животне средине, варијабилност у оквиру врсте, наследне особине, брига о живим бићима и животној средини.

Појмови	**Начин реализације - облици, методе и технике рада**	**Предметне компетенције**			**Општепредметне компетенције**
		знања	**вештине/ способности**	**ставови/ вредности**	
истраживање, разноврсност живих бића, прилагођеност на услове животне средине,	- Смислено рецептивно вербално учење; - Практично смисаоно учење; - Решавање проблема;	Нису прописане за биологију	Нису прописане за биологију	Нису прописане за биологију	Компетенција за учење, комуникацију, одговоран однос према околини, одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, сарадњу , рад са

варијабилност у оквиру врсте, наследне особине, брига о живим бићима и животној средини.	- Учење путем открића; - Интерактивно кооперативно учење				подацима и информацијама, дигитална компетенција, естетичка компетенција, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу
Праћење и напредовање: Сумативно оцењивање: - објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова; - усмено одговарање; - проблемски задаци; - истраживачки пројекти и радови... Формативно оцењивање: - дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, дебате, истраживачки радови, експерименти, истраживачки пројекти...					

34.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; – повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; – одреди положај органа човека и њихову улогу; – цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; – користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; хумано поступа према организмима које истражује; – направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише; – размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА**	Грађа живихбића – спољашња и унутрашња. Грађа људског тела: хијерархијски низ од организма до ћелије. Једноћелијски организми – бактерија, амеба, ћелија квасца.Удруживање ћелија у колоније.Вишећелијски организми – одабрани примери гљива, биљака и животиња. Основне животне функције на нивоу организма: исхрана, дисање, транспорт и елиминација штетних супстанци, размножавање. Разлике у грађи биљака, гљива и животиња и начину функционисања, као и сличности и разлике у обављању основних животних процеса. Откриће ћелије и микроскопа. Основна грађа ћелије (мембрана, цитоплазма, једро, митохондрије, хлоропласти). Разлика између бактеријске, и биљне и животињске ћелије. Ћелијско дисање, стварање енергије, основне чињенице о фотосинтези.
	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Популација, станиште, екосистем, еколошке нише, адаптације, животне форме, трофички односи – ланци исхране. Абиотички и биотички фактори. Значај абиотичких и биотичких фактора. Антропогени фактор и облици загађења. Угрожавање живих бића и њихова заштита.

популација на конкретним примерима; илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином; – истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; – идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; – групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; одреди положај непознате врсте на „дрвету живота“, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама; – прикупи податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њихових истраживања; – одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; – збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна; повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине;	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА**	Наследни материјал (ДНК, гени). Телесне и полне ћелије. Пренос наследног материјала. Наследне особине (веза између гена и особина, утицај спољашње средине). Индивидуална варијабилност. Природна селекција на одабраним примерима. Вештачка селекција. Значај гајених биљака и припитомљених животиња за човека.
	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	Постанак живота на Земљи (прве ћелије без једра, постанак ћелија са једром и појава вишећеличности). „Дрво живота“ (заједничко порекло и основни принципи филогеније, сродност и сличност). Организми без једра. Организми са једром. Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота”.
	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Обољења која изазивају, односно преносе бактерије и животиње. Бактерије и антибиотици. Путеви преношења заразних болести. Повреде и прва помоћ: повреде коже, уболи инсеката и других бескичмењака, тровање храном, сунчаница, топлотни удар. Превенција и понашање у складу са климатским параметрима. Последице болести зависности – алкохолизам.

Кључни појмови: научни метод, грађа живих бића, животне функције, популација, екосистем, еколошки фактори, еколошка ниша, наследни материјал, селекција, „дрво живота”, хигијена, болести зависности, здравље, заштита животне средине.

Појмови	**Начин реализације - облици, методе и технике рада**	**Предметне компетенције**			**Општепредметне компетенције**
		знања	**вештине/**	**ставови/**	

			способности	**вредности**	
научни метод, грађа живих бића, животне функције, популација, екосистем, еколошки фактори, еколошка ниша, наследни материјал, селекција, „дрво живота”, хигијена, болести зависности, здравље, заштита животне средине.	- Смислено рецептивно вербално учење; - Практично смисаоно учење; - Решавање проблема; - Учење путем открића; - Интерактивно кооперативно учење	Нису прописане за биологију	Нису прописане за биологију	Нису прописане за биологију	Компетенција за учење, комуникацију, одговоран однос према околини, одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, сарадњу , рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, естетичка компетенција, одговоран однос према здрављу
Праћење и напредовање: Сумативно оцењивање: - објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова; - усмено одговарање; - проблемски задаци; - истраживачки пројекти и радови... Формативно оцењивање: - дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, дебате, истраживачки радови, експерименти, истраживачки пројекти...					

34.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; – упореди бесполно и полно размножавање; – идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији; – одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; шематски прикаже наслеђивање пола и других	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА**	Грађа ћелије. Улога и значај једра у метаболизму ћелије. Деоба ћелије (хромозоми, настајање телесних и полних ћелија). ДНК и појам гена (алел, генотип, фенотип). Прво Менделово правило, крвне групе, трансфузија и трансплантација. Наслеђивање пола. Наследне болести. Животни циклуси биљака и животиња. Смена генерација. Једнополни и двополни организми. Значај и улога полног размножавања.

особина према првом Менделовом правилу; – одреди положај организма на дрвету живота на основуприкупљених и анализираних информација о његовој грађи; – упореди организме на различитим позицијама на дрвету живота према начину на који обављају животне процесе; – користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињскихткива; разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомих кључева; - повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста - фосила; – идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; – илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; – упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима; – повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому са животним формама које га насељавају; – анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; – идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима; – анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; – идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); – планира време за рад, одмор и рекреацију; – доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци;	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА**	Основни принципи организације живих бића. Појам симетрије – типични примери код једноћелијских и вишећелијских организама; биолошки значај. Симетрија, цефализација и сегментација код животиња. Присуство/одсуство биљних органа, (симетрија и сегментација код биљака). Ћелије са специфичном функцијом: мишићне, крвне, нервне, ћелије затварачице... Грађа и улога ткива, органа, органских система и значај за функционисање организма. Компаративни преглед грађе главних група биљака, гљива и животиња – сличности и разлике у обављању основних животних процеса на методски одабраним представницима.
	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	Основни принципи систематике (Карл Лине, биномна номенклатура). Приказ разноврсности живота кроз основне систематске категорије до нивоа кола и класе. Докази еволуције, фосили и тумачење филогенетских низова (предачке и потомачке форме, прелазни фосили).
	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	Састав и структура популација. Популациона динамика (природни прираштај и миграције). Абиотички фактори и биотички односи као чиниоци природне селекције (адаптације). Мреже исхране. Животне области. Конвергенција и дивергенција животних форми. Заштита природе. Заштита биодиверзитета.
	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	Примери наследних болести. Особине и грађа вируса. Болести изазване вирусима. Имунитет, вакцине. Пулс и крвни притисак. Прва помоћ: повреде крвних судова (практичан рад). Принципи уравнотежене исхране и поремећаји у исхрани. Значај правилног чувања, припреме и хигијене намирница; тровање храном. Промене у адолесценцији. Здрави стилови живота (сан, кондиција, итд.). Последице болести зависности – наркоманија.

– аргументује предности вакцинације; – примени поступке збрињавања лакших облика крварења; расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости.		

Кључни појмови: правила наслеђивања особина, принципи грађе и функције, систематика, докази еволуције, структура популације,адаптације, мреже исхране, вируси, уравнотежена исхрана, прва помоћ, адолесценција, животне области, заштита биодиверзитета.

Појмови	Начин реализације - облици, методе и технике рада	Предметне компетенције			Општепредметне компетенције
		знања	вештине/ способности	ставови/ вредности	
правила наслеђивања особина, принципи грађе и функције, систематика, докази еволуције, структура популације,адаптације, мреже исхране, вируси, уравнотежена исхрана, прва помоћ, адолесценција, животне области, заштита биодиверзитета.	- Смислено рецептивно вербално учење; - Практично смисаоно учење; - Решавање проблема; - Учење путем открића; - Интерактивно кооперативно учење	Нису прописане за биологију	Нису прописане за биологију	Нису прописане за биологију	Компетенција за учење, комуникацију, одговоран однос према околини, одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, сарадњу , рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, естетичка компетенција, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу

Праћење и напредовање: Сумативно оцењивање:
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова;
- усмено одговарање;
- проблемски задаци;
- истраживачки пројекти и радови...

Формативно оцењивање:
- дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, дебате, истраживачки радови, експерименти, истраживачки пројекти...

34.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 68 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; - повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; - идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; - илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини; - одговорно се односи према свом здрављу; - изрази критички став према медијским садржајима који се баве здрављем; - повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; - идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазване нездравим начином живота;	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА**	Улога и значај појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије: једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми. Матичне ћелије- ћелије програмиране за различите функције. Принцип економичности грађе и функције живих бића Улога и значај ензима. Ендокрини систем и хуморална регулација. Регулаторна улога хормона биљака и животиња. Надражљивост, проводљивост, контрактилност. Чулно-нервни систем животиња. Рефлексни лук. Поремећаји функције ендокриног система, нервног система и чула. Неуротрансмитери, нервни импулси, драж, надражај. Хомеостаза - принцип повратне спреге. Фотосинтеза. Ћелијско дисање. Транспирација. Температурна регулација.
- доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети; - истражи давно нестале екосистеме; - повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена;	**ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ**	Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина. Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке варијабилности). Заштита од полно преносивих болести контрацепција. Одговорност за сопствено здравље.
- повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције; - установи узрочно-последичну везу између губитка врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране;	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА**	„Календар живота“, еволуција различитих група организама кроз геолошка доба и велика изумирања. Значај алги (цијанобактерија) и биљака за продукцију O_2 и озонског омотача као заштита од УВ зрака, и услов за развој осталих живих бића. Строматолити. Излазак из воде на копно.
- критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи; - повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије;	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА**	Улуткавање и пресвлачење инсеката. Пубертет и адолесценција човека. Цветање, плодоношење и сазревање плодова биљака. Теорија еволуције. Постанак нових врста кроз еволуционе процесе. Еволуција човека.

- истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања; - истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју.	**ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ**	Еволуција и развој екосистема. Концепт климакса. Циклуси кружења основних супстанци у природи (H_2O, C, N) и њихова повезаност. Азотофиксација, микориза, симбиоза, симбионтски организми (лишајеви). Ограниченост ресурса (капацитет средине) и одрживи развој. Нестанак врста и фактори угрожавања (H.I.P.P.O. концепт). Типични екосистеми Србије. Ретке и угрожене врсте Србије. Интродукције и реинтродукције и инвазивне врсте. Последице глобалних промена.

Кључни појмови: ћелијски метаболизам, хомеостаза, здрави стилови живота, адолесценција, „календар живота“, теорија еволуције, циклуси кружења супстанце, капацитет средине, екосистеми Србије, инвазивне врсте.

Појмови	**Начин реализације - облици, методе и технике рада**	**Предметне компетенције**			**Општепредметне компетенције**
		знања	**вештине/ способности**	**ставови/ вредности**	
ћелијски метаболизам, хомеостаза, здрави стилови живота, адолесценција, „календар живота“, теорија еволуције, циклуси кружења супстанце, капацитет средине, екосистеми Србије, инвазивне врсте.	- Смислено рецептивно вербално учење; - Практично смисаоно учење; - Решавање проблема; - Учење путем открића; - Интерактивно кооперативно учење	Нису прописане за биологију	Нису прописане за биологију	Нису прописане за биологију	Компетенција за учење, комуникацију, одговоран однос према околини, одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, сарадњу , рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, естетичка компетенција, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу

Праћење и напредовање: Сумативно оцењивање:
- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова;
- усмено одговарање;
- проблемски задаци;
- истраживачки пројекти и радови...

Формативно оцењивање:
- дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, лабораторијске вежбе, дебате, истраживачки радови, експерименти, истраживачки пројекти...

34.5. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

БИОЛОГИЈА

ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. уме да наведе основне карактеристике живог света 1.1.2. разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу и у типичним случајевима 1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња 1.1.4. уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих 1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе	2.1.1. примењује критеријуме за разликовање живог од неживог на карактеристичном биолошком материјалу (препаратима, огледима) 2.1.2. познаје и користи критеријуме за разликовање биљака и животиња и примењује их у типичним случајевима 2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе 2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме	3.1.1. примењује критеријуме за разликовање живог од неживог у граничним случајевима и у атипичним примерима (вируси, делови организама, плодови и сл.) 3.1.2. уме да објасни зашто је нешто класификовано као живо или као неживо 3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима 3.1.4. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа класе/реда најважнијих група 3.1.5. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у комплексним ситуацијама у сложенијим заједницама

ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. зна да су најмањи организми сагрђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије 1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија 1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма 1.2.4. познаје основну организацију органа у	2.2.1. разуме да постоје одређене разлике у грађи ћелија у зависности од функције коју обављају у вишећелијским организмима (разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.) 2.2.2. зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке: зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, а органи са истом функцијом системе органа 2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека	3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека 3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност 3.2.3. разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције 3.2.4. разуме да је у остваривању карактеристичног понашања неопходна функционална интеграција више система органа и разуме значај такве интеграције понашања за преживљавање 3.2.5. разуме сличности и разлике у интеграцији грађе и функције јединке током животног циклуса 3.2.6. зна и разуме главне морфолошке и функционалне

којима се одвијају различити животни процеси 1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном 1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) 1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином	2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам 2.2.5. разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене (хранљиве) материје 2.2.6. разуме да и у биљној и у животињској ћелији сложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађа енергија у процесу који се назива дисање 2.2.7. познаје термин хомеостаза и зна да објасни шта он значи 2.2.8. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и зна који органски системи омогућују ову интеграцију 2.2.9. зна да нервни и ендокрини системи имају улогу у одржавању хомеостазе	карактеристике органа који информишу организам о стању у околини и њихову улогу у одржавању унутрашње равнотеже (улога нервног система) 3.2.7. зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који реагују на промене у околини и карактеристике органа који враћају организам у равнотежу онда када је из ње избачен (стресно стање - улога ендокриног система) 3.2.8. зна и разуме које су последице стресног стања за организам

НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте 1.3.2. зна основне појмове о процесима размножавања 1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал 1.3.4. зна за појам и основну улогу хромозома 1.3.5. зна основне принципе наслеђивања 1.3.6. зна како делују гени и да се стечене особине не наслеђују 1.3.7. зна да од зигота настаје организам и да се тај процес назива развиће 1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи 1.3.9. зна да живот на Земљи има заједничко	2.3.1. разуме основне разлике између полног и бесполног размножавања 2.3.2. разуме механизам настанка зигота 2.3.3. разуме зашто потомци личе на родитеље и њихове претке, али нису идентични са њима 2.3.4. зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина 2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама 2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине	3.3.1. разуме разлику између телесних и полних ћелија у погледу хромозома и деоба 3.3.2. разуме да полне ћелије настају од посебних ћелија у организму 3.3.3. зна функцију генетичког материјала и његову основну улогу у ћелији 3.3.4. зна да је број хромозома у ћелији карактеристика врсте 3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције 3.3.6. разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популација других врста

порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа 1.3.10. зна да је природно одабирање основни механизам прилагођавања организама		

ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.4.1. препознаје основне еколошке појмове (животна средина, станиште - биотоп, животна заједница - биоценоза, популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима 1.4.2. препознаје утицаје појединих абиотичких и биотичких фактора на организме и популације 1.4.3. уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланаца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота) 1.4.4. препознаје животне услове који владају у карактеристичним екосистемима Србије и најважније представнике врста које их насељавају 1.4.5. препознаје основне последице развоја човечанства на природу (утицај киселих киша, озонских рупа, појачање ефекта стаклене баште, глобалне климатске промене) и најважније врсте загађивања воде, ваздуха, земљишта 1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) 1.4.7. препознаје основне процесе важне у заштити и очувању животне средине (рециклажу, компост) и у заштити биодиверзитета (националних паркова, природних резервата)	2.4.1. употребљава еколошке појмове у опису типичних ситуација у природи 2.4.2. зна и правилно именује делове екосистема, заједница и популација и зна да опише везе између делова 2.4.3. уме да на разноврсним примерима одреди основне материјалне и енергетске токове у екосистему, основне односе исхране и најважнија својства биоценоза и популација 2.4.4. зна да у природи постоји кружење појединих супстанци (воде, угљеника и азота) 2.4.5. препознаје различите биоме и зна њихов основни распоред на земљи 2.4.6. препознаје животне услове који владају у појединим екосистемима Европе и света и карактеристичне представнике врста које их насељавају 2.4.7. зна да објасни основне прилагођености живих организама на живот у ваздушној, воденој и земљишној средини 2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта, као и значај очувања природних ресурса и уштеде енергије 2.4.9. разуме значај природних добара у заштити природе (националних паркова, природних резервата, ботаничких башта, зоо-вртова)	3.4.1. уме да објасни како различити делови екосистема утичу један на други као и међусобне односе популација у биоценози 3.4.2. разуме да се уз материјалне токове увек преноси и енергија и обратно и интерпретира односе исхране у екосистему (аутотрофне, хетеротрофне, сапротрофне животне комплексе, ланце исхране и трофичке пирамиде) 3.4.3. разуме значај кружења појединих супстанци у природи (воде, угљеника и азота) 3.4.4. разуме просторну и временску организацију животних заједница и популација 3.4.5. предвиђа на основу задатих услова средине тип екосистема који у тим условима настаје 3.4.6. познаје механизме којима развој човечанства изазива промене у природи (утицај киселих киша, озонских рупа, појачање ефекта стаклене баште, глобалне климатске промене) 3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета 3.4.8. разуме зашто се неограничен развој човечанства не може одржати у ограниченим условима целе планете

1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења		

ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава 1.5.2. разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране 1.5.3. разуме значај одржавања хигијене кућних љубимаца, домаћих и дивљих животиња и правилног опхођења са њима 1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије и пандемије) 1.5.5. препознаје основне знаке поремећаја функције појединих органа и основне симптоме инфекције и разликује стање у коме може сам да интервенише од стања када мора да се обрати лекару 1.5.6. разуме предности и недостатке употребе додатака у храни и исхрани (конзерванси и неконтролисана употреба витамина, антиоксиданата, минерала итд.) и опасности до којих може да доведе неуравнотежена исхрана (редукционе дијете, претерано узимање хране и сл.) и познаје основне принципе правилног комбиновања животних намирница 1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека 1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна, одмора) 1.5.9. разуме да постоје полне болести, познаје	2.5.1. познаје основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља 2.5.2. разуме значај и зна основне принципе правилног комбиновања животних намирница 2.5.3. зна како се чува хранљива вредност намирница 2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека 2.5.5. зна механизме деловања хемијских материја на физиолошке процесе у организму и на понашање (утицај алкохола, различитих врста дрога, енергетских напитака и сл.)	3.5.1. познаје узроке и физиолошке последице заразних болести 3.5.2. познаје основне принципе лечења заразних и других болести 3.5.3. разуме основне биолошке процесе који леже у основи физиолошки правилне исхране 3.5.4. познаје главне компоненте намирница и њихову хранљиву вредност 3.5.5. познаје симптоме и главне карактеристике болести метаболизма и узроке због којих настају (гојазност, анорексија, булимија, шећерна болест) 3.5.6. разуме механизме поремећаја функције појединих органа 3.5.7. познаје основне биолошке механизме који доводе до развијања болести зависности 3.5.8. разуме механизме стресног стања и утицај јаких негативних емоција на физиолошке процесе у организму и на понашање појединца

мере превенције и могуће путеве инфекције, као и њихове негативне последице на здравље 1.5.10. зна да постоје природне промене у понашању које настају као последица физиолошких промена (пубертет, менопауза), зна да у адолесцентом добу могу да се појаве психолошки развојни проблеми (поремећаји у исхрани, поремећаји понашања, поремећаји сна и сл.) 1.5.11. разуме одговорност и опасност превременог ступања у сексуалне односе и разуме зашто абортус у доба развоја има негативне последице на физичко и ментално здравље 1.5.12. зна да болести зависности (претерана употреба дувана, алкохола, дроге) неповољно утичу на укупан квалитет живота и зна коме може да се обрати за помоћ (институцијама и стручњацима) 1.5.13. зна како се треба понашати према особи која болује од болести зависности или је ХИВ позитивна		

ЗАЈЕДНИЧКА ОБЛАСТ ЗА ПРЕДМЕТЕ ПРИРОДНИХ НАУКА: БИОЛИГИЈУ ФИЗИКУ И ХЕМИЈУ

ПОСМАТРАЊЕ, МЕРЕЊЕ И ЕКСПЕРИМЕНТ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) 1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и	2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату 2.6.2. зна шта је грешка инструмента и прецизност мерења и уме по упутству да калибрише инструмент 2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави	3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података 3.6.2. уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата 3.6.3. уме самостално да прави графиконе и табеле према два критеријума уз детаљан извештај 3.6.4. разуме значај контроле и пробе у експерименту

извести о резултату 1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада 1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ и навођење наставника	графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата 2.6.4. уме на задатом примеру, уз помоћ наставника, да постави хипотезу, формира и реализује једноставан експеримент и извести о резултату	(варирање једног/више фактора), уме да постави хипотезу и извуче закључак 3.6.5. зна, уз одговарајуће навођење наставника, самостално да осмисли, реализује и извести о експерименту на примеру који сам одабере

35. ПРЕДМЕТ ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ: Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

35.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72+54		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– објасни својим речима сврху и значај вежбања – користи основну терминологију вежбања – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама – примени мере безбедности током вежбања – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање – примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама – навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин - користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Атлетика**	Техника истрајног трчања. Истрајно трчање – припрема за крос. Техника спринтерског трчања. Техника високог и ниског старта. Скок у вис (прекорачна техника). Бацање лоптице (до 200 г). Техника штафетног трчања. Скок у даљ. Бацања кугле 2 kg. Бацање „вортекс-а“. Тробој.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Спортска гимнастика**	Вежбе на тлу. Прескоци и скокови. Вежбе у упору. Вежбе у вису. Ниска греда. Гимнастички полигон. Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина. Прескок. Коњ са хватаљкама. Вежбе у упору (сложенији састав). Вежбе у вису (сложенији састав).

спортско-рекреативних активности – прихвати сопствену победу и пораз у складуса „ферплејом” – примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама – препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту – направи план дневних активности – Наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље	**МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ** **Основе тимских и спортских игара** **Рукомет**	Рукомет/мини-рукомет: Основни елементи технике и правила: вођење лопте, хватања и додавања лопте, шутирања на гол, финтирање, принципи индувидуалне одбране.Основна правила рукомета/мини-рукомета. Спортски полигон. Напредни елементи технике, тактике и правила игре: хватања котрљајућих лопти, дриблинг, шутирања на гол, финтирање, основни принципи колективне одбране.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Плес и ритмика**	Покрети уз ритам и уз музичку пратњу. Ритмичка вежба без реквизита. Скокови кроз вијачу. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. Основни кораци друшвених плесова. Вежбе са обручем. Вежбе са лоптом. Сложенији скокови кроз вијачу.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Пливање**	Предвежбе у обучавању пливања. Игре у води. Самопомоћ у води. Плива једном техником. Роњење у дужину.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА **Физичко вежбање и спорт**	Циљ и сврха вежбања у физичком и здравственом васпитању. Основна правила Рукомета/мини-рукомета. Понашање према осталим субјекатима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у физичком и здравственом васпитању. Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање. Упознавање ученика са најчешћим облицима насиља у физичком васпитању и спорту. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз, решавање конфликтних ситуација). Писани и електорнски извори информација из области физчког васпитања и спорта. Значај развоја физичких способности за сналажење у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар,...). Физичко вежбање и естетика (правилно обликовање тела). Планирање дневних активности.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА **Здравствено васпитање**	Физичка активност, вежбање и здравље. Основни принципи вежбања и врсте физичке активности. Одржавање личне опреме за вежбање и поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања. Лична и колективна хигијена пре и после вежбања. Утицај правилне исхране на здравље и развој људи. Исхрана пре и после вежбања. Прва помоћ: значај прве помоћи, врсте повреда. Вежбање и играње на чистом ваздуху – чување околине приликом вежбања.
Кључни појмови: Атлетика; Вежбе на справама и тлу(спортскагимнастика); Физичка припрема-вежбе снаге и истезања;Пливање; Обавезне физичке активности; Игре са лоптом ;Рукомет; Фудбал; Кошарка; Одбојка		

Појмови	Начин реализације - облици, методе и технике рада	Предметне компетенције			Општепредметне компетенције
		знања	вештине/ способности	ставови/ вредности	
-физичко вежбање -плес -рукомет пливање -здравље -васпитање	- на часу физичког васпитања у сали, школском дворишту -на гимнастичким струњачама греди, козлићу -вежбе са лоптама, вијачама -аудио-видео музиком за игру -корективно педагошки рад у припремном делу часа у оквиру вежби обликовања -теоријско образовање у предпрвој фази часа	-наведе основна правила гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања -дефинишеосновна здравствено-хигијенска правила вежбања -упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак -доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама -процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици -користи основну терминологију вежбања -користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких испортско-рекреативних активности	-презентује и анализира информацијо физичком вежбању, спорту, здрављу, историји спорта, актуелним спортским подацима итд.) -објасни својим речима сврху и значај вежбања -примени мере безбедности током вежбања -примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби -изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама -комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу -одржава стабилну и динамичку равнотежу -у различитим кретањима, изводи ротације тела	-учествује у организацији недеље школског спорта и школских такмичења -учествује на унутародељенским такмичењима -поштује правила понашања у и око водене средине -поштује правила понашања у и на просторима за вежбање ушколи и ван ње, као и на спортским манифестацијама -одговорно се односи према објектима, справамаи реквизитима у просторима за вежбање -примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама -навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и напредовање: У процесу праћења и оцењивања пожељно је користити лични картон ученика, подједнако, континуирано прати и вреднује се: 1.Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању, 2. Приказ три комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), са и без реквизита. 3. Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике) 4. Индивидуални напредак моторичких способности					

35.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72+54		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– објасни својим речима сврху и значај вежбања – користи основну терминологију вежбања – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама – примени мере безбедности током вежбања – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање – примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама – навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин – користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативнихактивности – прихвати сопствену победу и пораз у складу са „ферплејом” – примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама – препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту – направи план дневних активности – Наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Атлетика**	Техника истрајног трчања. Истрајно трчање – припрема за крос. Техника спринтерског трчања. Техника високог и ниског старта. Скок у вис (прекорачна техника). Бацање лоптице (до 200 г). Техника штафетног трчања. Скок у даљ. Бацања кугле 2 kg. Бацање „вортекс-а“. Тробој.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Спортска гимнастика**	Вежбе на тлу. Прескоци и скокови. Вежбе у упору. Вежбе у вису. Ниска греда. Гимнастички полигон. Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина. Прескок. Коњ са хватаљкама. Вежбе у упору (сложенији састав). Вежбе у вису (сложенији састав).
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Основе тимских и спортских игара** **Кошарка**	Кошарка: Основни елементи технике и правила: вођење лопте, хватања и додавања лопте, шутирања на кош, финтирање, принципи индувидуалне одбране.Основна правила кошарке,Спортски полигон. Напредни елементи технике, тактике и правила игре: хватања котрљајућих лопти, дриблинг, шутирања на кош, финтирање, основни принципи колективне одбране.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Плес и ритмика**	Покрети уз ритам и уз музичку пратњу. Ритмичка вежба без реквизита. Скокови кроз вијачу. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. Основни кораци друштвених плесова. Вежбе са обручем. Вежбе са лоптом. Сложенији скокови кроз вијачу. Кратки састав са вијачом. Енглески валцер.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Пливање**	Предвежбе у обучавању пливања. Игре у води. Техника краула. Техника пливања леђног краула. Одржавање на води ради самопомоћи.. Роњење у дужину 5-10м.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.

	Полигони	
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА **Физичко вежбање и спорт**	Циљ и сврха вежбања у физичком и здравственом васпитању. Основна правила Кошарке и Рукомета. Понашање према осталим субјекатима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у физичком и здравственом васпитању. Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање. Упознавање ученика са најчешћим облицима насиља у физичком васпитању и спорту. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз, решавање конфликтних ситуација). Писани и електорнски извори информација из области физчког васпитања и спорта. Значај развоја физичких способности за сналажење у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар,...). Физичко вежбање и естетика (правилно обликовање тела). Значај вежбања у породици. Планирање дневних активности.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА **Здравствено васпитање**	Физичка активност, вежбање и здравље. Основни принципи вежбања и врсте физичке активности. Одржавање личне опреме за вежбање и поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања. Лична и колективна хигијена пре и после вежбања. Исхрана пре и после вежбања. Значај употребе воћа и поврћа у исхрани. Последице неправилне исхране и прекомерног уношења енергетских напитака. Поступци ученика након повреда (тражење помоћи). Вежбање и играње у различитим временским условима (упутства за игру и вежбање на отвореном простору). Чување околине на отвореним просторима изабраним за вежбање. Последице конзумирања дувана.

Кључни појмови: физичко вежбање, плес, кошарка, здравље, васпитање.

Појмови	**Начин реализације - облици, методе и технике рада**	**Предметне компетенције**			**Општепредметне компетенције**
		знања	**вештине/ способности**	**ставови/ вредности**	
-физичко вежбање -плес -рукомет пливање -здравље -васпитање	- на часу физичког васпитања у сали, школском дворишту -на гимнастичким струњачама греди, козлићу -вежбе са лоптама, вијачама -аудио-видео музиком за игру	-наведе основна правила гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања -дефинишеосновна здравствено-хигијенска правила вежбања -упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа	-презентује и анализира информацијо физичком вежбању, спорту, здрављу, историји спорта, актуелним спортским подацима итд.) -објасни својим речима сврху и значај вежбања -примени мере безбедности током	-учествује у организацији недеље школског спорта и школских такмичења -учествује на унутародељенским такмичењима -поштује правила понашања у и око водене средине -поштује правила понашања у и на просторима за вежбање	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и

	-корективно педагошки рад у припремном делу часа у оквиру вежби обликовања -теоријско образовање у предпрвој фази часа	сопствени моторички напредак -доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама -процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици -користи основну терминологију вежбања -користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких испортско-рекреативних активности	вежбања -примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби -изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама -комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу -одржава стабилну и динамичку равнотежу -у различитим кретањима, изводи ротације тела	ушколи и ван ње, као и на спортским манифестацијама -одговорно се односи према објектима, справамаи реквизитима у просторима за вежбање -примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама -навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин	оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и напредовање: У процесу праћења и оцењивања пожељно је користити лични картон ученика, подједнако, континуирано прати и вреднује се: 1.Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању, 2. Приказ три комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), са и без реквизита. 3. Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике) 4. Индивидуални напредак моторичких способности					

35.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 68 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– објасни својим и значај вежбања – користи основну терминологију вежбања – поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама – примени мере безбедности током вежбања – одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за разво јбрзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Атлетика**	Техника истрајног трчања. Истрајно трчање – припрема за крос. Техника спринтерског трчања. Техника високог и ниског старта. Скок у вис (прекорачна техника). Бацање лоптице (до 200 г). Техника штафетног трчања. Скок у даљ. Бацања кугле 2 kg. Бацање „вортекс-а“. Тробој.

– примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама – навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин – користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности – прихвати сопствену победу и пораз у складу са „ферплејом” – примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама – препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту – направи план дневних активности – Наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље	**МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ** **Спортска гимнастика**	Вежбе на тлу. Прескоци и скокови. Вежбе у упору. Вежбе у вису. Ниска греда. Гимнастички полигон. Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина. Прескок. Коњ са хватаљкама. Вежбе у упору (сложенији састав). Вежбе у вису (сложенији састав).
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Основе тимских и спортских игара** **Одбојка**	Одбојка: Основни елементи технике, тактике и правила игре. Футсал: Игра уз примену правила. Рукомет: Игра уз примену правила. Кошарка: Сложенији елементи технике, тактике и правила игре. Активност по избору.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Плес и ритмика**	Основни садржаји Вежбе са вијачом. Вежбе са обручем. Вежбе са лоптом. Народно коло „Моравац”. Народно коло из краја у којем се школа налази. Енглески валцер. Проширени садржаји Састав са обручем. Састав са лоптом. Састав са вијачом. Основни кораци роцк н ролл.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Пливање и ватерполо**	Основни садржаји Пливање Техника краула. Техника прсног пливања. Одржавање на води на разне начине и самопомоћ. Роњење у дужину до 10 м. Пливање 25 м одабраном техником на време. Проширени садржаји Мешовито пливање (две технике). Ватерполо Пливање са лоптом. Хватање и додавање. Шут на гол. Проширени садржаји

		Пливање Мешовито пливање. Игре у води. Ватерполо Основни елементи тактике и игра.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Полигони**	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА **Физичко вежбање и спорт**	Основни садржаји Основна подела вежби. Функција скелетно-мишићног система. Основна правила одбојке. Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању. Облици насиља у физичком васпитању и спорту. Навијање, победа, пораз решавање спорних ситуација. Писани и електронски извори информација из области физчког васпитања и спорта. Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама. Значај вежбања за одбрамбено-безбедносне потребе. Повезаност физичког вежбања и естетике. Породица и вежбање Планирање вежбања.
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА **Здравствено васпитање**	Основни садржаји Утицај аеробног вежбања (ходања, трчања и др.) на кардио-респираторни систем. Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања. Значај употребе воћа и поврћа и градивних материја (протеини и беланчевине) у исхрани. Подела енергетских напитака и последице њиховог прекомерног конзумирања. Прва помоћ након површинских повреда (посекотина и одеротина). Вежбање у различитим временским условима. Чување околине при вежбању. Последице конзумирања дувана и алкохола. Додаци исхрани - суплементи. Вежбање и менструални циклус. Значај заштите репродуктивних органа приликом вежбања.

Кључни појмови: физичко вежбање, плес, одбојка, здравље, васпитање.

Појмови	Начин реализације - облици, методе и технике рада	Предметне компетенције			Општепредметне компетенције
		знања	вештине/ способности	ставови/ вредности	
-спринт, крос, штафетно трчање, -кугла, диск -скок удаљ, скок увис -техника, тактика, правила игре -суђење -сервис, смеч, блок -игра -суђење -обруч -вијача -чуњеви -лопта	-на часу физичког васпитања у сали, школском дворишту -на гимнастичким струњачама греди козлићу -вежбе са лоптама, вијачама -аудио-видео музиком за игру -корективно педагошки рад у припремном делу часа у оквиру вежби обликовања -теоријско образовање у предпрвој фази часа -коришћење различитих извора знања укључујући и ИКТ	-користи основна правила игре одбојка, атлетике и гимнастике -објасни својим речима различите спортске гране и друге видове вежбања за развој ученика и формирање здравог животног стила -користи основна правила кошарке, атлетике и гимнастике у игри и такмичењу -разликује правилну од неправилне исхране у функцији здравља -правилно стартује -познаје народне игре и плесове других култура и набраја их .	-континуирано развија моторичке способности, достигне вредности из стандарда и интерпретира резултате тестирања -брзо трчи на кратким и средњим дистанцама и на стази у природи – крос -скаче удаљ и увис сложенијим техникама -правилно баца куглу изводи на тлу вежбе гипкости, равнотеже и ротације у упору са окретом у чеоној равни -одржава равнотежу на греди различитим облицима кретања и комбинацијама две и више вежби -изводи вежбе, комбинације вежби и саставе на различитим справама и изводи прескоке дужим и вишим фазама лета -изводи естетски обликоване покрете у вежбама и комбинује више вежби у кратке саставе са и без реквизита, уз музичку пратњу -игра један друштвени и народни плес и једну игру из краја у којем сеналази школа -изводи основне елементе технике са лоптом појединачно, у пару и мањим групама -примени научене вежбе технике и тактике у игри преко мреже -прикаже једну технику пливања	-организује сопствено вежбање примењујући знања и вештине са часа физичког васпитања -учествујеу организацији школског такмичења, спортског дана, дана здравља… -препозна штетан утицај брзе хране и енергетских напитака и избегава даих користи - уочава естетске вредности различитих спортских грана и других вежбања - препозна непожељне појаве на спортским такмичењима, облике насиља у спорту и осуђује их -има правилан одос према личној колективној безбедности - има позитиван однос према традицији и културном наслеђу своје земље и другим културама	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Праћење и напредовање: У процесу праћења и оцењивања пожељно је користити лични картон ученика, подједнако, континуирано прати и вреднује се:
1.Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању,
2. Приказ три комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), са и без реквизита.
3. Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике)
4. Индивидуални напредак моторичких способности

35.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 102 часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– одабере и примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у вежбању; – користи научене вежбе у спорту, рекреацији и другим ситуацијама; – упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања са референтним вредностима; – примени усвојене технике кретања у игри, спорту и другим различитим ситуацијама; – примени атлетске дисциплине у складу са правилима; – развија своје физичке способности применом вежбања из атлетике; – одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела; – примени вежбања из гимнастике за развој физичких способности;	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Атлетика**	Истрајно трчање Спринтерско трчање. Штафетно трчање Скок удаљ. Бацања кугле. Скок увис (леђна техника). Бацање „вортекс-а“. Четворобој
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Спортска гимнастика**	**Основни садржаји:** Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе: Тло Прескок Трамполина Вратило Двовисински разбој Паралелни разбој Кругови Коњ са хватаљкама Греда **Проширени садржаји:** На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Основе тимских и спортских**	**Футсал:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила **Рукомет:** Елементи технике и тактике.

	игара	Игра уз примену правила. **Кошарка:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Одбојка:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Активност по избору**
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Плес и ритмика**	Вежбе са вијачом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. Енглески валцер.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Пливање и ватерполо**	**Пливање** Техника крауле, леђног краула и прсног пливања. Одржавање на води на разне начине и самопомоћ. Роњење у дужину 10–15m. Скокови на ноге и главу. Мешовито пливање. Игре у води. Помоћ другима у води **Ватерполо** Пливање са лоптом. Хватање и додавање. Основни елементи тактике и игра.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ **Полигони**	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима. Полигон са препрекама
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА **Физичко вежбање и спорт**	Подела моторичких способности. Функција срчано-дисајног система. Основна правила и тактика спортских игара. Понашање на такмичењима и спортским манифестацијама. Чување и одржавање простора, справа и реквизита који се користе у вежбању. Превенција насиља у физичком васпитању и спорту. Решавање спорних ситуација. Коришћење писаних и електронских извора информација из

		области физичког васпитања и спорта. Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама. Значај и улога физичког вежбања за професионална занимања у спорту, образовању, здравству, војсци, полицији и другим занимањима. Структура физичке културе (физичко васпитање, спорт и рекреација).
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА **Здравствено васпитање**	Утицај различитих вежбања на кардио-респираторни систем, скелетно-мишићни и организам уопште. Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања. Значај правилне исхране. Енергетски напици и њихова штетност. Прва помоћ након површинских повреда, уганућа у прелома. Значај вежбања у природи. Чување околине при вежбању. Последице конзумирања дувана и алкохола и психоактивних супстанци Правилно конзумирање додатака исхрани. Мере заштите репродуктивног здравља у процесу вежбања

Кључни појмови: физичко вежбање, плес, тимске и спортске игре, здравље, васпитање.

Појмови	**Начин реализације - облици, методе и технике рада**	**Предметне компетенције**			**Општепредметне компетенције**
		знања	**вештине/ способности**	**ставови/ вредности**	
-техника, тактика, правила игре -игра -превенција -рекреација -последице конзумирања -репродуктивно здравље	-на часу физичког васпитања у сали, школском дворишту -на гимнастичким струњачама греди козлићу -вежбе са лоптама, вијачама, -аудио-видео музиком за игру -корективно педагошки рад у припремном делу часа у оквиру вежби обликовања -теоријско образовање у предпрвој фази часа -коришћење различитих извора знања укључујући и ИКТ	-користи основна правила игре одбојка, атлетике и гимнастике -објасни својим речима различите спортске гране и друге видове вежбања за развој ученика и формирање здравог животног стила -користи основна правила кошарке, атлетике и гимнастике у игри и	-континуирано развија моторичке способности, достигне вредности из стандарда и интерпретира резултате тестирања -брзо трчи на кратким и средњим дистанцама и на стази у природи – крос -скаче удаљ и увис сложенијим техникама -правилно баца куглу изводи на тлу вежбе гипкости, равнотеже и ротације у упору са окретом у чеоној равни -одржава равнотежу на греди различитим облицима кретања и комбинацијама две и више вежби -изводи вежбе, комбинације вежби и саставе на различитим справама и изводи прескоке дужим и вишим фазама лета	-организује сопствено вежбање примењујући знања и вештине са часа физичког васпитања -учествујеу организацији школског такмичења, спортског дана, дана здравља… -препозна штетан утицај брзе хране и енергетских напитака и избегава даих користи -уочава естетске вредности различитих спортских грана и других вежбања -препозна непожељне појаве на спортским такмичењима, облике	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

		такмичењу -разликује правилну од неправилне исхране у функцији здравља -правилно стартује -познаје народне игре и плесове других култура и набраја их	-изводи естетски обликоване покрете у вежбама и комбинује више вежби у кратке саставе са и без реквизита, уз музичку пратњу -игра један друштвени и народни плес и једну игру из краја у којем сеналази школа -изводи основне елементе технике са лоптом појединачно, у пару и мањим групама -примени научене вежбе технике и тактике у игри преко мреже -прикаже једну технику пливања	насиља у спорту и осуђује их -има правилан одос према личној колективној безбедности -има позитиван однос према традицији и културном наслеђу своје земље и другим културама	
Праћење и напредовање: У процесу праћења и оцењивања пожељно је користити лични картон ученика, подједнако, континуирано прати и вреднује се: 1.Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању, 2. Приказ три комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), са и без реквизита. 3. Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике) 4. Индивидуални напредак моторичких способности					

36. ПРЕДМЕТ ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Циљ наставе и учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

36.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање; – разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју; – наводи занимања у области технике и технологије; – процењује сопствена интересовања у области технике и технологије; – организује радно окружење у кабинету; – правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу; – процени како би изгледао живот људи без саобраћаја; – класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени; – наводи професије у подручју рада саобраћај; – направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија; – разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила; – правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају; – користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима; – аргументује неопходност коришћења	**ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ**	Појам, улога и значај технике и технологије на развој друштва и животног окружења. Подручја човековог рада и производње, занимања и послови у области технике и технологије. Правила понашања и рада у кабинету. Организација радног места у кабинету и примена мера заштите на раду. Коришћење техничких апарата и ИКТ уређаја у животном и радном окружењу.
	САОБРАЋАЈ	Улога, значај и историјски развој саобраћаја. Врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени. Професије у подручју рада саобраћај. Употреба информационих техологија у савременом саобраћају Саобраћајна сигнализација – изглед и правила поступања. Правила и прописи кретања пешака, возача бицикла и дечијих возила (ролери, скејт, тротинет) у саобраћају – рачунарска симулација и саобраћајни полигон. Обавезе и одговорност деце као учесника у саобраћају. Заштитна опрема потребна за безбедно управљање бициклом и дечијим возилима.
	ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Прибор за техничко цртање (оловка, гумица, лењир, троугаоници, шестар). Формати цртежа (А3, А4). Размера. Типови и дебљине линија (пуна дебела линија; пуна танка линија; пуна танка линија извучена слободном руком; испрекидана танка линија; црта-тачка-црта танка линија). Геометријско цртање (цртање паралелних правих, цртање нормале на дату праву, цртање углова помоћу лењира и троугаоника).

сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник; – повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика; – одговорно се понаша као путник у возилу; – показује поштовање према другим учесницима у саобраћају; – анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла; – самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет; – правилно чита технички цртеж; – преноси податке између ИКТ уређаја; – примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару; – користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима; – користи Интернет сервисе за претрагу и приступање онлине ресурсима; – преузима одговорност за рад; – представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер; – повезује својства природних материјала са применом; – објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже; – сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета; – правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега); – направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом; – самостално израђује једноставан модел; – самостално проналази информације потребне		Елементи котирања (помоћна котна линија, котна линија, показна линија, котни завршетак, котни број – вредност). Цртање техничког цртежа са елементима (типови линија, размера и котирање). Пренос података између ИКТ уређаја (рачунар, таблет, смартпхоне, дигитални фотоапарат). Апликација за дигиталну обраду слике. Операције подешавања осветљености и контраста слике. Промена величине/резолуције слике, издвајање дела слике. Креирање документа у програму за обраду текста. Форматирање текста, уметање слике и графике. Интернет претрага и приступ онлине ресурсима.
	РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	Природни ресурси на Земљи: енергија и материјали. Управљање отпадом (рециклажа; заштита животне средине). Врсте, својства и примена природних материјала. Технологија прераде и обраде дрвета. Технологија прераде и обраде коже. Текстилна технологија. Технологија производње папира. Поступци ручне обраде и спајања папира, текстила, коже и дрвета – сечење/резање, спајање (лепљење) и заштита (лакирање). Коришћење алата и прибора за ручну обраду и спајање наведених материјала – маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега.
	КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	Израда предмета/модела ручном обрадом и спајањем папира и/или дрвета, текстила, коже коришћењем одговарајућих техника, поступака и алата. Приказивање идеје, поступка израде и решења/производа. Тимски рад и подела задужења у тиму.

за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе; – одабира материјале и алате за израду предмета/модела; – мери и обележава предмет/модел; – ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате; – користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења; – самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ; – показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха; – планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова; – активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима; – пружи помоћ у раду другим ученицима; – процењује остварен резултат и развија предлог унапређења.		

Кључни појмови: техничко цртање, технички апарати и ИКТ уређаји, природни ресурси на Земљи, безбедност у саобраћају, предузимљивост и иницијатива

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици, методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		Знање	**Вештине/ способности**	**Ставови/вредности**	
Врсте саобраћаја Саобраћајна сигнализација Правила и прописи кретања Формати цртежа (А3, А4). Размера Геометријско	-форме предавања, лабораторијске вежбе -коришћење практичног приказа -коришћење савремених наставних средстава -ученички пројекат -развијање информатичке писменост	-разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју -наводи занимања у	-описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање -организује радно окружење у кабинету -правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу -процени како би изгледао живот људи без саобраћаја -направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија -разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила	-процењује сопствена интересовања у области технике и технологије -правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају и користи заштитну опрему за	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и

цртање Елементи котирања рачунар, таблет, смартпхоне, дигитални фотоапарат, Апликација Ресурси Рециклажа Енергија, Материјали Идеја, Поступак Решење, Тимски рад	-графичко представљање и планирање -развијање свести за свет у коме живе -правилна примена техничких средстава и технолошких поступака -развијање интересовања за техничко стваралаштво	области технике и технологије -класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени -наводи професије у подручју рада саобраћај -идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла -повезује својства природних материјала са применом -објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже	-аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник -повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика -анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару -самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет -правилно чита технички цртеж -преноси податке између ИКТ уређаја -примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару -користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима -користи Интернет сервисе за претрагу и приступање онлине ресурсима -сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета -правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) -самостално израђује једноставан модел -самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе -направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом -одабира материјале и алате за израду предмета/модела -мери и обележава предмет/модел -ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате -користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог	управљање бициклом и дечијим возилима -одговорно се понаша као путник у возилу -показује поштовање према другим учесницима у саобраћају -преузима одговорност за рад -представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер -показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха -планира мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима -пружи помоћ у раду другим ученицима -процењује остварен резултат и развија предлог унапређења	оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

			решења -самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ		
Праћење и напредовање: вреднују се процес и продукти учења, узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност), вршњачко оцењивање, договорени показатељи на основу којих сви могу да прате напредак у учењуи реализују пројекте.					

36.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
повеже развој грађевинарства и значај урбанизма у побољшању услова живљења; - анализира карактеристике савремене културе становања; - класификује кућне инсталације на основу њихове намене; - класификује врсте саобраћајних објеката према намени; - повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају; - повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе; - демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације; - скицира просторни изглед грађевинског објекта; - чита и црта грађевински технички цртеж уважавајући фазе изградње грађевинског објекта уз примену одговарајућих правила и симбола; - користи рачунарске апликације за техничко цртање, 3Д приказ грађевинског објекта и унутрашње уређење стана уважавајући потребе савремене културе становања; - самостално креира дигиталну презентацију и представља је; - класификује грађевинске материјале према врсти и својствима и процењује могућности њихове примене; - повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину; - повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова; - реализује активност која указује на важност рециклаже;	**ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ**	Значај и развој грађевинарства. Просторно и урбанистичко планирање. Култура становања у: урбаним и руралним срединама, објектима за индивидуално и колективно становање, распоред просторија, уређење стамбеног простора. Кућне инсталације.
	САОБРАЋАЈ	Саобраћајни системи. Саобраћајни објекти. Управљање саобраћајном сигнализацијом. Правила безбедног кретања пешака и возача бицикла у јавном саобраћају.
	ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Приказ грађевинских објеката и техничко цртање у грађевинарству. Техничко цртање помоћу рачунара. Представљање идеја и решења уз коришћење дигиталних презентација
	РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	Подела, врсте и карактеристике грађевинских материјала. Техничка средства у грађевинарству и пољопривреди. Организација рада у грађевинарству и пољопривреди. Обновљиви извора енергије и мере за рационално и безбедно коришћење топлотне енергије. Рециклажа материјала у грађевинарству и пољопривреди и заштита животне средине Моделовање машина и уређаја у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије

- образложи на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије; - правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора; - повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије; - повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране; - описује занимања у области грађевинарства, пољопривреде, производње и прераде хране; - изради модел грађевинске машине или пољопривредне машине уз примену мера заштите на раду; - самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта и образлажи избор; - самостално проналази информације о условима, потребама и начину реализације макете/моделакористећи ИКТ; - креира планску документацију (листу материјала, редослед операција, процену трошкова) користећи програм за обраду текста; - припрема и организује радно окружење одређујући одговарајуће алате, машине и опрему у складу са захтевима посла и материјалом који се обрађује; - израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду; - учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређења постојеће макете/модела; - одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова.	**КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ**	Израда техничке документације. Израда макете/модела у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије. Представљање идеје, поступка израде и решења производа. Одређивање тржишне вредности производа укључујући и оквирну процену трошкова. Представљање производа и креирање дигиталне презентације.

Кључни појмови: грађевинарство, пољопривреда, саобраћај, техничка документација, енергетика, предузимљивост и иницијатива

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици, методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		Знање	Вештине/ способности	Ставови/вредности	
-грађевинарство -3Д приказ -Скица -Дигитална презентација -архитектура -култура становања -Макета	-форме предавања, лабораторијске вежбе -коришћење практичног приказа -коришћење савременех наствних средстава -ученички пројекат -развијање информатичке писмености	-класификује грађевински материјал према врсти, својствима и намени -разликује врсте грађевинских објеката и њихове намене у	-техничким цртежом, израђеним прибором и рачунаром, приказује грађевинске објекте -бира мере за рационално коришћење енергије у грађевинарству -познајући врсте машина, одређује њихову намену у грађевинарству и	-преузима одговорност за рад -представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу

-Модел -трошкови -пољопривреда	-графичко представљање и планирање -развијање свести за свет у коме живе -правилна примена техничких средстава и технолошких поступака -развијање интересовања за техничко стваралаштво	грађевинарству и саобраћају -наводи занимања у области грађевинарства и архитектуре, пољопривреде	пољопривредној производњи -израђује мини пројекат макете грађевинског објекта и модела техничког средства према осмишљеној, разрађеној или приложеној техничкој документацији уз планирање мера заштите на раду -користи интернет сервисе тематски, водећи рачуна о ауторским правима	-показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха -планира мале групе у складу са улогом и показује поштовање -поштује и уважава права других у окружењу -придржава се правила културе становања	-предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција
Праћење и напредовање: вреднују се процес и продукти учења, узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност), вршњачко оцењивање, договорени показатељи на основу којих сви могу да прате напредак у учењуи реализују пројекте.					

36.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; – повеже ергономију са здрављем и конфором људи при употреби техничких средстава; – анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; – истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству; – разликује врсте транспортних машина; – повезује занимања у области машинства са сопственим интересовањима; – повеже подсистеме код возила друмског	**ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ**	Појам, улога и развој машина и механизама. Потрошња енергије у домаћинству и могућности уштеде. Утицај дизајна и правилне употребе техничких средстава на здравље људи. Зависност очувања животне средине од технологије. Професије (занимања) у области машинства. Машине спољашњег и унутрашњег транспорта.
	САОБРАЋАЈ	Подсистеми код возила друмског саобраћаја (погонски, преносни, управљачки, кочиони). Исправан бицикл/мопед као битан предуслов безбедног учешћа у саобраћају.

саобраћаја са њиховом улогом; – провери техничку исправност бицикла; – демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда; – самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; – користи ЦАД технологију за креирање техничке документације; – образложи предности употребе 3Д штампе у изради тродимензионалних модела и макета; – управља моделима користећи рачунар; – објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја; – аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; – идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; – користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења; – врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; – објасни улогу одређених елемената машина и механизама на једноставном примеру; – образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса; – објасни основе конструкције робота; – класификује погонске машине –моторе и повеже их са њиховом применом; – самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; – изради производ у складу са принципима безбедности на раду;	**ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ**	Специфичности техничких цртежа у машинству. Ортогонално и просторно приказивање предмета.. К оришћење функција и алата програма за ЦАД. Употреба 3Д штампе у изради тродимензионалних модела и макета. Основне компоненте ИКТ уређаја. Управљање и контрола коришћењем рачунарске технике и интерфејса.
	РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	Материјали у машинству (пластика, метали, легуре и др.). Мерење и контрола – појам и примена мерних средстава(мерила). Технологија обраде материјала у машинству (обрада материјала са и без скидања струготине, савремене технологије обраде). Елементи машина и механизама (елементи за везу, елементи за пренос снаге и кретања, специјални елементи). Производне машине: врсте, принцип рада, појединачна и серијска производња. Појам, врсте, намена и конструкција робота (механика, погон и управљање). Погонске машине – мотори (хидраулични, пнеуматски, топлотни).
	КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	Моделовање погонских машина и/или школског мини робота. Проналажење информација, стварање идеје и дефинисање задатка Самосталан/тимски рад на пројекту. Израда техничке документације изабраног модела ручно или уз помоћ рачунарских апликација. Реализација пројекта – израда модела коришћењем алата и машина у складу са принципима безбедности на раду. Представљање идеје, поступака израде и производа. Процена сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума.

– тимски представи идеју, потупак израде и производ; – креира рекламу за израђен производ; – врши е-коресподенцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; – процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.).		

Кључни појмови: машинство, саобраћај, техничка документација, енергетика, заштита личне безбедности и животне средине, предузимљивост и иницијатива.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици, методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		Знање	Вештине/ способности	Ставови/вредности	
-машинство -машине -друмски саобраћај -CAD, 3Д штампа -техничко цртање -ортогоналана пројекција -робот - реклама - е - коресподенција	-форме предавања, лабораторијске вежбе -коришћење практичног приказа -коришћење савремених наствних средстава -развијање информатичке писмености -графичко представљање и планирање -развијање свести за свет у коме живе -правилна примена техничких средстава и технолошких поступака -развијање интересовања за техничко стваралаштво -организовање посета, истраживачких задатака за самосталне или тимске пројекте	-разликује врсте материјала према начину добијања и механичким својствима -наводи занимања у области саобраћаја и машинства -објашњава намену машина и механизама на узорку или уз помоћ мултимедијалних презентација -разликује системе за трансформацију енергије -разликује врсте горива по	-црта предмете у ортогоналној пројекцији прибором и на рачунару -чита техничке цртеже уређаја и машина и користи их уз помоћ упутства -објашњава начине обраде метала и спајања металних делова на узорку или уз помоћ мултимедијалних презентација -примењује основне поступке обраде материјала при изради модела уз примену мера заштите на раду -израђује скице -израђује или склапа модел механизма и машине уз примену мера личне заштите -уређује презентацију према захтеву -користи рачунар при решавању проблема управљања техничким системима и процесима	-процењује сопствена интересовања -правилно се понаша као учесник у саобраћају и користи заштитну опрему за управљање -одговорно се понаша као путник у возилу -показује поштовање према другим учесницима у саобраћају -преузима одговорност за рад -показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха -планира мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима -пружи помоћ у раду другим	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

		пореклу и примени у техничким средствима	-користи програме за моделовање -представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер	ученицима -процењује остварен резултат и развија предлог унапређења	
Праћење и напредовање: вреднују се процес и продукти учења, узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност), вршњачко оцењивање, договорени показатељи на основу којих сви могу да прате напредак у учењуи реализују пројекте.					

36.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу; – анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи; – образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству; – повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са сопственим интересовањима; – упореди карактеристике електричних и хибридних саобраћајних средстава са конвенционалним; – разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима; – користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе; – класификује компоненте ИКТ уређаја према	**ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ**	Увод у електротехнику, рачунарство и мехатронику. Електрична инсталација-опасност и мере заштите. Примена електричних апарата и уређаја у домаћинству, штедња енергије и енергетска ефикасност. Професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике.
	САОБРАЋАЈ	Саобраћајна средства на електропогон − врсте и карактеристике. Хибридна возила. Електрични и електронски уређаји у саобраћајним средствима. Основи телекомуникација.
	ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Основне компоненте ИКТ уређаја. Управљање процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ. Основни симболи у електротехници. Рачунарски софтвери за симулацију рада електричних кола. Израда и управљање електромеханичким моделом.
	РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	Електроенергетски систем. Производња, трансформација и пренос електричне енергије. Обновљиви извори електричне енергије. Електроинсталациони материјал и прибор. Кућне електричне инсталације. Састављање електричних кола Коришћење фазног испитивача и мерење електричних величина мултиметром.

намени; – процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ; – црта електричне шеме правилно користећи симболе;		Електричне машине. Електротехнички апарати и уређаји у домаћинству. Основни електронике. Рециклажа електронских компоненти.
– користи софтвере за симулацију рада електричних кола; – састави електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса; – објасни систем производње, трансформације и преноса електричне енергије; – анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије; – разликује елементе кућне електричне инсталације; – повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми; – користи мултиметар; – анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом; – класификује електронске компоненте на основу намене; – аргументује значај рециклаже електронских компоненти; – самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат; – креира документацију, развије и представи бизнис план производа; – састави производ према осмишљеном решењу; – састави и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом; – представи решење готовог производа/модела;	**КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ**	Моделовање електричних машина и уређаја. Огледи са електропанелима. Коришћење интерфејса за управљање помоћу рачунара. Израда једноставног школског робота сопствене конструкције или из конструкторског комплета. Рад на пројекту: – израда производа/модела; – управљање моделом; – представљање производа/модела.

– процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.		

Кључни појмови: машинство, саобраћај, техничка документација, енергетика, заштита личне безбедности и животне средине, предузимљивост и иницијатива.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици, методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		Знање	Вештине/ способности	Ставови/вредности	
-електротехника, - - електроника, -мехатроника -електрична и хибридна возила -телекомуникација -компоненте ИКТ уређаја -рачунарски софтвери -електричне енергије -мултиметар -електричне машине -електроника -рециклажа -електропанел	-форме предавања, лабораторијске вежбе -коришћење практичног приказа -коришћење савремених наставних средстава -ученички пројекат -развијање информатичке писмености -графичко представљање и планирање -развијање свести за свет у коме живе -правилна примена техничких средстава и технолошких поступака -развијање интересовања за техничко стваралаштво	-разликује врсте материјала према својствима и начину коришћења -наводи мере за рационално коришћење електричне енергије -описује постројења, процесе и системе за прозводњу и пренос електричне енергије и њихове елементе -наводи занимања из области енергетике и рачунарства	-примењује ознаке и симболе приликом цртања шема електромеханичких и електронских склопова -чита шеме код којих су примењени основни електротехнички симболи - састави и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом -објашњава системе за производњу електричне енергије -израђује моделе струјних кола кућне инсталације, уређаја и машина уз примену мера заштите на раду -користи програме за шематско приказивање електричних и електронских струјних кола	-разуме значај и функције Интернета и безбедно користе веб и е-маил сервисе -има свест о опасности од неумереног и неправилног коришћења рачунара, -развију тачност, правовременост и прецизност у раду, упорност и истрајност у решавању задатака -развија стваралачке способности (креативност, оригиналност и индивидуалност) и практичне вештине за свакодневни живот -развија способност за функционално и естетско обликовање -свестан је значаја рециклаже и понаша се у складу с тим -показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха -планира мале групе у складу са улогом и показује поштовање према	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

			-управља порукама електронске поште -користи интерфејс за управљање окружењем помоћу рачунара	сарадницима -пружи помоћ у раду другим ученицима -процењује остварен резултат и развија предлог унапређења	
Праћење и напредовање: вреднују се процес и продукти учења, узети у обзир све активности ученика (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност), вршњачко оцењивање, договорени показатељи на основу којих сви могу да прате напредак у учењуи реализују пројекте.					

37. ПРЕДМЕТ ФИЗИКА

Циљ: Циљ учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих образовних стандарда.

37.1. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разликује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину; – објашњава узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање); – разликује деловање силе Земљине теже од тежине тела; – повезује масу и инерцију, разликује масу и тежину тела, препознаје их у свакодневном животу и решава	**УВОД У ФИЗИКУ**	Физика као природна наука. Физика и математика. Физика и техника. Физика и медицина. Методе истраживања у физици (посматрање, мерење, оглед...). Огледи који илуструју различите физичке појаве (из свакодневног живота). Демонстрациони огледи: – Како савити млаз воде? – Мехури од сапунице имају облик сфере, зашто? – Када настаје електрично пражњење? – Направи дугу. – Опишимо лик предмета у равном и сферном огледалу. Улога мерења у физици и у свакодневном животу (мерење времена, дужине, површине и запремине...).
	КРЕТАЊЕ	Кретање у свакодневном животу. Релативност кретања. Појмови и величине којима се описује кретање (путања, пут, време, брзина, правац и смер кретања). Векторски карактер брзине. Подела кретања према облику путање и брзини тела. Зависност пређеног пута и брзине од

различите проблемске задатке (проблем ситуације); – демонстрира утицај трења и отпора средине на кретање тела и примењује добре и лоше стране ових појава у свакодневном животу; – демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, узајамно деловање наелектрисаних тела и узајамно деловање магнета, притисак чврстих тела и течности; – разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...); – познаје примену хидростатичког притисака (принцип рада водовода, фонтане); – изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (СИ) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега); – процењује вредност најмањег подеока код мерних инструмената (односно, тачност мерења);		времена код равномерног праволинијског кретања. Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина. Демонстрациони огледи: – Кретање куглице по Галилејевом жљебу. – Кретање мехура ваздуха (или куглице) кроз вертикално постављену дугу провидну цев са течношћу. Лабораторијска вежбе 1. Одређивање средње брзине променљивог кретања тела и сталне брзине равномерног кретања помоћу стаклене цеви са мехуром (или куглицом).
	СИЛА	Узајамно деловање два тела у непосредном додиру и последице таквог деловања: покретање, заустављање и промена брзине тела, деформација тела (истезање, сабијање, савијање), трење при кретању тела по хоризонталној подлози и отпор при кретању тела кроз воду и ваздух. Узајамно деловање два тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично, магнетно). Сила као мера узајамног деловања два тела, правац и смер деловања. Векторски карактер силе. Слагање сила истог правца. Процена интензитета силе демонстрационим динамометром.
	МЕРЕЊЕ	Основне и изведене физичке величине и њихове јединице (префикси микро, мили, кило, мега). Међународни систем мера. Мерила и мерни инструменти (опсег и тачност). Директно и индиректно мерење. Појам средње вредности мерене величине и грешке мерења при директним мерењима. Демонстрациони огледи. – Мерење дужине (метарска трака, лењир), запремине (мензура) и времена (часовник, хронометар). – Приказивање неких мерних инструмената (вага, термометри, електрични инструменти). Лабораторијске вежбе 1. Мерење димензија тела лењиром са милиметарском поделом. 2. Мерење запремине чврстих тела неправилног облика помоћу мензуре. 3. Мерење еластичне силе при истезању и сабијању опруге. 4. Мерење силе трења при клизању или котрљању тела по равној подлози.

– мери тежину, дужину, време, запремин у и масу и на основу мерених вредности одређује густину и притисак; – одређује средњу вредност мерене величине и грешку мерења; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (брзина, тежина, густина, притисак чврстих тела и течности...).	**МАСА И ГУСТИНА**	Инертност тела. Закон инерције (Први Њутнов закон механике). Маса тела на основу појма о инертности и о узајамном деловању тела. Маса и тежина као различити појмови. Мерење масе тела вагом. Густина тела. Средња густина тела. Одређивање густине чврстих тела. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. Демонстрациони огледи. – Илустровање инертности тела. – Судари двеју кугли (а) исте величине, истог материјала, (б) различите величине, истог материјала, (в) исте величине, различитог материјала. – Мерење масе вагом. – Течности различитих густина у истом суду – „течни сендвич” – Суво грожђе у газираној води. – Мандарина са кором и без коре у води. Лабораторијске вежбе 1. Одређивање густине чврстих тела правилног и неправилног облика. 2. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. 3. Калибрисање еластичне опруге и мерење тежине тела динамометром. – Мандарина са кором и без коре у води. Лабораторијске вежбе 1. Одређивање густине чврстих тела правилног и неправилног облика. 2. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. 3. Калибрисање еластичне опруге и мерење тежине тела динамометром.
	ПРИТИСАК	Притисак чврстих тела. Притисак у мирној течности. Хидростатички притисак. Спојени судови. Атмосферски притисак. Торичелијев оглед. Зависност атмосферског притиска од надморске висине. Барометри. Преношење спољњег притиска кроз течности и гасове у затвореним судовима. Паскалов закон и његова примена. Демонстрациони огледи. – Зависност притиска чврстих тела од величине додирне површине и од тежине тела. – Стаклена цев са покретним дном за демонстрацију хидростатичког притиска. – Преношење притиска кроз течност (стаклена цев с мембраном, Херонова боца, спојени судови). – Хидраулична преса (нпр. два медицинска инјекциона шприца различитих попречних пресека спојена силиконским цревом). – Огледи који илуструју разлику притисака ваздуха (како се ваздух може „видети”, како свећа

		може да гори под водом). – Огледи који илуструју деловање атмосферског притиска. Лабораторијска вежба 1. Одређивање зависности хидростатичког притиска од дубине воде

Кључни појмови: кретање, мерење, сила, маса, густина, притисак

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-физика -експеримент -кретање -брзина -време -путања -пређени пут -интеракција -сила -интензитет -гравитација -трење -маса -тежина -густина -притисак -запремина -Њутн -Паскал -SI систем јединица -динамометар -барометар -манометар -хронометар -мензура	-излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе; -решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем ситуација; -лабораторијским вежбама; - коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, пројекти, допунска настава, додатни рад...); -систематским праћењем рада сваког ученика.	-дефинише физику и зна основне одлике као науке -дефинише основне физичке величине -дефинише основне појмове -зна мерне јединице физичких величина -набраја инструменте за мерење одређених физичких величина	-разликује и описује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину -разликује и описује узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање) -описује деловање силе Земљине теже и објашњава по чему се она разликује од тежине тела -решава проблем ситуације у којима се повезују маса и инерција, разликује масу и тежину и препознаје их у свакодневном животу -описује појаву трења и отпора средине, предвиђа њихов утицај на кретање тела, познаје и примењује добре и лоше стране ових појава -разликује преношење притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице	-разумевањем физичких концепата и закона који уобличава своје погледе о природи -негује научно-истраживачки приступ у посматрању и анализирању природних појава, као и у спровођењу експеримента и анализирању експерименталних резултата -има свест о применљивости физичких знања при овладавању природом и при функционисању целокупне људске активности, као и њихову фундаменталну улогу у различитим струкама -неговање	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

			аутомобила, ходање по снегу...) -изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега) -демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, деловање наелектрисаних тела и магнета, притисак чврстих тела и течности и решава квантитативне и квалитативне задатке (брзина, тежина, густина, притисак чврстих тела и течности...) -мери тежину, дужину, време, запремину и масу и на основу мерених вредности одређује густину и притисак -рачуна средње вредности мерених величина и одређује грешке мерења	формалног, критичко-логичког и системског размишљања -има позитиван и одговоран однос према природи и утицају физике на друштво и његов одржив развој	
Праћење и напредовање : иницијални тест ,кроз непрекидно проверавање ученичких усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних, квалитативних и графичких задатака, лабораторијских вежби, пројеката..., пратити и вредновати знања, вештине и ставове ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.					

37.2. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- разликује скаларне и векторске физичке величине; - користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички; - анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем; - примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења; - покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање; - демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења; - самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента; - покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења; - наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу; - прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води; - повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења; - разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом; - демонстрира важење закона одржања енергије	**СИЛА И КРЕТАЊЕ**	Сила као узрок промене брзине тела. Појам убрзања. Успостављање везе између силе, масе тела и убрзања. Други Њутнов закон. Динамичко мерење силе. Међусобно деловање два тела - силе акције и реакције. Трећи Њутнов закон. Примери Равномерно променљиво праволинијско кретање. Интензитет, правац и смер брзине и убрзања. Тренутна и средња брзина тела. Зависност брзине и пута од времена при равномерно променљивом праволинијском кретању. Графичко представљање зависности брзине тела од времена код равномерно променљивог праволинијског кретања. Демонстрациони огледи: - Илустровање инерције тела помоћу папира и тега. - Кретање куглице низ Галилејев жљеб. - Кретање тела под дејством сталне силе. - Мерење силе динамометром. - Илустровање закона акције и реакције помоћу динамометара и колица, колица са опругом и других огледа (реактивно кретање балона и пластичне боце). Лабораторијске вежбе 1. Одређивање сталног убрзања при кретању куглице низ жљеб. 2. Провера Другог Њутновог закона помоћу покретног тела (колица) или помоћу Атвудове машине.
	КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ. СИЛЕ ТРЕЊА	Убрзање при кретању тела под дејством силе теже. Галилејев оглед. Слободно падање тела, бестежинско стање. Хитац навише и хитац наниже. Силе трења и силе отпора средине (трење мировања, клизања и котрљања). Утицај ових сила на кретање тела. Демонстрациони огледи: - Слободно падање тела различитих облика и маса (Њутнова цев, слободан пад везаних новчића…). - Падање тела у разним срединама. - Бестежинско стање тела (огледи са динамометром, с два тега и папиром између њих, са пластичном чашом која има отвор на дну и напуњена је

на примерима из окружења; - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...); - разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго; - анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења; - наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.		водом). - Трење на столу, косој подлози и сл. - Мерење силе трења помоћу динамометра. Лабораторијске вежбе 1. Одређивање убрзања тела које слободно пада. 2. Одређивање коефицијента трења клизања.
	РАВНОТЕЖА ТЕЛА	Деловање две силе на тело, појам резултујуће силе кроз различите примере слагања сила. Разлагање сила. Појам и врсте равнотеже тела. Полуга, момент силе. Равнотежа полуге и њена примена. Сила потиска у течности и гасу. Архимедов закон и његова примена. Пливање и тоњење тела. Демонстрациони огледи: - Врсте равнотеже помоћу лењира или штапа. - Равнотежа полуге. - Услови пливања тела (тегови и стаклена посуда на води, Картезијански гњурац, суво грожђе у минералној води, свеже јаје у води и воденом раствору соли, мандарина са кором и без коре у води, пливање коцке леда на води…). Лабораторијске вежбе 1. Одређивање густине чврстог тела применом Архимедовог закона.
	МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА	Механички рад. Рад силе. Рад силе теже и силе трења. Квалитативно увођење појма механичке енергије тела. Кинетичка енергија тела. Потенцијална енергија. Гравитациона потенцијална енергија тела. Веза између промене механичке енергије тела и извршеног рада. Закон о одржању механичке енергије. Снага. Коефицијент корисног дејства. Демонстрациони огледи: - Илустровање рада утрошеног на савладавање силе трења при клизању тела по различитим подлогама, уз коришћење динамометра. - Коришћење потенцијалне енергије воде или енергије надуваног балона за вршење механичког рада. - Примери механичке енергије тела. Закон о одржању механичке енергије (Галилејев жљеб; математичко клатно; тег са опругом) Лабораторијске вежбе 1. Одређивање рада силе под чијим дејством се тело креће по различитим подлогама. 2. Провера закона одржања механичке енергије помоћу колица.

	ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ	Честични састав супстанције: молекули и њихово хаотично кретање. Топлотно ширење тела. Појам и мерење температуре. Унутрашња енергија и температура. Количина топлоте. Специфични топлотни капацитет. Топлотна равнотежа. Агрегатна стања супстанције. Демонстрациони огледи: - Дифузија и Брауново кретање. - Ширење чврстих тела, течности и гасова (надувани балон на стакленој посуди - флаши и две посуде са хладном и топлом водом, Гравесандов прстен, издужење жице, капилара...). Лабораторијске вежбе 1. Мерење температуре мешавине топле и хладне воде после успостављања топлотне равнотеже.
Кључни појмови: кретање, сила, убрзање, Њутнови закони, сила теже, трење, равнотежа тела, механички рад, енергија, снага, топлотне појве, температура.		

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-почетна, средња и коначна брзина, убрзање -пад, убрзање при падању, трење, отпор -потисак, аерометар, Архимедов закон -соларна енергија, колектори, Ват, потенцијална и кинетичка енергија, Џул као јединица, рад, снага -температура, топлота, Келвин као јединица	-активне и интерактивне (кооперативне) методе наставе/учења -решавање свакодневних проблемских ситуација препоручениох од стране Министарства и Завода -смањити укупну оптерећеност ученика -растеретити важећи програм свих садржаја који нису примерени психофизичким могућностима ученика -„вратити“ експеримент у наставу физике -методски унапредити излагање програмских садржаја и извршити бољу корелацију редоследа	-разликује скаларне и векторске физичке величине -формулише Њутнове законе динамике и наводи примере њихове примене -наводи примере примене простих машина и користи их у свакодневном животу -дефинише механички рад, енергију и снагу и израчунава рад	-користи и објашњава резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички -анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем -објасни од чега зависи сила трења и како се може променити њено деловање -демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања (Галилејев жлеб), кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције -самостално уради експеримент из кинематике и динамике (Атвудова машина, колица са теговима) -прикупи податке мерењем,	-разумевањем физичких концепата и закона који уобличава своје погледе о природи -негује научно-истраживачки приступ у посматрању и анализирању природних појава, као и у спровођењу експеримента и анализирању експерименталних резултата -има свест о применљивости физичких знања при овладавању природом и при функционисању целокупне људске	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

	излагања садржаја физике са математиком и предметима осталих природних наука	силе теже и силе трења -разликује појмове температуре и количине топлоте и описује различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго -наведе методе добијања топлотне енергије и указује на примере њеног рационалног коришћења	одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента -описује врсте и услове равнотеже чврстих тела и објашњава услове стабилности -објасни силу потиска и услове плутања тела на води -разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела, повезује њихове промене са извршеним радом и наводи примере закона одржања енергије -решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...) -анализира промене стања тела приликом грејања или хлађења	активности, као и њихову фундаменталну улогу у различитим струкама -неговање формалног, критичко-логичког и системског размишљања -има позитиван и одговоран однос према природи и утицају физике на друштво и његов одржив развој -негује комуникацијске и ИТ вештине током експерименталног-групног рада разменом идеја и резултата	
Праћење и напредовање: иницијални тест ,кроз непрекидно проверавање ученичких усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних, квалитативних и графичких задатака, лабораторијских вежби, пројеката..., пратити и вредновати знања, вештине и ставове ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.					

37.3. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– повезује физичке величине које описују осцилације и таласе; – описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука; – анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и	**ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ**	Осцилаторно кретање (осциловање тела обешеног о опругу, осциловање куглице клатна). Појмови и величине којима се описује осциловање тела (амплитуда, период, фреквенција). Закон о одржању механичке енергије при осциловању тела. Механички таласи. Основни параметри којима се описује таласно кретање (таласна дужина, фреквенција, брзина). Звук. Карактеристике звука и звучна резонанција. *Демонстрациони огледи*.

микроскоп; – демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова; – демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида; – примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу; – демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи; – прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља; – објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика; – наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже; – познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички; – описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје;		Осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу (у ваздуху и у течности). Осциловање жица и ваздушних стубова (ксилофон, различите затегнуте жице, једнаке стаклене флаше са различитим нивоима воде). Одакле долази звук (гумено црево са два левка, канап и две пластичне чаше...). Таласи (таласна машина или када). Демонстрација звучне резонанције променом висине ваздушног стуба (дужа стаклена цев са водом) Лабораторијска вежба 1. Мерење периода осциловања клатна или периода осциловања тега на опрузи 2. Одређивање убрзања Земљине теже помоћу математичког клатна
	СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ	Карактеристике светлости. Праволинијско простирање светлости (сенка и полусенка, помрачење Сунца и Месеца). Закон одбијања светлости. Равна и сферна огледала и конструкција ликова предмета. Брзина светлости у различитим срединама. Индекс преламања и закон преламања светлости. Тотална рефлексија. Преламање светлости кроз призму и сочива. Одређивање положаја ликова код сочива. Оптички инструменти. Лупа и микроскоп. *Демонстрациони огледи.* Сенке. Хартлијева плоча за илустровање закона о одбијању и преламању светлости. Преламање светлости (штапић делимично уроњен у чашу с водом, новчић у чаши са водом и испод ње). Преламање беле светлости при пролазу кроз призму. Преламање светлости кроз сочиво, око и корекција вида (оптичка клупа, геометријска оптика на магнетној табли, стаклена флаша са водом као сочиво). Лупа и микроскоп. Лабораторијске вежбе 1. Провера закона одбијања светлости коришћењем равног огледала. 2. Одређивање жижне даљине сабирног сочива.
	ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ	Наелектрисавање тела. Елементарна количина наелектрисања. Закон о одржању количине наелектрисања. Узајмно деловање наелектрисаних тела. Кулонов закон. Електрично поље (линије сила, хомогено и нехомогено поље). Рад силе електричног поља. Напон. Веза напона и јачине хомогеног

– описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора; – објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља; – користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи; – препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из сваке наведене области; – објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе; – опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите; – разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене.__		електричног поља. Електричне појаве у атмосфери. *Демонстрациони огледи.* Наелектрисавање чврстих изолатора и проводника. Електрофор, електрично клатно и електроскоп. Линије сила електричног поља (перјанице, гриз у рицинусовом уљу и јаком електричном пољу). Фарадејев кавез. Антистатичке подлоге. Инфлуентна машина. Мехури сапунице у електричном пољу. Модел громобрана.
	ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА	Електрична струја (једносмерна, наизменична). Услови за настајање електричне струје и извори струје (EMS). Мерење електричне струје и напона. Електрична отпорност проводника. Проводници и изолатори. Омов закон за део струјног кола. Рад и снага електричне струје. Џул-Ленцов закон. Омов закон за цело струјно коло. Везивање отпорника. Електрична струја у течностима и гасовима. Мере заштите од електричне струје (жива бића, објекти и електрични уређаји). *Демонстрациони огледи.* Демонстрациони амперметар у струјном колу. Регулисање електричне струје у колу реостатом и потенциометром. Графитна мина (оловке) као потенциометар. Мерење електричне отпорности омметром. Загревање проводника при протицању електричне струје. Протицање електричне струје у воденом раствору кухињске соли. Лимун као батерија. Пражњење у Гајслеровим цевима помоћу Теслиног трансформатора. Лабораторијске вежбе 1. Зависност електричне струје од напона на отпорнику (таблични и графички приказ зависности). 2. Одређивање електричне отпорности отпорника у колу помоћу амперметра и волтметра. 3. Мерење електричне струје и напона у колу са серијски и паралелно повезаним отпорницима и одређивање еквивалентне отпорности.

	МАГНЕТНО ПОЉЕ	Магнетно поље сталних магнета. Магнетно поље Земље. Магнетно поље електричне струје. Дејство магнетног поља на струјни проводник. Допринос Николе Тесле и Михајла Пупина развоју науке о електромагнетним појавама и њиховој примени. *Демонстрациони огледи.* Линије сила магнетног поља потковичастог магнета и магнетне шипке. Магнетна игла и школски компас. Ерстедов оглед. Електромагнет. Узајамно деловање два паралелна проводника кроз које протиче струја.
	ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ	Структура атома (језгро, електронски омотач). Нуклеарне силе. Природна радиоактивност. Радиоактивно зрачење (алфа, бета и гама зраци) и њихово дејство на биљни и животињски свет. Заштита од радиоактивног зрачења. Вештачка радиоактивност. Фисија и фузија. Примена нуклеарне енергије и радиоактивног зрачења. *Демонстрациони оглед.* Детекција присуства радиоактивног зрачења. (школски Гајгер-Милеров бројач)
	ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ	Значај физике за развој других природних наука Допринос физике развоју савремене медицине (ултразвук, ЕКГ, скенер, магнетна резонанција, Гама нож…) Физика и савремене технологије (интернет, мобилна телефонија, даљинско управљање, нанофизика....)

Кључни појмови: осцилације, таласи, звук, светлост, електрично поље, магнетно поље, електрична струја, атом, атомско језгро, радиоактивност.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-осцилаторно и периодично кретање, период, амплитуда, фреквенција, трансферзални и	-указати на значај различитости врсте кретања и повезивање са свакодневним животом, уочавање разлике између периодичног и осцилаторног кретања,	-описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере	-користи и повезује физичке величине које описују осцилације и таласе -решава квалитативне и квантитативне задатке и демонстрира: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних	-разумевањем физичких концепата и закона који уобличава своје погледе о природи -негује научно-	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и

лонгитудинални таласи, таласна дужина -светлост, преламање -оптички инструменти -Кулонова сила -електрично поље -електрична струја -рад и снага струје -магнет, магнетно поље -Земља као магнет -електромагнет -елекртично коло -електрон, протон, атом, фисија, фузија	експериментално извођење математичког клатна, одбијања и преламања светлости, посматрање капљице воде под микроскопом -изводе једноставне огледе наелектрисавања тела -помоћу електроскопа проверавају да ли је тело наелектрисано -изводе једноставне огледе са поз. и нег. наелектрисаним телима и ненаелектрисаним телима ради уочавања када се јавља електрична сила, каква она може бити -саставља струјно коло са сијалицом и прекидачем, мери јачину елект. струје помоћу амперметра -везује инструменте у коло -користи амперметар и волтметар -црта график зависности јачине струје од напона и отпора -црта електрично коло са ознакама -проверава Џулов закон мерењем температуре и времена загревања воде помоћу грејача Теме за пројекте: -Улога физике у заштити човекове околине - Енергетска ефикасност - Климатске промене	њихове примене -наводи и анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп -наводи икористи различите изворе електричне струје (EMS) и познаје начине њихове рециклаже -описује основна својства наизменичне струје -зна структуру атома и разликује његове изотопе -објашњава фисију и фузију и могућности њихове примене као и примене радиоактивних изотопа -зна мерне	стубова, појаву сенке, функционисање ока и корекције вида -описује штетне последице буке и прекомерног излагања Сунчевој светлости и -примени мере заштите -објашњава и демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и повезује величине од којих оно зависи -описује и приказује електрично и магнетно поље, израчунава силу којом поље делује на наелектрисање и повезује електрични напон и јачину електричног поља -објашњава провођење струје кроз метале, течности и гасове и упоређује отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика, -анализира и образује струјно коло, мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате приказује табеларно и графички -описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора -израчунава потрошњу електричне енергије потрошача и економично користи електричне уређаје -описује ефекте протицања електричне струје кроз проводник (топлотни, хемијски, механички, светлосни, магнетни) -решава квалитативне и квантитативне	истраживачки приступ у посматрању и анализирању природних појава, као и у спровођењу експеримента и анализирању експерименталних резултата -има свест о применљивости физичких знања при овладавању природом и при функционисању целокупне људске активности, као и њихову фундаменталну улогу у различитим струкама -неговање формалног, критичко-логичког и системског размишљања -има позитиван и одговоран однос према природи и утицају физике на друштво и његов одржив развој -Има свест и одговоран однос према здрављу на основу сазнања о штетним последицама природних појава	информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

	- Пренос сигнала (бежични пренос, оптички каблови...) - Антистатичка заштита	јединице физичких величина	задатке и демонстрира: протицање електричне струје кроз различите средине (метал, електролити, гасне цеви са Теслиним трансформатором), линије сила електричног и магнетног поља, понашање компаса у магнетном пољу -описује нуклеарне силе, радиоактивност, врсте зрачења, њихово биолошко дејство и мере заштите -негује комуникацијске и ИТ вештине током експерименталног-групног рада разменом идеја и резултата		
Праћење и напредовање: иницијални тест ,кроз непрекидно проверавање ученичких усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних, квалитативних и графичких задатака, лабораторијских вежби, пројеката..., пратити и вредновати знања, вештине и ставове ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.					

37.4. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

ФИЗИКА

СИЛЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. уме да препозна гравитациону силу и силу трења које делују на тела која мирују или се крећу равномерно 1.1.2. уме да препозна смер деловања магнетне и електростатичке силе 1.1.3. разуме принцип спојених судова	2.1.1. уме да препозна еластичну силу, силу потиска и особине инерције 2.1.2. зна основне особине гравитационе и еластичне силе, и силе потиска 2.1.3. уме да препозна када је полуга у стању равнотеже 2.1.4. разуме како односи сила утичу на врсту кретања	3.1.1. разуме и примењује услове равнотеже полуге 3.1.2. зна какав је однос сила које делују на тело које мирује или се равномерно креће 3.1.3. зна шта је притисак чврстих тела и од чега зависи 3.1.4. разуме и примењује концепт притиска у флуидима

	2.1.5. разуме и примењује концепт густине 2.1.6. зна да хидростатички притисак зависи од висине стуба флуида	

КРЕТАЊЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. уме да препозна врсту кретања према облику путање 1.2.2. уме да препозна равномерно кретање 1.2.3. уме да израчуна средњу брзину, пређени пут или протекло време ако су му познате друге две величине	2.2.1. уме да препозна убрзано кретање 2.2.2. зна шта је механичко кретање и које га физичке величине описују 2.2.3. уме да препозна основне појмове који описују осцилаторно кретање	3.2.1. уме да примени односе између физичких величина које описују равномерно променљиво праволинијско кретање 3.2.2. уме да примени односе између физичких величина које описују осцилаторно кретање 3.2.3. зна како се мењају положај и брзина при осцилаторном кретању 3.2.4. зна основне физичке величине које описују таласно кретање 3.2.5. уме да препозна основне особине звука и светлости 3.2.6. зна како се прелама и одбија светлост

ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. уме да препозна да струја тече само кроз проводне материјале ФИ.1.3.2. уме да препозна магнетне ефекте електричне струје	2.3.1. зна да разликује електричне проводнике и изолаторе 2.3.2. зна називе основних елемената електричног кола 2.3.3. уме да препозна да ли су извори напона везани редно или паралелно 2.3.4. уме да израчуна отпор, јачину струје или напон ако су му познате друге две величине 2.3.5. уме да препозна топлотне ефекте електричне струје 2.3.6. разуме појмове енергије и снаге електричне струје	3.3.1. зна како се везују отпорници и инструменти у електричном колу

МЕРЕЊЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво

1.4.1. уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег подеока 1.4.2. уме да препозна мерила и инструменте за мерење дужине, масе, запремине, температуре и времена 1.4.3. зна да користи основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и време 1.4.4. уме да препозна јединице за брзину 1.4.5. зна основна правила мерења, нпр. нула ваге, хоризонтални положај, затегнута мерна трака 1.4.6. зна да мери дужину, масу, запремину, температуру и време	2.4.1. уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке 2.4.2. уме да препозна дозвољене јединице мере изван SI, нпр. литар или тону 2.4.3. уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре 2.4.4. зна када мерења понављамо више пута	3.4.1. уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI система 3.4.2. уме да мери јачину струје и напон у електричном колу 3.4.3. зна шта је грешка мерења

ЕНЕРГИЈА И ТОПЛОТА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.5.1. зна да агрегатно стање тела зависи од његове температуре 1.5.2. уме да препозна да се механичким радом може мењати температура тела	2.5.1. зна да кинетичка и потенцијална енергија зависе од брзине, односно висине на којој се тело налази 2.5.2. уме да препозна појаве код којих се електрична енергија троши на механички рад 2.5.3. уме да препозна појмове рада и снаге 2.5.4. зна да унутрашња енергија зависи од температуре 2.5.5. зна да запремина тела зависи од температуре	3.5.1. разуме да се укупна механичка енергија тела при слободном паду одржава 3.5.2. уме да препозна карактеристичне процесе и термине који описују промене агрегатних стања

МАТЕМАТИЧКЕ ОСНОВЕ ФИЗИКЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
	2.6.1. разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност 2.6.2. уме да препозна векторске физичке величине, нпр. брзину и силу 2.6.3. уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина	

ЗАЈЕДНИЧКА ОБЛАСТ ЗА ПРЕДМЕТЕ ПРИРОДНИХ НАУКА: БИОЛОГИЈУ ФИЗИКУ И ХЕМИЈУ

ЕКСПЕРИМЕНТ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.7.1. поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији 1.7.2. уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији	2.7.1. уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења 2.7.2. уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата 2.7.3. уме да реализује експеримент по упутству	3.7.1. уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења 3.7.2. уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом

38. ПРЕДМЕТ ХЕМИЈА

Циљ:ЦиључењаХемијеједаученикразвијесистемосновниххемијскихпојмова и вештинезаправилноруковањелабораторијскимпосуђем, прибором и супстанцама, дасеоспособизаприменустеченогзнања и вештиназарешавањепроблема у свакодневномживоту и наставкуобразовања, даразвијеспособностиапстрактног и критичкогмишљења, способностизасарадњу, тимскирад, и одговоранодноспремасеби, другима и животнојсредини.

38.1. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама, и принципима одрживог развоја; – правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини; – експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и , и физичке и хемијске промене супстанци;	**ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС**	Предметизучавањахемије. Везеизмеђухемије и другихнаука. Применахемије у различитимделатностима и свакодневномживоту. Супстанца. Врстесупстанци: хемијскиелементи, хемијскајединења и смеше. **Демонстрациониогледи:** демонстрирањеузоракаелемената, једињења и смеша.

– повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневном животу и различитим професијама; – налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију и симболику; – објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу; – објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима; – разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша; – представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула; – повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента; – разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула; – разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци; – објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце; – изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора; – напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење; – квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна	**ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА**	Хемијскалабораторија и експеримент. Лабораторијскопосуђеиприбор. Физичка и хемијскасвојствасупстанци. Физичке и хемијскепроменесупстанци. **Демонстрациониогледи:** демонстрирањеправилногруковањалабораторијскимпосуђемиприбором, и правилногизвођењаосновнихлабораторијскихтехникарада; испитивањефизичких и хемијскихсвојстава и променасупстанци. **Лабораторијскавежба I:** основнелабораторијскетехникерада: мешање, уситњавање и загревањесупстанци. **Лабораторијскавежба II:** физичкасвојствасупстанци, мерење масе, запремине и температуресупстанце. **Лабораторијскавежба III**: физичке и хемијскепроменесупстанци.
	АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ	Атомихемијскихелемената. Хемијскисимболи. Грађаатома: атомскојезгро и електронскиомотач. Атомски и масениброј, изотопи. Распоределектронапонивоима у атомимаелемената. Периоднисистемелемената (ПСЕ), законпериодичности и веза између броја и распоредаелектронапонивоима у атомимаелемената и положајаелемената у ПСЕ. Племенитигасови. Својства и примена. **Демонстрациониогледи:** формулисањепретпоставке о честичнојграђисупстанци. **Вежба IV:** одређивањевалентногнивоа и бројавалентнихелек трона.
	МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА	Ковалентнавеза: молекулиелемената и молекулијединења. Атомска и молекулскакристалнарешетка. Јонскавеза и јонскакристалнарешетка. Валенца. Хемијскеформуле и називи. **Демонстрациониогледи:** својствасупстанцисаковалентном и јонскомвезом. **Лабораторијскавежба V:** упоређивањесвојставасупстанцисајонском и супстанцисаковалентномвезом.

маса; – опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника; – разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења; – индикаторима испита и на Н скали процени киселост раствора; – тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа	**ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ**	Смеше: хомогене и хетерогене. Раствори – хомогенесмеше. Растварање и растворљивост. Водаиваздух – хомогенесмеше у природи. Масенипроцентнисаставсмеша. Раздвајањесастојакасмеша: декантовање, цеђење и одвајањепомоћумагнета. **Демонстрациониогледи:** састав и својствасмеша; растворињиховасвојства; растворљивост; незасићени, засићени и презасићенираствори; раздвајањесастојакасмеша. **Лабораторијскавежба VI:** испитивањерастворљивостисупстанци. **Лабораторијскавежба VII:** раздвајањесастојакасмеша: декантовање, цеђење и одвајањепомоћумагнета.
	ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ	Хемијскереакције. Закон о одржањумасе. Хемијскејединачине. **Демонстрациониогледи:** мерење и упоређивањеукупнемасесупстанципре и послехемијскереакције у отвореном и затвореномреакциономсистему. **Вежба VIII:** састављањејединачинахемијскихреакција.
	ИЗРАЧУНАВАЊЕ У ХЕМИЈИ	Релативнаатомска и релативнамолекулскамаса. Количинасупстанце и мол. Моларнамаса. Законсталниходносамаса. Масенипроцентнисаставједињења. Израчунавањанаосновујединачинахемијскихреакција. **Лабораторијскавежба IX:** мерењемасесупстанце и израчунавањемоларнемасе и количинесупстанце.
	ВОДОНИК И КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА; СОЛИ	Водоник. Кисеоник. Оксидација, сагоревање и корозија. Оксиди: хемијскеформуле, називи и основнасвојства. Киселине: хемијскеформуле, називи и основнасвојства. Хидроксиди (базе): хемијскеформуле, називи и основнасвојства. Мерakиселостираствора: pH-скала. Неутрализација – хемијскареакцијакиселина и хидроксида(база).

		Соли: формуле и називи. **Демонстрациониогледи:** испитивањекисело-базнихсвојставарастворапомоћуиндикатора; реакцијанеутрализације. **Лабораторијскавежба X:** испитивањекисело-базнихсвојстава растворапомоћуиндикатора.

Кључни појмови: : хемија, супстанца, елемент, једињење, смеша, хемијскалабораторија, оглед, хемијскосвојство, хемијскапромена/хемијскареакција, атом, молекул, јон, ковалентнавеза, јонскавеза, хемијскисимбол, хемијскаформула, хемијскајединачина,Периоднисистемелемената, масенипроцентнисастав, количинасупстанце, оксид, киселина, хидроксид, со, рНвредност.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
хемија,експеримент, научнаметода, материја, супстанца, физичке промене, хемијскепромене, чиста супстанца, елемент, једињење, смеша, хомогена смеша, хетерогена смеша, атом, хемијски симбол, коефицијент, језгро атома, електронски омотач, протон, неутрон, електрон, електронска конфигурација, валентни електрони, Луисове формуле, атомскиброј, масени број, изотоп, Периодни систем елемената, група, периода, молекул, молекулска формула, електронска	-употребом активних и интерактивних метода наставе -применом научног метода за учење хемије: посматрање, мерење, бележење, уочавање, закључивање -омогућавање ситуација у којима ће промене које макроскопски опажају у огледима тумачити на нивоу честица које изграђују супстанцу и записивати коришћењем хемијских симбола, формула и хемијских једначина -коришћење задатака који захтевају примену наученог у разумевању и решавању свакодневних проблемских ситуација -коришћење дидактичког материјала, лабораторијског прибора и посуђа -извођење демонстрационих огледа и вежби уз безбедно руковање лабораторијским прибором, посуђем и	-дефинише хемију као науку -набраја лабораторијско посуђе и зна намену -препознаје и дограђује појмове који повезују хемију са природним и другим наукама -наводи значење следећих термина:супстанца,смеша,раствор,растварање,елемент,једињење,атом, молекул,јон,ковалентна веза,јонска веза,оксидација,оксид,киселина,база,со,индикатор -пише :симболе најважнијих хемијских	--рукује супстанцама у свакодневном животу у складу са ознакама на амбалажи и придржава се правила за њихово чување и одлагање отпада -експериментално испита и опише физичка и хемијска својства супстанци, руководећи се упутством, и повезује их са применом (нпр. растворљивост, магнетна својства, сагоревање...) -налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију -раздваја смеше, безбедно рукујући супстанцама и прибором, самостално и	-интересује се и истражује различите професионалне могућности повезане са хемијом -негује сарадњу, комуникативност, толерантност, самосталност, самопоуздање, иновативност, креативност, радозналост, тимски рад -има позитиван став према предузетништву, иновативном начину решавања проблема и доношења одлука -има одговоран односа према употреби супстанци и њиховом утицају на животну средину -примењује правила сигурног понашања приликом руковања хемикалијама, посуђем и прибором	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

формула, структурна формула, индекс, ковалентна веза, молекули елемената, молекули једињења, неполарни молекули, поларни молекули, заједнички електронски пар, стабилан дублет, стабилан октет, јони, катјони, анјони, јонска веза, јонска једињења, валенца, релативна молекулска маса, атомске кристалне решетке, молекулске кристалнерешетке, јонске кристалне решетке, раствори, растворена супстанца, растварач, хемијски симбол, хемијска формула, хемијска једначина, оксид, киселина, хидроксид, со, pH вредност.	супстанцама -анализирање резултата огледа и њихово повезивање са претходним експерименталним искуством и постојећим теоријским знањем -дискутовање -претраживање и коришћење различите литературе -претраживање Интернета ради прикупљања информација -навођење већег броја примера из свакодневцног живота и звођењем закључака о одликама -стварањем одговарајућих ситуација за учење -повезивање са практичном применом у различитим дисциплинама и наукама -самостални истраживачки, експериментални рад ученика -припремање извештаја о експерименталном раду -извештавање -решавање рачунских задатака -повезивање наставних садржаја -креирање концептних мапа	елемената,формуле и називе најважнијих представника неорганскох једињења -пише хемијске једначине и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење	угрупи -уочава последице процеса растварања и таложења (на пример настајање пећинског накита, каменца...) и тумачи разноврсне примере раствора (на пример физиолошки раствор, желудачна киселина, морска вода) -моделима представља структуру атома, молекула и јона	-одговорно се односи према опасним супстанцама -примењује правила за безбедан рад у лабораторији; -критички разматра употребу супстанци из свог најближег окружења, њихов утицај на животну средину и методе одлагања	
Праћење и напредовање: У наставиоријентисаној надостизањеисходавреднујесепроцес и продуктиучења. Приликомсвакогвредновањапостигнућаученикусе даје повратнаинформацијакојапомажедаразумегрешке и побољшаучење и резултат. Свакаактивностјеприликазапроценунапредовања и давањаповратнеинформације (формативнопроверавање), а ученикетребаоспособљаватидапроцењујусопственинапредак у остваривањуисходапредмета. -Праћењенапредовањаученикаобухвата свенивоепрезентовањахемијскихсадржаја: макроскопски, честични и симболичкиниво. -Оцењивање (сумативнопроверавање) јесаставнидеопроцесанаставе и учењакојимсеобезбеђујесталнопраћењеостваривањациља, исхода и стандардапостигнућа. Учениксеоцењујенаосновуусменепроверепостигнућа, писменепровере и практичнограда. -Наставникконтинуиранопрати и вреднује, осимпостигнућаученика, и процеснаставе и учења, као и себе и сопствени рад.					

38.2. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72часа		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показујео дговоран односп према здрављу и животној средини; – изведе експеримент према датому путству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке; – наведе заступљеност метала и неметала, неорганских и органских једињења у живој и неживој природи; – испита и опише физичка својства метала и неметала, и повежеих с њиховом практичном применом; – испита и опише хемијска својства метала и неметала, и објасни их на основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему; – напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли; – испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом; – напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала; – разликује својства неорганских и органских супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура; – препозна физичке и хемијске променене органских и	**МЕТАЛИ, ОКСИДИ И ХИДРОКСИДИ**	Метали у неживој и живојприроди. Општафизичка и хемијскасвојстваметала. Алкални и земноалкалниметали. Гвожђе, бакар, алуминијум, олово и цинк, њиховелегуре и практичнапримена. Оксидиметала и хидроксиди, својства и примена. **Демонстрациониогледи:** реакција Na, K, Mg и Ca саводом; реакција MgO и CaOсаводом и испитивањесвојстваванасталограстворапомоћулакмус-хартије; испитивањеелектропроводљивостирастворанатријум-хидроксида. **Лабораторијскавежба I**: испитивањефизичких својстваметала; реакцијаметаласакиселинама.
	НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ И КИСЕЛИНЕ	Неметали у неживој и живојприроди. Општафизичка и хемијскасвојстванеметала. Халогениелементи, сумпор, азот, фосфор и угљеник. Оксидинеметала и киселине, својства и примена. **Демонстрациониогледи:** добијањесумпор(IV) -оксида и испитивањењеговихсвојстава; разблаживањеконцентрованесумпорнекиселине; добијањеугљеник(IV)-оксида и испитивањењеговихсвојстава; испитивањеелектропроводљивостидестилованеводе и хлороводоничнекиселине; доказивањебазнихсвојстававоденограстворааамонијака. **Лабораторијскавежба II:** испитивањефизичкихсвојстванеметала. **Лабораторијскавежба III**: доказивањекиселостинеорганскихкиселинапомоћулакмус-хартије.

неорганских супстанци у окружењу, и представи хемијске промене хемијским једначинама; – напише формуле и именује представнике класа органских једињења имајући у виду структурну изомерију; – разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и смеша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са њиховом улогом и применом; – испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органских једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом – објасни и хемијским једначинама представи хемијске промене карактеристичне за поједине класе органских једињења; – опише физичка својства: агрегатно стање и растворљивост масти и уља, угљених хидрата, протеина и растворљивост витамина; – опише основу структуре молекула који чине масти и уља, угљенехидрате и протеине; – објасни сапонификацију триацилглицерола и хидрогенизацију незасићених триацилглицерола, наведе производе хидролизе дисахарида и полисахарида и опише услове под којима долази до денатурације протеина; – наведе заступљеност у природи и улоге масти и уља, угљениххидрата, протеина и витамина у живим организмима и доведе их у везу са здрављем и правилном исхраном људи; – изведе стехиометријска израчунавања и израчуна масену процентну заступљеност супстанци; – рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења	**СОЛИ**	Добијањесоли. Формулесоли и називи. Дисоцијацијасоли. Физичка и хемијскасвојствасоли. Применасоли. **Демонстрациониогледи:** реакцијанеутрализацијехлороводоничнекиселине и растворанатријум-хидроксида; реакцијаизмеђуметала и киселине; хемијскереакцијесоли: између калцијум-карбоната и хлороводоничнекиселине, растворагвожђе(III)-хлорида и натријум-хидроксида, растворасребро-нитрата и натријум-хлорида. **Лабораторијскавежба IV:**добијањесоли и испитивањерастворљивостиразличитихсоли у води; добијањебаријум-сулфата; доказивањеугљеник(IV)-оксида и настајањекалцијум-карбоната
	ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА	Својстваатомаугљеника и многобројносторганскихједињења. Функционалнегрупе и класеорганскихједињења. Општасвојстваорганскихједињења. **Демонстрациониогледи:** упоређивањесвојставаорганских и неорганскихједињења; доказивањеугљеника у органскимсупстанцама.
	УГЉОВОДОНИЦИ	Поделаугљоводоника. Номенклатура. Изомерија. Физичкасвојстваугљоводоника. Хемијскасвојстваугљоводоника. Полимери. Нафта и земнигас. **Демонстрациониогледи:** испитивањерастворљивости и сагоревање n-хексана (медицинскибензин); разликовањезасићених и незасићенихацикличнихугљоводоника (реакцијасакалијум-перманганатом). **Вежба V:**састављањемоделамолекулаугљоводоника, писањеструктурнихформула и именовањеугљоводоника.
	ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ	Алкохоли – номеклатура, својства и примена. Карбоксилнекиселине – номенклатура, својства и примена. Маснекиселине. Естри – номеклатура, својства и примена.

на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада; – наведе загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај на животнусредину; – критички процени последице људских активности које доводе до загађивања воде, земљишта и ваздуха; – објасни значај планирања и решавањ апроблема заштите животне средине.		**Демонстрационио гледи:** добијањеалкохолаалкохолнимврењем; доказивањекиселостикарбоксилнихкиселина; лабораторијскодобијање и испитивањесвојстваетил-етаноата. **Лабораторијскавежба VI**: физичка и хемијскасвојстваорганскихједињењасакисеоником; испитивањерастворљивостиалкохола и карбоксилнихкиселинасаразличитимбројематомаугљеника у молекулу у води и неполарномрастварачу; Реакција етанске и лимунскекиселинесанатријум-хидрогенкарбонатом.
	БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА	Масти и уља. Угљенихидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза и лактоза), полисахариди (скроб и целулоза). Амино-киселине. Протеини. Витамини. **Демонстрационио гледи:** сапонификацијамасти – сапуни. **Лабораторијскавежба VII:** испитивањерастворљивостмасти и уља, и угљениххидрата у води; доказивањескроба; денатурацијапротеина.
	ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА	Загађивачи, загађујућесупстанце и последицезагађивања. Рециклажа. Зеленахемија.

Кључни појмови: метали, неметали, оксиди, киселине, хидроксиди, соли, угљоводоници, адиција, супституција, полимери, алкохоли, карбоксилнекиселине, естри, масти и уља, угљенихидрати, протеини, загађујућесупстанце, рециклажа, зеленахемија.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
метали, алкални метали, прелазни метали, металоиди, племенити метали, проводљивост, базни оксиди, хидроксиди, базе, масна сода	-употребом активних и интерактивних метода наставе -применом научног метода за учење хемије: посматрање, мерење, бележење, уочавање,	-зна основна физичка и хемијска својства органских и неорганских	-рукује супстанцама у свакодневном животу у складу са ознакама на	-интересује се и истражује различите професионалне могућности повезане са хемијом	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална

(каустичнасода), негашен икреч, гашени креч, корозија, легуре -неметали, водоник, кисеоник, озон, оксидација, оксиди, кисели оксиди, киселине, киселе кише, лакмус хартија, сумпор, азот, угљеник, графит, дијамант соли, јонска једињења, кухињска со, шалитра, плави камен, гипс, кречњак, неутрализација, реакције двоструке измене, електролитичка дисоцијација, киселост, pH-вредност, pH-скала, универзална индикаторска хартија -органска једињења, општа формула, неполарна једињења, угљоводоници, ациклични угљоводоници, циклични угљоводоници, засићени угљоводоници, незасићени угљоводоници, алкани, алкени, алкини, сагоревање, супституција, адиција, ароматични угљоводоници, бензен, нафта, земни гас, фракције нафте, полимери, функционална група, поларна једињења, алкохоли, метанол, етанол, глицерол, гликол, карбоксилне киселине, мрављa киселина, сирћетна киселина, више масне киселине, палмитинска	закључивање -омогућавање ситуација у којима ће промене које макроскопски опажају у огледима тумачити на нивоу честица које изграђују супстанцу и записивати коришћењем хемијских симбола, формула и хемијских једначина -коришћење задатака који захтевају примену наученог у разумевању и решавању свакодневних проблемских ситуација -коришћење дидактичког материјала, лабораторијског прибора и посуђа -извођење демонстрационих огледа и вежби уз безбедно руковање лабораторијским прибором, посуђем и супстанцама -анализирање резултата огледа и њихово повезивање са претходним експерименталним искуством и постојећим теоријским знањем -дискутовање -претраживање и коришћење различите литературе -претраживање Интернета ради прикупљања информација -навођење већег броја примера из свакодневцног живота и звођењем закључака о	једињења -пише формуле и називе неорганских и органских једињења и зна њихову примену у свакодневном животу -пише хемијске једначине и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење -разликује биолошки важна једињења, зна у којим намирницама се налазе,њихову улогу и значај за очувањеЗдравља -зна значај заштите животне средине	амбалажи и придржава се правила за њихово чување и одлагање отпада -налази примере примене метала и неметала у свакодневном животу, повезујући их са њиховим физичким и хемијским својствима која тумачи структуром и положајем у ПСЕ -моделима представља структуру атома, молекула и јона -уочава могућности и ограничења примене неорганских једињења у технологији и свакодневном животу -индикаторима испита и на pH скали процени киселост раствора -повеже тривијалне називе супстанци из свакодневног	-негује сарадњу, комуникативност, толерантност, самосталност, самопоуздање, иновативност, креативност, радозналост, тимски рад, -има позитиван став према предузетништву, иновативном начину решавања проблема и доношења одлука. -има одговоран однос према употреби супстанци и њиховом утицају на животну средину -примењује правила сигурног понашања приликом руковања хемикалијама, посуђем и прибором; -одговорно се односи према опасним супстанцама -примењује правила за безбедан рад у лабораторији -критички разматра употребу супстанци из свог најближег	–Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

киселина, стеаринска киселина, олеинска киселина, естри, естерификација -масти, уља, сапонификација, угљени хидрати, моносахариди, олигосахариди, дисахариди, полисахариди, глукоза, фруктоза, сахароза, лактоза, инвертни шећер, скроб, целулоза, енергетска улога, регулаторна улога, аминокиселине, протеини, хемоглобин, витамини, заштитна улога -загађивачи, заштита -зелена хемија	одликама -стварањем одговарајућих ситуација за учење -повезивање са практичном применом у различитим дисциплинама и наукама -самостални истраживачки, експериментални рад ученика -припремање извештаја о експерименталном раду -извештавање -решавање рачунских задатака -повезивање наставних садржаја -креирање концептних мапа		живота са системском номенклатуром -сагледава последице коришћења органских горива на животну средину	окружења, њихов утицај на животну средину и методе одлагања	
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: -У наставиоријентисаној надостизањеисходавреднујесепроцес и продуктиучења. Приликомсваког вредновањапостигнућаученикусе даје повратнаинформацијакојапомаждаразумегрешке и побољшаучење и резултат. Свакаактивностјеприликазапроценунапредовања и давањаповратнеинформације (формативнопроверавање), а ученикетребаоспособљаватидапроцењујусопственинапредак у остваривањуисходапредмета. -Праћењенапредовањаученикаобухвата свенивоепрезентовањахемијскихсадржаја: макроскопски, честични и симболичкиниво. -Оцењивање (сумативнопроверавање) јесаставнидеопроцесанаставе и учењакојимсеобезбеђујесталнопраћењеостваривањациља, исхода и стандардапостигнућа. Учениксеоцењујенаосновуусменепроверепостигнућа, писменепровере и практичнограда. -Наставникконтинуиранопрати и вреднује, осимпостигнућаученика, и процеснаставе и учења, као и себе и сопстевени рад.					

38.3. ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА КРАЈ ОБАВЕЗНОГ ОБРАЗОВАЊА

ХЕМИЈА

ОПШТА ХЕМИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.1.1. да прави разлику између елемената, једињења и смеша из свакодневног живота, на основу њихове сложености 1.1.2. о практичној примени елемената, једињења и смеша из сопственог окружења, на основу њихових својстава 1.1.3. на основу којих својстава супстанце могу да се разликују, којим врстама промена супстанце подлежу, као и да се при променама укупна маса супстанци не мења 1.1.4. да су чисте супстанце изграђене од атома, молекула и јона, и те честице међусобно разликује по наелектрисању и сложености грађе 1.1.5. тип хемијске везе у молекулима елемената, ковалентним и јонским једињењима 1.1.6. квалитативно значење симбола најважнијих хемијских елемената, хемијских формула најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и квалитативно значење хемијских једначина реакција оксидације 1.1.7. шта су раствори, како настају и примере раствора у свакодневном животу 1.1.8. значење следећих термина: супстанца, смеша, раствор, растварање, елемент, једињење, атом, молекул, јон, ковалентна веза, јонска веза, оксидација, оксид, киселина, база, со, индикатор 1.1.9. загрева супстанцу на безбедан начин 1.1.10. измери масу, запремину и температуру	2.1.1. како тип хемијске везе одређује својства супстанци (температуре топљења и кључања, као и растворљивост супстанци) 2.1.2. значење термина: материја, хомогена смеша, хетерогена смеша, анализа и синтеза, неутрализација, супституција, адиција, анхидрид, изомер, изотоп 2.1.3. шта је засићен, незасићен и презасићен раствор 2.1.4. да саставља формуле најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и једначине хемијских реакција неутрализације и супституције 2.1.5. изабере најпогоднији начин за повећање брзине растварања супстанце (повећањем температуре растварача, уситњавањем супстанце, мешањем) 2.1.6. промени концентрацију раствора додавањем растворене супстанце или растварача (разблаживање и концентровање) 2.1.7. у огледима испитује својства супстанци и податке о супстанцама приказује табеларно или шематски 2.1.8. израчуна процентни састав једињења на основу формуле и масу реактаната и производа на основу хемијске једначине, то јест да покаже на основу израчунавања да се укупна маса супстанци не мења при хемијским реакцијама 2.1.9. израчуна масу растворене супстанце и растварача, на основу процентног састава раствора и обрнуто	3.1.1. разлику између чистих супстанци (елемената и једињења) и смеша, на основу врста честица које их изграђују 3.1.2. како је практична примена супстанци повезана са њиховим својствима 3.1.3. да су својства супстанци и промене којима подлежу условљене разликама на нивоу честица 3.1.4. структуру атома, молекула и јона, које их елементарне честице изграђују и како од њиховог броја зависи наелектрисање атома, молекула и јона 3.1.5. зависност растворљивости супстанце од природе супстанце и растварача 3.1.6. значење следећих термина: естерификација, сапонификација 3.1.7. на основу својстава састојака смеше да изабере и изведе одговарајући поступак за њихово раздвајање 3.1.8. да осмисли експериментални поступак према задатом циљу/проблему/питању за истраживање, да бележи и приказује резултате табеларно и графички, формулише објашњење/а и изведе закључак/е 3.1.9. да израчуна процентуалну заступљеност неке супстанце у смеши, да изводи стехиометријска израчунавања која обухватају реактант у вишку и однос масе и количине супстанце

супстанце 1.1.11. састави апаратуру и изведе поступак цеђења 1.1.12. у једноставним огледима испита својства супстанци (агрегатно стање, мирис, боју, магнетна својства, растворљивост), као и да та својства опише	2.1.10. направи раствор одређеног процентног састава	

НЕОРГАНСКА ХЕМИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.2.1. основна физичка и хемијска својства неметала и метала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електрицитета и реакцију са кисеоником) 1.2.2. везу између својстава неметала и метала и њихове практичне примене 1.2.3. да препозна метале (Na, Mg, Al, Fe, Zn, Cu, Pb, Ag, Au) на основу њихових физичких и хемијских својстава 1.2.4. да на основу формуле именује основне класе неорганских једињења 1.2.5. примере оксида, киселина, база и соли у свакодневном животу као и практичну примену ових једињења 1.2.6. основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли 1.2.7. утврди основна физичка својства оксида (агрегатно стање, боја, мирис) 1.2.8. докаже кисело-базна својства супстанци помоћу индикатора 1.2.9. испита растворљивост соли 1.2.10. безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором	2.2.1. на основу назива оксида, киселина, база и соли састави формулу ових супстанци 2.2.2. пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења 2.2.3. експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са водом 2.2.4. испита најважнија хемијска својства киселина (реакција са карбонатима и металима)	3.2.1. да су физичка и хемијска својства метала и неметала одређена структуром њихових атома/молекула 3.2.2. хемијска својства оксида (реакције са водом, киселинама, хидроксидима) 3.2.3. да општа својства киселина зависе од њихове структуре (реакција са хидроксидима, металима, карбонатима, бикарбонатима и базним оксидима) 3.2.4. да општа својства база зависе од њихове структуре (реакције са киселинама и са киселим оксидима) 3.2.5. да физичка и хемијска својства соли зависе од њихове структуре 3.2.6. изведе реакцију неутрализације

ОРГАНСКА ХЕМИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.3.1. формуле, називе и функционалне групе	2.3.1. пише једначине хемијских реакција	3.3.1. хемијске реакције угљоводоника, алкохола,

најважнијих угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара 1.3.2. основна физичка и хемијска својства угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара 1.3.3. практични значај угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара у свакодневном животу	сагоревања угљоводоника и алкохола	карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара 3.3.2. видове практичне примене угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара на основу својстава која имају 3.3.3. пише једначине хемијских реакција угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

БИОХЕМИЈА		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.4.1. да наведе физичка својства (агрегатно стање и растворљивост) масти и уља, угљених хидрата, протеина 1.4.2. примере и заступљеност масти и уља, угљених хидрата и протеина у намирницама	2.4.1. најважније улоге масти и уља, угљених хидрата и протеина у живим организмима	3.4.1. основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине 3.4.2. основна хемијска својства масти и уља (сапонификацију и хидролизу), угљених хидрата и протеина

ХЕМИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.5.1. значај безбедног поступања са супстанцама, начине њиховог правилног складиштења, а са циљем очувања здравља и животне средине	2.5.1. зна да кинетичка и потенцијална енергија зависе од брзине, односно висине на којој се тело налази 2.5.2. уме да препозна појаве код којих се електрична енергија троши на механички рад 2.5.3. уме да препозна појмове рада и снаге 2.5.4. зна да унутрашња енергија зависи од температуре 2.5.5. зна да запремина тела зависи од температуре	

ЕКСПЕРИМЕНТ (Заједничка област за предмете природних наука: Биологију, Физику и Хемију)		
Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
1.6.1. безбедно рукује основном опремом за	2.6.1. прикупи податке посматрањем и мерењем,	3.6.1. препозна питање/проблем које се може

експериментални рад и супстанцама 1.6.2. изведе експеримент према датом упутству	и да при том користи одговарајуће инструменте 2.6.2. табеларно и графички прикаже резултате посматрања или мерења 2.6.3. изводи једноставна уопштавања и систематизацију резултата	експериментално истражити 3.6.2. постави хипотезе 3.6.3. планира и изведе експеримент за тестирање хипотезе 3.6.4. донесе релевантан закључак на основу резултата добијених у експерименталном раду

39. ПРЕДМЕТ ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ наставе и учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

39.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу; – правилно користи ИКТ уређаје; – именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја; – прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса; – прилагоди радно окружење кроз основна подешавања; – креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички); – креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички); – примени алате за снимање и репродукцију аудио и	**ИКТ**	Предмет изучавања информатике и рачунарства. ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера. Подешавање радног окружења. Организација података. Рад са сликама. Рад са текстом. Рад са мултимедијом. Рад са презентацијама.
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин. Правила безбедног рада на Интернету. Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. Заштита приватности личних података. Заштита здравља, ризик зависности од технологије и управљање временом.

видео записа; – креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички); – сачува и организује податке; – разликује основне типове датотека; – реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја; – доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине; – разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на Интернету; – реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем Интернета; – приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај; – информацијама на интернету приступи критички; – спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на Интернету; – разуме значај ауторских права; – препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем; – рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на Интернету; – изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке; – схвати математичко-логички смисао речи „и”, „или”, „не”, „сваки”, „неки”, израза „ако...онда”; – зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски; – наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема; – креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу; – сврсисходно примењује програмске структуре и	**РАЧУНАРСТВО**	Увод у логику и скупове: унија, пресек, разлика; речи „и”, „или”, „не”, „сваки”, „неки”, „ако...онда” Увод у алгоритме аритметике: писмено сабирање, множење, дељење с остатком, Еуклидов алгоритам. Увод у тему програмирања. Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање. Алати за рад са графичким објектима, текстом, звуком и видеом. Програм – категорије, блокови наредби, инструкције. Програмске структуре (линијска, циклична, разграната).
	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима. Представљање резултата пројектног задатка.

блокове наредби; – користи математичке операторе за израчунавања; – објасни сценарио и алгоритам пројекта; – анализира и дискутује програм; – проналази и отклања грешке у програму; – сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака; – одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта; – наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен; – поставља резултат свог рада на Интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника.		

Кључни појмови: ИКТ, ИКТ уређаји, датотека, мултимедијална презентација, дигитална писменост, Интернет, рачунарство, алгоритам.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-ИКТ -слика -мултимедија -Интернет -алгоритам пројекта	-уважити стечене дигиталне вештине ученика -успостављање корелација међу предметима -практичан рад, уз примену ИКТ-а, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај -кроз демонстрацију и личну активност ученика, скренути	-наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу -именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја -прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса -сачува и организује податке -разликује основне типове датотека -приступа интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај -схвати математичко-логички смисао речи „и”, „или”, „не”,	-правилно користи ИКТ уређаје -прилагоди радно окружење кроз основна подешавања -креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички) -креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички) -примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа -креира мултимедијалну презентацију и примениосновне акције	-доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине -разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на интернету -информацијама на интернету приступи критички -препознаје ризик зависности од технологије и	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

	пажњу на правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом -на конкретним примерима објаснити појмове -поменути и изворне енглеске термине -мотивисати приказивањем мотивационих филмова о програмирању -увести математичко-логичке појмове, поступак корак по корак до решења проблема, пројектну наставу -континуирано пратити рад ученика	„сваки”, „неки”, израза „ако...онда” -зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски -наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема -користи математичке операторе за израчунавања -објасни сценарио и алгоритам пројекта -анализира и дискутује програм -изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке	едитовања и форматирања (самостално и сарадднички) -реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја -рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на интернету -спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на интернету -креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу -сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби	доводи га у везу са својим здрављем -реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем интернета -разуме значај ауторских права	
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, као и за формирање коначних оцена, потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима. Теме као што су израда и одржавање школског сајта, блога или неке друге школске веб странице, креирање и израда школског електронског часописа или летописа школе могу бити добре почетне идеје које ће повезати знања и вештине стечене у овом предмету са другим знањима, уз активно учешће у животу школе.					

39.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- правилно користи ИКТ уређаје; - креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама; - креира и обрађује дигиталну слику; - самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа; - уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје; - чува и организује податке локално и у облаку; - одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу; - разликује основне интернет сервисе; - примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи; - приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права; - објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом ЦЦ лиценцом; - објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника; - креира једноставан програм у текстуалном програмском језику; - користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима; - објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље); - користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности; - разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме); - проналази и отклања грешке у програму; - сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме,	**ИКТ**	Дигитални уређаји и кориснички програми. Управљање дигиталним документима. Рад са сликама. Рад са текстом. Рад са мултимедијалним презентацијама које садрже видео и аудио садржај
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин у мрежном окружењу. Интернет сервиси. Правила безбедног рада на Интернету. Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. Заштита приватности личних података и ауторских права.
	РАЧУНАРСТВО	Основе изабраног програмског језика. Основне аритметичке операције. Уграђене функције. Ниске (стрингови). Структуре података. Гранање. Понављање. Основни алгоритми.
	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима. Представљање резултата пројектног задатка.

прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака; - користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње; - креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате; - вреднује процес и резултате пројектних активности.		

Кључни појмови: обрада текста, табела, слајд презентације, интернет сервиси, безбедност на интернету, текстуални програмски језик

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-обрада текста -табела -слајд презентације мултимедијалне презентације -интернет сервиси -безбедност на интернету Заштита приватности -текстуални програмски језик аритметичке операције Ниске(стрингови) Гранање Понављање	-уважити стечене дигиталне вештине ученика -успостављање корелација међу предметима -практичан рад, уз примену ИКТ-а, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, метода рада, програмских алата и технологија (рачунар, дигитални уређај -кроз демонстрацију и личну активност ученика, скренути пажњу на правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом -на конкретни примерима објаснити појмове -поменути и изворне енглеске термине -мотивисати приказивањем	-чува и организује податке локално и у облаку -разликује основне интернет сервисе -приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права -објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом СС лиценцом -објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника -користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима -користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и	-правилно користи ИКТ уређаје -креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама -креира и обрађује дигиталну слику -самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа -уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје -одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу - креира једноставан програм у текстуалном програмском језику -објасни и примени	-примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи -сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака -користи могућности које пружају рачунарск емреже у сфери комуникације и сарадње -вреднује процес и резултате пројектних активности	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

	мотивационих филмова о програмирању -увести математичко-логичке појмове, поступак корак по корак до решења проблема, пројектну наставу -континуирано пратити рад ученика	једнодимензионе низовске вредности -разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме) -проналази и отклањагрешке у програму	одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље) -креира, објављује и представљадигиталне садржаје користећи расположиве алате		

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).
Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, као и за формирање коначних оцена, потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима. Теме као што су израда и одржавање школског сајта, блога или неке друге школске веб странице, креирање и израда школског електронског часописа или летописа школе могу бити добре почетне идеје које ће повезати знања и вештине стечене у овом предмету са другим знањима, уз активно учешће у животу школе.

39.3 СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- разликује визуелну презентацију и логичку структуру текста; - користи алате за стилско обликовање документа и креирање прегледа садржаја у програму за обраду текста; - објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја; - креира растерску слику у изабраном програму; - креира векторску слику у изабраном програму; - користи алате за уређивање и трансформацију слике; - креира гиф анимацију; - креира видео-запис коришћењем алата за снимање екрана; - разликује појмове УРЛ, ДНС, ИП адреса;	**ИКТ**	Обележавање логичке структуре и генерисање прегледа садржаја текстуалног документа. Карактеристике рачунарске графике (пиксел, резолуција, РГБ и ЦМYК модели приказа боја, растерска и векторска графика). Рад у програму за растерску графику. Рад у програму за векторску графику. Израда гиф анимација. Коришћење алата за снимање екрана.
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	УРЛ, ДНС, ИП адреса. Хипервеза и хипертекст. Електронска пошта, креирање налога, слање и пријем поште. Електронска пошта (контакти, безбедност, нежељена пошта). Рад на дељеним документима (текстуалним документима / презентацијама /упитницима...) у облаку.

- објасни појмове хипервеза и хипертекст; - креира, форматира и шаље електронску пошту; - обавља електронску комуникацију на сигуран, етички одговоран и безбедан начин водећи рачуна о приватности; - препозна непримерени садржај, нежељене контакте и адекватно се заштити; - сарадднички креира и дели документе у облаку водећи рачуна о одговарајућим нивоима приступа; - подешава хипервезе према делу садржаја, другом документу или веб локацији; - уз помоћ програмске библиотеке текстуалног програмског језика исцртава елементе 2Д графике; - употребљава петље и генератор насумичних бројева за исцртавање сложенијих облика; - планира, опише и имплементира решење једноставног проблема; - проналази и отклања грешке у програму; - сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка: - креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који комбинују текст, слике, линкове, табеле и анимације; - креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; - поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; - вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.	**РАЧУНАРСТВО**	Рад са изабраним текстуалним програмским језиком у области 2Д графике. Основне карактеристике изабране графичке библиотеке. Методе за исцртавање основних геометријских облика. Подешавање боја и положаја објеката. Примена петљи и случајно генерисаних вредности на исцртавање геометријских облика..
	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима. Представљање резултата пројектног задатка.

Кључни појмови: логичка структура и садржај документа, пиксел, резолуција, растерска и векторска графика, РГБ и ЦМҮК палете боја, гиф анимација, хипервеза, УРЛ, електронска пошта, текстуални програмски језик, 2Д графика.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
Светска мрежа -Одговорно понашање на Интернету	Објаснити појам електронске комуникације и навести примере -Дискутовати о томе колико су овакви облици комуникације заступљени у свакодневном животу и	-зна појам електронске комуникације -наводи примере	-дискутује о томе колико су овакви облици комуникације	-примењује поступке и правила за безбедно	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран

-Узорак -Вејв формат -Микрофон -Музичка картица -Узорак -Графичка картица -Камера -Веб камера -ППТ формат -Слајд -Ауто плеј -Програмски језик -Команде програмског језика -Наредбе програмског језика пиксел, резолуција гиф анимација	колико утичу на њих -Извући закључке о томе колико нам је важан и користан Интернет -практичан рад : креирање своје бесплатне e-mail адресу и уз писану поруку пошаљу и додатна документа -Разјашњавати појмове блога и форума, појму видео-конференције, електронског учења и учења на даљину, појму инстант порука и ћаскања на Интернету -Скренути пажњу ученицима на велику ризницу знања на Интернету -дељења дигиталних материјала и постављање својих на Интернет -Представити формате звучних записа -Демонстрирати рад на обради звука у неком од доступних програма (нпр. Audacity, WindowsMediaEncoder, AdobeAudition, SoundForge, Nuendo...) -Конверзија између различитих формата, снимање и обрада гласа (и других звукова) и монтажа аудио записа -Практичан рад са дигиталним фотоапаратом, мобилним телефоном и камером -Обраду видео секвенци (на пример WindowsMovieMaker и други) -Показати основне алате за обраду -Објаснити начин чувања и запамћивања пројектног фајла, као и начин самосталне израде филма; -Начине конверзије између различитих видео формата (на пр. Windows Movie Maker, Windows Media Encoder, Super Encoder и други) -Упознавање ученика са појмом презентације -Упознавање ученика са начином креирања презентације (рад са слајдовима, постављање ефеката...) -Обрадити учитавање низа бројева са тастатуре и његово исписивање на екрану -Обрадити пример учитавања низа оцена, све док се не учита број мањи од један или већи од пет -Обрадити пример у којем се на основу учитаног редног броја од 1 до 12 исписује назив месеца	-зна појмове блога и форума, видео-конференције, електронског учења и учења на даљину, инстант порука и ћаскања на Интернету -показаже основне алате за обраду -Објаснити начин чувања и запамћивања пројектног фајла, као и начин самосталне израде филма; - појам презентације и рад са слајдовима, постављање ефеката. - учитава низа бројева са тастатуре и његово исписивање на екрану	заступљени у свакодневном животу и колико утичу на њих -изводи закључке о томе колико нам је важан и користан Интернет -креирање своје бесплатне e-mail адресу и уз писану поруку пошаљу и додатна документа -дељења дигиталних материјала и постављање својих на Интернет -демонстрира рад на обради звука у неком од доступних програма	понашање и представљање на мрежи -сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака -користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње -вреднује процес и резултате пројектних активности -тачност, правовременост и прецизност у раду, упорност и истрајност у решавању задатака; - аргументовано коментаришу информативне и естетске вредности приказаних	однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

	-Обрадити примере потпрограма за сортирање низа бројева, проналажење највећег и најмањег елемента у низу и за рачунање просечне оцене на основу унетог низа оцена -Развити програм који за унос и испис података користи екранске форме (прозоре), тастатуру и миш			радова и презентација.	

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).
Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, као и за формирање коначних оцена, потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима. Теме као што су израда и одржавање школског сајта, блога или неке друге школске веб странице, креирање и израда школског електронског часописа или летописа школе могу бити добре почетне идеје које ће повезати знања и вештине стечене у овом предмету са другим знањима, уз активно учешће у животу школе.

39.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– унесе и мења податке у табели; – разликује типове података у ћелијама табеле; – сортира и филтрира податке по задатом критеријуму; – користи формуле за израчунавање статистика; – представи визуелно податке на одговарајући начин; – примени основне функције форматирања табеле, сачува је у пдф формату и одштампа; – приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа; – разуме на које све начине делимо личне податке приликом коришћења интернета; – разуме потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце; – разуме везу између ризика на интернету и кршења права;	**ИКТ**	Радно окружење програма за табеларне прорачуне. Креирање радне табеле и унос података (нумерички, текстуални, датум, време....). Формуле и функције. Примена формула за израчунавање статистика. Сортирање и филтрирање података. Груписање података и израчунавање статистика по групама. Визуелизација података − израда графикона. Форматирање табеле (вредности и ћелија) и припрема за штампу. Рачунарство у облаку − дељене табеле (нивои приступа, измене и коментари)
	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Заштита личних података. Права детета у дигиталном добу Отворени подаци.

– објасни појам „отворени подаци”; – успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци; – унесе серију (низ) података; – изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте, ...); – графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма); – унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними их; – изврши основне анализе и обраде табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање, ...); – изврши анализе које укључују статистике по групама; – сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка; – сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка; – самовредњује своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима; – креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка; – поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника; – вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.__	**РАЧУНАРСТВО**	Програмски језици и окружења погодни за анализу и обраду података (Jupyter, Octave, R, ...). Унос података у једнодимензионе низове. Једноставне анализе низова података помоћу библиотечких функција (сабирање, просек, минимум, максимум, сортирање, филтрирање). Графичко представљање низова података. Унос и представљање табеларно записаних података. Анализе табеларно записаних података (нпр. просек сваке колоне, минимум сваке врсте, ...). Обраде табеларно записаних података (сортирање, филтрирање, ...). Груписање података и одређивање статистика за сваку групу.
	ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима. Представљање резултата пројектног задатка.

Кључни појмови: анализа података, табеларни прорачуни, статистика, визуализација података, дељене табеле, лични подаци, отворени подаци, инфографик

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-податак, информација и информатика (Програм за рад са табелама -Excel радна свеска, радни лист (радна табела, табела), ћелија (поље), ред (врста), колона и опсег	-При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално изводе закључке -упућивати да, осим уџбеника, користе и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и	-објаснити појам ћелије и фукције -зна да представи визуелно податке -израдити дијаграме за основу готових табела -зна основне функције форматирања табеле,	-користи формуле за израчунавање статистика; – изврши основне анализе и обраде табеларних података -прави програм	-примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи - разуме потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета,	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална

(распон) ћелија. ПДФ формат функција SUM, COUNT, MAX, MIN, AVERAGE функције COUNTA, COUNTBLANK, AVERAGEA број података у серији, збир, аритметичка средина, минимум и максимум функције COUNTVISIBLE, SUMVISIBLE, AVERAGEVISIBLE -Проблем на рачунару -Средства за израду пројекта Слогови -Потпрограми -Низови -Спрајт -Тимелине -Транзиција -Ефекат -Линк	шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. -Анализа података и доношење закључака и одлука одвија се : коришћењем програма за табеларне прорачуне, на основу поузданости података и значају заштите података и приватности, приказивањем и обрадом података применом специјализованих програмских језика и окружења, -Приказати израчунавање статистика, -Указати на предности графичког приказа -разумевање природе личних података и начина на које се они деле и злоупотребљавају у дигиталном окру жењу.	сачува је у пдф формату и одштампа; -објасни појам „отворени подаци”; - зна да унесе серију (низ) података;	који ће решавати неке конкретне проблемске ситуације -графички представи низове података - приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа;	– разуме везу између ризика на интернету и кршења права; -сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака -користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње -вреднује процес и резултате пројектних активности -тачност, правовременост и прецизност у раду, упорност и истрајност у решавању задатака; - аргументовано коментаришу информативне и естетске вредности приказаних радова и презентација.	–Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање). Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, као и за формирање коначних оцена, потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење, у делу ваннаставних активности, поред додатне и допунске наставе, планирати секцију и време за менторски рад са ученицима који учествују на такмичењима из овог предмета. Препоручује се да се избор тема за рад на секцији изврши у сарадњи са другим наставницима, а да се почетна иницијатива препусти ученицима и њиховим интересовањима. Теме као што су израда и одржавање школског сајта, блога или неке друге школске веб странице, креирање и израда школског електронског часописа или летописа школе могу бити добре почетне идеје које ће повезати знања и вештине стечене у овом предмету са другим знањима, уз активно учешће у животу школе.					

40.НАСТАВНИ ПРОГРАМИ ЗА ОБАВЕЗНЕ И ИЗБОРНЕ НАСТАВНЕ ПРЕДМЕТЕ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Обавезни изборни наставни предмети у другом циклусу основног образовања и васпитања су:

- Верска настава или Грађанско васпитање,
- Немачки језик,

Ученик између предмета Верска настава и Грађанско васпитање бира један предмет и изучава га, с тим да у току циклуса може једном да промени свој избор.
Од програма обавезног изборног предмета Страни језик, школа је у могућности да понуди предмет Немачки језик.

41. ПРЕДМЕТ ВЕРСКА НАСТАВА

41.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Тема	Циљ	Исходи	Препоручени садржаји по темама	Начини, поступци и врсте активности
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рад	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	-моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 5. разреда основне школе; - моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања.	-Упознавање са садржајем програма и начином рада , -Прелиминарна систематизација	-Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу

II - РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА **2. Религија и култура старог света** **3. Човек тражи Бога**	Упознати ученике са основним елементима религије и културе старог века. Упознати ученике са паганским митовима и легендама о вечном животу. - Припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога.	-моћи да именује неке политеистичке религије. -моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века	-Религија и култура старог света Човекова жеђ за - Богом и вечним животом Митови и легенде	Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. -Врсте наставе Наставе: теоријска настава (35 часова), практична настава (1 час) -Место реализације наставе:учионици;цркви – учешћем у литургијском сабрању; -Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о
III - ОТКРИВЕЊЕ - СВЕТ БИБЛИЈЕ **4. Божје Откровење** **5. Свето Писмо (настанак, подела)**	-Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку - -Упознати ученике са појмовима Светог Предања и Светог Писма - Објаснити ученицима узрок и начин настанка Библије	-моћи да уочи да се Бог откривао изабраним људима, за разлику од паганских божанстава; -моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру; - моћи да наведе неке од библијских књига, њихове ауторе и оквирно време настанка -моћи да разликује Стари и Нови Завет бити подстакнут да се односи према Библији као светој књизи;	Божије Откровење Свето Писмо (настанак, подела)	
IV - СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА **6. Стварање света** **7. Стварање човека** **8. Прародитељски грех** **9. Човек изван рајског врта**	-Пружити ученицима знање да Бог из љубави ствара свет да би му дао вечно постојање; -Оспособити ученике за разумевање посебности улоге човека у свету, као споне између Бога и света. - Објаснити ученицима повест о првородном греху и његовим последицама; -Указати ученицима на начин на који се Бог стара о свету и човеку од Адама до Ноја; -Пробудити у ученицима осећај одговорности за свет који их окружује	-моћи да преприча библијску причу о постању и доживи је као дело љубави Божије -моћи да увиди да је Бог поред видљивог света створио и анђеле -моћи да преприча библијску приповест о стварању човека и уочи да је човек сличан Богу јер је слободан бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи; -моћи да наведе неке од последица првородног греха по човека и читаву створену природу; -моћи да преприча неку од	-Шестоднев - Стварање човека „по икони и подобију“ -Прародитељски грех Човек изван рајског врта (Каин и Авељ, Ноје, Вавилонска кула) -бити подстакнут на послушност као израз љубави према Богу;	

		библијских прича до Аврама; --моћи да повеже причу о Нојевој барци са Црквом		психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. -Евалуација наставе:наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; - Оквирни број часова по темама Увод – 1 Религија и култ. старог света – 3 Откривење – Свет Библије – 4 Стварање света и човека – 7 Старозаветна ист. спасења – 7 Закон Божији – 4 Месијанска нада – 8 Евалуација – 1+1
СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА **10. Аврам и Божји позив** **11. Исак и његови синови** **12. Праведни Јосиф** **13. Мојсије** **14. Пасха**	-Упознати ученике са старозаветним личностима и догађајима - Указати ученицима на везу између старозаветних личности и Христа - Указати ученицима на повезаност Пасхе и Христа -Указати ученицима на етичку вредност старозаветних списа - Развијање свести ученика о старању Божјем за свет кроз библијску историју; - Пружити ученицима знање о старозаветним мотивима у иконографији	-моћи да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја -моћи да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом моћи да исприча да јеврејски народ прославља Пасху као успомену на излазак из Египта - моћи да извуче моралну поуку из библијских приповести - моћи да препозна старозаветне личности и догађаје у православној иконографији.	-Аврам и Божији позив -Исак и његови синови -Праведни Јосиф - Мојсије - Пасха	
VI - ЗАКОН БОЖЈИ **15. На гори Синају** **16. Десет Божјх заповести** **17.Закон Божји као педагог за Христа**	-Објаснити ученицима околности у којима је Бог дао Закон преко Мојсија; -Пружити ученицима основно знање о томе да се кроз заповести Божје остварује заједница између Бога и људи;	-моћи да преприча библијски опис давања Десет Божијих заповести Мојсију; -моћи да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божјих заповести; -моћи да разуме да је од односа према Заповестима зависила и припадност Божијем народу; - Пружити ученицима основ за разумевање да су Десет Божјих заповести водич и припрема за Христове заповести љубави бити подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу.	-Добијање Божијих заповести на гори Синају -Садржај Десет Божјих заповести -Смисао Декалога као припреме за Христа	

VII - МЕСИЈАНСКА НАДА 18. „Земља меда и млека” 19. Цар Давид 20. Соломон и јерусалимски храм 21. Псалми Давидови 22. Старозаветни пророци 23. Месијанска нада	-Упознати ученике са појмом „обећане земље“ и њеним значајем за „изабрани народ Божији“ -Објаснити ученицима значај старозаветне Скиније и Храма -Указати ученицима на улогу старозаветних царева и пророка -Указати ученицима на лепоту Давидових псалама - Објаснити ученицима појам Месије -Предочити ученицима специфичности библијског текста и омогућити им да доживе његову сликовитост	-моћи да препозна на слици Ковчег Завета и Скинију и да у једној реченици каже шта је мана -моћи да именује најважније личности јеврејског народа у Обећаној земљи -моћи да уочи да је Светиња над светињама посебно место Божијег присуства -знати да је цар Давид испевао Псалме у славу Божију моћи да наведе неке од старозаветних пророка -моћи да уочи да су старозаветни пророци најављивали долазак Месије -увидети значај покајања и молитве као „жртве угодне Богу“ на основу одељака поучних и пророчких књига	-Насељавање Обећане земље (Исус Навин, Самсон...) -Цар Давид Соломон и јерусалимски храм -Псалми Давидови -Старозаветни пророци -Месијанска нада	

41.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Тема	Циљ	Исходи	Препоручени садржаји по темама	Начини, поступци и врсте активности
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	-Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; -Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	-моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 6. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	-Упознавање са садржајем програма и начином рада	-Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу

II - ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖЈЕГ **2. Историјске околности пред долазак Христов** **3.Јеврејско ишчекивање Месије** **4. Свети Јован Претеча**	-Упознати ученике са културно-историјским приликама у Палестини пред Христово рођење; -Указати ученицима на старозаветна пророштва везана за долазак Спаситеља – Месије; - -Објаснити ученицима улогу и значај Светог Јована Претече; -Развити свест код ученика о значају покајања и врлинског живота;	-моћи да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом и да су међу њима постојале поделе -моћи да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава - моћи да преприча живот Светог Јована Претече и Крститеља Господњег и каже да је он припремао народ за долазак Христа -моћи да доживи врлински живот и покајање као као припрему за сусрет са Христом;	Историјске• околности пред долазак Христов Старозаветна• пророштва о доласку Месије Свети Јован• Претеч	Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. -Врсте наставе Наставе: теоријска настава (35 часова), практична настава (1 час) -Место реализације наставе:учионици;цркви – учешћем у литургијском сабрању; -Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у
III - УВОД У НОВИ ЗАВЕТ **5. Нови Завет је испуњење Старог Завета** **6. Новозаветни списи** **7. Јеванђелисти**	-Упознати ученике са настанком новозаветних књига; - Објаснити ученицима кључне новозаветне појмове; - Пружити ученицима основ за разумевање смисла новозаветних догађаја; -Подстаћи ученике да самостално читају Свето Писмо	-моћи да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима. -моћи да наведе неке од новозаветних књига и околности њиховог настанка; -моћи да пронађе одређени библијски одељак; -моћи да каже да се Библија користи на богослужењима; -моћи да именује Јеванђелисте и препозна њихове иконографске симболе; - бити подстакнут на читање Светог Писма припрему за сусрет са Христом;	-Нови Завет је испуњење Старог Завета Новозаветни списи (настанак, подела,функција, аутори...) - Јеванђелисти	

IV - БОГОЧОВЕК – ИСУС ХРИСТОС 8. Пресвета Богородица – Благовести 9. Богородичини празници 10. Рођење Христово 11. Христос је Богочовек 12. Крштење Христово 13. Христова чуда 14. Новозаветне заповести и Беседа на гори 15. Христос – „пут, истина и живот” 16. Лазарева Субота и Цвети 17. Тајна Вечера – прва Литургија 18. Страдање Христово 19. Васкрсење Христово	-Пружити ученицима основно знање о личности Пресвете Богородице; - Објаснити ученицима хришћанско поимање слободе; -Пружити ученицим основно знање о јеванђељским казивањима о Господу Исусу Христу; -Објаснити ученицима разлог оваплоћења Сина Божијег; -Подстаћи ученике да у описима Христових чуда увиде љубав Божију -Кроз Христове заповести о љубави и тумачење појединих одељака из Беседе на гори указати ученицима на значај љубави према Богу и ближњима. -Подстаћи ученике да живе по Јеванђељу; -Указати ученицима на повезаност Тајне Вечере и Свете Литургије; - Представити ученицма догађаје Страдања и Васкрсења Христовог као кључне за спасење света и човека.	-моћи да преприча догађај Благовести и да препозна да је то „почетак спасења“; -моћи да препозна службу анђела као гласника и служитеља Божијих; -моћи да препозна Богородичино прихватање воље Божије као израз слободе; -моћи да уочи да је за разлику од Еве, Богородица послушала Бога -моћи да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима; -моћи да преприча библијски опис Рођења Христовог; -моћи да препозна да је Христос дошао на свет да сједини Бога и човека -моћи да преприча библијски опис Христовог Крштења, поста и кушања; -моћи да препозна да су Христова чуда израз Његове љубави према људима; - моћи да увиди разлику између старозаветног закона и новозаветних заповести о љубави; -бити подстакнут да прихвати Христа за свој животни узор; -моћи да преприча догађаје Васкрсења Лазаревог и Уласка у Јерусалим; - моћи да увиди контрадикторност између очекивања јеврејског народа	-Пресвета Богородица – Благовести Богородичини празници Рођење Христово - Христос је Богочовек -Крштење Христово - Христова чуда - Новозаветне заповести и Беседа на гори Христос – Онај који је наш „пут, истина и живот“ -Лазарева Субота и Цвети -Тајна Вечера –прва Литургија - Страдање Христово -Васкрсење Христово	педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. -Евалуација наставе:наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Припрема света за долазак Сина Божијег – 5 Увод у Нови Завет – 5 Богочовек Исус Христос – 16 Црква Духа Светога – 7 Евалуација – 1+1

		спрам Христове личности; -моћи да хронолошки наведе догађаје Страсне седмице; -моћи да преприча библијски описТајне Вечере и у приносу хлеба и вина препозна Свету Литургију; -моћи да преприча библијски опис Христовог Страдања и Васкрсења - моћи да кроз тумачење тропара Христовог Васкрсења препозна да је Христос победио смрт и омогућио свима васкрсење из мртвих;		
V - ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА **20. Вазнесење и Педесетница** **21. Црква у Јерусалиму** **22. Павле – апостол незнабожаца** **23. Прогони хришћана** **24. Свети цар Константин и крштење царства**	-Објаснити ученицима значај догађаја Вазнесења и Педесетнице; - Упознати ученике са мисионарском делатношћу светих апостола; -Упознати ученике са особеностима сведочења вере у раној Цркви; - Указати ученицима на узроке гоњења хришћана; -Подстаћи ученике на толеранцију према припадницима других вероисповести.	-моћи да преприча догађаје Вазнесења и Педесетнице; - моћи да каже да је силаском Духа•Светог на апостоле рођена Црква Христова; -моћи да именује неколико светих апостола и наведе неке од догађаја из њиховог живота; - моћи да уочи да су у Римском царству хришћани били гоњени и наведе неке од примера мучeништва; -моћи да објасни значај доношења Миланског едикта; -моћи да усвоји вредност толеранције међу људима различитих верских убеђења;	-Вазнесење и Педесетница -Заједница у Јерусалиму, према извештају из Дела апосолских -Мисионарско дело светог апостола Павла Гоњења Цркве -Свети цар Константин и крштење царства	

41.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Тема	Циљ	Исходи	Препоручени садржаји по темама	Начини, поступци и врсте активности
I – УВОД 1. Упознавање садржаја програма и начина рада	-Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; - Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања	-моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 7. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	- Упознавање са садржајем програма и начином рада	-Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. -Врсте наставе Наставе: теоријска настава (34 часова), практична настава (2 час) -Место реализације наставе:учионици;цркви – учешћем у литургијском сабрању; -Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на
II – БОГОПОЗНАЊЕ 2. Процес сазнавања 3. Личносно познање 4. Познање Бога 5. Бог је један, али није сам	-Подстаћи ученике да преиспитају свој однос према знању и учењу; - Кроз очигледне примере и експерименте објаснити ученицма три начина сазнавања: -објективно, субјективно и личносно и границе њихове примене (наука, уметност, теологија); -Указати ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству; -Објаснити ученицима да нам Христос открива Бога као Свету Тројицу; -Развити код ученика свест о љубави као темељу заједнице.	-моћи да уочи да су знање и учење важни у његовом животу; -моћи да кроз очигледне примере и експерименте закључи да постоје различити начини сазнавања -моћи да кроз примере из личног искуства уочи да једино онај кога заволимо за нас постаје личност - непоновљиво и бескрајно важно биће; моћи да повезује личносно познање са нашим познањем Бога; -моћи да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну заједницу три личности; -моћи да вреднује своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима; -бити подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима	-Процес сазнавања као дело целе личности: чула, разум, слободна воља, искуство -Личносно познање, упознавање кроз љубав Познање Бога Бог је један, али није сам (Бог је заједница три личности: Отац, Син и Свети Дух)	

				истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. -Евалуација наставе:наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање
III - СИМВОЛ ВЕРЕ 6. Сабори као израз јединства Цркве 7. Васељенски сабори 8. Символ вере 9. Богочовек Христос	-Указати ученицима на Саборе као израз јединства Цркве; - Објаснити појмове јереси и догмата; -Пружити ученицима основно знање о историјском контексту настанка Символа вере; Пружити ученицима основ за разумевање основне истине о Тајни Богочовека Христа; -Развијање свести ученика о значају и месту Символа вере у Крштењу и Литургији;	-моћи да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју; -бити подстакнут да своје проблеме и несугласице са другима решава кроз разговор и заједништво; -знати да је Символ вере установљен на Васељенским саборима; -умети да интерпретира Символ вере; -знати да се Символ вере изговара на Крштењу и Литургији; -моћи да уочи да појам Богочовека - описује Христа као истинитог Бога и истинитог Човека;	-Сабори као израз јединства Цркве -Васељенски сабори Символ вере - Христос је истинити Бог и истинити Човек	

IV - СВЕТОТАЈИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ 10. Светотајински живот Цркве 11. Света Литургија – светајна Цркве 12. Свете Тајне крштења и миропомазања 13. Света Тајна исповести 14. Света Тајна брака 15. Монашка заједница 16. Света Тајна рукоположења 17. Молитвословља Цркве	-Развијање свести ученика о неопходности личног учествовања у светотајинском животу Цркв	-знати да је Причешће врхунац светотајинског живота - моћи да препозна Крштење и Миропомазање као Тајне уласка у Цркву; -бити подстакнут да на покајање гледа као на промену начина живота; -моћи да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу; моћи да разликује и именује службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон и народ); - моћи да препозна своју службу у Цркви; -моћи да у молитвословљима уочи важност природних елемената (воде, грожђа, жита, светлости...) -бити подстакнут на учествовање у светотајинском животу Цркве;	-Света Тајна брака(слика Христа и Цркве) Монашка заједница (искорак ка животу будућег века) - Света Тајна Рукоположења - Молитвословља Цркве	понашања ученика; Оквирни број часова по темама Увод – 1 Богопознање – 5 Символ Вере – 6 Светотајински живот Цркве – 11 Српска Црква кроз векове – 11 Евалуација – 1+1

V - СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ **18. Света браћа Кирило и Методије 19. Свети Сава** **20. Срби светитељи 21. Крсна слава и обичаји** **22. Српска црквена баштина**	-Објаснити ученицима значај мисионарске и просветитељске делатности Свете браће и Светог Саве; Указати ученицима кроз примере српских светитеља на значај стицања хришћанских врлина; Указати ученицима на историјски пут Српске Цркве кроз житија изабраних светитеља; Подстаћи ученике да развију доживљај Крсне славе као молитвеног прослављања Бога и светитеља; Развити код ученика свест о важности неговања традиције и обичаја (Крсна слава, литије, храмовне и градске славе); Пружити ученицима могућност да сагледају улогу СПЦ у развоју српске културе и идентитета.	-моћи да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности просветитеља равноапостолних Кирила и Методија; -моћи да објасни просветитељску улогу и значај Светога Саве за српски народ; -бити подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина; - моћи да препозна неговање српских православних обичаја као начин преношења искуства вере и прослављања Бога и светитеља -моћи да препозна евхаристијску симболику у елементима Крсне Славе; бити подстакнут да прослављање Крсне славе везује за Литургију -бити подстакнут да доживи, вреднује и негује богатство и лепоту српске културне баштине	-Света браћа Кирило и Методије Свети Сава -Срби светитељи (вероучитељ ће на више часова описати живот и подвиге неколико светитеља Српске Цркве по избору: - Света лоза Немањића - Св. цар Лазар - Св. Василије Острошки - Св. Николај Жички и Охридски - Св. Петар Цетињски - Св. Вукашин из Клепаца) -Крсна слава и обичаји (литије, храмовне и градске славе...) -Српска црквена баштина	

41.4. ОСМИ РАЗРЕД

Тема	Циљ	Исходи	Препоручени садржаји по темама	Начини, поступци и врсте активности
I – УВОД **1. Упознавање садржаја програма и начина рад**	-Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; -Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у	-моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе; -моћи да уочи какво је његово предзнање из градива	-Упознавање са садржајем програма и начином рада	-Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. -Врсте наставе Наставе: теоријска настава (32 часова), практична настава (2 час) -Место реализације наставе:учионици;цркви – учешћем у литургијском сабрању; -Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имаући у виду
II - ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖЈА 2. Човек - икона Божја и свештеник твари 3. Хришћанско схватање личности 4. Грех као промашај човековог назначења 5. Новозаветне заповести Божје 6. Слобода и љубав у хришћанском етосу	-Продубити код ученика знање о човеку као икони Божијој у свету; -Развити свест код ученика о неопходности живота у заједници; -Развити свест код ученика да је грех злоупотреба слободе; Омогућити ученицима основ за разумевање хришћанског појма слободе; Подстаћи ученике на узајамну љубав и поштовање; Подстаћи ученике на стално преиспитивање свог живота.	-моћи да увиди да је човек икона Божија јер је слободна личност и да је служба човекова да буде спона између Бога и света. -моћи да увиди да се човек остварује као личност у слободној заједници љубави са другим. -бити подстакнут да учествује у литургијској заједници. - моћи да сагледа грех као промашај људског назначења; -моћи да разликује слободу од самовоље; -моћи да увиди да човек може бити роб својих лоших особина и навика; -бити подстакнут да увиди вредност ближњега у сопственом животу; -моћи да усвоји став да једино кроз љубав човек може превазићи конфликт; -моћи да вреднује своје поступке на основу Христових заповести о љубави.	-Човек - икона Божја и свештеник твари Хришћанско схватање личности -Грех као промашај човековог назначења -Две велике заповести о љубави -Слобода и љубав у хришћанском етосу	

III - ПОДВИЖНИЧКО – ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС **7. Хришћански подвиг** **8. Подвизи Светитеља** **9. Пост 10. Хришћанске врлине 11. Евхаристијски поглед на свет**	-Омогућити ученицима основ за правилно разумевање хришћанског подвига; -Упутити ученике на смисао подвига светитеља; -Објаснити ученицима начин, смисао и циљ поста; - Упознати ученике са Житијима Светих; -Развити евхаристијски етос код ученика.	-моћи да увиди да је подвиг начин живота у Цркви; -моћи да препозна различите подвиге као путеве који воде ка истом циљу; -моћи да објасни кад и како се пости; моћи да увиди смисао и значај поста; -бити подстакнут на пост и молитву као начин служења Богу; -бити подстакнут да развија хришћанске врлине; -бити подстакнут да се критички односи према својим поступцима; -бити подстакнут да чита Житија Светих; - бити подстакнут да заснује свој однос према Богу на захвалности.	-Хришћански подвиг -Примери подвига: -свети људи су имали различите подвиге -Хришћански пост (духовни смисао, начин поста, евхаристијски, једнодневни и вишедневни пост) -Основне хришћанске врлине -Евхаристијски поглед на свет	захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. -Евалуација наставе:наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика;

IV – ЛИТУРГИЈА 12. Молитва - лична и саборна 13. Црква је Тело Христово 14. Божанствена Литургија (опис тока Литургије) 15. Литургијски простор (делови храма) 16. Освећење времена	-Указати ученицима на значај личне и саборне молитве; - Објаснити ученицима важност Литургије тумачењем значења речи Евхаристија и Литургија (захвалност и заједничко дело); -Указати ученицима да је литургијско сабрање израз Цркве као Тела Христовог; Указати ученицима на целину литургијског догађаја као узајамног даривања Бога и његовог народа -Упознати ученике са смислом и основним елементима Литургије; - Подстаћи ученике на заједничко учешће у богослужењима; -Објаснити ученицима динамику богослужбеног времена.	-моћи да увиди да је молитва разговор са Богом; -бити подстакнут да преиспита и обогати свој молитвени живот; моћи да схвати личну молитву као припрему за саборну молитву; - моћи да објасни значење речи Литургија и Евхаристија; -моћи да однос међу члановима Цркве пореди са повезаношћу удова у људском телу; - моћи да препозна неке од елемената Литургије; - моћи да увиди да Молитва Господња има литургијску основу; - моћи да наведе најважније делове храма и препозна њихову богослужбену намену. - моћи да именује нека богослужења и да зна да постоје покретни и непокретни празници; -бити подстакнут да активније учествује у богослужењима;	-Молитва - лична и саборна Црква је Тело Христово - Божанствена литургија - Проскомидија - Литургија речи (јектенија, мали вход, читања) - Евхаристија (велики вход, анафора, Молитва Господња, причешће) - Литургијски простор (делови храма) -- Повезивање времена са литургијским доживљајем вечности (дневни, недељни и годишњи богослужбени круг)	
V - ЦАРСТВО БОЖЈЕ 17. Царство Божје – циљ стварања 18. Живот будућег века 19. Сведоци Царства Божјег 20. Обожење – циљ	-Објаснити ученицима да је Царство Божије крајњи циљ историје; -Указати ученицима на повезаност између васкрсења мртвих и Царства Божијег; Објаснити ученицима појам обожења указујући им на библијски опис Преображења Господњег; - Развијање свести	-моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да постане Царство Божије; -моћи да објасни да Царство Божије у пуноћи наступа по другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих; -моћи да објасни да је Бог створио човека као сарадника на делу спасења; - моћи да препозна да је Литургија икона Царства Божијег; -бити подстакнут да активније	-Царство Божије – циљ стварања Васкрсење мртвих и живот будућег века -Етос хришћана као сведочанство Царства Божијег Обожење – живот у савршеној заједници с Богом и другима	

хришћанског живота **21. Знаци присутва Царства Божјег у овом свету (чуда, мошти...)** **22. Икона – прозор у вечност**	ученика да је Литургија икона Царства Божјег; - Упознати ученике са сведочанствима присуства Божијег у овом свету (чуда, мошти...); -Предочити ученицима улогу Цркве у свету; -Пружити ученицима основно знање о икономији Духа Светога; - Упознати ученике са иконографијом као изразом есхатолошког стања света и човека	-учествује у Светој Литургији. моћи да преприча догађај Преображења Господњег; -моћи да повеже појмове светости и обожења са дејством Светога Духа -моћи да препозна да је предукус Царства Божијег присутан у моштима, чудотворним иконама, исцељењима... моћи да препозна разлику између православне иконографије и световног сликарства; -моћи да препозна икону као символ Царства Божијег; - бити подстакнут да на правилан начин изражава поштовање према хришћанским светињама.	-Знаци присутва Царства Божијег у овом свету (чуда, мошти...) -Икона – прозор у вечност	

42. ПРЕДМЕТ ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ:Циљ наставе и учења програма Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

42.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – аргументује потребу посебне заштите права детета; – на примеру препозна уграђеност права детета у основним документима која уређују рад школе; – наведе чиниоце који утичу на остваривање дечијих права; – препозна ситуације кршења дечијих права у свакодневном животу и на примерима историјских догађаја; – искаже свој став о значају поштовања правила у функционисању заједнице; – учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; – понаша се у складу са правилима и дужностима у школи; – наведе начине демократског одлучивања; – објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права; – реално процени сопствену одговорност у ситуацији	**ЉУДСКА ПРАВА**	Потребе и права Потребе и жеље. Потребе и права. Права и правила у учионици. Правила рада у учионици, доношење групних правила. Права детета у документима о заштити права Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета. Врсте права. Показатељи остварености и кршења дечијих права . Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО	Права и функционисање заједнице Моје заједнице. Школа као заједница. Одлучивање у учионици и школи. Гласање и консензус као демократски начини одлучивања. Одговорности и обавезе у заједници Одговорност деце. Одговорности одраслих (родитеља, наставника). Кршење и заштита права Понашање ученика у ситуацијама кршења права детета. Коме се могу обратити за помоћ.

кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ; – прихвата друге ученике и уважава њихову различитост; – у медијима и књигама које чита проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама као и примере поштовања различитости; – наведе врсте насиља; – анализира сукоб из различитих углова учесника и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу; – аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба;	**ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ**	Наши идентитети Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Стереотипи и предрасуде. Дискриминација. Толеранција. Цукоби и насиље Сукоби и начини решавања сукоба. Предности конструктивног решавања сукоба. Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља.
– учествује у идентификацији проблема у вези са оствареношћу права детета у својој школи; – учествује у осмишљавању акције, процењивању њене изводљивости и предвиђању могућих ефекат; – учествује у извођењу акције, прикупљању и обради података о изабраном проблему користећи различите изворе и технике; – презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин.	**ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ ДЕТЕТА**	Планирање и извођење акција у школи у корист права Избор проблема. Тражење решења проблема. Израда плана акције. Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције. Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова.

Кључни појмови: потребе и права, одговорности и обавезе, идентитет, сукоби и насиље, грађански активизам.

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-партиципација -конвенција -демократско одлучивање -гупа -тим -презентација -симулација	-кооперативан рад наставник – ученици, -кооперативан рад у малим групама -тимски рад -групна дискусија -симулација и играње	-идентификује проблеме у својој школи, прикуља податке о проблему користећи различите изворе и технике зна технике	-учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући договорене процедуре и правила	-свест о себи као појединцу/појединки и и свест о припадности групи, локалној заједници, земљи, свету	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка

	-истраживачки метод	демократског одлучивања	-учествује у покретању акција за побољшање услова живота у заједници -презентује и образлаже планове, програме и изабране акције за побољшање живота у заједници	-разумевање и уважавање различитости	–Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да користе: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности. У програму Грађанско васпитање продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.					

42.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– образложи везу права и одговорности на примеру; – наведе примере за групу права слобода да и заштита од; – аргументује значај инклузивног образовања, права и потребе за образовањем свих ученика; – штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; – идентификује показатеље кршења права детета у свакодневном животу, примерима из прошлости, литературе;	**ЉУДСКА ПРАВА**	Права и одговорности Моја и твоја права – наша су права. Права и одговорности. Посебна група права: слобода да и припадајуће одговорности. Посебна група права: заштита од и припадајуће одговорности. Право на очување личног, породичног, националног, културног и верског идентитета и припадајуће одговорности. Право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све и припадајуће одговорности. Инклузивно образовање – квалитетно образовање за све.

– сврсисходно користи кључне појмове савременог демократског друштва: демократија, грађанин, власт; – образложи улогу грађана у друштвеном систему и систему власти на примеру; – разликује стварну партиципацију ученика у одељењу и школи од симболичке и декоративне; – позитивно користи интернет и мобилни телефон за учење, информисање, дружење, покретање акција; – образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца; – примени 7 правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука; – препознаје ситуације дигиталног насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ; – учествује у избору теме, узорка и инструмента истраживања; – учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључака; – презентује спроведено истраживање и добијене резултате; – процењује ефекте спроведеног истраживања и идентификује пропусте и грешке; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; – проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.	**ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО**	Демократско друштво и партиципација грађана Демократско друштво – појам, карактеристике. Грађанин. Дете као грађанин. Процедуре којима се регулише живот у заједници: ко је овлашћен да доноси колективне одлуке и на основу којих процедура. Власт. Нивои и гране власти. Лествица партиципације ученика у школи: манипулација, декоративна употреба, симболичка употреба, стварна партиципација. Партиципација ученика на нивоу одељења и школе.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	Употреба и злоупотреба интернета и мобилних телефона Позитивно коришћење интернета и мобилног телефона. Шта је дозвољено, а шта није на интернету. Утицаја друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца. Опасности у коришћењу интернета и мобилног телефона. Дигитално насиље и веза са Конвенцијом о правима детета. Карактеристике и последице дигиталног насиља. Седам правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука. Реаговање у ситуацијама дигиталног насиља. Одговорности ученика и школе.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	Планирање и извођење истраживања о понашању ученика у школи и њиховим ставовима о употреби/злоупотреби интернета и мобилних телефона. Шта су ставови, на чему се заснивају и каква је њихова веза са понашањем. Избор теме, узорка и инструмента истраживања. Спровођење истраживања. Обрада података. Тумачење резултата. Припрема и презентација добијених резултата. Евалуација истраживања.
Кључни појмови: права и одговорности, демократско друштво, партиципација, дигитално насиље, ставови.		

Појмови из садржаја	Начин реализације/ облици,методе и технике рада	Специфичне предметне компетенције			Опште међупредметне компетенције
		знање	вештине/способности	ставови/вредности	
-демократија -демократско одлучивање -група -тим	-реализација се заснива на коришћењу интерактивних и истраживачких метода	-зна своје особености и различитости у односу на друге и	-учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући	-свест о себи као појединцу/појединки и и свест о	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини

-грађани -партиципација -мере власти -тимски рад	рада -кооперативан рад наставник - ученик -рад у малим групама тимски рад -истраживачки метод -технике рада: мозгалица, групна дискусија, симулација и играње улога	препознаје особености и различитости других и уважава их -разуме место и улогу детета као грађанина у друштву -идентификује проблеме у својој локалној заједници, прикуља податке о проблему користећи различите изворе и технике	договорене процедуре и правила -учествује у покретању акција за побољшање услова живота у заједници -презентује и образлаже планове, програме и изабране акције за побољшање живота у заједници	припадности групи, локалној заједници, земљи, свету -разумевање и уважавање различитости	–Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да користе: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности. У програму Грађанско васпитање продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.					

42.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- наведе и опише основне карактеристике људских права; - својим речима опише везу између права појединца и општег добра; - дискутује о односу права и правде и о сукобу права; - образложи личну одговорност у заштити свог здравља;	**ЉУДСКА ПРАВА**	Карактеристике људских права - урођеност, универзалност, неотуђивост, недељивост. Опште добро. Права појединца и опште добро. Сукоб појединачних права и општег добра. Права и правда. Социјална правда.

- штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; - образложи сврху постојања политичких странака; - аргументује потребу ограничења и контролу власти; - наведе кораке од предлагања до усвајања закона; - образложи на примеру могућност утицаја грађана на одлуке Народне скупштине; - препозна и одупре се различитим облицима вршњачког притиска; - препозна опасност када се нађе у великој групи људи и заштити се; - учествује у организацији, реализацији и евалуацији симулације Народне скупштине; - у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; - проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора.	**ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО**	Политичке странке у вишепартијском систему -владајуће и опозиционе. Народна скупштина - сврха и надлежности. Народни посланици, посланичке групе. Процедуре у раду Народне скупштине. Скупштинске дебате. Предлагање и доношење закона.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	Припадност групи. Групни идентитет као део идентитета младих.Односи у вршњачкој групи и њен утицај на појединца. Вршњачки притисак. Конформизам. Приватност - обим и границе. Понашање људи у маси и угроженост права појединца.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	Симулација Народне скупштине Одређивање улога и процедура у скупштини. Формирање посланичких група. Избор председника скупштине. Формулисање предлога закона. Скупштинска дебата. Гласање. Евалуација симулације.

Кључни појмови:

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-одговоран грађанин -држава и власт -политика-грађанин -грађанска одговорност -волонтер -Ђачки парламент и иницијатива	-реализација се заснива на коришћењу интерактивних и истраживачких метода рада -кооперативан рад наставник - ученик; -рад у малим групама -тимски рад -истраживачки метод -технике рада: мозгалица, групна дискусија, симулација и играње улога	-разуме функционисање нивоа и органа власти као и мере власти -зна права и одговорност и грађана на нивоу заједнице	-покреће иницијативе и учествује у раду ученичког парламента примењујући демократске начине одлучивања -иницира и учествује у волонтерским акцијама -слободно изражава своје ставове, мишљења и подстиче и прихвата ставове, идеје, мишљења и осећања других -учествује у раду тима -предлаже мере	-прихватање концепта људских права и једнакости као основе за солидарност и одговорност у заједници, прихватање родне равноправности -разуме појмове: право, једнакост, правда -спремност да учествује у демократском одлучивању на свим нивоима у школи -склоностволонтирању и учешће у грађанским активностима, пружање подршке различитим иницијативама и облицима	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

			органима власти за побољшање квалитета живота	грађанског активизма у школи и локалној заједници	

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: : Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да користе: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности. У програму Грађанско васпитање продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

42.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 34 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начин који никога не угрожава; – образложи зашто су понашања која се могу описати као ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облици дискриминације и кршења људских права; – наведе примере повезаности различитих култура у једној заједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога за квалитетан живот свих чланова те заједнице; – покаже интересовање за упознавање различитих култура; – наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају; – разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе;	**ЉУДСКА ПРАВА**	**Заједница** **припадника различитих** **културних група** **Припадност држави и нацији** Патриотизам – осећај љубави и поноса према домовини и свим њеним припадницима. Начини изражавања патриотизма. **Обесправљивање и угрожавање слободе људи.** Ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам. **Заједница различитих културних група** Културна разноликост у форми мултикултуралности и интеркултуралности. Интеркултурни дијалог као средство развоја поштовања различитих култура и заједничког живота. Припадници националних мањина у Србији – заштита права и слобода припадника националних мањина.

– уочава у рекламама, филмовима, књигама, изрекама, стриповима и другим продуктима културе на који начин се преносе родни обрасци; – указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота; – дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу; – наведе неколико привремених позитивних мера за постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену; – препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве; – наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником; – наведе основне функције медија и образложи зашто је важно да постоје кодекс новинара и кодекс деца и медији; – образложи значај слободе медија за развој демократије; – у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира; – препозна механизме манипулације медија и утицај медија на сопствено мишљење и деловање; – проналази и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује; – препозна пример злоупотребе деце у медијима; – у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин; – учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма, – учествује у избору садржаја и начина рада.__	**ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО**	**Родна (не)равноправност** **Пол и род** Биолошке разлике (анатомске и физиолошке), насупрот разликама које друштво ствара (очекивања друштва од мушкараца и жена). Преношење родних образаца. Стереотипи и предрасуде о роду. **Родна перспектива** Укључивање родне перспективе приликом доношења одлука важних за једну заједницу (образовање, здравље, породица, запошљавање, спорт...). **Родна равноправност** Родна равноправност и једнаке могућности за све ради развоја друштва. Препреке родној равноправности. Одговорност државе, организација цивилног друштва и појединца у постизању родне равноправности. Привремене позитивне мере за постизање родне равноправности (квоте уписа на факултет, субвенције за запошљањање...). **Родно засновано насиље** Родне разлике као основа неравнотеже моћи. Злоупотреба моћи насилника. Карактеристике особе која врши насиље, која је изложена насиљу или која му сведочи. Мере заштите од родно заснованог насиља.
	ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	**Медији** **Медији** Врсте и функције медија. Слобода медија и њихов допринос развоју демократије. Медији као извор информација и дезинформација. Манипулације путем медија (одлагање информације, скретање пажње, побуђивање емоција, стварање осећаја кривице, неговање некултуре...). **Медијска писменост** Способност разумевања, критичког и аналитичког усвајања медијских садржаја. **Кодекс у медијима** Кодекс деца и медији. Кодекс новинара. Притисци на новинаре као инструмент ограничавања слободе изражавања.

	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	**Вредности грађанског друштва** **Снимање кратког филма о вредностима грађанског друштва** Избор теме и формулисање идеје. Писање сценарија. Подела задатака. Снимање. Монтажа. Презентација. Евалуација.

Кључни појмови: патриотизам, ксенофобија, интеркултуралност, медији, родна равноправност и родно засновано насиље

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
-људска права -права деце-права одраслих -међународне организације -медији -информација-дезинформација	-реализација се заснива на коришћењу интерактивних и истраживачких метода рада -кооперативан рад наставник - ученик; -рад у малим групама -тимски рад -истраживачки метод -технике рада: мозгалица, групна дискусија, симулација и играње улога	-разуме место, улогу и одговорност државе, друштва, породице и детета у унапређивању положаја деце у једном друштву -разуме појмове: право, једнакост, правда -зна којим међународним и домаћим организацијама и институцијама може да се обрати у циљу заштите и остваривања дечјих права -разуме улогу и значај медија у савременом друштву -штити сопствени идентитет и аутономију, уважавајући особеност других -реагује у ситуацијама кршења дечјих права користећи школске процедуре и механизме заштите -препозна различите утицаје медија у стварању слике о савременом друштву	-уме да тражи информацију и да даје информације у писаној и усменој форми -уме да користи медије у сврху пласирања информације -критички разматра информације добијене преко различитих медија	-спремност на поштовање вредности и приватности других са спремношћу да реагује на ситуације дискриминације, насиље, говор мржње... -критичко прихватање информација које добија из медија	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и

одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да користе: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности. У програму Грађанско васпитање продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

43. ПРЕДМЕТ НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Циљ: Циљ учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу**.**

43.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 72 часа

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставнијеинформације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре Wie heißt du?Wie geht's dir/Ihnen? Woher kommst du?/ Wo wohnst du?/ Was magst du? - Презент глагола kommen, wohnen, machen, heißen, mögen, sein у облицима за ich, du, Sie- Упитне речи: wie, wo, woher. - мелодију реченице
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА	- Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре Wie ist deine Handynummer? Was ist das? Wie heißt das auf Deutsch? Mathe ist super! Magst du...? - Презент глагола у свим лицима- Одређени члан der, die, das у номинативу- Неодређени члан: ein, eine, ein у номинативу- Присвојни члан: mein, dein у

једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставније исказе који се односе на		номинативу- Акцентовање речи - Мелодија реченице / питања
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Gehen wir ins Kino/ Theater/ zum Sportplatz? Warum nicht? Das ist eine gute Idee. Komm, wir basteln ein Spielzeug! Mach mit! Ja, gern./ Leider kann ich nicht. Ich habe keine Zeit./Nein, tut mir leid. Ich muss lernen.Gehen wir zu Peter?Wann treffen wir uns dann morgen? Um sechs an der Bushaltestelle. Möchtest du mitkommen? Modalni glagoli (können, möchten).(Интер)културни садржаји: разонода; прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	- Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре Wie viel Uhr ist es? Wann beginnt der Unterricht? Um wie viel Uhr kommst du nach Hause? Mein Lieblingsfach ist... Geschichte ist nicht so toll.- Исказивање шта воле / не воле- Временске прилоге - Временске предлоге- Вођење дијалога на темуHerzlichen Glückwunsch!Alles Gute zu/ zum/ zur.....!Zum Geburtstag viel Glück! Ich gratuliere dir zu .... Frohe Weihnachten/Ostern. Tut mir leid. Schade. Mehr Glück nächstes Mal.Употребаличнихзаменицауноминативуиакузативу.Узвичнереченице.(Интер)културнисадржаји: значајнипразницииидогађајиначинобележавања; честитање.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	- Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре Was machst du gerne? Kommst du mit? Ich habe keine Zeit. Kannst du ...? - Употребу неправилних глагола, глагола са раздвојним префиксима и глагола können- Употребу глагола können- Ред речи у реченици- Вокал ö- Вођење дијалога на тему
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Ich lebe in einer Großstadt. Meine Wohnung ist im Erdgeschoss/ im zweiten Stock.Was machst du am Wochenende? Ich räume mein Zimmer auf, lerne und am Nachmittag gehe ich aus. Sieht dein Vater gern fern?Was trainierst du? Wann gehst du zum Training? Mittwochs und freitags.Садашње време (слаби и јаки глаголи, глаголи с префиксом, модални глаголи). Употреба прилога за време и место (donnerstags/da, dort, hier). Ред речи у исказној, упитној и узвичној реченици.Редни бројеви.(Интер)културни

дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности;
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Ich war gestern bei Maria. Am Montag hatten wir kein Deutsch, unsere Lehrerin war krank.Meine Großeltern hatten viele Tiere auf dem Bauernhof.Mozart ist in Salzburg geboren. Er war Pianist und Komponist. Er hatte eine Schwester. Er war sehr berümt.Прошло време.Претерит помоћних глагола sein/haben.Прилози и прилошки изрази за време: gestern, vorgestern, vor drei Tagen, letztes Jahr, im Jahr 1746...(Интер)културнисадржаји: животнекадисад.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Am Samstag gehen wir ins Museum. Wir treffen uns um 10 Uhr vor dem Museum. Kommst du mit? Gerne.Ich möchte am Sonntag eine Grillparty machen./Um wieviel Uhr sollen wir kommen?Kannst du mir morgen beim Umzug helfen?/Leider kann ich nicht. Употреба садашњег времена за будућу радњу. Предлози. Прилози за време (heute, morgen, bald, heute, manchmal, immer, nie).(Интер)културни садржаји: свакодневни живот, обавезе и разонода; породични и пријатељски односи.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Mir ist kalt/heiß. Ich habe (keinen) Hunger/Durst. Ich bin müde/traurig/froh.Ich habe Angst.Das macht mir großen Spaß! Das finde ich toll!Личне заменице у номинативу и акузативу.Заповедни начин (друго лице једнине и множине). Прилози за начин (viel, gern, schlecht, super, toll).(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; употреба емотикона; емпатија.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Ist das dein Bruder?Nein, mein Bruder ist viel größer. Ich habe einen Hund und keine Katze.Употребаприсвојнихчлановауноминативуиакузативу.Употреба одређеног и неодређеног члана.Негација.(Интер)културнисадржаји: породицаипријатељи; односпремасвојојитуђојимовини

	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Was machst du gern/nicht gern? Ich spiele gern Klavier. Gehst du gern einkaufen? Nein, das finde ich langweilig. Wie findest du unsere neue Deutschlehrerin?/Sie ist nett und hübsch. Mein Lieblingsschauspieler ist ein Italiener. Презент модалног глагола mögen. Složenice – rod i građenje: (receptivno).(Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈАИ ЦЕНА	Wie viele Häuser siehst du auf dem Bild? Da sind 10 Häuser, nicht wahr! Wieviel Butter brauchst du für den Kuchen? 200 Gramm.Gibt es etwas Butter im Kühlschrank? Und was kostet ein Kilo? 2,20 Euro. Dieser Rock kostet 12 Euro, das ist nicht teuer.Wie viele Schüler haben eine Eins in Mathe bekommen? Nur 5 von 25 Schülern in der Klasse. Употреба језичких средстава квантификације. Исказивањеколичинеицене. Основнибројевидо 100.(Интер)културнисадржаји: друштвеноокружење; валута, читањецена, намирницеипроизводиспецифичнизациљнукултуру.

Кључни појмови: Das bin ich, neu hier, Klasse, Tiere, Tagesablauf, Schulfächer, Stundenplan, Hobbys, Familie, Verwandte, Preise, Einkaufen

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
Begrüßen und Verabschieden; den Namen sagen und buchstaberen; den Wohnort sagen; sagen,was du magst; Telefonnumern sagen; Zehlen; Personen vorstellen; über Schulsachen sprechen; sich selbst vorstellen; sagen, was du nicht	уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...); препознавање везе између група слова и гласова; одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор; извршавање прочитаних упутстава и наредби. повезивање гласова и групе слова; замењивање речи цртежом или сликом; проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и	-уопштено разуме кратке и једноставне усмене поруке у реалним комуникативним ситуацијама -глобално разуме кратке прилагођене текстове уживо или са аудио-записа -разуме општу тему и најважније детаље кратких текстова на узрасно адекватне и блиске теме у којима	-у монолошкој форми препричава и описује познате садржаје усклађујући интонацију и ритам с комуникативном намером -пише једноставне поруке, белешке, честитке и лична писма о свакодневним активностима, породичном и школском окружењу -у усменој и писаној форми тражи и даје обавештења, упутства и команде, користећи адекватне	-у усменој и писаној форми размењује са саговорницима мишљења и ставове користећи једноставне формулације (у вези са познатим темама) -наведе разлике и сличности између своје културе/традиције и културе/традиције вршњака из других земаља и има позитиван став према култури земаља чији језик	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у

magst; über Tiere sorechen; ein Tier beschreiben; Interviews verstehen; Uhrzeiten,Tageszeiten, Wochentage nennen; Tagesablauf beschreiben; einen Text über Schulweg verstehen;über Hobbys und Freizeit sprechen; sagen,was du kannst oder nicht kannst; um Erlaubnis fragen; ein Bild beschreiben; über Familie sprechen; über berufe sprechen; etwas auswählen und kaufen; Wünsche äußern; über Preise sprechen; einen Internet-Chat verstehen	слично); повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама; попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за прtљаг); писање честитки и разгледница; писање краћих текстова Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација“ у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење“ исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).	доминирају познати структурни и лексички елементи -зна основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику	комуникативне функције -пронађе тражене податке из текста који слуша -извршавају постављене задатке: невербално (разврставањем слика, повезивањем слика и текста, означавањем тачних, односно нетачних тврдњи, рјешавањем задатака вишеструког избора…), и вербално (попуњавањем табела, допуњавањем текста, одговорима на постављена питања, разговором о тексту) -опише особе, животиње, места, предмете, догађаје -извештава (нпр. о резултатима пројекта) -симулирају споразумевање у свакодневним ситуацијама -писмено изражава о познатој теми користећи основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику	изучава и уважава различитости -понуди, прихвати и одбије помоћ -самостално и/или у пару/групи прикупљају врше избор лексике потребне за планиране активности -доприноси неговању културе дијалога	демократском друштву
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и					

сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес, процена нивоа знања ученика на почетку школске године ;формативно (током године прате постигнућа ученика различитим инструментима -дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.) и сумативно оцењивање (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) - оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања); оцењивање различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми.

43.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставнијеинформације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи мање	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	Hallo. Ich bin Anna. Und du? Wie heißt du?Er heißt Andreas. Mein Name ist Andera Zilinski. Freut mich. Wie alt bist du? Ich bin 12. Woher kommst du? Ich komme ausSerbien. Wo wohnt deine Tante? Meine Tante wohnt in Wien. Franz ist mein Schulfreund. Wir gehen in die sechste Klasse. Wann bist du geboren? Am .....(s)ten .....Wie ist deine Telefonnummer?Wie geht`s?Wie geht es Ihnen? Gut, danke. Und dir? Und Ihnen?Na ja, es geht. Schlecht. Auf Wiedersehen. Gute Nacht. Tschüs. Bis bald!Презент слабих глагола и најфреквентнијих јаких глагола. Употреба одређеног, неодређеног, негационог, присвојног члана у номинативу и акузативу. Употреба нултог члана. Употреба упитних заменица и прилога (wep, wac; wo, wие, wann, woxep). Употреба показне заменице дас. Исказна и упитна реченица – положај глагола/ред речи.Основни бројеви до 1000.(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа (Herr Becker, Frau Bauer); имена и надимци; начин писања адресе.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	Meine Fruendin ist groß und schlank.Wie sind deine Haare? Blond oder braun?Ihr Hund ist 2 Jahre alt, klein und schwarz. Er frisst gern Kekse.Anna ist meine beste Freundin. Sie ist nett und freundlich. Sie sieht sehr schön aus.Das ist unsere Wohnung. Sie ist neu und groß. Ich finde sie sehr schön.Wir wohnen in der Stadt.Meine Großeltern leben auf dem Lande. Die Natur ist wunderschön. Ich fühle mich wohl in ihrem Haus.Презентнајучесталијихглаголаспрефиксом.Употребапридеваиприлогакаоиме нскогделапредикатаузглагол sein. Присвојничланови/детерминативиуноминативу, дативуиакузативу.Редречиуисказнојиупитнојречености.Употребапредлогасдативом узглаголемировања.(Интер)културнисадржаји: најважнијегеографскекарактеристикеземаљанемачкогговорногподручја; биљниживотињскисвет.
	ИЗНОШЕЊЕ	Gehen wir ins Kino/ Theater/ zum Sportplatz? Warum nicht? Das ist eine gute Idee.

сложена језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.; – разуме једноставнијеисказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на	**ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ**	Komm, wir basteln ein Spielzeug! Mach mit! Ja, gern./ Leider kann ich nicht. Ich habe keine Zeit./Nein, tut mir leid. Ich muss lernen.Gehen wir zu Peter?Wann treffen wir uns dann morgen? Um sechs an der Bushaltestelle. Möchtest du mitkommen? Wollen wir ihm etwas mitbringen? Ja, vielleicht eine Schokolade.Заповедни начин фреквентних глагола. Modalni glagoli (können, wollen, möchten).Употреба предлога са акузативом (уз глаголе кретања).Употреба предлога с дативом и акузативом – (an, in, auf, zu). (Интер)културни садржаји: разонода; прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Entschuldigung, können Sie das Fenster aufmachen? Danke. Ich danke Ihnen/Bitte.Darf ich Sie etwas fragen? Wo ist der Markt?Tut mir leid, das ich weiß auch nicht.Kannst du mir ein Glas Wasser geben?Danke. Vielen Dank. Ich danke dir./Nichts zu danken. Gern geschehen.Hallo. Hier ist Sandra, kann ich Birgit sprechen?Tut mir leid, aber sie ist nicht zu Hause.Употребанеодређеногчланауноминативу, дативуиакузативу. Употребамодалнихглаголаупрезенту.(Интер)културнисадржаји: правилаучтивекомуникације, дружењеипријатељскиодноси.Herzlichen Glückwunsch! Alles Gute zu/ zum/ zur.....!Zum Geburtstag viel Glück! Ich gratuliere dir zu .... Frohe Weihnachten/Ostern. Tut mir leid. Schade. Mehr Glück nächstes Mal.Употребаличнихзаменицауноминативу, дативуиакузативу.Узвичнереченице.(Интер)културнисадржаји: значајнипразницииидогађајиначинобележавања; честитање.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Lies den Text und antworte auf die Fragen. Ergänze die Sätze. Schreib deinem Freund/deiner Freundin eine E-Mail/ eine SMS./Du sollst die rote Taste drücken./Kartoffeln schälen/Nudeln kochen.Заповедни начин.Употреба модалних глагола у презенту.Инфинитив у функцији заповести.(Интер)културни садржаји: традиционалне/омиљене врсте јела; игре.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Ich lebe in einer Großstadt. Meine Wohnung ist im Erdgeschoss/ im zweiten Stock.Was machst du am Wochenende? Ich räume mein Zimmer auf, lerne und am Nachmittag gehe ich aus. Sieht dein Vater gern fern?Was trainierst du? Wann gehst du zum Training? Mittwochs und freitags.Садашње време (слаби и јаки глаголи, глаголи с префиксом, модални глаголи).Употреба прилога за време и место (donnerstags/da, dort, hier). Ред речи у исказној, упитној и узвичној реченици.Редни бројеви.(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Ich war gestern bei Maria. Am Montag hatten wir kein Deutsch, unsere Lehrerin war krank.Was hast du gefrühstückt? Ich habe Butterbrot gegessen und Tee getrunken.Meine Großeltern hatten viele Tiere auf dem Bauernhof.Mozart ist in Salzburg geboren. Er war

оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; – разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		Pianist und Komponist. Er hatte eine Schwester. Er war sehr berümt.Прошло време.Претерит помоћних глагола sein/haben.Перфект најфреквентнијих слабих и јаких глагола.Прилози и прилошки изрази за време: gestern, vorgestern, vor drei Tagen, letztes Jahr, im Jahr 1746...(Интер)културнисадржаји: животнекадисад.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Am Samstag gehen wir ins Museum. Wir treffen uns um 10 Uhr vor dem Museum. Kommst du mit? Gerne.Ich möchte am Sonntag eine Grillparty machen./Um wieviel Uhr sollen wir kommen?Kannst du mir morgen beim Umzug helfen?/Leider kann ich nicht. Ich muss zu meinen Großeltern gehen. Mein Opa hat Geburtstag.Употреба садашњег времена за будућу радњу. Предлози. Прилози за време (heute, morgen, bald...).Модални глаголи.Употребасадашњегвременазаизражавањебудућности.Прилози за време (heute, manchmal, immer, nie...).Повратни глаголи.(Интер)културни садржаји: климатски услови у земљама немачког говорног подручја; типично радно време.(Интер)културни садржаји: свакодневни живот, обавезе и разонода; породични и пријатељски односи.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	Mir ist kalt/heiß. Ich habe (keinen) Hunger/Durst. Ich bin müde/traurig/froh.Ich habe Angst. Ich fühle mich (nicht) wohl. Mein Kopf tut weh. Ich habe Kopfschmerzen./Tut mir leid, nimm dann eine Tablette ein./ Geh ins Bett/ Du sollst zum Arzt gehen.Das macht mir großen Spaß! Das finde ich toll!Личне заменице у номинативу, дативу и акузативу.Заповедни начин (друго лице једнине и множине). Прилози за начин (viel, gern, schlecht, super, toll).(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; употреба емотикона; емпатија.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	Enschuldigung, wie komme ich zur Bibliothek?/Gehen sie geradeaus und dann die erste Straße links. Gibt es hier eine Apotheke? Ja, sie ist gleich neben der Post/ hinter dem Hotel. Novi Sad ist etwa 80km von Belgrad entfernt. Wo liegt der Bodensee? In der Schweiz?Warst du schon am Bodensee? Der See ist 60km lang und 14km breit. Употребадативаиакузативаузглаголемировањаикретања.Прилози за правац и место: geradeaus, links, rechts.Заповедни начин.Предлози за изражавање положаја и просторних односа (in, an, auf, hinter, unter, vor, neben, zwischen...(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; локалне мерне јединице; природа.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Ist das dein Bruder?Nein, mein Bruder ist viel größer. Wessen Auto ist das? Das ist das Auto von unserer Nachbarin. Wem gehört diese Tasche? Das ist Marias Tasche.Ich brauche einen Kugelschreiber./Nimm meinen.Ich habe einen Hund und keine Katze.Употребаприсвојнихчлановауноминативу, дативуиакузативу. Изражавање припадности предлогом von + датив.Употреба глагола gehören.Употреба одређеног и неодређеног члана.Негација.(Интер)културнисадржаји:

		породицаипријатељи; односпремасвојојитуђојимовини
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Was machst du gern/nicht gern? Ich spiele gern Klavier. Früh aufstehen mag ich nicht. Isst du gern Erdbeeren? Ja, sie sind so lecker.Gehst du gern einkaufen? Nein, das finde ich langweilig. Wie findest du unsere neue Deutschlehrerin?/Sie ist nett und hübsch. Mein Lieblingsschauspieler ist ein Italiener. Was isst du lieber – Äpfel oder Birnen? Basketball spiele ich am liebsten.Презент модалног глагола mögen. Složenice – rod i građenje: (receptivno).Глаголи finden i gefallen за изражавање допадања/недопадања.Компарација придева gut, gern i viel.(Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈАИ ЦЕНА	Wie viele Häuser siehst du auf dem Bild? Da sind 10 Häuser, nicht wahr! Wieviel Butter brauchst du für den Kuchen? 200 Gramm.Gibt es etwas Butter im Kühlschrank? Ja, wir brauchen keine Butter.Haben Sie Äpfel? Ja, wieviel brauchen Sie? Zwei Kilo. Und was kostet ein Kilo? 2,20 Euro. Haben Sie diesen Rock in Größe 36?Dieser Rock kostet 12 Euro, das ist nicht teuer.Wie viele Schüler haben eine Eins in Mathe bekommen? Nur 5 von 25 Schülern in der Klasse. Also nur ein Fünftel, das ist nicht gut.Употреба језичких средстава квантификације. Исказиваљеколичинеицене. Основнибројевидо 1000.(Интер)културнисадржаји: друштвеноокружење; валута, читањецена, намирницеипроизводиспецифичнизациљнукултуру.

Кључни појмови: Mein Zimmer, Das schmeckt gut, Meine Freizeit, Das sieht gut aus, Partys, Meine Stadt, Ferien

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
Zimmer beschreiben, Über Tätigkeiten zu Hause sprechen; Anweisungen geben; Gefühle benennen; sagen was du gerne isst; etwas bestellen; über Freizeitaktivitäten	уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...); препознавање везе између група слова и гласова; одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор; извршавање прочитаних упутстава и наредби. повезивање гласова и групе слова; замењивање речи цртежом или сликом;	-разуме и реагује на кратке и једноставне усмене поруке у реалним комуникативним ситуацијама -глобално и селективно разуме кратке	-учествује у разговору о прошлим, садашњим и будућим збивањима по моделу -тражи и даје информације -опише и упоређује особе, места, предмете, догађаје, једноставне процесе -извештава (нпр. о резултатима пројекта…) -исприча причу	-анализира сличности и разлике између своје културе /традиције и културе/традиције вршњака из своје и других земаља -комуницира у свакодневним ситуацијама на начин који је	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка

sprechen; planen; Noten, Ferien, Zeugnisse vergleichen; Über Körper, Kleidung, Gesundheit , Mode, Einkaufen sprechen; sich beschreiben; jemanden einladen; eine Party planen; über Vergangenes sprechen; über eine Stadt sprechen; schulweg beschreiben; Wegbeschreibung formulieren und sprechen; eine Reise planen; Pro und Contra Argumente formulieren; eine Ferienpostkarte schreiben	проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично); повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама; попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг); писање честитки и разгледница; писање краћих текстова Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација“ у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење“ исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације	аутентичне текстове уживо или са аудио-записа -разуме општи садржај и појединачне информације у текстовима практичне намене и краћим књижевним делима намењеним одговарајућем узрасту, изводећи закључке о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста -зна основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику	-тражи и дају дозволу и изриче забрану -изрази обавезу; -замоли за нешто и одговори на молбу других -раде на пројектним задацима и презентују резултате -уочи извантекстуалне околности споразумевања (расположење (са) говорника и однос(е) између саговорника) -у монолошкој форми исказује мишљење и ставове уз употребу познате лексике -у усменој и писаној форми преноси суштину кратке поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи -у писаној форми једноставним формулацијама описује догађаје, људе, места и лична искуства -у усменој и писаној форми размењује личне податке (о другима и о себи)	природан за културу земаља чији језик уче -учествују у разговору са другим ученицима и наставником (постављају питања и дају одговоре, размјењују информације) -има позитиван став према култури земаља чији језик изучава и уважава различитости -процењује свој рад и рад других	предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: : наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес, процена нивоа знања ученика на почетку школске године ;формативно (током године прате постигнућа ученика различитим инструментима -дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.) и сумативно оцењивање					

(писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) - оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања); оцењивање различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми.

43.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; – поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства; – размени једноставнијеинформације личне природе; – у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима; – разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства; – разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности; – разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих; – упути уобичајене молбе и захтеве; – честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства; – разуме и следи једноставнија упутства у вези с	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	*Wie ist dein/Ihr Name/Vorname/Nachname? Das ist Herr/Frau...* *Ich möchte dir/Ihnen meine Mutter vorstellen. Darf ich ..... vorstellen? Das ist Robert, der neue Schüler in unserer Klasse. – Willkommen.* *Wo wohnst du? Ich wohne in der Goethestraße 34. Ist das ein Einfamilienhaus oder ein Mehrfamilienhaus? – Eigentlich ein Reihenhaus.* *Was ist deine Mutter von Beruf? Sie ist Ärztin.* *Hast du Geschwister? – Ja, einen älteren Bruder. Er heißt Martin und ist verheiratet/ studiert Geografie/ wohnt in Wien.* Презентјакихислабих, помоћнихимодалнихглагола Упитнереченице Личнезаменице Присвојнипридеви Бројеви (основниередни) **(Интер)културнисадржаји:**устаљенаправилаучтиве комуникације; имена, презименаинадимци; родбинаиродбинскевезе; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; већиградовиуземљамациљнекултуре.
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА, ПОЈАВА, РАДЊИ, СТАЊА И ЗБИВАЊА	*Freiburg ist eine wunderschöne Stadt in Baden-Württemberg. Es liegt an der Grenze zu Frankreich. Freiburg ist eine Studentenstadt, weil dort sehr viele Studenten aus der ganzen Welt studieren.* *Wie sieht deine Schwester aus? Sie ist ein hübsches Mädchen mit grünen Augen und roten, lockigen Haaren. Sie sieht wie eine Irin aus.* *Elefanten sind die größten Tiere der Welt. Die können mehrere Tonnen wiegen, obwohl sie nur Pflanzen fressen.* Описни придеви. Поређење придева.

уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота; – разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости; – разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости; – опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа; – разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости; – размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости; – опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.; – разуме једноставнијеисказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих; – размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; – саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа; – разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих; – изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; – разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих; – затражи и разуме обавештења о		Придевска деклинација – основни облици слабе и мешовите деклинације (уз конкретне именице).Презент**(Интер)културнисадржаји:** особеностинашеземљеиземаљаговорногподручјациљногјезика (знаменитости, географскекарактеристикеисл.)
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Gehen wir ins Kino/ Theater/ zum Sportplatz? Warum nicht? Das ist eine gute Idee. Komm, wir basteln ein Spielzeug! Mach mit! Ja, gern./ Leider kann ich nicht. Ich habe keine Zeit./Nein, tut mir leid. Ich muss lernen.Gehen wir zu Peter?Wann treffen wir uns dann morgen? Um sechs an der Bushaltestelle. Möchtest du mitkommen? Wollen wir ihm etwas mitbringen? Ja, vielleicht eine Schokolade.Заповедни начин фреквентних глагола. Modalni glagoli (können, wollen, möchten).Употреба предлога са акузативом (уз глаголе кретања).Употреба предлога с дативом и акузативом – (an, in, auf, zu). (Интер)културни садржаји: разонода; прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	*Möchtest du mit mir morgen ins Konzert gehen? Es beginnt um 20 Uhr. Ich weiß, dass du diese Sängerin magst. Komm zu mir und bring deine CDs mit.* *Du solltest mehr Obst und Gemüse essen, wenn du fit bleiben möchtest. Sport ist wichtig.* *Ich gehe morgen einkaufen. Kommst du mit ? – Ja, gerne./Einverstanden./ Abgemacht. Leider kann ich nicht. Ich muss meiner Mutter helfen.* *Kommst du nicht mit? – Doch, das habe ich dir schon gesagt.* Питање сенегацијомиафирмативанодговор*Doch*.Императив.Облик *solltе*за давање савета и препорука. Презент. **(Интер)културни садржаји:** прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.*Guten Tag, kann ich Ihnen helfen ? – Ja, ich suche ein T-Shirt aus Baumwolle in Größe XL./* *Enschuldigung, wann fährt der ICE nach Hamburg ab? Um 23.45 von Gleis 5. – Danke schön. Wie komme ich zum Gleis 5? – Gehen Sie drüben und dann noch etwa 50 Meter geradeaus, da ist der Gles 5.* *Liebe Fahrgäste, wir machen eine Pause an der Tankstelle, steigen Sie bitte in 15 Minuten wieder in den Bus ein.* *Ich habe gehört, dass du an der Deutscholympiade den ersten Preis gewonnen hast. Ich gratuliere dir zum Erfolg. – Danke schön. Ich bedanke mich.* Упитнереченице.Прилозизаместо. Предлозизаправац. Основнибројеви **(Интер)културни садржаји:** правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.

оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања; – опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима; – разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих; – размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту; – разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање; – разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих; – изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење; – разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих; – изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење; – разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене; размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.		
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	*Lest den Text und macht dann die Übung 3!* *Während der Klassenarbeit darf man kein Wörterbuch benutzen. Wähle die richtige Antwort aus und kreuze sie an.* *Du sollst alle Geräte vor der Reise ausschalten.* *Glasmüll kommt hier rein, in den Glascontainer. In Deutschland trennt man den Müll.* Императив. Презент. **(Интер)културнисадржаји:** правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	*Ich trainiere Basketball seit 5 Jahren. Ich gehe zum Training jeden Abend von 20 bis 22 Uhr.* *Ich sehe jeden Morgen fern und zwar nur den Wetterbericht.* *Maria schwimmt gern, deshalb geht sie freitags ins Schwimmbad.* *Er fastet mittwochs und freitags.* Предлози завреме Прилозизавреме. Презент. **(Интер)културни садржаји:** породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	*Wie hast du deine Ferien verbracht? Wohin bist du gereist?* *Als ich klein war, hatte ich Angst vor Hunden, aber vor zwei Monaten habe ich einen Hund zum Geburtstag bekommen.* *Habt ihr eure Hausaufgaben gemacht?* *Ich wollte mit Sophie telefonieren, aber niemand hat auf meinen Anruf geantwortet.* Перфект. Претеритпомоћнихимодалнихглагола. Временске реченице са везником *als/wenn* Прилози за време. **(Интер)културни садржаји:**историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	*Was möchtest du werden?* *Heute Nachmittag gehe ich mit Anna aus.* *Nächste Woche werde ich nach Berlin fahren.* *Am Sonntag werde ich 15. Dann organisiere/mache ich eine Partiy.* Презент Футур Упитнереченице

		(Интер)културнисадржаји: правилаучтивостиускладусастепеномформалностиисituацијомпородични и пријатељски односи.
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	*Ich habe starke Halsschmerzen. – Schade. Tut mir leid.* *Bist du müde? – Ja, ich muss jetzt ins Bett gehen.* *Meine Schwester interessiert sich für Musik/ hat Interesse an Musik.* *Sei/Seid vorsichtig.* *Das macht mir Spaß.* Императив. Презент. **(Интер)културни садржаји:** мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.
	ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ	*Ich bin bei Marcus.* *Peter wohnt direkt gegenüber meinem Haus.* *Wenn du zu mir kommen willst, musst du die U-Bahn nehmen. Die U-Bahn Station heßt „Tiergarten“ und ist nicht weit von meinem Haus (entfernt). Von da aus gehst du nur geradeaus, nach der Ampel die dritte Straße links.* *Wo ist sie? – Ich denke, sie ist in der Apotheke. – In welcher ? – In der Apotheke zwischen der Post und dem Museum.* Упитнереченице. Употребапридеваипредлогакојиописујупросторнеодносе. Презент. **(Интер)културнисадржаји:** јавнипростор; типичанизгледместа.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	*Unsere Nachbarn leben in der Schweiz.* *Wir haben viele Poster in unserem Klassenzimmer.* *Susis Hund ist ein Rottweiler.* *Wessen Regenschirm ist das, deiner oder von deiner Mutter?* Присвојнидетерминативи. Присвојни придеви.Конструкције за изражавање припадања *(**ein**Freund von mir*). **(Интер)културни садржаји:** породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	*Was ist deine Lieblingsfreizeitbeschäftigung? Was machst du in deiner Freizeit am liebsten?* *Was trinkst du lieber, Apfelsaft oder Orangensaft? – Orangensaft trinke ich am liebsten.* *London gefällt mir nicht, weil es zu viele Menschen auf den Straßen gibt. Ich finde das Leben in Wien sehr sicher.* *Ich verbringe meinen Urlaub am liebsten am Meer, denn ich mag Wasser und Schwimmen.*

		Компарацијапридева. Деклинацијаименица. **(Интер)културнисадржаји:**уметност, књижевностзамладе, стрип, музика, филм.*Ich denke, wir müssen ihm helfen. – Du hast recht. Natürlich. Selbstverständlich. Meiner Meinung nach ist diese Reise zu teuer. Bist du auch dieser Meinung? Denkst du auch so? Was denkst du darüber? Was hältst du davon? Bist du damit einverstanden? – Ich denke/meine, ...* Презент. Глаголис предложном допуном (најфреквентнијизаовукомуникативнуфункцију) Зависно-сложенереченице (*dass, ob, w-?, weil*) **(Интер)културнисадржаји:** поштовањеосновнихнормиучтивостиукомуникацијисавршњацимаиодраслима.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈАИ ЦЕНА	*Wieviele Schüler sind in deiner Klasse? Es gibt 12 Schülerinnen und 15 Schüler.* *Diese Jacke kostet jetzt 45 Euro, aber ihr Preis war 98,50 Euro. Jetzt ist sie stark reduziert, mehr als 50%.* *Er wohnt im dritten Stock. Sein Gebäude hat 12 Stockwerke.* *Columbus hat 1492 Amerika entdeckt.* *Mein Vater ist 1978 geboren und ich 2009.* *Für diese Torte brauche ich 5 Eier und 250 Gramm Butter.* Основни бројеви преко 1000. Редни бројеви до 100.Изражавање година до 2000 и касније. Употреба члана. **(Интер)културни садржаји:**друштвено окружење; валуте циљних култура.

Кључни појмови: Ferien, Pläne, Freundschaft, Bilder, Töne, Medien, Zusamenleben, Toleranz, Gefallen, Vermutungen, Schulzeit

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
sagen, wie deine Ferien waren; Vermutungen, Hoffnungen, Wünsche äußern;Wetter beschreiben; von Ferienerlebnissen erzählen; über	уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...); препознавање везе између група слова и гласова; одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор; извршавање прочитаних упутстава и наредби.	-уопштено разуме сложеније усмене поруке у реалним комуникативн им ситуацијама -глобално и	-у монолошкој форми даје обавештења, упутства, инструкције и кратке описе догађаја, ситуација, појава и активности користећи познате комуникативне функције	-анализира сличности и разлике између своје културе /традиције и културе/традиције вршњака из своје и других земаља -комуницира у свакодневним ситуацијама на начин	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка

Berufe sprechen; etwas begründen und berichten; über Freundcshaft sprechen; um Hilfe bitten; Eigenschaften benennen; Komplimente machen; über Medien sprechen; sagen, was man darf/nicht darf; Bedingung und Zeit nennen; Anweisungen weitergeben; über Gefühle sprechen; Streit schlichten; Regeln formulieren; Sachen und Personen beschreiben; Kleidung kaufen; das Datum sagen; über Schulzeiten sprechen	повезивање гласова и групе слова; замењивање речи цртежом или сликом; проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и слично); повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама; попуњавање формулара писање честитки и разгледница; писање краћих текстова Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација“ у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење“ исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).	селективно разуме краће аутентичне текстове са аудио-визуелних медија -разуме краће текстове с претежно познатим структурним и лексичким елементима, у вези са сопственим искуственим светом и градивом школских предмета, препознајући и важније културолошки специфициране елементе -зна основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику	-пише кратке кохерентне текстове у складу с комуникативним потребама -остварује краћу континуирану интеракцију поштујући социокултурне норме у комуникацији -проверавају и евентуално исправљају грешке у написаном тексту -граматички правилно употребљава познате морфосинтаксичке и дискурзивне категорије -преноси и тумачи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације у комуникативним контекстима -раде на пројектним задацима и презентују резултате.	који је природан за културу земаља чији језик уче -учествују у разговору са другим ученицима и наставником (постављају питања и дају одговоре, размјењују информације) -има позитиван став према култури земаља чији језик изучава и уважава различитости -процењује свој рад и рад других	–Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: : наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес, процена нивоа знања ученика на почетку школске године ;формативно (током године прате постигнућа ученика различитим инструментима -дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.) и сумативно оцењивање					

(писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) - оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања); оцењивање различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми.

43.4. ОСМИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36 часова		
ИСХОДИ	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
– разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе; – тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима; – у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства; – разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; – разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење; – упути предлоге, савете и позиве на заједничке	**ПОЗДРАВЉАЊЕ И ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА**	Слушање и читањејединоставнијих текстова који сеодносе на представљање (дијалози, наративни текстови, формулари и сл); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање и проширивање комуникације; усмено и писано давање информацијао себи и тражење и давање информацијао другима (подаци о личности, приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл).Hallo/Servus/Grüß Gott Sarah, wie geht es dir? Guten Tag, Frau Bauer, wie geht es Ihnen? Danke, (mir geht es) sehr gut/prima/ nicht schlecht. Leider schlecht. Es geht. Ich freue mich, dich kennen zu lernen. Freut mich!Es war schön. Ich hoffe, dich wiederzusehen. Bis bald! Bis dann!Ist Marion dein Vor- oder Nachname? – Mein Vorname. Und wie ist dein Nachname? – Kruggel. Seit wann leben sie in Deutschland? Sie sind vor 20 Jahren nach Deutschland gekommen./ Sie leben seit 20 Jahren hier in Bamberg. Wofür interessierst du dich? – Meistens für Sport, aber auch für Musik. Ich spiele Gitarre. Diese Gitarre habe ich bekommen, als ich 12 Jahre alt war.Er spielt gut Gitarre, obwohl er nicht die Musikschule besucht hat.Das sind meine Schulfreunde Maja und Philip. Wir trainieren jeden Tag/ zweimal pro Woche/ montags und freitags zusammen Judo im Sportverein „Spartak“. Samstags nehmen wir an Wettbewerben teil. Das ist Herr Baumgartner, mein neuer Nachbar. Er ärgert sich über die Kinder, wenn sie neben seinem Auto Ball spielen.Личне заменице Упитне речи (wer, woher, wo, wohin, wie…). Одређениинеодређеничлан.Прилозиза време, место иначинПравилно инеправилно поређење придева иприлога (герн, гут, виел)Садашње ипрошло време (перфектипретеритпомоћнихимодалнихглагола). Најфреквентнијиглаголиса предложномдопуномЗависно-сложене реченице (wenn, als, dass, ob, w-Wörter?, obwohl) (Интер)културнисадржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена инадимци; родбина, породични односиродбинске везе. Особеностиградова и областиуземљама немачкогговорногподручја
	ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА,	Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања; усмено и писано описивање/ поређење бића, предмета, појава, местâ из искуственог света и фикционалног

активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; – затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;	**МЕСТА**	спектра.Beschreib deine neue Mathelehrerin. Wie sieht sie aus? – Sie ist groß und schlank, hat rote lockige Haare und wunderschöne grüne Augen. Sie ist sehr gut und kann gut mit Schülern umgehen.Wie ist er? – Fleißig, zuverlässig, ordentlich, humorvoll und hilfsbereit.Wer ist der Junge, der neben Maria steht? Das ist Markus, den ich unlängst kennen gelernt habe.Fast food ist ungesund. Pommes sind zu fett und zu salzig. Trotzdem esse ich sie gern.Dein Zimmer ist aber schön gemütlich. Es ist groß und hell, modern eingerichtet. Das Sofa, besten gefällt mir der Balkon und der Blick vodas in der Ecke steht, ist sehr bequem. Am n hier oben.Wie hat es dir der Film gefallen?Ich finde ihn ziemlich/ sehr/ total langweilig, das habe ich nicht erwartet.Meine Stadt ist klein, sie liegt am See und ist von Bergen umgeben. Sie ist für schöne bewaldete Umgebung bekannt.Serbien ist so groß wie Österreich, aber Deutschland ist viel größer als Serbien und Österreich. Ist Russland am größten?Именице.Личне заменице Упитне речи (wer, woher, wo, wohin, wie, welcher, welche, welches, was für ein…). Одређениинеодређеничлан – употреба.Прилозиза време, место иначинипојачавање особина (ganz, ziemlich, total, furchtbar, schrecklich…) Правилно инеправилно поређење придева иприлога (gern, gut, viel)Придевска промена са чланом. Садашње ипрошло време (перфектипретерит). (Интер)културнисадржаји: особеностинаше земље иземаља немачкогговорногподручја (знаменитости, географске карактеристике исл.)
	ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ	Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге и савете; усмено и писано договарање у вези са предлозима и учешћем у заједничким активностима; писање позивнице за прославу/ журку или имејла/ СМС-а којим се договарају заједничке активности; прихватање/ одбијање предлога и савета, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости, и давање одговарајућег оправдања/ изговора; образлагање спремности за прихватање предлога и савета, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл).Es ist gesund, viel Obst zu essen, Sport zu treiben.Um wieviel Uhr treffen wir uns heute vor dem Kino? Um halb acht oder? Kommst du mit? – Du kannst den Bus Nummer 78 nehmen. Er fährt direkt zum Kino. Dort sehen wir uns, bis dann.Ich habe einen Praktikumsplatz in Berlin bekommen und muss Deutsch lernen, kannst du mir eine gute Sprachschule empfehlen?Kommst du morgen zu unserer Party? – Danke für die Einladung. Leider kann ich nicht kommen, denn ich bin am Samstag bei meinen Großeltern. Sie feiern ihren Hochzeitstag./ Danke für die Einladung, ich komme gerne. Wir gehen morgen ins Konzert. Hast du Lust mitzukommen?/ Hast du Lust auf das Konzert? – Natürlich. (Das ist ja eine) Superidee. Ich bin nicht daran interessiert. Wollen wir schwimmen gehen? – Gerne, ich schwimme gern. Wann denn? – Morgen um 8 Uhr hole ich dich ab. Einverstanden/Abgemacht.Du siehst blass aus. Du solltest in die frische Luft gehen. Wann hast du das letzte Mal dein Blutbild kontrolliert/ein Blutbild

		gemacht?Sollte za davanje savetaModalni i pomoćni glagoli za izražavanje predloga (möcht-, können/ könnt-, wollen, dürfen/dürft-, würd-)Zapovedni načinInfinitiv sa zu kao dopuna Prilozi (deshalb, darum, deswegen)Veznici za izražavanje uzroka (weil, da, denn)(Inter)kulturni sadržaji: prikladno upućivanje predloga, saveta i poziva i reagovanje na predloge, savete i pozive.
	ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА, ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ	Слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита, тражи/ нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност; усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/ услугу и реаговање на њу; изражавање извињења и захвалности.Kannst du/Könntest du etwas langsamer/leiser sprechen? Ich verstehe dich nicht. Könnten Sie das Fenster aufmachen, es ist zu warm hier?Ich bitte dich um Hilfe. Ich bitte dich, mir zu helfen.Lass mich in Ruhe! Lass mich (bitte) ausreden!Der Lehrer teilte mit, dass der Unterricht morgen wegen seiner Krankheit ausfällt.Entschuldigung! Verzeihung! Entschuldige für/die/meine Verspätung! Tut mir leid, aber ich habe den Bus verpasst. Anna sagt, wir sollen alle Fenster zumachen, denn am Nachmittag kommt Gewitter.Ich gratuliere (dir/ euch/ Ihnen) zum Jubiläum. Alles Gute! Herzlichen Glückwunsch! Danke schön. Ich bedanke mich bei euch für die Geschenke, die ich bekommen habe. Modalni glagoli i glagol lassen za izražavanje molbe i zahteva (oblici indikativa i konjuktiva)(Inter)kulturni sadržaji: pravila učtive komunikacije, značajni praznici i događaji, čestitanja.
	РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ УПУТСТАВА	Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства с визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање и тражење упутстава.Ergänze die Sätze! Antwortet auf die Fragen! Ordne die Texte den Fotos zu. Unterstreiche alle Adjektive.Die Flaschen gehören in diesen Container. Diese Tabletten solltest du dreimal täglich einnehmen. Füllen Sie dieses Formular aus. Du solltest weniger Süßigkeiten essen und viel Wasser trinken.Wenn es stark regnet, musst du alleFenster zumachen.Wenn du fertig bist, drücke die Taste Speichern/ die Speichertaste. Realne kondicionalne rečeniceZapovedni način. (Inter)kulturni sadržaji: pravila učtivosti u skladu sa stepenom formalnosti i situacijom.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ	Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са догађајима/ активностима и способностима; усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости. Wie lange brauchst du bis zur Schule? Ich brauche eine halbe Stunde zu Fuß. Aber wenn ich mit dem Bus fahre, (dann) brauche nur 10 Minuten.Die Schüler in Indien tragen Uniformen wie die Schüler in England, nicht wahr? Wenn du dich nicht regelmäßig bewegst, kannst du nicht gesund bleiben.Mein Vater geht montags ins Schwimmbad und freitags ins Fitnessstudio.Ich komme in 10 Minuten, bitte warte auf mich. Wir leben seit 5 Jahren in dieser Wohnung. Er fährt für

		drei Wochen nach Berlin. Während er in Berlin ist, kommen meine Großeltern zu mir zu Besuch.Prezent za izražavanje stalnih i uobičajenih radnjiVeznici (wenn, während)Predlozi za izražavanje vremena (in, an, um, seit, für). (Inter)kulturni sadržaji: porodični život; život u školi i u širem društvenom okruženju – nastavne i vannastavne aktivnosti; raspusti i putovanja; tradicija i običaji.
	ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ	Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези с личним искуствима, догађајима, активностима, способностима и особеностима у прошлости; усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, историјских догађаја и личности.Es war nett von dir, dass du auf meinen Hund aufgepasst hast, während ich beim Arzt war.Wo hast du gewohnt, als du Kind warst? Hast du dieses Buch schon gelesen? – Ja, vor 3 Jahren.Nach 8 Jahren hat er aufgehört Basketball zu trainieren.Wie hast du deine Ferien verbracht? – Zuerst bin ich mit meinen Eltern ans Meer gefahren und danach habe ich eine Sprachreise nach London gemacht. Es war super. Der Erste Weltkrieg ist 1914 ausgebrochen und hat vier Jahre gedauert. Während Mileva Maric mit Albert Einstein verheiratet war, hat sie ihm viel bei der Forschung geholfen und zu seinem Erfolg beigetragen.ПерфектипретеритправилнихинеправилнихглаголаВезници wenn, als, während, bis.Прилозиза хронолошко рећање догађаја (zuerst, dann, danach, schließlich) (Интер)културнисадржаји: историјскидогађаји, епохална открића; важније личностиизпрошлости
	ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА, ПРЕДВИЂАЊА)	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама, плановима, намерама и предвиђањима; усмено и писано договарање/ извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима.Ich gehe morgen zum Zahnarzt, denn ich habe starke Zahnschmerzen. Unsere Tante Maria kommt in zwei Stunden zu uns. Ich muss noch schnell einkaufen gehen. Sie isst gern Eis.Nach dem Studium wirst du bestimmt bei deinem Vater in der Firma arbeiten.Ich vermute, dass er im Ausland studieren wird. Ich glaube, der Regen hört bald auf. Ich hoffe, der Regen wird bald aufhören. Ich hoffe, dass der Regen bald aufhört. Dann können wir wandern gehen. Was hast du am Sonntagnachmittag vor? – Nichts, ich möchte mich ein bisschen erholen.Was wirst du Hans in Belgrad zeigen, wenn er zu Besuch kommt?Was sind eure Pläne für das nächste Wochenende? Wir könnten einen Ausflug machen.ПрезентКоњунктивпомоћнихимодалнихглагола Везници (wenn, sobald). (Интер)културнисадржаји: правила учтивостиускладуса степеномформалностиситуацијом; традиција и обичаји
	ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА,	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са

	ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА	задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.Wofür interessierst du dich? Woran bist du interessiert? - Ich möchte gern Wasserski fahren. Ich würde das gern versuchen. Weißt du zufällig, wo man das lernen kann?Ich habe keinen Hund, aber ich hätte gern einen. Dann würde ich mit ihm jeden Tag spazieren gehen/ Gassi gehen. Hast du ein Hobby? – Eigentlich nicht, aber ich habe eine Sammlung von Postkarten von Belgrad.Bist du müde? – Ja sehr, und es ist mir kalt. Vielleicht habe ich Fieber. – Lege dich ins Bett und nimm ein Aspirin. Gute Besserung.Ich fühle mich ziemlich einsam, seitdem wir hierher umgezogen sind.Warum ärgert er sich über seine Kinder? Vielleicht haben sie schlechte Noten, oder?Ich bin von unserem Spiel enttäuscht. Das war nicht unser glücklicher Tag. Er hat sich so gefreut, als er dieses Stipendium bekommen hat.Wofür interessiert sich deine Schwester? Sie ist an Mode interessiert.Unser Sportlehrer war sehr stolz auf uns, als wir die Medaille gewonnen хабен. Глаголиса предложним објектом. Коњуктивза изражавање жеље.(Интер)културнисадржаји: мимика игестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спортирекреација
	ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа.Wofür interessierst du dich? Woran bist du interessiert? - Ich möchte gern Wasserski fahren. Ich würde das gern versuchen. Weißt du zufällig, wo man das lernen kann?Ich habe keinen Hund, aber ich hätte gern einen. Dann würde ich mit ihm jeden Tag spazieren gehen/ Gassi gehen. Hast du ein Hobby? – Eigentlich nicht, aber ich habe eine Sammlung von Postkarten von Belgrad.Bist du müde? – Ja sehr, und es ist mir kalt. Vielleicht habe ich Fieber. – Lege dich ins Bett und nimm ein Aspirin. Gute Besserung.Ich fühle mich ziemlich einsam, seitdem wir hierher umgezogen sind.Warum ärgert er sich über seine Kinder? Vielleicht haben sie schlechte Noten, oder?Ich bin von unserem Spiel enttäuscht. Das war nicht unser glücklicher Tag. Er hat sich so gefreut, als er dieses Stipendium bekommen hat.Wofür interessiert sich deine Schwester? Sie ist an Mode interessiert. Sie kauft ständig Klamotten und Modemagazine.Unser Sportlehrer war sehr stolz auf uns, als wir die Medaille gewonnen хабен. Глаголиса предложним објектом. Коњуктивза изражавање жеље(Интер)културнисадржаји: мимика игестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спортирекреација
	ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА	Слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање/ недопадање; усмено и писано изражавање допадања/ недопадања.Was machst du in deiner Freizeit am liebsten? – Skaten. Mir gefällt dieser Song sehr. Der Sänger ist einfach Spitze. Ich finde Schwimmen sehr gesund. Ich mag Skilaufen, ich freue mich

		immer über die Winterferien, wenn wir in die Berge fahren. Ich liebe Tiere. Deshalb helfe ich oft in einem Tierheim.Was macht dir Spaß? - BastelnSie genießt, wenn sie ihren Morgenkaffee auf der Terrasse trinkt. Meine Schwester mag lieber Cola als Fanta. Und du?Was bevorzugst du? Hörbücher oder gedruckte Bücher?Ich habe meine Tante gern. Sie ist sehr lieb.Придевска промена Поређење придеваПитања са Wie? Welcher, welche, welches? Was für ein?(Интер)културнисадржаји: уметност, књижевностза младе, стрип, музика, филм, спорт.
	ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈАИ ЦЕНА	Слушање и читањеједноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене; размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писано.WievieleEinwohnerhatBelgrad? Etwa 1,7 Millionen.Der Rhein ist mehr als 1200 m lang. Wie hoch ist das höchste Gebäude der Welt? – 829 Meter, das ist ein Wolkenkratzer in Dubai.Wie groß bist du? – 1,87. Er wohnt im fünften Stock. Wie weit ist Novi Sad von Belgrad entfernt? – Ich denke, 80km. Wie groß ist deine Wohnung? – Die Grundfläche beträgt 76 Quadratmeter.Was brauchst du für diesen Kuchen? – 250 Gramm Mehl, 10 Eier, eine Tafel Schokolade.Основнибројевипреко 1000Мерне јединице.Упитне речи, комбиноване са wie wie groß, wie weit, wie hoch… (Интер)културнисадржаји: друштвено окружење; валуте цильнихкултура; метричкиинеметричкисистеммерних јединица.

Кључни појмови: Fitness, Sport, Feste, Schüleraustausch, Berlin, Stadt, Sehenswürdigkeiten, Umwelt, Umweltschutz, Reisen, Landeskunde, Landschaft

Појмови из садржаја	**Начин реализације/ облици,методе и технике рада**	**Специфичне предметне компетенције**			**Опште међупредметне компетенције**
		знање	**вештине/способности**	**ставови/вредности**	
über Sport/ Sportunfälle sprechen, entschuldigungen oder Ausreden formulieren, Liebelingssportler vorstellen, Zustimmungen, nach Informationen fragen, Aktivitäten, Länder vergleichen,	уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...); препознавање везе између група слова и гласова; одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/нетачно, вишеструки избор; извршавање прочитаних упутстава и наредби. повезивање гласова и групе слова; замењивање речи цртежом или сликом; проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење "уљеза", осмосмерке, укрштене речи, и	-разуме и реагује на сложеније усмене поруке у реалним комуникативн им ситуацијама -разуме кратке аутентичне текстове исказане различитим стандардним варијететима	-користи стратегије глобалног, детаљног и оријентационог читања, ради информисања, естетског доживљаја, праћења и извршавања упутстава у монолошкој форми -пише краће текстове о догађајима и доживљајима износећи сопствена мишљења и запажања (на познате и узрасно адекватне теме) -размењује информације,	-анализира сличности и разлике између своје културе /традиције и културе/традиције вршњака из своје и других земаља -комуницира у свакодневним ситуацијама на начин који је природан за културу земаља чији језик уче -учествују у разговору са другим	– Учење –Комуникација –Сарадња – Одговоран однос према околини –Рад са подацима и информацијама –Дигитална –Естетичка –Предузимљивост и оријентација ка предузетништву – Одговорно учешће у демократском друштву

Zimmereinrichtung, über eine Stadt sprechen, nach dem Weg fragen, um Hilfe bitten, Wetter beschreiben, Tipps zum Umweltschutz formulieren, Energiesparen, eine Reise planen, Vorliebe/Zuneigung ausdrücken, ein Problem beschreiben, Vorteile und Nachteile nennen, über Geschenke und Personen sprechen	слично); повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама; попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за прtљаг); писање честитки и разгледница; писање краћих текстова Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.). Игре примерене узрасту Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација“ у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење“ исказа у гест и геста у исказ. Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова. Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).	-разуме дуже и тематски сложеније текстове на теме из личног, школског и друштвеног контекста -износи и аргументује ставове и мишљења у аутентичним комуникативним ситуацијама -у складу са социокултурним нормама комуникације започиње и води разговор о познатим темама, одржава његов континуитет и завршава га -зна основна правила интерпункције и правописа, и познату граматику и лексику	мишљења и ставове о темама из свакодневног живота, блиске његовом интересовању или из популарне науке и културе -користи разноврсне језичке структуре, језичке функције и норме, одговарајући лексичко-терминолошки фонд и компензационе стратегије -преноси и тумачи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације у комуникативним контекстима -раде на пројектним задацима и презентују резултате	ученицима и наставником (постављају питања и дају одговоре, размјењују информације) -има позитиван став према култури земаља чији језик изучава и уважава различитости -процењује свој рад и рад других	
ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: : наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и					

сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес, процена нивоа знања ученика на почетку школске године ;формативно (током године прате постигнућа ученика различитим инструментима -дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.) и сумативно оцењивање (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) - оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања); оцењивање различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми.

44. НАСТАВНИ ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Изборни наставни предмети у другом циклусу основног образовања и васпитања могу бити:

- Цртање, сликање и вајање,
- Животне вештине
- Медијска писменост
- Вежбањем до здравља
- Чувари природе
- Музиком кроз живот
- Сачувајмо нашу планету
- Моја животна средина
- Уметност
- Предузетништво
- Домаћинство
- Филозофија са децом

Поред наведених СНА школа може да понуди и претходне програме (нпр. свакодневни живот у прошлости, шах) или програм који је сама школа припремила. Ученик, од три понуђена изборна предмета, бира један предмет према својим склоностима.

Програми СНА реализују се комбиновањем различитих техника рада са ученицима, као што су: презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, гледање и анализа видео прилога, креативне радионице, рад у групи на платформама за учење, повезивање са вршњацима из других школа или држава, гостовања стручњака, учење у другим установама, посете разним дешавањима, укључивање у акције... Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно у томе да уведу ученике у тему, представе им кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују. Уколико је потребно може се користити модификовано кратко предавање које држи наставник или ученик.

Због природе програма и чињенице да се у сваком разреду похађају другачије СНА увођење ученика у тему је изузетно важно. Наставник треба кратко да представи сваку тему користећи разноврсне материјале које је унапред припремио/ла (филмови, слике, приче, новински текстови...), а који имају функцију мотивисања ученика. Избор подстицаја треба да одговара не само теми већ и узрасту ученика. Добар уводни материјал се препознаје по томе што је код ученика изазвао радозналост, потребу да о томе разговарају, постављају питања, истражују, предлажу...

45. ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

45.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности Животне вештине је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– на одговоран начин брине о себи и околини и помаже другима у невољи; – проналази релевантне и поуздане изворе информација од значаја за сналажење у свакодневним и ванредним животним ситуацијама; – критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, процену последица и најбољи интерес за себе, друге и околину; – јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин; – сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе	**ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ**	Вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука. Организационе вештине и вештине управљања временом. Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање сукоба, препознавање сопствених и туђих емоција, превазилажење стреса.	-три целине: когнитивне, организационе, социјално-емоционалне; -ученици сагледавају ствари из различите перспективе, процена последица одлука, разликовање битног од мање битног, или хитног од мање хитног, планирање; - техника студије случаја -развој критичког мишљења : постављати им питања, неговати атмосферу у којој се одговори могу слободно дати, без квалификације и захтевати од њих да нешто бране или нападају (техника за и против). -вештина критичког мишљења је директно повезана са вештином решавања проблема -Организационе вештине: систематично прикупља, класификује и чува потребне информације; одређује приоритете у раду; ефикасно управља временом; поштује рокове; планира (краткорочно и	-Одговоран однос према здрављу -Компетенција за целоживотно учење -Сарадња -Решавање проблема -Одговорно учешће у демократском друштву -Рад са подацима и информацијама -Дигитална компетенција -Комуникација -Одговоран однос према околини

на асертиван начин; – организује своје свакодневне активности на продуктиван начин; – препозна опасности и адекватно реагује; – разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне непогоде; – тумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних служби; – процени сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и потражи одговарајућу помоћ кад процени да ситуација превазилази његове могућности; – повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама; – образложи значај солидарности са људима у невољи; – аргументује значај културе безбедности и пружања прве помоћи; – искаже афирмативни став о људима који су активисти Црвеног крста; – наведе које надлежан за одређене ванредне ситуације и симулира позив хитним службама; – доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности; – разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и			дугорочно) свој рад; поштује процедуре; има иницијативу у решавању проблема; уредно води евиденцију о свом раду -Корисни сајтови о критичком мишљењу и решавању проблема и доношењу одлука https://www.britishcouncil.rs/programmes/education/. https://poslovi.infostud.com/saveti/Donosenje-odluka-Kako-izabrati-najbolju-mogucnost/223.	
	ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ	Култура безбедности и надлежности за смањење ризика од катастрофа. Климатске промене и заштита животне средине у контексту културе безбедности. Општа безбедност: безбедност у саобраћају; знаци опасности и упозорења (зрачење, биолошка опасност, ЕОС – експлозивни остаци рата, запаљиво, хемијски производи). План комуникације и евакуације у случају несреће. Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови. Безбедност на води. Прва помоћ.	-Комбиновати материјале који говоре о локалним, регионалним и глобалним догађајима. -Корисни сајтови : www.sigurnijeskoleivrtici.rs http://p531995.mittwaldserver.info; http://prezentacije.mup.gov.rs/svs/ -Користити филм „Наш свет, наши изазови” https://www.youtube.com/watch?v=zhYMCs6TqQE -радионица „Нацртај/направи свој грб” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће који је припремљен од стране Црвеног крста Србије. -Користити анимирани филм MAN доступан на линку https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalClU, или неки други филм о климатским променама и њеним последицама на човечанство. -Радионица „Заштити свет” која је намењена и за старије основце, а припремљена је од стране Црвеног крста Србије и налази се у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће -Успоставити сарадња са локалним предузећем које је одговорно за одвожење отпада, постављање или прављење канти за рециклажу или разврставање отпада. -Направити чек листе ствари којих ученици треба да се придржавају како би дали допринос смањењу последица климатских промена. -Овладавање комуникацијом са хитним службама - План комуникације и евакуације на сајту https://www.youtube.com/watch?v=UmiGvOha7As;	

примењује мере заштите приликом вожње различитим превозним средствима;
– набрoји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације;
– набрoји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова;
– разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води;
– наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру.
			https://www.youtube.com/watch?v=kE3XAwR412I;
			https://www.youtube.com/watch?v=hs2prs9xVk8
			-Радионице Направи свој план, Спреман/на за покрет, Сви за једног, један за све које се, такође, налазе у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће.
			-Радионица „Пожарни троугао”
			- О шумским пожарима налази се на сајту
			https://www.youtube.com/watch?v=_bNLtjHG9dM
			-Рад на поплавама:
			https:// HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=T5fWhc-adVk" HYPERLINK ;анимирани филм доступан на сајту
			https://www.youtube.com/watch?v=43M5mZuzHF8
			- Екстремне метеоролошке услове:
			https://euweather.eu/radar.php?en;
			https://www.youtube.com/watch?v=Xo5YHa0VqNw.;
			-Безбедност на води:
			https://www.youtube.com/watch?v=HesWX4CAWnY;
			https://www.youtube.com/watch?v=B3Vmu-iaub0;
			-Радионица „Правила понашања на купалишту”	

Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Наставник пратити и вреднује и друге показатеље напретка као што су нпр. начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како брани своје ставове. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни.Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

46. МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

46.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности Медијска писменост је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); – разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; – упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; – опише и анализира своје медијске навике; – разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности; – деконструише једноставније примере медијских порука; – одговорно креира једноставније медијске садржаје. – критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; – наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. – разликује функције и могућности мобилних	**ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА**	Медији и публика (корисници). Традиционални медији (штампа, радио, телевизија, филм) и нови медији (интернет). Улога и место медија у савременом друштву. Медијске навике (Мој медијски дан).	-Стицање базична знања о начинима функционисања медија. - Колективна анализа медијских навика ученика и -Самовредновање избора медија и медијског садржаја, као и времена утрошеног уз медије у току једног дана.	-Компетенција за целоживотно учење -Комуникација -Рад са подацима -Дигитална компетенција -Решавање проблема -Сарадња -Одговорно учешће у демократском друштву -Одговоран однос према здрављу - Одговоран однос према околини -Естетичка компетенција -Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
	ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ	Медијски садржаји као конструкти стварности. Деконструкција и конструкција медијских порука.	-Анализа новинског текста или другог медијског садржаја (ТВ или радио-емисије, садржаја са Јутјуба - Групно или индивидуално креирање медијских садржаја на основу стеченог знања о деконструкцији медијских порука -Јасно дефинисање циља поруке и публике којој се обраћају	
	ОГЛАШАВАЊЕ	Комерцијални медијски садржаји у различитим медијима (рекламе,	-Разговором, планираним активностима, малим истраживачким задацима	

дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја; – вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама.		скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова). Профит као циљ оглашавања. тицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу	утврдити колико су ученици изложени рекламним порукама - Реализовати мали пројекат – анализа телевизијске рекламе -схватање разлике између идеалне слике које реклама пружа (продаја идеје и фантазије) и стварног живота.	
	МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ	Комуникација у дигиталном окружењу. Поузданост и веродостојност информација на интернету. Претраживачи „на мрежи” и агрегатори садржаја. Вредновање и селекција доступних информација. Персонализована претрага на Гуглу. Анализа апликација на мобилном телефону. Зависност од мобилних телефона.	-Дискусија о томе које мобилне дигиталне платформе ученици познају и како их користе - Прикупљање података у дигиталном окружењу мора да буде повезано са разграничењем објективних и проверених чињеница од нетачних информација, личних ставова, предрасуда и дезинформација.	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава). Потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.				

47. ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА

47.1.ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности Вежбањем до здравља је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– дефинише појам здравља, разликује физичко, ментално и социјално здравље и образлаже утицај вежбања на здравље; – упореди специфичности вежбања у спорту и ван спорта; – разликује правилно од неправилног вежбања и планира сопствене физичке активности у складу са потребама, могућностима и интересовањима; – има увид у сопствене разлоге вежбања и истрајава у вежбању; – препозна ситуације у којима не сме да вежба; – препозна утицај различитих вежбања на физички изглед и здравље; – повеже позитиван и негативан утицај вежбања на имунитет; – поштује еколошка правила у средини где вежба; – правилно поступа у пружању прве помоћи при повредама у вежбању; – критички вреднује идеале физичког изгледа који се намећу као и начине за њихово достизање; – користи поуздане изворе информација о утицају исхране и вежбања на здравље и	**ВЕЖБАЊЕ, ЗДРАВЉЕ И ЖИВОТНА СРЕДИНА**	Појам и врсте здравља, начини његовог праћења и чувања. Утицај вежбања на здравље, раст и развој. Људско тело и вежбање – кости, зглобови, мишићи. Специфичности вежбања у и ван спорта. Правилно и неправилно вежбање. Мотивација за вежбање и фактори који утичу на одустајање. Када не треба вежбати. Вежбање и имунитет. Значај вежбања на чистом ваздуху. Вежбање и очување животне средине. Повреде при вежбању и прва помоћ.	-Питање чему служи вежбање и како и где то радити - Свако вежбање није аутоматски и здраво, -Дискусија о томе зашто нека особа вежба, -Могућности вежбања у природи и са правилима чувања природе приликом вежбања -Важност праћења квалитета ваздуха http://www.sepa.gov.rs/ -Критички односе према рекламираним производима животних намирница.	– Компетенција за целоживотно учење – Комуникација – Рад са подацима и информацијама – Дигитална компетенција – Решавање проблема – Сарадња – Одговоран однос према здрављу – Одговоран однос према околини – Одговорно учешће у демократском друштву
	ИСХРАНА И ВЕЖБАЊЕ	Карактеристике основних животних намирница важних за вежбање. Гојазност и мршавост – ризици и компликације. Како и где се информишемо о здравом	-Снимања стања да се кроз разговор или упитником утврди шта ученици знају о нутритивним вредностима намирница, какве су им навике у исхрани, шта знају о правилима исхране пре и	

физички изглед; – разликује добро од лошег држања тела и коригује сопствено држање тела; – препозна ризике гојазности и мршавости; – наведе принципе правилне исхране и примењује их у свом свакодневном животу; – критички се односи према рекламираним производима животних намирница; – аргументовано дискутује о физичким активностима и начину исхране и ризицима неодговарајућих дијета; – доведе у везу вежбање са правима детета; – аргументује значај вежбања после болести и неких повреда; – поштује потребе и могућности различитих учесника у вежбању и наведе примере равноправности и неравноправности у спорту; – преферира физичке активности на свежем ваздуху са другом децом у односу на седење код куће за компјутером.		начину исхране. Производи који се рекламирају, а треба их избегавати. Различите врсте дијета и њихови позитивни и негативни ефекти. Правилна исхрана пре и после вежбања.	после вежбања - Дијета - позитивне и негативне последице -Развијање позитивног става да се вишак или мањак килограма правилним вежбањем и исхраном може боље решити него дијетом	
	ВЕЖБАЊЕ И ФИЗИЧКИ ИЗГЛЕД	Идеал физичког изгледа некад и сад. Правилно држање тела и физички изглед. Претерана употреба дигиталних технологија и последице на здравље и физички изглед. Утицај вежбања и здравих начина живота на физички изглед.	- Критичко промишљање ученика о информацијама које их „бомбардују” о физичком изгледу путем медија - Правилно држање јер се оно вежбањем може унапредити што је значајно и за здравље и за физички изглед.	
	У ВЕЖБАЊУ ЈЕДНАКИ	Остваривање права детета на раст, развој, здравље, игру и дружење кроз вежбање прилагођено могућностима и потребама. Доступност опреме и простора за вежбање. Родна (не)равноправност у вежбању и спорту. Вежбање после болести и повреда. Значај вежбања за особе са сметњама у развоју и инвалидитетом и спортови прилагођени њиховим могућностима.	Радионице у оквиру којих ученици имају могућност да размене сопствена искуства о вежбању, искажу своје ставове, дилеме, страхове и чују шта други о томе мисле ради : -Формирања правилног става према вежбању и развоја компетенције за одговорно учешће у демократском друштву. - Покретања иницијативе доступности простора и опреме за вежбање - Родне равноправности - једнаки захтеви у вежбању за мушкарце и жене. - Значаја вежбања код особа	

			које су биле болесне или повређене (саобраћајне незгоде, спортске повреде), као и са специфичностима вежбања особа са сметњама у развоју и инвалидитетом.	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

48.ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ И ВАЈАЊЕ

48.1.ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности Цртање, вајање и сликање је да ученик кроз ликовни рад развија стваралачко мишљење и унапређује визуелно опажање, естетичке критеријуме и способност ликовног изражавања.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**

– црта креирајући линије различитих вредности комбиновањем материјала, угла и притиска прибора/материјала; – црта према задатом моделу приказујући односе величина које опажа; – илуструје причу, бајку или песму одабраном цртачком техником; – обликује, према моделу, фигуре од меког материјала стилизујући сложени облик; – обликује, у самосталном и тимском раду, скулптуре или употребне предмете од материјала за рециклажу; – наслика ликовни рад према задатом или одабраном моделу приказујући тонове које опажа; – обликује стварне и имагинарне текстуре и облике одабраном цртачком, сликарском или вајарском техником; – изрази цртежом, сликом и скулптуром машту, сећање, емоције, интересовања или утисак о уметничком делу; – обликује употребне предмете примењујући најмање једну хоби технику; – разликује цртачке, сликарске и вајарске технике, материјал и прибор; – чисти радну површину, простор и прибор по завршетку сваког рада; – учествује у активностима које доприносе добробити школе и локалне заједнице.	**ЦРТАЊЕ**	Својства линија. Врсте цртежа. Цртачке технике	-цртање -практичан рад -естетска анализа -обогаћивање скале појединих боја и њиховог композиционог односа и убођење у бојене вредности процесом рада по природи и илустровању -сликарске технике и подлоге -вајање -практичан рад -естетска анализа -тродимензионално обликовање, основни тродимензионални облици - волумен и простор, општа оријентација у вајарским областима	Компетенција за учење Естетичка компетенција Комуникација Решавање проблема Рад са подацима и информацијама Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Сарадња Дигитална компетенција Предузимљивост и оријентација према предузетништву Одговорно учешће у демократском друштву
	ВАЈАЊЕ	Својства облика. Стилизовање облика. Вајарске технике.		
	СЛИКАЊЕ	Примарне, секундарне и терцијарне боје. Локални тон. Сликарске технике.		
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

49. ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

49.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета; – активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета; – повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу;	**УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ**	Биодиверзитет и његов значај. Истраживање биодиверзитета непосредне околине. Мапирање врста.	-Употреба апликација за мобилне телефоне за препознавање биљака и животиња бесплатне и доступне преко GooglePlay платформе, односно на https://identify.plantnet.org/, https://birdnet.cornell.edu/, https://pticesrbije.rs/aplikacija/). – Употреба једноставних кључева за одређивање група организама. – Израда онлајн хербаријума и инсектаријума или израда сајтова и група на друштвеним мрежама који популаришу живи свет окружења. – Истраживање биодиверзитета своје околине – истраживање на терену, мапирање врста животиња (уочавање врста и њихових трагова у природи), мапирање дрвенастих (аутохтоних и алохтоних) и карактеристичних зељастих врста биљака, присуства гљива – Самостални истраживачки рад „Усвоји дрво“	-Одговоран однос према здрављу -Компетенција за целоживотно учење -Сарадња -Решавање проблема -Одговорно учешће у демократском друштву -Рад са подацима и информацијама -Дигитална компетенција -Комуникација -Одговоран однос према околини
	ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА	Лековите биљке. Самоникле јестиве биљке. Зачинске биљке Аутохтоне расе и сорте. Значај биљног покривача. Утицај климатских промена на	- Гајење лековитог и/или зачинског биља (у башти, саксији). – Теренски рад са циљем упознавања самониклих јестивих биљака и израда јеловника у који су укључене те биљке. [Напомена: ове активности изводити искључиво уз присуство наставника, родитеља или особа са искуством обучених за рад	

– одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи; – критички се односи према употреби и злоупотреби природе.		живи свет.	са гљивама и биљкама]. – Истраживање аутохтоних раса животиња и сорти биљака локалног подручја. – Значај биљног покривача (огледи: спирање земљишта (линк: https://www.youtube.com/watch?v=im4HVXMGI68) -Импровизовани мерни инструменти: http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/ - Ruka u testu : претрага садржаја > Greenwave (http://rukautestu.vin.bg.ac.rs/?Page_Id=1201).	
	ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ	Угроженост врста. Значај опрашивача. Утицај пестицида на живи свет.	Пројекат: Помозимо птицама/опрашивачима/јежевима... да преживе	
	ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ	Природни ресурси. Рационална употреба енергије. Рационална употреба воде. Понашање у природи. Заштићене природне вредности. Позитиван и негативан утицај човека на животну средину.	-Израда графикона и сликовних паноа и презентација (нпр. PowerPoint) о рационалној употреби енергије и воде у мом домаћинству, школи. – Израда бонтона понашања у природи (онлајн, пано, презентација, свеска). – Формирање еко-патроле. – Заштићене природне вредности моје околине - истраживање, посета, разговор са управљачем, дозвољене активности у зонама заштите...).	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

50. МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ

50.1. ПЕТИ ИЛИ ШЕСТИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности Музиком кроз живот је да ученик развија стваралачко и креативно мишљење кроз практичан рад, мотивацију, интелектуални, социјални, емоционални и морални развој, свест о сопственом здрављу, опажање, осетљивост за естетику, радозналост и самопоуздање како би био оспособљен за креативно решавање проблема и имао одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела; – препознаје елементе динамике у свакодневном животу; – анализира врсте такта и ритам у уметничким делима; – препознаје боју тона у складу са садржајем композиције; – изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте; – изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора; – искаже своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – учествује у манифестацијама; – користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи; – примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; – препознаје говор тела, свој и своје околине;	**ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ**	Проширивање знања о музичким елементима. Изражајна својства динамике. Врста, карактер и примена темпа. Тон: боја и текстура Ритам: дводелни, троделни, четвороделни и мешовити. Повезивање звука и ритма. Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања; Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас. Индивидуално и групно свирање.	-Нагласити и инсистирати на индивидуалном емотивном доживљају при извођењу музичких дела кроз рад на различитом садржају традиционалне и уметничке музике, -Повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета -Читање с листа једноставног ритмичког записа -Елементе музичке писмености треба обрађивати кроз одговарајуће музичке примере и композиције, од нотне слике и тумачења према звуку.	-Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини
	ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ	Синхронизација различитих менталних и	-Теоријски приказ или аудио-видео запис, на сам значај	

– контролише покрете користећи концентрацију; – сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; – процени сопствене могућности у примени телесних перкусија; – самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане; – контролише сопствене покрете у циљу боље координације; – својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу; – критички анализира своје и туђе извођење; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – објасни и примени различите технике критичког мишљења; – самостално поставља питања везана за дату тему; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима; – вербализује свој доживљај музике; – искаже свој доживљај музике кроз друге уметности. – критички просуђује утицај музике на здравље; – разуме и користи интеркултурални дијалог – примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...); – разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима; – самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења;	**ИНСТРУМЕНТ**	физичких капацитета. Координација различитих менталних и физичких капацитета Правилно дисање. Концентрација. Говор тела. Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња. Брзина реаговања на различите захтеве из окружења. Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању мишића, као и бољој координацији и балансу. Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу. Истраживање унутрашњег ритма и звука свога тела. Body percussion.	коришћења тела као инструмента -Примена лаганијих примера, као што су тапшалице и бројалице, -Вршњачке едукације кроз умрежавање ученика истог или различитог узраста. -Радионице као вид премошћавања стидљивости или анксиозности.	
	КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ	Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата. Шест шешира. Мозгалица. Трибине. Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема. Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска. Обликовање оригиналног мишљења. Музичка критика. Анализа композиције Развијање	-Музичку критику као вида уметничке критике -Ученици у улози музичког критичара написати након посете неком концерту, или слушања одређене композиције/извођача на часу. -Конструктивно размишљање путем критике, стварање атмосфере где ученици сами постављају питања. Типови питања којима се доводи до развоја критичког мишљења: *меморијска*, где се траже чињенице, *транслацијска*, где се тражи преобликовање информација,	

		способности и интересовања за целоживотно образовање.	*интерпретацијска*, где се установљавају везе између идеја, чињеница, дефиниција, вредности, *аналитичка*, где се доводи у сумњу и која траже додатна објашњења, *синтетичка*, уз које се креативно решавају проблеми помоћу оригиналног мишљења или могућих алтернатива, *евалуацијска*, где се долази до закључка о добром или лошем и где се заузима став. - Коришћење различитих метода и техника до критичког мишљења као што су шест шешира, дрво проблема, грозд техника и многе друге	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

51.САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ

Циљ учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек – природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.

51.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– наведе основне појмове о животној средини; – наведе примере утицаја човека на животну средину; – уочи узрочно-последичне везе и односе на релацији човек и животна средина; – препозна проблеме у локалној средини на основу концепта одрживог развоја; – активно и одговорно управља и решава интегративне пројектне задатке; – повезује хоризонтално и вертикално знања о одрживом коришћењу ресурса и користи холистички приступ у решавању проблема одрживог развоја; – развија ставове и вредности о очувању животне средине кроз решавање проблема на локалитету; – емоционално реагује на проблеме локалног окружења; – схвати и разуме поделу и значај природних ресурса; – разликује обновљиве од необновљивих природних ресурса; – препозна и наводи примере обновљивих и необновљивих природних ресурса; – критички се односи према нерационалном коришћењу необновљивих природних ресурса; – наведе изворе и последице загађења природне средине; – разликује изворе и врсте загађења; – анализира из различитих углова утицај загађења на живи свет; – разврстава изворе загађења; – истражи изворе загађења у локалној средини;	**ПОЛОЖАЈ И УЛОГА ЧОВЕКА У ПРИРОДИ**	Основни појмови из области животне средине. Утицај човека на животну средину. Концепт одрживог развоја. Спровођење акција у заштити и очувању животне средине (мали пројекти).	-Ученици у групама кроз истраживачке задатке анализирају по један од утицаја човека на природну средину као и последице тих утицаја на живот људи. -Прављење промотивних материјала који се односе на заштиту и очување природе -Осмишљавање различитих активности везане за ту сврху.	-Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини
	ПРИРОДНА БОГАТСТВА (РЕСУРСИ) И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ	Природни ресурси (богатства) – дефиниција, подела и значај. Обновљиви и необновљиви природни ресурси. Жива бића као природни ресурс (мали пројекти). Одрживо коришћење ресурса.	-Ученици се деле у две групе тако да једна група ради истраживачки задатак везан за предности и недостатке коришћења обновљивих, а друга за коришћење необновљивих извора енергије, а своје резултате приказују путем паноа, ппт ...	
	ИЗВОРИ И ПОСЛЕДИЦЕ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Појам, извори и врсте загађивања. Глобалне промене и глобалне последице. Озонске рупе и последице на животну средину. Смањење загађења од отпада.	-Разговарати како они виде проблем и што је још важније, како виде решење проблема загађења. -Последице загађења животне средине: ефекат стаклене баште, киселе кише, озонске рупе, ученици у групама путем паноа, стрипа или филма представљају њихове	

– наведе примере последица стварања озонских рупа и других глобалних проблема на животну средину; – уочава узрочно последичне везе између глобалних и локалних проблема загађења и очувања природне средине; – уочи повезаност природних, социјалних и економских фактора у очувању животне средине; – креира решења за смањење загађења од отпада у оквиру пројеката; – користи методе и алате истраживања натерену; – прикупља податке из различитих извора уз критичко сагледавање и доношење закључка; – разликује биодиверзитет од геодиверзитета; – идентификује и објашњава факторе који доводе до угрожавања биодиверзитета и геодиверзитета; – процењује негативан утицај појединих фактора на биодиверзитет и геодиверзитет у локалној средини; – наводи примере заштите биодиверзитета и геодиверзитета; – креира истраживачке задатке; – користи ИКТ приликом прикупљања информација и представљања резултата истраживања о геодиверзитету и биодиверзитету; – ради у тиму, размењује мишљење и учествује у акцијама очувања животне средине; – објашњава резултате истраживања повезаности геодиверзитета и биодиверзитета.	**БИОДИВЕРЗИТЕТ И ГЕОДИВЕРЗИТЕТ**	Дефиниција биодиверзитета и геодиверзитета. Угрожавање биодиверзитета и геодиверзитета. Заштита биодиверзитета и геодиверзитета.	узроке. -развој свести о природним добрима као међузависности природе и људских култура где спадају геолошке, геоморфолошке, хидролошке, педолошке и посебне археолошке вредности путем посета, предавања, презентације, креативних радионица, еко-играонице, прилагођена истраживања на терену, излета у природна добра, изложбе цртежа и фотографија, пројекције филмова и слично	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

51.2.ШЕСТИ РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– дефинише појмове и разуме разлике између појмова географски омотач, животна средина и природна средина; – наведе примере повезаности и условљености литосфере, атмосфере, хидросфере и биосфере у оквиру географског омотача; – наведе принципе одрживог развоја; – уочи активности човека које доприносе одрживости животне средине; – уочи узрочно последичне везе између активности човека и промена у животној средини; – уочи повезаност природних, социјалних и економских фактора у очувању животне средине; – процени и упореди различите утицаје човека на потрошњу ресурса и одлагање отпада; – истражи изворе загађења у локалној средини; – анализира узроке и последице загађења у локалној средини; – разврстава глобалне промене, упореди их и процени њихов утицај на животну средину; – кроз решење пројектних задатака идентификује разлоге, узроке и последице емисије штетних гасова; – класификује изворе буке у локалном окружењу; – наведе и аргументује могућа решења за заштиту од буке; – класификује објекте геонаслеђа; – издвоји критеријуме за издвајање објеката геонаслеђа као репрезентативних примера	**ОДРЖИВОСТ, ЖИВОТНА СРЕДИНА И УТИЦАЈ ЧОВЕКА**	Дефиниције географског омотача, животне средине и природне средине. Узајамна повезаност у оквиру географског омотача. Утицај човека на одрживост животне средине. Спровођење акција – заштита и одрживост животне средине.	-Ученици дају предлоге управљања отпадом у свом насељу, праве промотивне материјале и осмишљавају различите активности везане за ту сврху.	-Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини
	ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА ОДРЖИВОСТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Глобалне промене у животној средини и њихове последице. Смањење емисија штетних гасова. Заштита од буке. Комунална хигијена (акција). Рециклажа (акција). Спровођење акција – одговоран однос према одрживости животне средине.	-Ученици у групама кроз истраживачке задатке анализирају по један од утицаја човека на животну средину као и последице тих утицаја на живот људи и дају своје предлоге за одрживост животне средине у тим околностима, своје резултате представљају путем есеја, паноа, филма, стрипа или их усменим путем износе пред остале ученике.	
	ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ НЕЖИВЕ ПРИРОДЕ	Одговоран однос према геолошкој, геоморфолошкој, хидролошкој разноврсности и разноврсности климе и земљишта. Геонаслеђе. Заштићена подручја.	-У вези са темама организовати предавања, презентације, креативне радионице, еко-играонице, прилагођена истраживања на терену, излете у природна добра, изложбе цртежа и фотографија, пројекције	

геодиверзитета; – учествује у дебати о одрживом понашању у заштићеном подручја; – графички прикаже промену броја заштићених биљних и животињских врста Србије у одређеном временском периоду; – препозна на карти заштићена подручја из наше земље која имају међународни значај; – образлаже разлоге заштите појединих биљних и животињских врста у Србији; – развија ставове и вредности о очувању животне средине кроз решавање проблема на локалитету; – формулише истраживачки задатак кроз рад у групама; – прикупи информације релевантне за истраживање; – користи ИКТ приликом прикупљања информација и представљања резултата истраживања; – учествује у акцијама које су усмерене ка заштити и очувању животне средине.	**ОДГОВОРАН ОДНОС ПРЕМА РАЗНОВРСНОСТИ ЖИВОГ СВЕТА**	Заштићена подручја од међународног значаја. Заштићене биљке Србије. Заштићене животиње Србије. Теренска вежба: посета резервату природе. Спровођење акција – обележавање Дана планете Земље, Светског дана заштите животне средине, Светског дана вода..	филмова, спровођење акција – обележавање Дана планете Земље, Светског дана заштите животне средине, Светског дана вода и слично. Приликом организације посете природном добру спровести све активности везане за амбијенталну наставу.	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

52. СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ

52.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Област	Садржај	Појмови	Поступци, начин остваривања и активности	Опште међупредметне компетенције
-увод -игре у прошлости -свакодневни живот у праисторији и старом веку	-прошлост -време -феномен игре -свакодневни живот људи и праисторији -свакодневи живот народа Старог истока -свакодневи живот старих Грка -свакодневни живот старих Римљана	-појам прошлости -хронологија -појам игре -начин исхране, одевање, веровања	-кооперативан рад наставник -ученици, - кооперативан рад у малим групама -тимски рад - рупна дискусија -симулација и играње -истраживачки метод	-Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини

52.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Област	Садржај	Појмови	Поступци, начин остваривања и активности	Опште међупредметне компетенције
-увод -грбови и заставе некад и сад -свакодневни живот у Средњем веку	-значај проучавања свакодневног живота -грбови и заставе у прошлости српског народа -улога и значај -хачин исхране, породични односи -живот у средњевековном граду -друштвени живот	-појам свакодневног живота -појам грбова и застава у прошлости и садашњости -појам свакодневног живота	-кооперативан рад наставник -ученици -кооперативан рад у малим групама -тимски рад -групна дискусија -симулација и играње -истраживачки метод	Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини

52.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Област	Садржај	Појмови	Поступци, начин остваривања и активности	Опште међупредметне компетенције
-увод -новац и банке некад и сад -свакодневни живот у Новом веку -свакодневи живот Срба од краја XV до краја XIX века	-значај проучавања свакодневног живота -новац и банке у садашњости -новац и банке -породични односи -начин исхране -начин исхране, одевање, становање, живот у граду, трговина и занатство, друштвени живот, живот на селупрошлости	-појам свакодневног живота -нумизматика, новац, банка -свакодневни живот у Европи -становање, начин исхрне, одевање -начин исхране, одевање, становање, живот у граду, трговина и занатство, друштвени живот, живот на селу	-кооперативан рад наставник – ученици, -кооперативан рад у малим групама -тимски рад -групна дискусија -симулација и играње -истраживачки метод -тимски рад - рупна дискусија -симулација и играње -истраживачки метод	Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини

52.4. ОСМИ РАЗРЕД

Област	Садржај	Појмови	Поступци, начин остваривања и активности	Опште међупредметне компетенције
-увод -фотографија, филм, радио и телевизија некад и сад -свакодневи живот од краја XIX до краја XX века -свакодневи живот Срба од краја XIX до краја XX века	-значај проучавања свакодневног живота -фотографија, филм, радио и телевизија у садашњости и у прошлости -породични односи -начин исхране -начин исхране, одевање, становање, живот у граду, трговина и занатство, друштвени живот, живот на селу	-свакодневни живот -феномен фотографије, радија и телевизије -свакодневни живот у Европи -становање, начин исхрне, одевање -начин исхране, одевање, становање, живот у граду, трговина и занатство, друштвени живот, живот на селу	-кооперативан рад наставник – ученици, -кооперативан рад у малим групама -тимски рад -групна дискусија -симулација и играње -истраживачки метод -тимски рад -групна дискусија -симулација и играње -истраживачки метод	Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини

53. МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА

53.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора; – формулише истраживачки задатак; – планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља; – прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора; – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником;	**ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК**	Еколошки отисак. Биокапацитет. Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право.	-Акценат треба да буде на истраживању појмова биокапацитет и еколошки дефицит на интернету и у литератури ради сазнања о томе шта се подразумева под еколошким дугом и зашто се обележава међународни еколошки значајан датум Дан еколошког дефицита -Путем друштвенеигре, у групама, тако да таблу за игру и правила осмишљавају сами. https://www.dailymotion.com/video/x2z91xz; https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=307170 https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=346896 https://balkangreenenergynews.com/rs/dan-ekoloskog-duga-2020-je-u-avgustu-skoro-ceo-balkan-vecprobio-limit/ https://www.nationalgeographic.rs/vesti/12219-sta-je-dan-ekoloskog-duga-i-zasto-dolazi-sveranije.html https://www.overshootday.org/ - Рачунање еколошког отиска на онлајн наменском калкулатору: https://www.footprintcalculator.org/ - Организизовањем дебата:	-Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини
	УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ	Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија.	-Ученици истражују литературу и претражују интернет - Примениће знања у свом домаћинству уз подршку чланова своје породице, а касније реализовати у школском простору. Своја искуства ученици ће поделити са млађим	

– користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада; – учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју; – повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи.			ученицима школе, породицом и локалном заједницом, тако што ће направити пано са илустрованим ситуацијама (или фотографијама које су сами направили) како се правилно поступа са отпадом. да -Остварити сарадњу са институцијама које се баве отпадом тако што ће направити интервјуе са представницима тих институција и на тај начин направити подкасте на Јутјубу или чланке за школски часопис. - Осмисле кампању промовисања правилног поступања са отпадом у својој школи.	
	РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА	Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина. 3Р правила	- Практичан рад је пожељан - Ученици у групама могу да направе пано, стрип или филм (https://www.youtube.com/watch?v=BXHPNgww5Q8) о „животу једне конзерве”. -Корисни сајтови https://www.wwf.org.au/Images/UserUploadedImages/408/img-lifecycle-of-plastics-infographic-1000px.jpg	
	ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ	Извори енергије. Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије. Предности и недостаци обновљивих извора енергије.	-Ученици могу да учествују у дебати на тему колико су обновљиви извори енергије добри и лоши по животну средину. -Ученици могу правити промотивне постере за активност коју организује WWF „Сат за нашу планету” (https://www.wwfadria.org/sr/ukljuci_se/sat_za_nasu_planetu/), као и да осмишљавају активности (старе дечје игре које су се играле пре појаве интернета, свирање гитаре и сл) које се тад могу уприличити. -У групама истражују енергетски ефикасне грађевине у свету, дају своје идеје, праве макете таквих грађевина. Макете могу бити и динамичне, попут фонтане која никад не пресушује: https://www.youtube.com/watch?v=K49QOM_B8dA	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се				

очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

54. УМЕТНОСТ

54.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности Уметност је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; – повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; – обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; – опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; – пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; – објасни значај и улогу културног наслеђа; – објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај; – прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; – презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије;	**ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА**	Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборицина, традиционална тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе) Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо) Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)	-Ученици упознају визуелну уметност Аустралије и Новог Зеланда кроз индивидуални истраживачки рад (у школи и код куће). Ученици могу да припреме кратке дигиталне презентације или видео прилоге. -Техника сликања тачкама (dot-painting); слике на кори еукалиптуса (bark-painting); слике на стенама у региону Кимберли; најпознатија дела једног савременог аустралијског сликара инспирисаног традицијом – Клифорд Посум (Clifford Possum Tjapaltjarri) или Квини Мекензи (Queenie McKenzie); значење	-Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини

– прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; – објасни како савремене технологије утичу на развој музике; – презентује начине промоције музичких дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.			традиционалне тетоваже та моко (tā moko); старе фотографије становништва Новог Зеланда; стилови традиционалних огртача и њихов утицај на савремену моду; један познати новозеландски уметник – Џорџ Нуку (George Nuku) или Чарлс Фридрик Голди (Charles Frederick Goldie)... - Уметност америчких народа ученици могу да упознају кроз креативну радионицу - Култура древне Индије, Кине и Јапана може се истраживати кроз компаративну анализу. -Упознају уметност афричких народа кроз обилазак Музеја афричке уметности у Београду и/или разгледање дигиталних збирки, гостовање стручњака или онлајн састанак са стручњацима -Погледају филм/видео прилоге о Словенима, а затим размене утиске и дискутују	
	ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ	Културно наслеђе (значај и улога) Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике) Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња,	- Кроз посете појединим институцијама, - Проучавају музику, плес, ношњу, обичаје, обреде, начин живота, из различитих географских локалитета	

		кола...) Начини очувања културног наслеђа		
	МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА	Савремене технологије и музика. Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју.	-Истражују развој модерних технологија у служби широке заступљености примењене музике у медијима, односно мултумедијалним уметностима. Ученици упознају сценску музику, музику на филму, позоришту, радију, телевизији и интернету кроз приказивање видео материјала који ће подстаћи истраживачке задатке, презентације, дебате, интервјуе, критике - Истраживањем музике за филмове/серије српских композитора Зорана Симјановића, Војислава Вокија Костића, Војкана Борисављевића, Горана Бреговића...	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

55. ПРЕДУЗЕТНИШТВО

55.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности Предузетништво је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– наведе основна права потрошача и начине њихове заштите; – на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета; – посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности; – повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања; – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања; – се укључи у иницијативе које се покрећу у школи; – разликује особине лидера и менаџера; – одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука; – планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије); – учествује у осмишљавању пословне идеје; – информише се о постојању сличних производа на тржишту;	**ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА**	Однос цене и квалитета производа/услуге. Декларација производа. Уговорна обавеза за услугу. Остваривање права потрошача.	-Кроз студију случаја и истраживачке задатке	-Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини
	СВЕТ РАДА	Свет занимања некад, сад и у будућности. Професионална оријентација. Професионални развој. Форма и функција CV и мотивационог писма. Концепт целоживотног учења.	- Креативне радионице: да се упознају и са појмовима професионални развој, професионална оријентација и селекција, форма и функција CV и мотивационог писма.	
	ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ	Покретање иницијативе. Менаџмент и лидерство.	-Примери неких иницијатива, пожељно је да буду на глобалном и локалном нивоу, -Препознавање проблема – тражење решења.	
	УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА	Појам предузећа (привредног субјекта). Производ и/или услуга. Појам тржишта. Људски и	-Свако ученичко предузеће осмишљава свој производ или услугу, трудећи се да буду оригинални, иновативни и	

– комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима.		материјални ресурси. Пословна комуникација. Основни етички принципи у пословању. Процес производње и процес пружања услуга. Цена производа или услуге. Облици промовисања производа. Продаја производа или услуге.	креативни-Ученици бирају назив предузећа, израђују лого предузећа и праве план активности. Са циљем прикупљања новчаних средстава за почетак рада предузећа -Ученици могу да организују културни или спортски догађај, продајну изложбу, аукцију, сајам. -Осмишљавају различите облике промовисања и продаје свог производа	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

56. ДОМАЋИНСТВО

56.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности Домаћинство је да ученици интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Теме**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– одговорно испуњава обавезе потребне за живот у заједници / домаћинству; – преиспита сопствене и навике других чланова	**САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА**	Домаћинство. Организација домаћинства. Породица, односи и	-У оквиру практичних вежби различите групе ученика треба да израде предлоге уређење	-Одговоран однос према здрављу -Компетенција за целожи-

заједнице/домаћинства и утиче на њихову промену ка рационалном планирању, економичној потрошњи и развијању одговорних еколошких навика; – користи рачунарске апликације, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашњег уређења домаћинства, уважавајући потребе савремене културе становања; – учествује у активностима уређења и заштите домаћинства и окружења у коме се оно налази; – анализира карактеристике савремене културе становања и повеже развој и значај урбанизма за побољшање услова живљења домаћинства; – правилно разврстава и одлаже отпад из домаћинства, припрема га и предаје на рециклажу; – образлаже на примеру у домаћинству употребу обновљивих извора енергије и значај топлотне изолације са уштедом енергије у домаћинству; – правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора; – разликује природне од вештачких тканина, правилно их употребљава и одржава; – планира буџет домаћинства и управља њиме; – планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе које има као појединац и у заједници/ домаћинству; – припрема и уређује простор за ручавање и формира културне навике приликом узимања хране; – правилно се храни, води рачуна о сопственом здрављу и здрављу породице;-планира дневне оброке за своје домаћинство у складу са општим принципима правилне исхране уз уважавање потреба свих чланова домаћинства; – примењује основне технике и правила обраде и припреме намирница уз примену правилног		потребе у породици и њихово усклађивање. Формирање здраве породице. Фазе породичног живота. Култура као начин живота и културно наслеђе.	стана/домаћинства у коме живе, поштујући потребе, склоности и активности особа које у њему живе (спортисти, музичари, писци, лица са специјалним потребама, деца, старе особе) и да међусобним извештавањем кроз дискусију одобре или унапреде предлоге. Утицај породице и појединца на уређење околине треба размотрити из угла градска/сеоска средина, асфалтирана/неасфалтирана улица и сл. - Кроз дискусију са ученицима треба размотрити безбедност у домаћинству -Да истражују и презентују уштеду топлотне енергије у домаћинству	вотно учење -Сарадња - Решавање проблема - Одговорно учешће у демократском друштву -Рад са подацима и информацијама -Дигитална компетенција - Комуникација -Одговоран однос према околини
	КУЛТУРА СТАНОВАЊА	Породично домаћинство на селу и у граду. Породица и домаћинство. Функционалне целине домаћинства и њихове улоге. Технички апарати у домаћинству. Безбедност у домаћинству. Уређење домаћинства и околине у градској и сеоској средини. Економично коришћење и потрошња воде у градском и сеоском домаћинству. Уштеда енергије у домаћинству. Хемијска и микробиолошка	-У оквиру практичних вежби различите групе ученика треба да израде предлоге уређење стана/домаћинства у коме живе, поштујући потребе, склоности и активности особа које у њему живе (спортисти, музичари, писци, лица са специјалним потребама, деца, старе особе) -Организовати посету водоводу, хемијској и микробиолошкој лабораторији у истом, организовати дебату са ученицима на тему употреба воде у градском и	

руковања прибором, посуђем, справама и апаратима за припрему хране; – истражује и прави план набавке средстава за одржавање личне хигијене и чистоће домаћинства; – процењује значај и утицај информација и извора информација и повезује их са сопственим искуством ради решавања различитих проблемских ситуација; – комуницира на конструктиван начин; – процењује значај и утицај научних достигнућа на свакодневни живот; – осмишљава и предузима истраживање у решавању проблема, одговорно се односи према свом животу, животу других и животној средини; – критички процењује сопствени рад и рад сарадника у групи; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и афирмише толеранцију и равноправност у дијалогу.		исправност воде. Отпадне воде у домаћинству. Основни хигијенски захтеви домаћинства. Прикупљање, сортирање и одлагање отпада у домаћинству.	сеоском домаћинству, -- Могу и да покрену сакупљачку акцију секундарних сировина, да је прошире на целу школу и/ или локалну заједницу	
	КУЛТУРА ОДЕВАЊА	Улога одеће и обуће у животу човека. Природни и вештачки материјали, њихова својства и употреба у домаћинству. Одржавање одеће, кућног текстила, и декоративног плана у домаћинству. Одржавање и чишћење природних и вештачких материјала. Организација складиштења кућног текстила, обуће и одеће. Рециклажа кућног текстила и одеће.	- Истражују изглед и крој неког одевног предмета (нпр. Ђачке униформе, одела за матурско вече) кроз векове и да направе модну ревију) - Кроз практични рад треба овладати вештинама одржавања одеће направљене од различитих материјала (прање, уклањање флека, пеглање, одлагање, пришивање дугмета	
	КУЛТУРА ПОНАШАЊА	Планирање и расподела буџета. План набавке и избор артикала. План и припреме за путовање. Правила понашања у превозним средствима, у граду и на путовању. Савремена средства комуникације и претраживање различитих информација.	- Ученици треба да овладају вештином писања и упућивања једноставних писаних форми биографије, захтева, молби и жалби. Ово подразумева податке: коме је намењено, истицање предмета, неопходних/релевантних информација и потребне податке о подносиоцу (име и презиме, адреса, контакт телефон и други биографски подаци) -у групама да направе план буџета и набавки, направе	

			избор артикала на основу података о квалитету и цени артикала, планирају путовање, направе буџет и план обиласка културно-историјских знаменитости. Одраде вежбу званичне коресподенције као: писање биографије, упућивање захтева, молби, жалби и сл	
	СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА	Значај воде за одржавање хигијене. Средства за личну хигијену. Козметичка средства. Кућна апотека. Материјали за опремање домаћинства Одржавање домаћинства Отпадни материјали у домаћинству.	-Да истраже и да направе план набавке кућне апотеке и апотеке за путовање. Како и чиме могу да заштите дрво, метал и зидове од атмосферског утицаја, такође треба да истраже како да уклоне мрље са стакла, намештаја, металних предмета, одеће и обуће у домаћинству. Ученици могу да истражују у групама и резултате презентују на паноу, Power Point презентацијом, кратком анимацијом или усмено.	
	ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ	Хранљиви састојци и животне намирнице. Класификација животних намирница према пореклу (биљне и животињске), улози у организму (енергетска, градивна, заштитна и регулаторна) и саставу. Енергетска вредност намирница. Потребе за састојцима хране зависно од узраста,	-Састављање јеловника (расподела укупних енергетских потреба по појединим оброцима у току дана (кроз симулацију ситуације одласка код нутриционисте по савет: детета спортисте, потхрањене особе, особе са вишком килограма, труднице, детета у пубертету). -Ученици могу да истражују	

		занимања, пола, спољашње средине, здравственог и физиолошког стања организма. Рационална исхрана човека. Принципи рационалне исхране. Законски прописи, правилници о намирницама и квалитету хране. Последице неправилне исхране. Припремање хране, начини обраде намирница. Хигијенски услови приликом припремања хране. Одлагање, чување и конзервисање намирница. Апарати и машине за припремање, чување и обраду хране и намирница Загађујуће супстанце хране и мере заштите Адитиви Органска и ГМО храна Култура исхране и понашање за трпезом: послуживање и узимање хране, стоно посуђе и прибор. Национална кухиња и кухиње у свету.	навике у исхрани код нас и у свету, као и последице тих навика. Увежбавају припрему хране у сировом стању, као што су: салате и сокови од воћа и поврћа, припремају млечне напитке, воћни јогурт, као и дезерт.	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

57. ФИЛОЗОФИЈА СА ДЕЦОМ

57.1. СЕДМИ ИЛИ ОСМИ РАЗРЕД

Циљ учења слободне наставне активности Филозофија са децом је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће подстаћи и убрзати његов интелектуални развој и унапредити вештине размишљања, закључивања, самосталног, критичког и креативног мишљења.

Годишњи фонд часова: 36				
Исходи	**Тема**	**Појмови из садржаја**	**Поступци, начин остваривања и активности**	**Опште међупредметне компетенције**
– критички промишља и анализира питања и проблеме свог окружења – са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин – јасно изрази сопствене мисли и осећања – практикује интелектуалну отвореност и радозналост – уважава релевантне аргументе – практикује толеранцију и разлике у мишљењу – искаже објективност и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа – сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања – развије осетљивост за социјални и културни контекст – учествује у расправи која доприноси атмосфери отворености и узајамног уважавања – преузме одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, – усвоји интелектуалне врлине	**ФИЛОЗОФСКА ПИТАЊА**	Појам добра/зла Појам уметности Појам правде Појам слободе Појам среће Појам толеранције Појам вршњачког насиља Појам истине/лажи Појам живота Појам времена и простора Појам пријатељства Појам храбрости Појам бога Појам човека Појам мудрости и знања Појам света Појам природе Појам једнакости и различитости Појам љубави	-Филозофским истраживачким радионицама подстиче се вежбање креативног мишљења, концентрације, пажљивог слушања и памћења, вежбање говорења, размишљање о значењу веза међу речима, размишљање о узрочно-последичним везама, вежбању самодисциплине и говорења пред публиком, подстицања сарадње чланова групе, подизање енергије у групи, креативно хипотетичко мишљење ... -Вођени дијалог у којем ученици и наставник најпре заједно читају причу (гледају, слушају филм...) -Кроз дискусију ученици развијају критички смисаони дијалог. -Игре које се користе у програму филозофија са децом омогућују ученицима да вежбају вештине као што су	-Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини

истинољубивости			планирање, постављање питања, расуђивање, посматрање нечега са различитих тачака гледишта, размишљање о новим идејама.	
Праћење и напреовање: континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају. У складу са исходима, тамо где се очекује знање или нека вештина прикладно је да се то провери у форми квиза, улазних и излазних тестова, презентације, писања есеја и др. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).				

58. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО – ВАСПИТНОГ РАДА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

59. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

59.1. ПЕТИ РАЗРЕД

Предмет	Садржај	Начин реализације
Српски језик	Читање познатих и непознатих текстова Читање, усмено препричавање и писање састава Врсте речи и њихова служба у реченици Падежи Промена именских речи по падежима Анализа реченица Глаголска времена Читање, препричавање и анализа реченица	Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Енглески језик	Читање и препознавање градива, именице, дани у недељи, present to be, the present continuous	
Историја	Савладавање основних појмова (прошлост, праисторија, историја, историјски извори, миленијум, век, деценија) Рачунање времена Подела историје (стари век, средњи век, нови век и савремено доба) Препознавање основних геогафских појмова на карти(државе Старог Истока, Атина, Спарта, Рим, Картагина) Повезивање значајних личности из историјае са периодом и местом у ком су деловали(Перикле, Леонида, Александар Велики,Ханибал, Цезар, Август)	
Географија	Појам и подела географије Основне одлике васионе и васионских тела Картографија Основне одлике литосфере Основне одлике атмосфере	
Математика	1) Бројеви и операције са њима Прочита и запише различите врсте бројева (природне и	

	рационалне). Преведе децимални запис броја у разломак и обрнуто. Упореди по величини бројеве истог записа. Изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример 1/5 од n, где је n дати природан број. Дели са остатком једноцифреним бројем и зна када је један број дељив другим. Користи једноставне изразе. 2) Алгебра и функције Реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану. 3) Геометрија Влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве). Влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор. 4) Мерење Користи одговарајуће јединице за мерење дужине, времена и углова. Претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање. Користи различите апоене новца. При мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокругљује величине исказане датом мером.	
Биологија	Познавање особине живих бића и разноврсности живог света. Познавање поделе живих бића у царства, царство биљака: грађе биљака и животни процеси биљака, разноврсности биљака, значај биљака и заштита биљака	
Немачки језик	Читање и препознавање градива, именице, дани у недељи, презент	

59.2. ШЕСТИ РАЗРЕД

Предмет	**Садржај**	**Начин реализације**
Српски језик	Читање, препричавање и писање Врсте речи Служба речи	

	Писање великог и малог слова Читање, препричавање и анализа прочитаног; стилске фигуре Гласовне промене Анализа реченица Глаголски облици Врсте речи, служба речи и гласовне промене Придевске заменице	Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Енглески језик	Читање и препознавање градива, именице, придеви, the past simple	
Историја	Савладавање основних појмова (кмет, вазални односи, патријарх,папа,номад,житија, летописи, записи, повеље,задужбина) Познавање значајних хронолошких одредница из средњег века Подела историје (стари век, средњи век, нови век и савремено доба) Препознавање основних географских појмова на карти (Византија, варварске државе у сеоби народа,српске државе , Рашка, Дукља, Босна,држава Немањића) Повезивање значајних личности из историјае са периодом и местом у ком су деловали(Константин Велики, Јустинијан, Ираклије, Атила, Карло Велики, Барбароса,Стефан Немања, Стефан Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар)	
Географија	Основне одлике хидросфере и биосфере Основне одлике становништва, насеља и привреде Основе картографије Основне географске одлике Европе Основне географске одлике Јужне Европе Основне географске одлике Средње Европе Основне географске одлике Западне Европе Основне географске одлике Северне Европе Основне географске одлике Источне Европе	
Математика	1) Бројеви и операције са њима Прочита и запише различите врсте бројева (целе и рационалне). Преведе децимални запис броја у разломак и обрнуто. Упореди по величини бројеве истог записа. Изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа. Користи целе бројеве и једноставне изразе. 2) Алгебра и функције Реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану.	

	3) Геометрија Влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку). Интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања). 4) Мерење Користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине и углова. Претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање. При мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокругљује величине исказане датом мером. 5) Обрада података Одреди задати проценат неке величине.	Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Биологија	Једноћелијске животиње-царство протиста-познавање основних животних процеса, грађе праживотиња , предтавнике истих Вишећелијске животиње –сунђери, дупљари, црви, мекушци, зглавкари, бодљокошци, хордати- познавање основних животних процеса, грађе праживотиња , предтавника истих	
Немачки језик	Читање и препознавање градива, именице, придеви, перфекат	
Физика	Рад на стицању и разумевању основних знања о кретању тела -претварање мерних јединица за дужину,време и запремину из већих и мањих у основну нпр. Km у m; mm у m; min у h, l у m^3; Узајамна деловања тела у природи :на датим примерима да препозна које деловање силе је заступљено,као и да зна основне особине електричне и магнетне силе; Мерење масе тела вагом као и да савлада мерне јединице kg , g, mg и t; Зна шта је притисак и од чега зависи Грешке при мерењу	

59.3. СЕДМИ РАЗРЕД

Предмет	Садржај	Начин реализације
Српски језик	Врсте речи Синтагма Значење и употреба падежа Конгруенција Реченични чланови Напоредни односи међу реченичним члановима Акценат Комуникативне и предикатске реченице Граматичке категорије глагола Напоредни односи међу независним реченицама	Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Енглески језик	Читање и препознавање градива, thepresentperfecttense	
Историја	Савладавање основних појмова (хуманизам, ренесанса,реформација, језуити, тимарски систем, раја , аскери, хајдуци, ускоци, револуција, монархија, апсолутистичка монархија,шанац) Познавање значајних хронолошких одредница из новог века Препознавање основних географских појмова на карти (географкса открића, протестанске и католичке земље, Наполеонова освајања, Београдски пашалук) Повезивање значајних личности из историје са периодом и местом у ком су деловали(Колумбо, Васко де Гама,Магелан, Сулејман,Арсеније Чарнојевић,Робеспјер,Карађорђе, Милош Обреновић, Михајло Обреновић)	
Географија	Основе картографије Основне географске одлике Азије Основне географске одлике регија и држава Азије Основне географске одлике Африке Основне географске одлике регија и држава Африке Откриће, подела и основне географске одлике Америке Основне географске одлике Аустралије и Океаније Откриће и основне географске одлике Поларних области	
Математика	1) Бројеви и операције са њима Прочита и запише различите врсте бројева. Преведе децимални запис броја у разломак и обрнуто. Упореди по величини бројеве	

	истог записа. Изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа. Користи једноставне изразе. 2) Алгебра и функције Реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану. Израчуна степен датог броја, зна основне операције са степенима. Сабира, одузима и множи мономе. Одреди вредност функције дате таблицом или формулом. 3) Геометрија Влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван, угао круг, кружна линија, троугао, четвороугао. Уме да израчуна непознату страницу правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему. 4) Мерење Користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине и углова. Претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање. При мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокругљује величине исказане датом мером. 5) Обрада података Изражава положај објекта сврставајући их у врсте и колоне; одреди положај тачке у првом квадранту координатног система ако су дате координате и обрнуто. Одреди задати проценат неке величине.	
Биологија	Познавање грађа човечјег организма Ћелија, ткива, органи,системи органа –анатомија, физиологија, и хигијена	Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Немачки језик	Читање и препознавање градива, претерит, зависне реченице	
Физика	Равномерно -убрзано кретање – стално убрзање; Њутнови закони механике : закон инерције,закон силе и закон силе акције и реакције; Разликује слободан пад од кретања тела навише и наниже ; Полуга у равнотежи ; Механички рад, видови енергије кинетичка и потенцијална; Појам температуре: зна да измери температуру.	
Хемија	Материја и супстанца. Физичка и хемијска својства супстанци. Физичке и хемијске промене супстанци. Чисте супстанце: елементи и једињења. Смеше. Раздвајање састојака смеше. Атом. Грађа атома. Електронски омотач. Периодни систем елемената.Молекул. Хемијске формуле. Ковалентна веза. Грађење молекула елемената и једињења.	

	Јонска веза. Валенца елемената у ковалентним и јонским једињењима. Релативна молекулска маса. Раствори и растворљивост. Процентни састав раствора. Хемијске једначине. Израчунавања у хемији.	

59.4. ОСМИ РАЗРЕД

Предмет	Садржај	Начин реализације
Српски језик	Творба речи Синтагме Акценат Зависне реченице Глаголски облици Падежи Правопис	Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Енглески језик	Читање и препознавање градива, thepassive	
Историја	Савладавање основних појмова (идеологија,тоталитаризам, инфлација, цензура) Познавање значајних хронолошких одредница из савременог доба Препознавање основних географских појмова на карти (Фронтови у Првом и Другом светском рату) Повезивање значајних личности из историје са периодом и местом у ком су деловали(Милан Обреновић, Никола Пашић,Петар и Александар Карађорђевић,Хитлер, Мусолини, Стаљин, Тито, Черчил, Дража,Рузвелт)	
Географија	Основе картографије Географски положај, границе и величина Србије Постанак и основне одлике рељефа Србије Основне географске одлике рељефних целина Основне одлике климе, хидрографије, земљишта и биљног и животињског света Србије Основне одлике становништва Србије Основне одлике насеља и привреде Србије Србија у савременим интеграцијским процесима	
Математика	1) Бројеви и операције са њима Прочита и запише различите врсте бројева. Преведе децимални	

	запис броја у разломак и обрнуто. Упореди по величини бројеве истог записа. Изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа. Користи једноставне изразе. 2) Алгебра и функције Реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану. Израчуна степен датог броја, зна основне операције са степенима. Сабира, одузима и множи мономе. Одреди вредност функције дате таблицом или формулом. 3) Геометрија Влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван, угао круг, кружна линија, троугао, четвороугао. Уме да израчуна непознату страницу правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему. Влада појмовима: коцка и квадар (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама, зна њихове основне елементе и рачуна њихову површину и запремину). Влада појмовима: купа, ваљак и лопта (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама, зна њихове основне елементе). 4) Мерење Користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине и углова. Претвори веће јединице у мање. При мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокругљује величине исказане датом мером. 5) Обрада података Изражава положај објекта сврставајући их у врсте и колоне; одреди положај тачке у првом квадранту координатног система ако су дате координате и обрнуто. Прочита и разуме податак са графикона, дијаграма или из табеле, и одреди минимум или максимум зависне величине. Податке из табеле прикаже графиконом и обрнуто. Одреди задати проценат неке величине.	
Биологија	Познавање основних еколошких нивоа организације живог света, Познавање разноврсности екосистема, угрожавања ,заштите, Познавање основних глобалних промена и њихових последица за живи свет и екосистеме	Поштовањем индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и уважавање специфичности сваког ученика проценом и самопроценом капацитета, способности и интересовања ученика, коришћењем различитог дидактичког и наставног материјала прилагођеним развојним капацитетима ученика и диференцираним задацима на различитим нивоима тежине, прилагођавањем различитих метода, техника и облика рада
Немачки језик	Читање и препознавање градива, зависне реченице	
Физика	Основни појмови периодичног кретања;Основни геометријски закони оптике;Особине проводника и изолатора;Омов закон Шема струјног кола са називима елемената кола; Природна и вештачка радиоактивност.	

Хемија	Неметали, физичка и хемијска својства неметала. Оксидација. Оксиди неметала. Киселине. Примена неметала и њихових једињења.Метали, физичка и хемијска својства метала. Оксидација. Оксиди метала. Хидроксиди. Примена метала и њихових једињења. Соли – физичка и хемијска својства. Електролитичка дисоцијација. Угљоводоници - структура, представници, физичка и хемијска својства, примена.Органска једињења са кисеоником - структура, представници, физичка и хемијска својства, примена. Биолошки важна једињења – представници, улога, примена.	

60. ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

60.1. ПЕТИ - ОСМИ РАЗРЕД

Предмет	Пети разред	Шести разред	Седми разред	Осми разред
Српски језик	-Врсте речи (променљиве и непроменљиве) и њихова служба у реченици – тежи задаци. -Падежи. -Изражајније читање текстова. -Детаљније тумачење дужих текстова. -Писање састава на задате теме. -Писање вести и извештаја. -Анализа самостално одабраног прозног дела из лектире. -Усмене вежбе на задате теме.	-Говорне вежбе о слободно изабраним темама -Значење и употреба падежа -Прости и сложени глаголски облици – значење и употреба -Вежбе у говору с правилним акцентовањем. Акценат у савременом књижевном језику и локалном говору -Проучавање локалног говора -Анализа самостално одабраног прозног дела из лектире (фабула, композиција, ликови, теме, идеје, изразита психолошка и дескриптивна места) -Анализа лирске песме (основно осећање, мотиви, песничке слике, особености песничког језика) -Анализа књижевног дела из	-Вежбе у правилном акцентовању. Коришћење речника да би се проверио акценат. -Анализа реченица и синтагми. Претварање активних реченица у пасивне и обрнуто. Анализа случајева у којима то није могуће. -Вежбе на тежим експозиторним текстовима: уочавање основних информација, извођење закључака, упоређивање информација из више дужих текстова, резимирање. -Прављење легенди и табела. -Анализа лирске и епске песме – језичко-стилска средства као интеграциони чиниоци интерпретације. -Анализа драмског књижевног дела – уочавање битних одлика. Разлика између драмског књижевног дела и	-Синтаксичка анализа компликованијих реченица. -Усмено расправљање на теме из свакодневног живота. Писање аргументативних текстова с коришћењем литературе. -Вежбе у говорништву. Кратко, садржајно и језгровито излагање о одређеној теми за одрђено време, пред аудиторијумом. -Анализа реклама с телевизије, из новина и часописа, с рекламних паноа. -Самостално проналажење примера бирократског језика и његово „превођење“ на обичан језик. -Самостално састављање дијаграма и графикона. -Проучавање локалног говора.

		текуће српске књижевности (по избору ученика) -Анализа филмова и позоришних представа	позоришне представе. -Анализа савременог књижевног дела по слободном избору ученика. Коришћење основне литературе о делима и писцима. Формирање властитог мишљења о књижевном делу. -Анализа домаћег филма са посебним акцентом на визуелним и акустичким ефектима.	Самостални радови ученика о локалном говору (читање одговарајуће литературе; сакупљање грађе; писање рада и његово објављивање у школским гласилима). -Карактеризација ликова увидом у форме приповедања. -Језичкостилска анализа као интеграциони чинилац интерпретације књижевноуметничког текста. -Истраживачки рад на речницима (*Српски рјечник* Вука Стефановића Караџића, Речник МС – вишетомни и једнотомни, Речник књижевних термина, Речник симбола...). -Обједињујући и поредбени чиниоци у обради одабраних књижевних тестова (компаративни приступ). -Драматизација прозног текста.
Енглески језик	Читање, превођење једноставних речи, израда паноа	Читање, превођење једноставних речи, израда паноа	Читање, превођење једноставнијих текстова, израда паноа, припрема ученика за такмичење, израда паноа	Читање, превођење текстова, израда паноа, припрема ученика за такмичење, израда паноа
Историја	Припрема по наставним темама 1. Увод у предмет и Праисторија 2. Стари Исток 3. Стара Грчка 4. Стари Рим 5. Израда и анализа тестова из ранијих година	Припрема по наставним темама 1.Увод у предмет 2. Европа и Средоземље у раном средњем веку 3. Јужни Словени и њихови суседи у раном средњем веку 4. Европа у позном средњем веку 5.Срби и њихови суседи у позном средњем веку 6. Израда и анализа тестова из ранијих година	Припрема по наставним темама 1. Успон ЕВропе 2. Срби под страном влашћу 3. Доба револуција 4. Нововековне српске државе Србија и Црна Гора 5. Израда и анализа тестова из ранијих година	Припрема по наставним темама 1. Европа и свет од 1878 до 1914 2. Срби од 1878 до 1914 3. Први светски рат и Срби у Првом светском рату 4. Свет између два рата 5. Други светски рат у свету и у Југославији 6. Југославија и свет након Другог светског рата 5. Израда и анализа тестова из ранијих година

Географија	Појам и подела географије Васиона и Земљина кретања Картографија Литосфера Атмосфера Хидросфера Биосфера Основне одлике становништва Основне одлике привреде Географске одлике Европе Географске одлике Азије Географске одлике Африке Географске одлике Србије	Појам и подела географије Васиона и Земљина кретања Картографија Литосфера Атмосфера Хидросфера Биосфера Основне одлике становништва Основне одлике привреде Географске одлике Европе Географске одлике Азије Географске одлике Африке Географске одлике Србије	Појам и подела географије Васиона и Земљина кретања Картографија Литосфера Атмосфера Хидросфера Биосфера Основне одлике становништва Основне одлике привреде Географске одлике Европе Географске одлике Азије Географске одлике Африке Географске одлике Србије	Појам и подела географије Васиона и Земљина кретања Картографија Литосфера Атмосфера Хидросфера Биосфера Основне одлике становништва Основне одлике привреде Географске одлике Европе Географске одлике Азије Географске одлике Африке Географске одлике Србије
Математика	Појам скупа (симболи). Венов дијаграм. Унија скупова. Пресек скупова Рачунске операције у скупу N_0. Редослед рачунских операција. Скупови тачака. (полуправа, дуж) Појам дељивости Дељивост декадном јединицом и са 2, 5, 4. NZS. NZD. Дељивост са 3 и 9. Дељивост са 2, 5, 3, 9. Дељивост са 2, 5, 3, 9, 4 и 25. Централни угао, кружни лук, тетива Јединице за мерење углова. Сабирање и одузимање углова графички. Углови са паралелним крацима. Суседни, упоредни и унакрсни углови. Проширивање разломака. Упоређивање Скраћивање разломака. С и О разломака различитих	Сабирање и одузимање целих бројева Множење и дељење целих бројева Сабирање и одузимање рационалних бројева облика p/q. Проценат. Троугао. Подударност и конструкција троугла. Четвороугао. Обим и површина троугла и четвороугла.	Реални бројеви. Питагорина теорема. Многоугао. Степеновање. Полиноми. Круг. Зависне величине и њихово графичко представљање. Сличност.	Сличност троуглова. Тачка, права,раван. Линеарне једначине са једном непознатом. Призма. Пирамида. Линеарна функција. Графичко представљање статистичких података. Ваљак. Линеарне једначине са две непознате. Купа. Лопта.

	именилаца. Својства сабирања разломака. Децимални запис разломка. С и О децималних бројева. Бројевне вредности израза са разломцима. Решавање неједначина са разломцима. Решавање једначина са разломцима. Својства множења разломака. Израчунавање бројевне вредности израза. Симетрала угла. Симетрала дужи.			
Биологија	Увод у биологију-лупа и микроскоп, микроскопирање Особине живих бића и разноврсност живог света-животни процеси, подела организама, грађа организама, алге, гљиве, лишајеви, Биљке-грађа биљног организма , разноврсност биљака према сложености грађе-алге, маховине, папрати, голосеменице и скривеносеменице.	Једноћелијске животиње-царство протиста-грађа и животни процеси праживотиња, израда привремених препарата, и посматрање праживотиња под микроскопом. Вишећелијске животиње – сунђери, дупљари, црви, мекушци, зглавкари, хордати-грађа и основни животни процеси, разноврсност, значај и заштита вишећелијских животиња. Посматрање трајних и привремених пресека појединих делова тела вишећелијских животиња	Грађа човечјег организма-грађа ћелије , ткива, органа човечјег организма, системи органа човека-морфолошка грађа органа, физиологија органа, хигијена органа, болести и заштита органа и система органа. Посматрање трајних и привремених препарата ткива –епител, везивно, нервно, мишићно.	Еколошка разноврсност, нивои организације живог света, екологија, основни еколошки појмови-еколошки фактори, популација, биотоп, биоценоза, екосистем –основне одлике. Разноврсност екосистема наше земље у погледу изгледа и структуре Угрожавање, заштита и унапређивање екосистема Глобалне последице загађивања животне средине Повезаност животне средине, здравља и културе живљења.
Немачки језик	Читање, превођење једноставних речи, израда паноа	Читање, превођење једноставнијих текстова, израда паноа, припрема ученика за такмичење, израда паноа	Читање, превођење једноставнијих текстова, израда паноа, припрема ученика за такмичење, израда паноа	Читање, превођење текстова, израда паноа, припрема ученика за такмичење, израда паноа
Физика		Проширивање и продубљивање наставних садржаја са редовне наставе: стална брзина, узајамна	Проширивање и продубљивање наставних садржаја са редовне наставе: стално убрзање, Њутнови	Проширивање и продубљивање наставних садржаја са редовне наставе: периодична –

		деловања тела у природи, преношење притисака кроз чврста и течна тела ; решавање сложенијих - проблемских задатака из набројаних садржаја; припремање ученика за такмичење.	закони механике, слободан пад,принцип рада простих машина; механички рад, снага и енергија, температура тела; -решавање сложенијих – проблемских задатака из набројаних садржаја; -припремање ученика за такмичење.	осцилаторна кретања; закони геометријске оптике,основни закони електричне струје, струјно коло и начини везивања отпорника; -решавање сложенијих – проблемских задатака из набројаних садржаја; -припремање ученика за такмичење.
Хемија			Текући наставни садржаји за припрему за такмичење. Израчунавање масеног процентног садржаја у поступку разблаживања раствора и у поступку мешања раствора различитог садржаја. Израчунавања на основу хемијских једначина, на основу односа количине, масе и броја честица учесника у хемијској реакцији. Израчунавања на основу релација количина супстанце, маса супстанце и бројност честица. Израчунавање на основу хемијских формула - израчунавање масеног елементарног процентног састава једињења.	Текући наставни садржаји за припрему за такмичење. Доказивање неких катјона: Ca^{2+} , Cu^{2+} и Fe^{3+} Доказивање неких анјона: Cl^{-}, CO_3^{2-} и SO_4^{2-} Разликовање алкана и алкена у реакцији са раствором калијум-перманганата и бромном водом. Израчунавање масеног елементарног процентног састава у органским једињењима. Хемија животне средине - експериментални рад повезан са конкретним проблемима локалне средине.

61. ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ – СЕКЦИЈА

61.1. ПЕТИ - ОСМИ РАЗРЕД

Предмет	Садржај	Начин реализације	Опште међупредметне компетенције
Српски језик	**Драмско-рецитаторска**: „Форум позориште“ Читање текстова и глума Глума и припреме за наступ Гостовање на неком часу или ЧОС-у Подела улога и песама за рецитовање; упознавање са концепцијом светосавске приредбе Рад на дикцији и правилној артикулацији Читање текстова и глума Рецитовање и глума Припремање за наступ Генерална проба Подела улога и упознавање са концепцијом приредбе за Дан школе, Св. Саву... Осмишљање сценографије и костима Читање текстова предвиђених за глуму Гледање филмског садржаја са сличном тематиком Глума и припреме за приредбу Генерална проба **Литерарна:** -Посета библиотеци -Заједнички излет -Стваралачки књижевни покушај -Осврт на омладинске листове и часописе Анализа примера различите обраде једног мотива -Истраживање говора и његова стилска функција -Истраживање народног језичког блага -Сређивање грађе која је прикупљена -Припрема за наступ поводом школских свечаности	Коришћењем различитих метода и техника учења: партиципативне методе учења које посебно доприносе развоју когнитивних процеса, захваљујући делању односно практиковању одређених радњи; решавање проблем-ситуацијакоје погодују развоју мисаоних способности; кооперативне методе учења, које омогућују социјалне активности на заједничким задацима, велики степен личног ангажовања,сналажење у социјалном контексту; интерактивне методе, од рада у пару до тимског рада,које омогућују разне облике социјалне партиципације и обогаћивање сопственог искуства кроз размену са другима и амбијентално учење, које омогућује најадекватнији простор за упознавање садржаја програма и сагледавање исте ствари са различитих аспеката у различитим околностима и различитим појавним формама (организоване посете, шетње, излети, екскурзије и сви остали облици амбијенталног учења). Наведене методе учења стављају ученика у активну позицију у процесу стицања знања и развоја вештина. Ученицима се омогућују различити начини учења.	-компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

	-Заједничка посета филмској представи -Књижевно вече посвећено жени -Разговор о актуелној књижевној теми -Посета литерарној дружини -Сусрет са књижевником -Уређивање школског листа -Читање и избор радова за школски лист -Уређивање школског листа -Стваралачки покушаји са тематиком о раду, о пролећу или сл. -Квиз такмичење из књижевности -Књижевни разговор -Разматрање извештаја о раду секције - Медијска промоција путем сајта, фејсбука, радио клуба „Октобар“, новина -Посете културним установама - Сарадња са библиотеком града Зрењанина	Примена метода и техника прилагођена је узрасним карактеристикама ученика од петог до осмог разреда, као и садржајима који се обрађују.	
Ликовна култура	Израда лик.радова за лик.конкурсе Онлајн изложбе радова ученика Израда ликовних радоваза лик. конкурсе (нпр. СШ „Урош Предић“) Израда и дизајнирање предмета за «Дан заљубљених» Израда и дизајнирање предмета за « 8. МАРТ» Израда лик.радова и сценографије за приредбу-Дан школе Израда ликовник продуката рада у оквиру пројекта «Европско село» Ручна израда папира Израда еко-разгледнице Израда костима Израда сценографије Поставка изложбе дечјих лик.радова Посета ликовним радионица које организују музеји и др. институције		
Енглески језик, немачки језик	Читање, превођење једноставних речи, израда паноа, мини пројекти, обележавање значајних датума		
Историја	Избор теме која ће се радити (Први светски рат, Други светски рат, Први српски устанак, Други		

	српски устанак, Балкански ратови) У зависности од броја ученика одлучићемо да ли ће бити једна заједничка тема за све или ће бити разврстани по разредима. Прикупљање материјала из библиотеке, интернета гледање и анализа историјских играних или документарних филмова везаних за тему Израда паноа Организована посета установама клтуре(историјски архив, музеј, кућа Михајла Пупина у Идвору и сл.) Израда поноа и историјских карата Израда карата путем дигиталних технологија (стваралачки рад) Припрема и излагање презентација ученика на задату тему Обележавање значајних датума		
Географија	Прикупљање података из енциклопедија, часописа, стручне литературе и интернета Израда паноа (у зависности од пројеката школе) Израда брошура (у зависности од пројеката школе)		
Математика	Решавање занимљивих задатака. Израда паноа. Прикупљање података са интернета.		
Биологија	Биљке грађа и функција, вируси и бактерије,гљиве Животиње - основне карактеристике и разноврсност Грађа ћелије, ткива и органа човека Екологија и заштита животне средине – израда паноа, лабораторијска вежба, прављење скица ,теренске вежбе, микроскопирање, дисекција, семинарски радови, -Обележавање значајних датума – мини пројекти		
Немачки језик	Читање, превођење једноставних речи, израда паноа, мини пројекти		
Физичко васпитање	**Одбојка, Кошарка, Мали фудбал, Стони тенис** -Развијање физичких способности специфичних за одређене спортове -Обучавање и и усавршавање техника -Теоријско образовање		

	-Индивидуална и колективна тактика -Правила игре и суђење -Организовање одељенских и међуодељенских такмичења		
Физика	-Презентовање малих кућних огледа -Прикупљање података са интернета , енциклопедија, стручних часописа... о научницима Исаку Њутну , Галилеју и Архимеду о њиховом животу и раду на пољу физике ,њихово презентовање, израда паноа на хамеру, поставка изложбених радова -Поставка изложбених радова о Николи Тесли и Михајлу Пупину,обилазак музеја Никола Тесла у Београду и израда брошуре.		
Хемија	-Хемија у савременом животу. -Мерења у хемији: мерење масе, мерење запремине мензуром и пипетом. - Раздвајања смеша - Раствори - испитивање киселости раствора соковима - Добијање хлора - Добијање соли више масних киселина – сапуна. - Израда паноа, квиз - Хемијски милионер, мини пројекти...		

62. ХОР/ОРКЕСТАР

Образовни циљ обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности.

Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу - тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности појединца за успех целе групе, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању.

62.1. ПЕТИ - ОСМИ РАЗРЕД

Препоручени садржаји		Начин реализације	Опште међупредметне компетенције
Хор	**Оркестар**		
Химне: Државна химна, Химна Светом Сави, Химна школе **Традиционалне и песме домаћих аутора:** *Дум дага дум, Ерген дедо, Фатише коло врањске девојке ,Аjде Јано, коло да играмо, Пуче пушка, Три девојк,Тај тавриље* Традиционална песма из Славоније, *Моја Диридика* Традиционална руска песма, *Каљинка,* Мањифико, *Пукни, зор,* Традиционалне песм:, *Уродиле жуте крушке, Чај горо, лане моје, Заспо Јанко* Стеван Стојановић Мокрањац, *У Будиму граду* Збирка хорских композиција: *Варај Данке, Живкова ташта Нишка бања*, аранжман Ник Пејц, Станиша Коруновић, *Цвеће* Светолик Пашћан Којанов, *Зимска песма,* Биљана Мандић, *Љубичица,* Владимир Ђорђевић, *Веће врана* Стеван Стојановић Мокрањац, *Ал`је леп овај свет,* Марко Тајчевић, *Пошла румена,* Жарко Петровић, *Серенада Београду* Даворин Јенко, *Востани Сербије,* Никола Грбић, *Ово је Србија,* Драган Пантић, *Симонида,*Константин Бабић, *Чај горо,*Ју рок мисија, *За милион година,*Плави оркестар, *Сава тихо тече,* Александра Ковач, *Божић је,* Саша Илић, *Плава птица,* Бане Опачић, *Заволи,* Р.М.Точак М.Глишић/М.Гавриловић, *Даире* **Духовне песме:** *Милешевка, Бели анђео, Ударало у тамбуру ђаче,Помози нам, Боже драги, Помози нам, вишњи Боже, Јосиф Маринковић, Оче наш, Вера Миланковић, Оче наш, Непознат аутор, Бројаница Светог Саве, Непознат аутор, Пред иконом Светог Саве, Непознат аутор, Радуј се (ускршња песма)*	– избор инструмената и извођача у формирању оркестра; – избор композиција према могућностима извођача и саставу оркестра; – техничке и интонативне вежбе; – расписивање деоница и увежбавање по групама (прстомет, интонација, фразирање); – спајање по групама (I-II; II-III; I-III); – заједничко свирање целог оркестра, ритмичко-интонативно и стилско обликовање композиције.	провере слуха и гласовних могућности ученика, дикције и осећаја за ритам -важност држања тела, дисања и правилног изговора гласова -Вежбе дисања -Вежбе распевавања -Обрада песме -Обрађене композиције треба изводити на редовним школским активностима (Дан школе, Свечана прослава поводом обележавања школске славе Светог Саве, Годишњи концерт...), културним манифестацијама у школи и ван ње, као и на фестивалима и такмичењима хорова. -У избору оркестарског материјала и аранжмана водити рачуна о врсти ансамбла, узрасту ученика и њиховим извођачким способностима. Репертоар школског оркестра чине дела домаћих и страних композитора разних епоха у оригиналном облику или прилагођена за постојећи	- компетенција за учење -одговорно учешће у демократском друштву -естетичка компетенција -комуникација -одговоран однос према околини -одговоран однос према здрављу -предузимљивост и оријентација ка предузетништву -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадња -дигитална компетенција

Хор манастира Богородице, Деца неба, Текст Свети Николај, Источниче живоносни ***Страни композитори:*** *Јохан Себастијан Бах, Ах, што волим,Волфганг Амадеус Моцарт, Лаку ноћ (Bona nox), Ђовани да Нола, Chi la gagliarda, Лудвиг ван Бетовен, Ода радости, Дмитри Бортњански, Многаја љета, Дарко Краљић, Чамац на Тиси Арсен Дедић, Кад би сви, Харолд Арлен, Изнад дуге (Over The Rainbow),Хозе Марти, Guantanamera, Џо Дасин, Champs Elysées,Боб Марли, Don't Worry, Be Happy, Дин Мартин, Volare,Традиционална песма изГрчка, Mi mou thimonis matia mou, Традиционална песма из Енглеске, Green sleeves Нена, 99 Luftballons, Јапанска дечја песма, Tanabata Sama Ричард Роџерс: Edelweiss, Традиционална песма из Италије, L'inverno se n'è andato, Песма из Француске Мачји канон На репертоару хора могу се наћи и вишегласне песме.*		школски састав. Школски оркестар може наступити самостало или као пратња хору.	

63. ПЛАН ФОРМАТИВНОГ И СУМАТИВНОГ ОЦЕЊИВАЊА

	ПИСМЕНО	УСМЕНО	ПРАКТИЧАН РАД	АНГАЖОВАЊЕ УЧЕНИКА	ПРЕПРУКА ЗА НАПРЕДОВАЊЕ
СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ	-иницијални тестови, тестови вишеструког избора, кратких одговора, упаривања, допуњавања, отворених одговора -контролни задаци -наставни листићи -писмене вежбе -диктат -писмени задаци -задаци из радне свеске -вежбе у радном листу -есеј	-усмено одговарање -причање на основу слика -сажето препричавање -рецитовање -изражајно читање -конверзацијски разговор на одређену тему -играње улога -драматизација -аргументовање -презентовање	-практичан тест -практичан рад: ликовни рад, модел,макета... -експеримент -прављење предмета или производа -демонстрација вештине	-редовност долажења на наставу -редовност израде домаћих задатака -постављање питања -рад по упутству--рад на допунској настави -рад на додатној настави -резултати такмичења	-редовно и планско прикупљање релевантних података о напредовању ученика, постизању прописаних стандарда образовања, исхода, циљева и развоја компетенција ученика

	-компјутерски тест -мини пројекти -пројекти -сценарио за игру улога -писање формалних образаца -комуникације (честитка, писмо, извештај, обавештење...) -графичко и табеларно представљање податке -познавање предметне терминологије појмова	-образлаже графиконе и табеларне приказе			
ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ	- евокација – пише шта већ зна о претходној теми -примена техника учења (прикази мапе ума, графички приказ, белешке, тезе, одвајање битног од небитног ...) -писменим путем даје различита креативна, оригинална решења за одређене проблеме -писменим путем износи свој суд -писменим путем изражава логичко и критичко мишљење	- евокација –говори шта већ зна о претходној теми -примена научених знања и техника учења у свакодневном животу – наводи примере -даје оригиналне одговоре -даје различита идејна решења за одређене проблеме -усмено износи свој суд	- употреба рачунара за проналажење информација, прављење презентација, размену информација и комуникацију -употреба проширене литературе -читање из задовољства -проналажење информација у тексту -даје практична, конструктивна решења	-самосталност у раду -самопоузданост -истрајност у учењу -прецизност -мотивисаност -сарадња у групи -иницијативност -неформално образовање -самооцењивање -портфолио -ангажовање ученика у ван школе -самопроцена -процена друга -толерантност -поштовање правила -уважавање других	- редовно и планско прикупљање релевантних података о напредовању ученика, постизању прописаних стандарда образовања, исхода, циљева и развоја компетенција ученика

64. ДРУГИ ДЕЛОВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ОД ЗНАЧАЈА ЗА ВАСПИТНО – ОБРАЗОВНИ РАД У ШКОЛИ

65. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Облик	Активност/манифестација	Начин реализације
Приредбе/ прославе	Пријем првака Дан школе Новогодишња активност Школска слава „Свети Сава“ Дан просветних радника Приредбе у организацији УП и Школског радија Прослава завршетка основног образовања и васпитања	Пригодан програм уз присуство родитеља Приредба и званице Уз сарадњу ОС, руководилаца и чланова секција, организовање изложби радова и приредбе... Додела награда, пригодан програм чланова секција Стављање у другу улогу Подстицање ученичког стваралаштва и иницијативе Представљање мини – пројекта ученика
Посете	Посета позоришту у Зрењанину Посета метеоролошкој станици у Зрењанину за ученике 5. разреда Посете културним установама ван Зрењанина Посете музејима, галеријама, биоскопу, медијским кућама Посета првака демонстрацији безбедног понашања пешака у саобраћају у Зрењанину Сајам образовања Посете другим школама	Упућивање у начин прикладног понашања на јавним местима Размена утисака Обогаћивање наставних садржаја Упућивање у начин прикладног понашања на јавним местима Разумевање и поштовање разлика у култури, језику и знамењима,неговање мултикултуралности Размена утисака Упућивање у начин прикладног понашања на јавним местима Упознавање са културним, уметничким и етичким вредностима и традицојом свог и других народа, Размена утисака Упознавање са безбедним понашањем у саобраћају Професионална оријентација ученика Договор са позоришним трупама
Конкурси	Литерарни Ликовни	Пријава на конкурсе различитог нивоа Пријава на конкурсе различитог нивоа
Изложбе	Ликовне, литерарне, практични радови...	Уметнички, стваралачки израз ученика

Такмичења ученика	Српски језик Математика Физика Биологија Хемија Историја Географија „Шта знаш о саобраћају“	Према плану МПТР
	„Читалачка значка“ „Светосавље“ „Мислиша“, „Кенгур“ Квизови знања Дабар	Према плану других организатора
Манифестације	Дечја недеља Фестивал Науке у Новом Саду на ПМФ-у. „Ноћ истраживача“ Ученици у улози наставника Песничка штафета Ноћ Музеја Отворена врата за будуће прваке	Дечје стваралаштво и креативност Обогаћивање наставних садржаја Обогаћивање наставних садржаја Стављање у другу улогу Неговање културе лепе речи
Активности на нивоу школе	Тематске активности Уређење школског простора Трибине, радионице, пројекти Такмичења различитог карактера	Тематски приступ наставним садржајима Подизање нивоа еколошке свести, брига о заштити животне средине као цивилизацијској обавези човечанства Укључивање и других сарадника школе
Обележавање значајних датума	Значајни датуми биће обележени кроз реализацију наставних активности, рада секција и рад одељенског старешине са одељенском заједницом и приказани су у плановима и програмимакао и програмима здравствене заштите, превентивног програма заштите од насиља,…	

66. КАЛЕНДАР ЗНАЧАЈНИХ ДАТУМА

Месец	Дан	Значајан датум
Јануар	01.	Нова година
	07.	Божић
	27.	Савиндан
		Међународни дан сећања на холокауст
	31.	Национални дан борбе против пушења
Фебруар	02.	Међународни дан заштите мочвара
	05.	Међународни дан безбедности на Интернету
	12.	Дарвинов дан
	15.	Сретење Дан државности
	21.	Међународни дан матерњег језика
	24.	Међународни дан борбе против вршњачког насиља - Дан розе мајица(попследња среда у фебруару)
Март	08.	Дан жена

	14.	Међународни дан река
	19.	Светски дан ластавица
	21.	Светски дан шума
		Светски дан поезије Светски дан особаса Дауновим синдромом
	22.	Светски дан воде
	27.	Светски дан позоришта
Април	01	Дан шале
	02	Светски дан особа са аутизмом
	07	Светски дан здравља
	09.	Међународни дан Рома
	22.	Дан планете Земље
		Дан сећања на жртве холокауста, геноцида и других жртава фашизма у Другом светском рату
	23.	Светски дан књига и ауторских права
Мај	1-2.	Празник рада
	08.	Светски дан Црвеног крста
	09.	Дан победе

	10.	Светски дан птица и дрвећа
	11.	Светски дан писања писама
	15.	Међународни дан породица
	21.	Светски дан за културну разноликост, за дијалог и развој
	22.	Светски дан биодиверзитета
	24.	Европски дан паркова
	31.	Светски дан без дуванског дима
Јун	01.	Међународни дан деце
	05.	Светски дан заштите животне средине
	28.	Видовдан
Септембар	08.	Међународни дан писмености
	15.	Светска акција „Очистимо свет“
	16.	Међународни дан очувања озонског омотача
	21.	Међународни дан мира
	22.	Светски дан без аутомобила
	27.	Светски дан туризма
	29.	Светски дан гусака

Октобар	01.	Међународни дан старијих особа Међународни дан музике
	04.	Светски дан животиња
	05.	Светски дан наставника
	06.	Светски дан станишта
	09.	Светски дан поште
	11.	Светски дан девојчица
	15.	Светски дан пешачења
		Светски дан чистих руку
	16.	Светски дан здраве хране
		Светски дан хлеба
	21.	Дан сећања на српске жртве у Другом светском рату
	24.	Светски дан развоја информатике
	31.10. - 6.11.	Светски недеља штедње
Новембар	04.	Светски дан климатских промена
	07.	Европски дан на

	08.	Дан просветних радника
	09.	Светски дан проналазача
	11.	Дан примирја у Првом светском рату
	13.	Светски дан љубазности
	16.	Светски дан толеранције
	20.	Светски дан права детета
Децембар	01.	Светски дан борбе против сиде
	03.	Међународни дан инвалида
	10.	Светски дан људских права Нобелов дан
	20.	Међународни дан људске солидарности

67. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ

Облик	Активност	Начин реализације
Тематске активности	Јесењи крос Недеља спорта у првом полугодишту Спортске активности током зимског распуста Недеља спорта у другом полугодишту Посета базену	Истицања значаја развоја и практиковања здравог начина живота путем различитих спортских активности Стицање навике за систематским вежбањем Пливање – обука непливача и усавршавање стилова
Сусрети и сарадња са другим школамаи појединцима	Пријатељске утакмице са ученицима других школа Пријатељске утакмице са представницима родитеља и локалне средине Сусрети са познатим спортским личностима града Зрењанина и шире	Развијање осећаја за фер плеј Развијање другарства и заједништва Тимски рад и рад у екипи Учење по моделу
Такмичења	Спортска такмичења у организацији МПТР Школска олимпијада Пролећни крос РТС-а	Подстицати основе за активним тренирањем неког спорта
Спортске манифестације	Зрењанински полумаратон Међународни дан пешачења Фрушкогорски полумаратон и маратон	Развој свести о важности сопственог здравља, развијање другарства и заједништва Тимски рад и рад у екипи
Укључивање у пројекте на тему из области физичког и здравственог васпитања	Радионице Трибине Презентације радова ученика	Подизање одговорности код деце, развој свести о важности сопственог здравља и безбедности

68. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, СА ПРОГРАМОМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

68.1. ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Облик	Активности	Начин реализације
Рад са наставницима и запосленима	Сензибилизација и развијање компетенција наставника и осталих запослених	Стално стручно усавршавање Набавка стручне литературе
Рад са ученицима	Оснаживање за просоцијално понашање кроз развијање добрих односа у одељењеу, развијање емпатије и алтруизма, оспособљавање за конструктивно решавање конфликата, те унапређивање социјалних вештина:активнослушање, асертивност, вештина исказивања својихставова и осећањана јасан идиректан искренначин; самопоштовање-осећај властите вредности исамопоуздања Активно учешће ученика у планирању и реализацији превентивних активности	Упознавање и поступање по Правилнику о васпитно- дисциплинској одговорности ученика, Упознавање са кућним редом школе Доношење правила одељења Реализација превентивних радионица Активирање школског и рекреативног спорта Реализација програма подршке ученицима Реализација активности Ученичког парламента и других ученичких група које раде на смањењу насиља
Истраживачке активности	Превазилажење школског неуспеха Социјална инклузија у школи Односи међу ученицима Комуникацијске вештине...	Анкетирање родитеља, ученика, запослених различитим инструментима процене
Реализација предавања и трибина других стручњака	Превенција ризичних понашања и промоција позитивних вредности	Обележавање пригодних датума и светских и међународних датума (на пр. Превенција злоупотребе психоактивних супстанци, Светски дан толеранције...) уз учешће других стручњака

Естеско и функционално уређење школског простора	Неговање подстицајног окружења	Примена мера подстицања Примена различитих, иновативних облика и метода рада у наставном процесу Акција уређења школског простора
Информисање и укључивање родитеља, локалне заједнице и других институција у превентивне активности	Сарадња са родитељима, локалном заједницом, другим институцијама са циљем раног идентификовања проблема, потенцијалних поремећаја у понашању и др. ризика за појаву насиља и правовремене помоћи	Формирање странице Тима за заштиту од насиља на сајту школе Извештавање родитеља о присутним облицима прихватљивог и неприхватљивог понашања ученика Промовисање резултата рада у локалној заједници

68.2. ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

Облик	Активности	Начин реализације
Интервенција на I нивоу	Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура на I нивоу	Заустављање насиља, евидентирање, утврђивање нивоа, обавештавање ОС, родитеља, разговор, реституција, медијација, договор, праћење реализације; појачан васпитни рад са починиоцем; изрицање васпитно дисциплинске мере
Интервенција на II нивоу	Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура на II нивоу	Заустављање насиља, провера сумње, консултације у Тиму; заштита онога ко трпи насиље, подршка; разговор са починиоцем; позивање и разговор са родитељима; предузимање васпитних мера према починиоцу; евидентирање; покретање васпитно дисциплинског поступка; појачан васпитни рад са починиоцем; изрицање васпитно – дисциплинске мере; рад са ОЗ; праћење ефеката
Интервенција на III нивоу	Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура на III нивоу	Заустављање насиља; збрињавање жртве; пријава надлежној установи; евидентирање; обавештавање родитеља; консултације у Тиму; покретање васпитно дисциплинског поступка;појачан васпитни рад са починиоцем и породицом; васпитни рад са ОЗ; изрицање васпитно – дисциплинске мере;

		подршка жртви; праћење ефеката
Истраживачке активности	Периодично праћење и вредновање врста и учесталости насиља Праћење ефеката предузетих мера	Спровођење истраживање, запажање, провера, анализа Извештавање у оквиру рада Тима за заштиту од насиља и стручним органима школе
Рад са ученицима	Подршка ученицима који трпе насиље Рад са ученицима који врше насиље Континуирано оснаживање за Конструктивно реаговање у конфликтним ситуацијама, пасивних посматрача тј. деце интиректно укључених у насиље	Израда индивидуалног плана заштите, разговор, емпатија, објашњавање корака за заштиту Израда индивидуалног плана промене понашања, разговор о преузимању одговорности и договор о мерама и начину праћења Реализација активности са осталим категоријама ученика у оквиру одељења и школе

69. ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Облик	Активности	Начин реализације
Предавање	Служба за запошљавање Зрењанин Стручњаци и представници организација који представљају одређено занимање Популарна предавања представника различитих институција и организација из различитих области (астрономија, биологија, новинарство, туризам...) Упознавање са различитим занимањима кроз часове редовне наставе од 1.-6. разреда	Информисање о занимањима и каријери - млади истражују свет занимања и професија, која су знања, вештине и особине потребне за успешно бављење занимањем, какве могућности постоје на тржишту рада Подела промотивних материјала
Посете/реални сусрети	Представници предузећа и занатских радњи Посете поводом Дана девојчица Сусрети ученика са представницима средњих школа	Реални сусрети са светом рада - млади се упознају са представницима жељених занимања и радним окружењем, испробавају поједине радне задатке и распитују се о занимањима и потребном школовању Упознавање са путевима образовања - млади се упознају са могућностима за школовање - школама, факултетима и другим образовним установама и сазнају како изгледа школовање за њихово жељено занимање
Радионице на Чос-у	Одељенске старешине 7.и 8. разреда и педагошко-психолошка служба	Самоспознаја - млади кроз радионице, тестове, интроспекцију и саветовање препознају своје таленте, интересовања, вредности, склоности и

		могућности; Доношење одлуке о избору школе и занимања - млади боље познају себе, имају потребне информације и сигурнији су у доношењу одлука.
Партиципација родитеља представљање занимања	Родитељи гости на часу Организовање посета радном месту родитеља Дан родитеља	Укључивање родитеља путем отворених врата, организовањем дана родитеља, учешћем на часовима редовне наставе, слободних активности и Чос-у

70. ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Области	Активности	Начин реализације
Обуке ученика за програм здравствене заштите	Обука ученика у Саветовалишту за младе на тему „Здрава исхрана“ Обука ученика за предавања о различитим болестима Обука ученика у оквиру рада Црвеног крста	Обука ученика за Радионице и реализација истих у одељењима у школи путем вршњачке едукације
Предавања патронажне сестре Школског диспанзера	Болести прљавих руку Лична хигијена Психоактивне супстанце Пушење или здравље Правилна исхрана Пубертет Енергетски напици Алкохолизам-шта је то? Опасности по моје здравље	Превенција здравствене заштите путем предавања, ПП презентација, промотивних материјала, демонстрација и информисање ученика о болестима и проблемима њиховог узрасног доба
Систематски прегледи ученика	редовни систематски прегледи деце и ученика редовна вакцинација деце и ученика редовни стоматолоши прегледи деце и ученика	Превенција и брига о здрављу ученика, подстицање позитивног односа према чувању свог здравља.
Систематски преглед ученика за завршни испит	Редован систематски преглед	Утврђивање индикација и контраиндикација битних за будућа занимања и доношање коначне одлуке за упис у средњу школу

Активности на нивоу школе ,на часу и редовној настави	Упознавање са различитим здравственим проблемима кроз часове редовне наставе од 1.-8. разреда Организовање различитих спортских активности Учествовање ученика у различитим спортским манифестацијама Учешће у различитим пројектима везано за здравље Обележавање различитих значајних датума на тему здравља (Светски дан борбе против сиде, пушења...)	Радионице и предавања, реализација активности у пројектима, представљање продуката рада ученика и промотивне активности

71. ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА У ШКОЛИ

Облик	Активност	Начин реализације
Поклон ранчеви и школски прибор	Подела поклон ранаца и прибора свим првацима уписаним у текућу школску годину	Евиденција о броју ученика уписаних у први разред и достављање списка локалној самоуправи
Бесплатна ужина	Додела бесплатне ужине за треће дете	Евиденција о броју ученика на основу решења Центра за социјални рад и чланова породице
Бесплатни уџбеници	Додела бесплатних уџбеника за угрожене породице на основу достављене документације	Евиденција о броју ученика на основу решења Центра за социјални рад и чланова породице, ученика са прилагођеним индивидуалним образовним планом према одлуци Министарства просвете и технолошког развоја
Подстицање хуманитарних активности код ученика	Акција сакупљања и дружења са угроженим групама становника	Организовање хуманитарних акција у виду прикупљања новчаних средстава, прибора, одеће, хране...

Суфинансирање продуженог боравка	Суфинансирање трошкова боравка ученика у продуженом боравку	Евиденција о броју ученика на основу решења Центра за социјални рад и чланова породице
Активности донатора	Прикупљање средстава у виду поклона и награда за успешне ученике Прикупљање средстава у хуманитарне сврхе	Промовисање успешних ученика на Светосавској приредби, постигнутим резултатима током школовања Организовање хуманитарних акција у виду прикупљања новчаних средстава, прибора, одеће, хране...
Сарадња са институцијама социјале и здравствене заштите	Центар за социјални рад, интерресорна комисија, друштвене делатности...	Решења по одлукама наведених инаституција

72. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Област	**Активност**	**Начин реализације**
Естетско уређење школског простора	Уређење хола, ходника централне зграде и зграде боравка Сређивање шк. дворишта Уређење учионица	Прикупљање средстава од донатора и функционално уређење простора школе Израда идејних решења за уређење простора Редовно одржавање школског простора Укључивање родитеља у активности уређења простора
Активности на уређењу из пројекат који се реализују у школи	Постављање изложби Организовање пригодних приредби Промоција активности пројеката	Укључивање у пројекте различитих институција и организација чији је циљ естетско и функционално уређење

Сакупљачке активности	Сакупљање старе хартије Сакупљање пластичних чепови	Укључивање у акције које организује школа и промоција истих
Обележавање значајних датума	Значајни датуми везани за заштиту животне средине Тематске изложбе и предавања	Организовање активности које су значајне за заштиту животне средине по међународном календару Организовање предавања и изложби
Конкурси,такмичења, пројекти	Конкурси различитих нивоа Интерни конкурс Пројекти различитих нивоа	Организовање активности које су значајне за заштиту животне средине у локалној заједници и школи Учешће у пројектима резличитог нивоа

73. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Област	Активност	Начин реализације
Сарадња са градском управом Зрењанин	Учешће у спортским, културним и другим активностима у организацији града Зрењанина	Јачање различитих компетенција ученика кроз учешће у различитим активностима културних, спортских, научних области
Сарадња са Министарством унутрашњих послова	Организација предавања представника ПУ Зрењанин Сарадња са Одељењем малолетничке деликвенције МУП Зрењанин Сарадња са саобраћајном полицијом МУП Зрењанин	Превенција безбедности и сигурности ученика Предавање и организоване трибине у циљу информисања и грађанског активизма ученика, родитеља и наставника
Сарадња са установама и институцијама Града Зрењанина	Сарадња са позориштем „Тоша Јовановић“ и друге позоришне трупе Сарадња са Градском библиотеком Сарадња са здравственим установама Сарадња са Центром за социјални рад Музеј Града Зрењанина	Неговањебогатстваразличитостиикултурепонашања путем посета Могућности ваншколског учења и задовољење личних интересовања и потреба

	Галерија Историјски архив Зрењанин Ватрогасна служба Зрењанин Градски базен Зрењанин Спортски клубови Културно-уметничко друштво Сарадња са МЗ „Доситеј Обрадовић“ Планинарска друштва	

74. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Облик	Активност	Начин реализације
Различити облици сарадње са родитељима	Родитељски састанци Индивидуални контакти одељенских старешина и предметних наставника–отворена врата Сарадња са родитељима чија деца су обухваћена ИОП-ом Предавања/трибине за родитеље Електронски дневник	Информисање родитеља о постигнућима Организовање предавања и разговора на одређену тему - педагошко-психолошка едукација уз укључивање и других институција Радионичарски рад
Партиципација родитеља у активностима школе	Едукатори Прославе Донатори Гости пројекта Фокус групе Анкетирање родитеља Присуствовање родитеља часовима- план Отворених врата за родитеље током године Укључивање родитеља у различите културне, спортске, научне и друге активности на нивоу школе	Укључивање родитеља по различитим улогама: родитељ као гост, као предавач, као донатор, организатор... Анкетирањем испитати мишљењев родитеља о одређеној теми Упознавање са карактеристикама рада са ученицима на часу Присуство и учешће родитеља у организованим активностима у школи

Савет родитеља школе	Одлуке, размена мишљења	Радни састанци
„Отворена врата“ за будуће прваке	Упознавање родитеља и деце, будућих првака са садржајима рада у школи	Тематско организовање и представљање садржаја и рада школе у целини

75. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА

Облик	Активност	Начин реализације
Једнодневне екскурзије и излети	**Примери једнодневних екскурзија и излета за ученике од 1.-8. разреда** Зрењанин – Катаи салаш (Посета салашу) Зрењанин – Кикинда (Млин, музеј (мамут Кика), Мокрин (етно кућа, ђерам) Зрењанин –Нови Сад (Природњачки музеј, Петроварадин (катакомбе), С. Каменица –кућа чика Јове Змаја, Стражилово) Зрењанин – Београд (Авала - Торањ, Музеј ваздухопловства-Сурчин, ботаничка башта) Зрењанин – Суботица (Фантаст – Бечеј, градска кућа, музеј, Зоо-врт Палић) Зрењанин – Виминацијум (Идвор, Виминацијум, Смедерево) Зрењанин – Ресавска пећина (Водопад Лисине, манастир Манасија , Ресавска пећина) Зрењанин – Тршић (Цер, Тршић, манастир Троноша) Бело Блато и посета етно кући Посета зоо-врту у Београду, шетња Калемегданом, кнез Михајловом улицом, посета позоришту „Бошко Буха“,	Упознавање ученика са различитим географско-историјским и културним обележјима уже и шире средине Продубљивања,проширивања и обогаћивања знања и искуства Оспособљавање за оријентацију у простору, подстицање њихове самосталности и одговорности за сопствено понашање Код ученика развијати и јачати другарство, дух заједништва и солидарности, побуђивати и подстицати еколошку свест и здраве стилове живота

	ручак и слободно поподне на Ади Циганлији Обилазак Опленца, цркве Св. Ђорђа, посета Тополи и Карађорђевом конаку, Аранђеловац Пожаревац (галерија Барили), Сребрно језеро, Кладово, Голубачки град, Лепенски вир ХЕ «Ђердап» Ниш, Нишка тврђава, Чегар,Ћеле- кула, Медијана, Нишка бања, манастир: Манасија и Раваница, Ресавска пећина ГорњиМилановац, (Норвешка кућа)- ручак, Овчарско-Кабларска клисура, манастир Ваведење, Перућац, Мокра Гора, Дрвенград, Шарганска осмица, Сирогојно	

76. ПРОГРАМ НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Путни правац: Соко бања (Рудник Соко, Хајдук Вељкова чесма, Озрен, Соко-град, излетиште Борићи)

Разреди: први, други, трећи и четврти

Наставна област: српски језик, 6 часова

Активности ученика у образовно- васпитном раду	**Активности наставника у образовно- васпитном раду**	**Начин и поступак остваривања**	**Циљеви и задаци садржаја програма**
-посматрање -уочавање -причање -описивање -писање -читање	-усмерава -наводи -сугерише -поставља проблем -подстиче -дискутује -анализира -мотивише	Наставне методе: -дијалошка -текстуална -писаних радова -излагања	-развијање способности посматрања и уочавања богатства облика, боја, звукова и гласова у природи -доживљавање природних лепота -богаћење речника -упућивање ученика да доживљавају, разумеју и изражавају слике и осећања израженим у књижевним текстовима

	-координира -наводи на повезивање и примену знања		-изражавање сопственог утиска -развијање и неговање сарадничких односа

Наставна област: математика, 6 часова

Активности ученика у образовно- васпитном раду	Активности наставника у образовно- васпитном раду	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
-процењивање -израда задатака -уочавање -практичан рад -закључивање	-усмерава -наводи -сугерише -поставља проблем -подстиче -анализира -мотивише -координира -наводи на повезивање и примену знања -подстиче на логичко мишљење -развија кооперативност	Наставне методе: -дијалошка -текстуална -демонстративна -писаних радова	-примена стечених знања -стицање нових знања о разломцима и примена истих на решавању текстуалних задатака

Наставна област: природа и друштво, 3 часа

Активности ученика у образовно- васпитном раду	Активности наставника у образовно- васпитном раду	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
-разгледање -посматрање -уочавање сличности и разлика	-усмерава -наводи -ствара ситуацију -сугерише	Наставне методе: -дијалошка -систематско посматрање -текстуална	-уочавање „сведока прошлости“ -развијање родољубивих осећања -уочавање разлика и сличности међу крајевима у Србији

-упознавање прошлости	-поставља проблем -подстиче -дискутује -анализира -мотивише -координира -наводи на повезивање и примену знања -постављање занимљивих питања	-писаних радова -излагања	

Наставна област: музичка култура, 2 часа

Активности ученика у образовно- васпитном раду	**Активности наставника у образовно- васпитном раду**	**Начин и поступак остваривања**	**Циљеви и задаци садржаја програма**
-певање -играње -слушање -извођење	-усмерава -наводи -сугерише -подстиче -дискутује -анализира -мотивише -координира -развија кооперативност	Наставне методе: -дијалошка -демонстративна -илустративна	-подстиче расположења и ведрине -певање и играње научених игара -развијање стваралаштва, креативности и оригиналности

Наставна област: физичко васпитање, 4 часа

Активности ученика у образовно- васпитном раду	Активности наставника у образовно- васпитном раду	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
-трчање -шетање -такмичење -одржавање личне хигијене -игра	-усмерава -наводи -сугерише -подстиче -анализира -мотивише -координира -развија кооперативност	Наставне методе: -демонстративна -дијалошка -самосталног рада	-развијање издржљивости, истрајности, упорности, спретности, такмичарског духа,толеранције, координације и физичких способности -развијање хигијенских навика ради ефикаснијег очувања здравља и повећања отпорности организма

Наставна област: ликовна култура, 4 часа

Активности ученика у образовно- васпитном раду	Активности наставника у образовно- васпитном раду	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
-посматрање -цртање -сликање -израда	-усмерава -наводи -сугерише -подстиче -дискутује -анализира -мотивише -координира -развија кооперативност	Наставне методе: -дијалошка -демонстративна -практичан рад	-цртање, сликање, израда на основу непосредног опажања околине -развијање смисла за лепо и уредно

Наставна област: грађанско васпитање, 1 час

Активности ученика у образовно- васпитном раду	Активности наставника у образовно- васпитном раду	Начин и поступак остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
-причање -цртање	-усмерава -наводи -сугерише -поставља проблем -подстиче -дискутује -анализира -мотивише -координира -наводи на повезивање и примену знања	Наставне методе: -дијалошка -практичан рад -текстуална	-развијање другарства и пријатељства -поштовање разлика -уважавање својих и туђих проблема

77. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Област	Активност	Начин реализације
Сарадња са локалном заједницом	-Промоција рада библиотеке -Набавка књига -Учешће у манифестацијама Читалачка значка и Читалачки дневник	-Промоција путем локалних медија (новине, тв, званични портал Зр) -Набавка књига по одлуци министарства и локалне самоуправе -Промоција успешних ученика у локалној заједници
Посете	-Одлазак на Београдски сајам књига, са ученицима или самостално -Одлазак на сајам књига у ГНБ „Жарко Зрењанин“ Зрењанин	-Организоване посете за групе ученика и наставника са тематским обележјима

	-Музејима, библиотекама, Историјском архиву Града Зрењанина	
Књижевни сусрети/вечери	-Организовање књижевних сусрета у Школи -Присуствовање, са ученицима или самостално, књижевним сусретима организованим од стране других организација	-Организовани сусрети са писцима уже и шире заједнице у школи и ван ње
Набавка књига за библиотеку	-Куповина књига за библиотеку (обезбеђено финансијским планом Школе или уговорима о донацији Школи) -Донирање књига библиотеци (од стране физичких и правних лица) -Акције прикупљања књига за библиотеку, нпр. „Књига за моју библиотеку“ и сл.	-Укључивање у пројекте, акције за промоцију књиге, читалачких и културних навика -Организовање акција донације и прикупљања књига школској библиотеци у функцији развоја различитих компетенција ученика
Изложбе књига на нивоу Школе	-Изложбе новонабављених књига -Тематске изложбе књига -Изложбе књига издавачких кућа -Изложбе продајног карактера (у сарадњи са представницима издавачких кућа)	-Успостављање сарадње са различитим издавачким кућама и постављање тематских изложба књига
Васпитно-образовни рад на часовима	-Реализација садржаја из области библиотекарства, коришћење различитих извора знања, задовољења личних културних потреба	-Реализација часова редовне наставе од 1.-8. разреда -Тематске посете школској библиотеци -Издавање књига по сопственом избору ученика-читање из задовољства
Рад секције	-Рад са ученицима посебно заинтересованим за библиотечко пословање	-Планско вођење ученика кроз библиотечки рад
Промовисање рада библиотеке	-Путем сајта школе, Фејсбук странице, изложбе, пригодне приредбе, учешће у манифестацијама -Истицање и награђивање успешних ученика	-Обавештења, плакати, панои промотивног карактера -Израда блога школске библиотеке -Поставка информација преко друштвених мрежа, укључујући ФБ страну библиотеке -Слање прилога о раду библиотеке медијима -Директним контактима са корисницима библиотеке

78. ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду. Те активности су следеће:

Област	Активност	Начин реализације
Периодични прегледи и испитивање опреме за рад	Средства и опрема за рад, електричне инсталације, грејање и друге инсталације одржавају се редовно и правилно у исправном стању, у складу са техничким прописима и одређеним стандардима, на начин који обезбеђује одговарајућу сигурност запослених и ученика.	Периодичне прегледе и провере исправности врше лица са одговарајућим лиценцама
Испитивање услова радне средине	У радним и помоћним просторијама у којима се при раду евентуално користе штетне или опасне материје, ради спречавања повређивања, као и утврђивања да ли радна средина одговара условима за продутиван рад и здравље; врши се испитивање: -микроклиме (температура, брзина струјања ваздуха и релативна влажност ваздуха) -хемијске штетности (гасови, паре, дим, прашина) -физичке штетности (бука, вибрација и штетна зрачења) -осветљеност -материје чија су својства опасна по живот и здравље запослених	Периодичне прегледе испитивања услова радне средине врше лица са одговарајућим лиценцама

Израда акта о процени ризика	Процена ризика се заснива на систематском евидентирању и процењивању могућих врста опасности и штетности на радном месту и радној околини, на анализирању организације рада и радног процеса, средстава рада, сировина и материјала у радном процесу, средстава и опреме за личну заштиту и других елемената који могу да изазову ризик од повреда на раду, оштећење здравља или обољење. Процена ризика између осталог обухвата: -опис технолошког и радног процеса -опис средстава за рад -опис средстава и опреме за личну заштиту -снимање организације рада -препознавање и утврђивање опасности и штетности на радном месту и у радној околини -процена ризика у односу на опасности и штетности -утврђивање начина и мера за отклањање, смањење или спречавање ризика	Доношење правилника о безбедности и здрављу на раду и консултовање са стручним лицима и институцијама
Оспособљавање запослених и ученика	Вршење теоријског и практичног оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад при заснивању радног односа, премештању на друге послове, приликом увођења нове технологије, односно нових средстава за рад, као и код промене процеса рада. Провера теоријске и практичне оспособљености запосленог за безбедан и здрав рад обавља се на радном месту.	Теоријске и практичне обуке запослених од стране стручних лица са лиценцом Рад наставника и одељенских старешина и евиденција правно-административне службе школе Организација рада школе

	Одељењски старешина и наставници који с ученицима обрађују одговарајуће програмске садржаје обавезни су да ученике упознају са опасностима с којима се могу суочити за време остваривања образовно-васпитног рада и других активности које организује Школа, као и с начином понашања којим се те опасности избегавају или отклањају. Води се евиденција и осигурање од повреде на раду Запослени има права, обавезе и одговорности Послодавац је дужан да организује послове за безбедност и здравље на раду	

79. ПРОГРАМ МАРКЕТИНГА ШКОЛЕ

Облик	Активност	Начин реализације
Интерни	Информисање ученика и родитеља о раду и резултатима рада школе Саопштавање резултата, похвале, додела награда и диплома Писани запис о раду и резултатима рада школе Фотографисање и снимање школских активности	ЧОС Књига обавештења Родитељскисастанци Савет родитеља и Школски одбор Огласни простор у холу школе Путем разгласа Приредбе Књижевни сусрети Носиоци Вукове дипломе Изложбе ликовних и литерарних радова, паноа и других продуката рада ученика

		Организовање тематских наставних и ваннаставних активности Летопис Фото – галерија као школска архива на сајту и ФБ страници, одељенски записи, записи ученика
Екстерни	Промовисање резултата ученика школе у ужој и широј друштвеној заједници Промоција школе –презентација постигнутих резултата ученика, наставника и школе у целини Промоција ученика носиоца диплома Промоција школе кроз резултате рада наставника Сарадња са другим школама и институцијама кроз различите активности	Такмичења ученика Међушколска и општинска спортска такмичења Ликовни и литерарни и други радови ученика (конкурси) Резултати ученика на завршном испиту Учешће ученика у пројектима различитих нивоа „Ми то радимо најбоље“ Посете ученика на позив Школски сајт Фејсбук страница Фејсбук страница „Школског радија“ Објављивање текстова и промоције на локалним ТВ станицама Завршетак основног школовања Пријем у Општини Зрењанин Конкурисање за виша звања Учешће на конкурсима на републичком нивоу Учешће у пројектима на републичком нивоу Учешће у истраживањима на републичком нивоу Учешће као гости Учешће као предавачи и водитељи радионица на манифе Учешће на конкурсима, активностима других школа и размена искустава стацијама различитих нивоа

80. ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК –1. И 2. РАЗРЕД

Циљ и задаци:
Развој социјализације, стварање радних навика, савладавање основних знања у нижим разредима и подизање нивоа опште образованости ученика.

Оперативни задаци:
Унапређење квалитета ученичких знања, развој културе читања, развој лепог писања, подстицање мотивације за учење, оспособљавање ученика за самостално учење. Подстицање правилног физичког и менталног развоја, подстицање физичке активности, задовољавање потребе за кретањем. Развој моралних вредности, осећаја заједништва, развој начина комуникације. Развијање толеранције и поштовања различитости.

ДНЕВНИ РЕЖИМ РАДА ПРОДУЖЕНОГ БОРАВКА	
7:00 – 7:45 Пријем ученика	11:00-11:45 Пријем ученика
7:45- 8:15 Доручак	11:45-12:15 Ручак
8:15- 9:00 Слободне активности	12:15-13:00 Слободне активности
9:00 -10:30 Самосталан рад, израда домаћег задатка, вежбање	13:00-14:30 Самосталан рад, изрададомаћег задатка, вежбање
10:30-11:00 Слободне активности	14:30-15:15 Слободне активности
11:00-11:30 Слободне активности	15:15-15:45 Ужина
11:30-12:00 Ручак	15:45-16:15 Слободне активности
12:00-12:40 Одмор и одлазак на часове	16:15-17:00 Одмор и одлазак кући

ОРИЈЕНТАЦИОНИ САДРЖАЈИ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ			
Теме/Области	**Садржаји**	**Начин остваривања**	**Начин праћења /вредновања**
Мала школа великих ствари	Откривачке активности, креативне радионице	Истраживачка настава, усмено излагање, извештавање	Редовна сарадња са учитељимаиз наставе и родитељима извештавање о раду ученика; Преглед урађености домаћих задатака; Вођење евиденције о: успеху ученика у изради домаћиху планираним активностима и радионицама, посети родитељаи разговорима са њима; Бележење корективних мера изпојединих области, пружањестручне помоћи у учењу и саветовању ученика.
Оловка пише срцем	Говорне и логичке активности	Тимско-сарадничко учење, квизови знања	
Певам, плешем, глумим	Музичко-драмска секција	Учење кроз игру, праксу, учење за живот, драматизација	
Игре без граница	Спортске активности	Ванучионична и теренска настава, друштвене игре, елементарне игре, такмичарске игре	
Шарам стварам	Ликовно-вајарска секција	Искуствено учење, изборни програми	

81. ПРЕПОРУКЕ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ИНКЛУЗИВНОГ ОБРАЗОВАЊА У ШКОЛИ

Циљеви и задаци програма:

- смањење препрека у образовању за све ученике,
- прихватање разлика међу ученицима у интересовањима, вештинама, знањима, пореклу, способностима,
- коришћење разлика међу ученицима као ресурса за одмерену подршку у учењу,
- оснаживање родитеља, наставника и локалне заједнице за укључивање у инклузивни процес развијањем позитивних ставова према заједничком школовању деце са и без посебних потреба

Облик	**Активност**	**Начин реализације**
Идентификовање ученика са посебним потребама	Прикупљање података, анкетирање, разговор	Саветодавни разговори Чек листе, упитници, скале процене...

		Педагошка документација
Оптимално укључивање ученика са тешкоћама у развоју и ученика са посебним способностима у редован образовно – васпитни рад и њихово осамостаљивање у вршњачком колективу	Индивидуализација – диференцијација наставе Индивидуални образовни план – прилагођен програм (прилагођавање метода, материјала, простора и услова) Индивидуални образовни план – измењен програм (прилагођавање / измена или смањивање садржаја, исхода и стандарда) Индивидуални образовни план – измењен програм измена / проширивање садржаја исхода и стандарда	Израда педагошких профила и индивидуалних планова Реализација планова Праћење напредовања ученика Евалуација индивидуалних планова Праћење укључивања ученика у вршњачки колектив и друге активности на нивоу школе Рад малих тимова и школског тима за ИО
Сарадња и укључивање родитеља деце са посебним потребама	Пружање подршке	Путем саветодавног рада, учешћа у изради ИО планова, давањем мишљења о свеукупној инклузивности школе путем анкетирања родитеља, рад у фокус групама, укључивање у пројекте везане за инклузију
Сарадња са другим стручним тимовима и институцијама	Пружање подршке кроз остваривање сарадње са другим стручним тимовима и институцијама	Укључивање других стручних лица (дефектолога, логопеда, личног пратиоца...) и институција (ЦЗР, ИРК, ШУ...) у пружању подршке
Праћење развоја инклузивног образовања у школи	Самовредновање инклузивне праксе, културе и политике школе	Повремено самовредновање, процена и самопроцена тимова и њихових чланова

82. САМОВРЕДНОВАЊЕ РАДА ШКОЛЕ

ОБЛАСТ КВАЛИТЕТА РАДА	ШКОЛСКА ГОДИНА				НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ
	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26	
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ГОДИШЊИ ПРОГРАМ РАДА	+			+	- анкетирање родитеља ученика, ученика и наставника, стручних и руководећих органа, осталих запослених - анализом протокола о посећеним часовима - праћења и анализе успеха ученика на кварталима, такмичењима, завршном испиту - увидом у дневнике рада и дневнике ООВР, извештаја школских тимова, стручних и руководећих органа школе, праћењем реализације Развојног плана, Школског програма и Годишњег плана рада школе - SWOTанализа области квалитета - екстерно вредновање - самоевалуација
НАСТАВА И УЧЕЊЕ		+	+	+	
ОБРАЗОВНА ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА	+	+	+	+	
ПОДРШКА УЧЕНИЦИМА	+	+		+	
ЕТОС	+			+	
ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА ШКОЛЕ И УПРАВЉАЊЕ ЉУДСКИМ И МАТЕРИЈАЛНИМ РЕСУРСИМА			+	+	

Директорка школе:
Сања Гербеш

Председник Школског одбора:
Ивана Стелкић